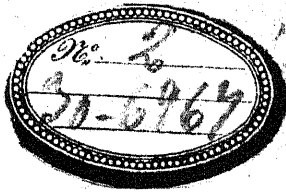

~~51-8-6-2=9.~~

2-30-5767

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	C
Estante	1
Tabla	1
Número	104

17-00

R. 25286
DISPUTATIONES

ADVERSUS PROTESTA-

TIONEM TRIGINTAQUATTUOR

HAERETICORVM, AVGV-

stanae Confessionis;

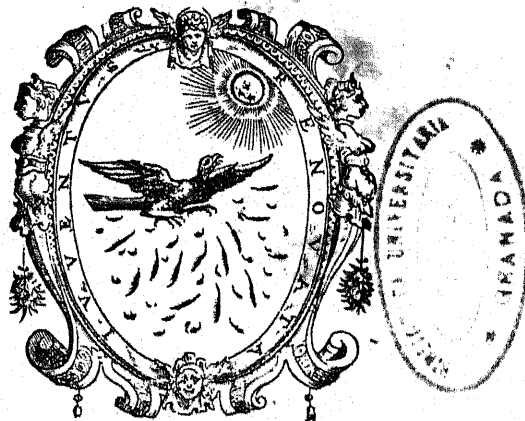
HABITAE A GASPARO CARDILLO

*Villalpandeo, Hispano, Segobiensi, Doctore**Theologo, pro sacra oecumenica**Synodo Tridentina.*Simul etiam redditur ratio multorum, quae in eadem
sacra Synodo contigerunt.

um um un

Ad Ill. & Rev. D. CAROLVM BORROMAEVM

s. R. E. Presbyterum Cardinalem.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M D LXIII.

Ex Officina Dominici Guerrij, & Io. Baptistae fratrum.

CAROLVM BORROMAEVVM

S. R. E. PRESBYTERVM
CARDINALEM.

GASPAR CARDILLVS

*Villalpandens Hispanus Segobiensis, Do-
ctor Theologus s. D. N. Pij IIII.*

*et Vicarius D. Aluari Men-
doz. & Episcopi Abulēsis
in Concilio Tri-
dentino.*

VANQVAM Con-
ciliū Tridentini aucto-
ritas, dignitasq; , fa-
tis per se ipsam clara,
atque illustris passim
habeatur , apud eos
maximè, qui veritatis studio ducun-
tur, neque peruerfis opinionibus agi,
se, præcipites sinunt, cum eidem, mo

re suo , calumniam hæretici intendant, ut eius splendorem, suffufis tenebris, quouis modo possint, obscurant, ipsa ratio, & Christiani hominis, præsertim Theologi, officium postulat, ut temerè iudicantium, & contra maiestatem Synodi obloquentium, pro uirili nostra portione, perditis conatibus obuiam eamus: ne, quod aliquando fit, silentio nostro, bonam causam deseruisse, aut perdidisse potius existimemur.

Superioribus diebus, quod tu probè nosti clarissimè uir, post Vergerium improbum hominẽ, & Christianæ Religionis desertorem, Ioannes Fabritius Montanus aduersus sanctam Synodum Tridentinam, conuiciis, maledictis, & blasphemis referatissimam orationẽ in uulgus dedit. cæterum, cum intelligeret, parum eam, ad ueritatem, cui parabat insidias, euertendam ualere per se, collegit hæreticorum copiosam manum, &

&, quod eius infamis libelli initio, faciendum innuerat, iunctis copiis Concilium Tridentinum est aggressus: ut, quod ratione, nullo modo efficere poterat, turba saltem assequeretur, atque præstaret. etenim communi, ut apparet, consilio, à triginta Euangelii, Martini Lutheri ministris, aut uerius mancipiis Sathanæ, magnis, scilicet uiris, protestatio quædam composita est, in qua, dum se excusare uolunt, quòd Tridentum non accesserint pestilens animi uirus. quo plurimum constare uidentur, in Pontificem Maximum euomunt, aut potius in terrestrem, atque mortalem Deum, in sanctissimos etiam patres, in uniuersos Principes Christianos, in ipsam denique sanctam Synodum, & uniuersalem Ecclesiam, sine ullo pudore debacchatur, conuiciis eã exagitant, maledictis onerant, atq; eius rationes omnes suggillant. cum enim aduersarii

nostri hæretici cæteris in rebus mirabiliter secum pugnet, & opinionibus atq; sententiis maximè uariet, ubi est aduersus Ecclesiam illis dimicandum, sunt omnino animis coniuratis, & quodam quasi Syncretismo utuntur.

Ego uerò, cum primum protestationem hanc, aut sententiam rectius maledicentiarum, atq; omnis generis mendaciorum inuulgatam esse no ui, rei ipsius indignitate permotus, quem etenim tam atrox, atque horrendum facinus non moueat? statui apud animū meum usqueadè insignes calumnias diluere, & Concilii auctoritatem, aduersus Lutheranos, quantum in me situm est, factam testam tueri. quem laborem, si labor censeretur, is, qui ueritatis, innocentiae, & religionis causa, contra mendaces homines, uiolatores innocentiae, & Christianae religionis desertores suscipitur, eò libentius adiui, quòd existimarem, fore, ut meo exem-

emplo, plurimi alii inflammarentur, qui hanc ipsam defendendi Synodum, aduersus hæreticos, prouinciam, multò quàm nos, accuratius, & plenius obire possint. neque admodum difficile, aut arduum duco, hoc, quicquid officii est Catholicæ Ecclesiae præstare. tum, quòd ueritati impenditur, quæ, tametsi interdum præmi ab improbis soleat, nunquam sanè opprimi potest. neque magno negotio è tenebris, in quibus illa sepulta iacet, in lucem tandem emergit: & caput attollit. tum etiam, quòd nugæ illæ atque mendacia, quibus tota ferè protestatio plena est, tam sunt manifesta, ut facilè à quouis, qui uel mediocriter norit Christianæ Reipub. disciplinam refelli queant: nè dum ab eo, qui Fabritii Montani pestilentem orationem, eisdem penè calumniis constantem olim excussit, confutauitq;: atq; easdem ferè questionibus exercuit, & stilo suo est perfe-

quutus . sed non eandem prorsus in
præsentia , scribendi rationem ine-
undam atque seruandam esse censui-
mus : quam , cum aduersus Monta-
num ageremus , sequuti sumus . sin-
gula etenim Montani uerba Apolo-
giæ nostræ inseruimus , & explorauimus
scrupulosè : quod non fuit ni-
mium factu difficile , propter eius ora-
tionis exiguitatem . nunc uerò , quo-
niam protestatio longissima est , &
horrendis conuitiis , maledictisq; to-
ta scatet , rationes tantum explora-
mus singulas , quibus aduersarii no-
stri nituntur . tum , nè liber , si singu-
la uelimus excutere , in immensum
abeat , tum uel ea causa maximè , ne,
qui nostra legerint uiri boni , blasphe-
miis hæreticorū , quibus , uelut aliis ,
protestationem infarciunt , atque co-
inquinant , ulla ratione ledi , aut offen-
di possint . & quoniam , me illa Augu-
stini sententia magnopere delectat ,
cum ait , quando cuique dicen-
do

do uel scribendo respondeo , etiam
contumeliosis criminationibus laces-
situs , quantum mihi Dominus do-
nat , frenatis atque coercitis uanæ in-
dignationis aculeis , auditori , lecto-
riue consulens , non ago ut efficiar
homini conuitiando superior , sed er-
rorem conuincendo superior , a con-
uitiis , & maledictis regerendis in ad-
uersarios , quantum in me situm est ,
linguam tempero : quod Christianis
semper scriptoribus , sed præsertim
hoc tempore , faciendum existimo :
ne cum hæreticis de maledictia con-
tendere , & quod in iis improbamus
maximè , probare uideamur . quòd si
ex more , & consuetudine , ab ipso e-
tiam ortu , & diuina progenie , ut prin-
ceps loquitur eloquentiæ , ad hæc us-
que tempora perducta , ingenii mo-
numentis , patronus quærendus est ,
qui auctoritate sua ualeat plurimum ,
haud dubiè nullum ego alium , aut
deui , aut potui optare , quam te unū
Clariffi-

Clarissime Borromæ, qui nobilitate
atque splendore gentis tuæ, propria
dignitate, magnarum rerum usu, bo-
narum artium notitia, humanitate,
candore animi, pietate, innocentia,
religione, omni denique genere uir-
tutum sic effulges, ut bonorum uiro-
rum iudicio, cū quibus es familiari-
ter uersatus, aut quibus uel fama no-
tus es, ipsa natura ad eximia, & maxi-
ma quæq; effectus esse uidearis. ac-
cipe igitur princeps clarissimè has ip-
sas uigilias, & lucubrationes meas,
quas tibi uni debere, me, iure fateor:
tum propter eā, quam dixi, rationē:
quæ studiosos omnes bonarum ar-
tium potuit impellere, ut ingeniorum
monumenta suorum, tibi nuncu-
parent: tum, quòd ad Concilii digni-
tatem, & maiestatem tuendam pro-
ximè pertineant: cuius, tu quidem
magna semper fuisti pars, dum san-
ctissimo Pontifici adstas, atque ad
hos solemnes, sacrosq; conuentus ce-
lebran-

lebrandos, & instaurandam, aliqua
ex parte collapsam Christianæ Reipu-
blicæ disciplinam, sponte currenti cal-
caria addis. tum demum, ut memo-
ris animi significationem aliquam,
eius insignis beneficii, quod abs te
mihi collatum est, orbi terrarum ex-
hibeam. cum enim in Concilio Tri-
dentino Aluari Mendozæ Reueren-
dis. Abulensis Episcopi, uiri nobilissi-
mi partes agerem, à beatissimo Pon-
tifici nostro, auunculo tuo impetra-
sti, ut me, Tridenti Doctorem suum,
nihil simile cogitantem, designaret,
ac Petro Sotto uiro admodum reli-
gioso, doctoq; sufficeret: qui, Tri-
dēto, uita functus, in æthereas sedes,
& mentium beatarum domicilium
paulò antè commigrarat. exigua hæc
sunt, fateor, si rem consideres am-
plissime Card. magna tamen, si ani-
mum, unde illa prodeunt, contem-
pleris. quem, si tibi addictissimum
putaris, ac me beneuolentia tua sub-
leuare

Ieuare uelis, efficiēs, profectò me,
ad persequēda hæc ipsa studia longè
alacriorē. Vale diu felix Borromæ
Clarissime cum beatissimo Domino
Nostro, ut tuis auspiciis, quæ benè
cœpta ab Ecclesia in Conc. sunt, fe-
licissimè procedant, atque exitum ha-
beant multò feliciorē.
Tridento, Idibus Nouemb. 1563.

Nos Ioannes Episcopus Prænestinus, Mo-
ronus, Stanislaus Tituli Sancti Pancratij, Var-
miensis, Ludouicus, Tituli Sancti Cyriaci in
Thermis, Simoneta, ac Bernardus Tituli San-
cti Nicolai inter Imagines, Nauagerius Vul-
gariter nuncupati, Presbyteri S. R. E. Cardina-
les, sacrosancti, œcumenici, & generalis Conci-
lij Tridentini Præsidentes, et Apostolici de late-
re Legati, quæ eruditè, Catholicè, & magno
quodam studio ueritatis scripsit aduersus pro-
testationem triginta quattuor Theologorū Au-
gustanæ Confessionis pro sacro Concilio Triden-
tino Gaspar Cardillus Villalpædus, Doct̃or Theo-
logus Sanctissimi Domini Nostri, & Vicarius
Episcopi Abulensis in hoc sacro Concilio, conce-
dimus libenter, ac desideramus, ut typis man-
dētur: ad quod nos, præter ea quæ uidimus ipsi,
& cognouimus in publicis disputationibus, in
hoc sacro Concilio, de eius Catholica doctrina,
eruditione, probitate, & propensione animi er-
ga religionem Christianam, et Apostolicam se-
dem, insuper etiam præter ea quæ legimus, tum
in hoc libro, tum etiam in illo altero, quem con-
fecit aduersus Fabritium Montanū, illud quoq;
hortatur, quod à plurimis doct̃issimis, Catho-
licis, & pijs uiris, fidele ac legitimum de præ-
fata eius in diētis suis scriptis Catholicæ doct̃ri-
næ sinceritate, testimonium acceperimus, qui
eius

eius scripta diligentissimè legerunt . in quorum
fidem presentes , per ipsius sacri Conc. Secreta-
rium subscriptas , & antiquioris nostrum figil-
li impressione , & Secretarij subscriptione mu-
nitas fieri mandauimus . Datis Tridenti die
prima Decembris . M D L XIII .

Angelus Massarelus , Episcopus Thelesinus
Sacri Conc. Secretarius .

Angelus Meliolus Secretarius .

AVCTORES, TVM VETERES,
tùm etiam Næoterici , quorum in
his disputationibus aucto-
ritate utimur .

Vetusti.

Biblia Sacra, pluribus locis nos adiuuant.

EPIPHANIVS.

Augustinus.

Damasus Papa.

Leo Papa.

Pontifices Aegypti ad Liberium.

Athanasius.

Conc. Hierosolymitanum.

Conc. 8. generale.

Iulius I. Papa.

Marcellus Papa.

Conc. I. Constantinopolitanum ad Da-
masum .

Valentinianus Imp.

Martianus Imp.

Theodoretus, in hist.

Nicephorus, in hist.

Pulcheria Augusta, in epist. ad Leonem.

Conc. Laodicenum.

Conc. Carthag. 3. 4. 5.

Conc.

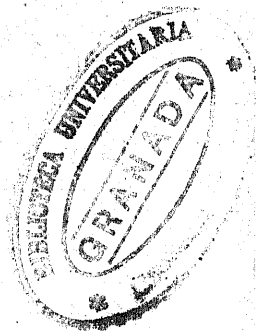
Conc. Constantiensē.
Conc. Basiliensē.
Conc. Chalcedonensē.
Conc. 7. generale.
Conc. Arelatensē.
Conc. Aurelianensē.
Isidorus Hispalensis,
Aymarus Archiepiscopus Rhemensis.
Stephanus Archiepiscopus.
Pelagius Papa.
Symmachus Papa.
Paschalis Papa.
Conc. Romanum I.
Iustinianus Imp. in nouellis.
Cardinalis Iacobatus.
Cardinalis Turrecremata.
Imperator Constantinus.
Conc. Nicenum.
Adrianus Papa.
Conc. Florentinum.
Eusebius Cæsariensis, in hist.
Socrates in hist.
Theodosius Imp. ad Elpidium.
Euagrius.
Pius II. Papa in bulla retractationum.
Cardinalis Cusanus.
Basilius Imp. in 8. Synodo generali.
Rufinus in hist.

Grego-

Gregorius Nazanzenus.
Nicolaus Papa I.
Nicolaus V.
Hieronymus.
Bernardus.
Cyprianus.
Siluester Papa.
Conc. 6. generale.
Sozomenus in hist.
Paschasius.
Conc. Mileuitanum.
Prosper Aquitanicus.
Ammianus Marcellinus in hist.
Vincentius Lyrinensis.
Plinius in hist.
Aristoteles.
Antherus Papa.
Conc. contra Sixtum III.
Conc. Marcellini.
Gregorius Magnus Papa.
Conc. 2. Toletanum.
Horatius in epist.
Salustius in Iugurtha.
Gelafius Papa.
Achatius Papa.
Conc. Africanum.
Conc. Ephesinum.
Clemens Romanus Papa.

b

Conc.

Conc. Turonense.
Clemens Alexandrinus.
D. Thomas.
Linus Papa.
Cletus Papa.
Irenæus.
Origenes.
Dionysius.
Ignatius.
Historia Tripartita.
Cassianus.
Tertullianus.
Clemens VI. Papa.
Urbanus II. Papa.
Conc. Claramontanum.
Gregorius VII. Papa.
Cyrillus.
Conc. Rhemense.
Conc. Agatense.
Theophilus.
Theophilaetus.
Chryostomus.
Damascenus.
Theodorus de honore imaginibus exhibendo.
Tharastius contra Iconomachos.
Hylarius.
Innocentius I. Papa.

Galliæ

Galliæ Episcopi ad Leonem.
Basilus Magnus.
Lucentius.
Conc. Matisconense 2.
Eusebius Papa.
Hormisda Papa.
Bonifacius Papa.
Gregorius Nissenus.
Policarpus.
Sanctus Maximus.
Pamphilus Martyr.
Papias.
Aegesippus.

Recentes.

PIVS III. Pont. Max.
Paulus III. Pont. Max.
Iulius III. Pont. Max.
Osius Cardinalis.
Apologia nostra contra Mont.
Oratio nostra de primatu Petri.
Episcopus Phamagustanus.
Conc. Tridentinum.
Conc. Lateranense.
Cochlei hist. de Vfsitis.
Episcopi Germani in epist. ad Paul. III.
Carolus V. Imp.
Ferdinandus Imp.

b 2 Adria-

Adrianus Papa.
Leo X. Papa.
Clemens VII. Papa.
Rufus.
Cardinalis Caietanus.
Lindanus Dodracenus.
Franciscus Turrianus.
Cromerus de gestis Polonorum.
Roberus Pontanus in hist. eccl.
Fontanus in hist. Catholica.
Latomus in hist. de undecim millibus mē
dacionum Sleydani.

Petrus Soto.
Petrus Canisius.
Ioan. Driodonius.
Martinus Perezius Episcopus Segob.
Ioan. Maria Verratus.
Capitulum & Canonici Eccl. Colon.
Ioan. Hoffmeister.
Mutius Iustinopolitanus.
Taper.
Ioan. Helss. a Louanio.
Franciscus Vargas.
Ludouicus Canonicus Lateranensis.
Ioan. Ecchius.
Ioannes a Dauentria.
Petrus Ziletius.
Hippolytus Canon. Lateranensis.

Conc.

Conc. Coloniense.
Conc. Senonense.
Thomas Elysius.
Felicianus Ninguarda.
Conradus Klingius.
Alphonfus Castro.

*Hæretici, qui partim ex professo, partim obiter
à nobis confutantur in his dispu-
tationibus.*

TRigintaquattuor Protestantes.
Superintendentes Heydelberg.
Luther.
Melancthon.
Fabritius Montanus.
Vergerius.
Vuiclefus.
Vffus.
Pragensis.
Nicolaus Gallus.
Ochinus.
Petrus Martyr.
Stancar.
Zuinglius.
Suenchfeldius.
Brentius.
Pomeranus.

Bullingerus.
Pelicanus.
Caluinus.
Sleydanus.
Dorpius.
Oecolampadius.
Capito.
Bucerus.
Monhemus.
Confessio Auguftana.
Vrbanus Rhegius.

ELENCHVS RERVM
præcipuarum quæ in hoc uo-
lumine continentur.

TOIVS hic liber in tres partes distribuitur.

- Prima, protestationi satisfacit.*
Secunda, nouem habet disputationes.
In tertia, afferuntur, & conuincuntur tradi-
tionēs. Huius partis octo sunt capita.
Primum instar præfationis est. fol. 142. pag. 2
2. Conuincuntur traditiones testimonio sancta-
rum scripturarum. f. 143. p. 2.
3. Rationibus deductis ex sacris litteris. f. 147.
p. 1.
4. Synodorum auctoritate. f. 150. p. 1.
5. Testimonio summorum Pontificum. f. 151.
p. 1.
6. Testimonio veterum sanctorum patrum.
152. p. 1.
7. Testimonio Næotericorum scriptorum.
8. Ipsorum hæreticorum sententia.
Protestatio. fol
In ea hæc insunt.
Lutherani, cur Euangelici dicantur. 1. p. 2
Lutherani uiam sibi præcludunt ad salutem.
2. p. 2
Lutheri doctrina damnata ab hæreticis Hey-
delberga. 2. p. 2
b 4 Confessio

<i>Confessio Augustana, Lutherana.</i>	2. p. 1
<i>Summa protestationis.</i>	5. p. 2
<i>Lutherani Synodum oderunt.</i>	5. p. 1
<i>Lutheri mores.</i>	
<i>Lutherum, hæretici uirum Dei uocant.</i>	5. p. 2
<i>Conc. cur uiolentum uocent hæretici.</i>	3. p. 2

Disputatio I. 6. p. 1
A quo Synodus œcumenica uocanda sit.

<i>IN ea, hæc continentur.</i>	
<i>Facultas cogendi Synodum œcumenicam, non pertinet ad Imperatorem.</i>	6. pag. 1
<i>Facultas cogendi Synodum œcumenicam, Pontificis est.</i>	ibid.
<i>Partes Principis secularis.</i>	fol. eod. p. 2
<i>Partes Principis Ecclesie.</i>	ibid.
<i>Conc. quid sit.</i>	7. p. 1
<i>Iurisdictio.</i>	ibid.
<i>Iurisdictionem spiritalem Pontifex habet à Deo.</i>	
	7. p. 2
<i>Quando illam coeperit.</i>	ibid.
<i>Omnes Christiani subditi Pontifici, & quo modo.</i>	8. p. 1
<i>Pontifex Romanus, caput Ecclesie.</i>	ibid.
<i>Concilium Hierosolymitanum.</i>	8. p. 2
<i>Concilia omnia œcumenica indixit Pontifex.</i>	
	9. p. 1

Ius

<i>Ius conuocandi, esse in Pontifice, in Synodis declaratum est.</i>	ibid.
<i>Concilij scopus.</i>	3. p. 1
<i>Imperator, & Reges quomodo coeperint admitti in Synodum.</i>	13. p. 2
<i>Imperatoris partes in Concilio generali.</i>	14. p. 2
<i>Imperator nunquã subscripsit actis Concilij, ut iudicans, uel definiens.</i>	15. p. 2
<i>Rationes hæreticorum diluuntur.</i>	16. p. 1
<i>Imperator, cur subscribat Conc. actis.</i>	16. p. 1
<i>Imperator propria auctoritate, nunquam indixit Conc. œcumenicum.</i>	17. p. 1
<i>Leonis Magni locus, explicatur.</i>	18. p. 1
<i>De Nicolao Cusano iudicium.</i>	18. p. 2
<i>Hæretici peioribus auctoribus semper manus admovent.</i>	19. p. 1
<i>Aeneæ Siluio satis fit.</i>	15. p. 1
<i>Pij II. bulla retractationum.</i>	19. p. 2
<i>Bullæ huius usus.</i>	19. p. 1
<i>Bullam istam unde habuerim.</i>	ibid.
<i>Imperatores qui olim hæretici fuerunt.</i>	30. p. 2
<i>Pontifex non potest in hæresim labi fidem docens, atque explicans.</i>	31. p. 1
<i>Hæretici munia singulorum atque officia confundunt.</i>	3. p. 2
<i>Abusum in Ecclesia cause.</i>	ibid.
<i>Ecclesiastica potestas potior ciuili.</i>	31. p. 2
<i>Catholici & hæretici aduersus abusum clamant,</i>	
	sed

<i>sed mente diuersa.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Res Ecclesia quis curare debeat.</i>	32. p. 1
<i>Iudicium de Conc. Basiliensi.</i>	34. p. 2
<i>Heretici semper accusant Pontificem.</i>	35. p. 1
<i>Pius III. abusus tollit.</i>	36. p. 2
<i>Pij III. uita innocencia.</i>	36. p. 1
<i>Pontifex & ceteri præsules quanta reuerentia tractandi sint.</i>	37. p. 1
<i>Synodus Constantiensis qua parte habeat auctoritatem.</i>	33. p. 1
<i>Pontifici summus est honos exhibendus.</i>	37. p. 1
<i>Qua causa cogēda sint generalia Conc.</i>	33. p. 2

Disputatio 2. fol. 38. pag. 1.
 Quis sit præsident Concilij.

IN ea hæc continentur.

<i>Auctoritas celebrandi Synodum à Christo est.</i>	38. p. 2
<i>Christus sustentat Ecclesiam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>In Ecclesia est unum caput uisibile.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Pontifex Christi Vicarius in terris.</i>	39. p. 1
<i>Christus Ecclesia & Concilio præsidet.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Pontifex etiam, sed ratione diuersa.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Qui nam Conc. assistant.</i>	39. p. 2
<i>Partes præsidentis in Conc.</i>	40. p. 1
<i>Iudicare Episcopos, non est secularis potestatis.</i>	41. p. 2

Decretum

Decretum superintendentium Heydelbergæ.

	42. p. 1
<i>Subscribendi forma.</i>	40. p. 2
<i>Officium Imp. per acta Synodo.</i>	45. p. 1
<i>Nullum Concilium est, quod non sit fulcitur Pontificis auctoritate.</i>	45. p. 2
<i>Heretici cur contendunt Imperatorem esse Concilij præsidentem.</i>	46. p. 2
<i>Heretici regiam uiam deserunt.</i>	47. p. 1
<i>Nullus error est tam perniciosus qui non possit alterius tegi auctoritate.</i>	48. p. 1
<i>Pontifex cur moderetur actiones Episcoporum.</i>	48. p. 2
<i>Imperator cur id non possit iure præstare.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Legati Pontificis semper subscribunt, atque omnium primi.</i>	44. p. 1
<i>Non est in terris magistratus Pontifice maior.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Pij III. laus.</i>	49. p. 1

Disputatio 3. fol. 49. pag. 2

An Tridentinum locus apertus sit tenenda Synodo.

IN ea hæc continentur.

<i>Synodus Tridentina, ratione loci, non potest parum legitima putari.</i>	49. p. 2
<i>De loco Synodi nihil definitum est in sacris litteris.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Locutus</i>

Locum debet Pontifex designare. 50. p. 1
Tridenti situs. 51. p. 1
Tridenti quot & quanta commoditates suppetant ad Synodum tenendam. ibid.
Omnes Principes Christiani Tridentum probauerunt. 50. p. 2
Stud. Conc. non oportuit celebrari intra Germaniam, neque debuit, neque potuit. ibid.
Imperatoris responsum ad Oratorem Gallorum de transferenda Synodo. 91. p. 2
Explicatio eius Canonis, ibi dirimenda controversia est, ubi orta lis est. 52. p. 1
Synodi generales non sunt habita ubi lites exortae. ibid.
Tridentum satis est, commode excipiendis tot Episcopis. 53. p. 1
Tridentum rebus necessarijs abundans. f. eod. p. 2
Tridenti aura. 53. p. 2
Non est tutum tenere Conc. in Germania. 54. p. 2
Tridenti amplitudo. 55. p. 1
Lutheri in Pontificem odium. 54. p. 2
Hispanorum Episcoporum familia, qualis sit. 55. p. 2
Tridentini duabus linguis utuntur. ibid.

Disputatio 4. fol. 56. pag. 1
An Concilium Tridentinum liberum sit.

IN ea haec continentur.
Pontifex semper ab haereticis accusatur, & quo consilio. 57. p. 1
Pontifex a Concilio iudicari non potest. 57. p. 2
Iudicium de Marcellino Pontifice quo pacto tractatum sit. 58. p. 2
Synodus qua ratione se debet gerere cum Pontifice Maximo. 59. p. 2
Pij III. uita ratio. 57. p. 1. & 60. p. 1
Tuta sunt itinera qua ex Germania Tridentum ducunt. 60. p. 2
Cardinalis Madrutius. 61. p. 1
Salus conductus datus haereticis. ibid.
Episcopi Tridentini quomodo sint addicti Pontifici.
Episcopi omnes quomodo reuereri Pontificem debeant. 61. p. 1
Conc. contra quos uocatum sit. 62. p. 1
Schismata, unde oriuntur. 62. p. 2
Forma iuramenti quod praestant Episcopi. ibid.
Iuramentum prestare antiqua res est. 64. p. 1
Paschalis Papae de iuramento responsum. 63. p. 1
Episcopi non obligantur olim comprouincialibus, sed Pontifici. 63. p. 2
 Praesi-

Dispu-

*Præstiterunt, quod poterant Pontifices hæcenus
 in instauranda Ecclesia disciplina.* 65. p. 2
Laus quorundam Episcoporum. 65. p. 1
Vita flagitiosa Lutheri. 66. p. 1
Doctrina eiusdem. 66. p. 2
*Bellum, quibus de causis aduersus Lutheranos
 mouerit Carolus V.* 67. p. 1
*Carolus V. sanctissimus, & inuictissimus Im-
 perator ab hæreticorum calumnia libera-
 tur.* 69. p. 2
Hæretici possunt castigari, quòd sint hæretici.
 68. p. 2
Interim, datum Germanis. 69. p. 2
Non cœpit Conc. ab executione. 68. p. 2
Hæretici, initio uulpes, deinde Leones. 70. p. 1
Hæretici maximis flagitijs cooperti. 66. p. 1
*Iure ueritum est ne quispiam attingat libros hæ-
 reticorum.* 70. p. 2
*Semper ueritum est libros attingere hæretico-
 rum.* 70. p. 2
*In Hispania sauerissimè castigantur, & iure opi-
 mo qui libros legunt hæreticorum.* *ibid.*
Inquisitionis Hispana laus. *ibid.*
*Inquisitorum Hispanorum summa diligentia,
 aequitatis.* *ibid.*

Dispu-

Disputatio 5. fol. 73. pag. 1
 An Concilium Tridentinum generale sit.

IN ea hæc continentur.
Conciliorum quattuor genera. *ibid.*
Tridentina Synodus œcumenica. *ibid.*
Quid faciat Synodum œcumenicam. 73. p. 2
*Non sunt uocati Tridentum Episcopi pro Papa
 arbitrio.* 75. p. 1
Sunt Tridenti Episcopi ex toto orbe Christiano.
ibid.
*Synodum œcumenicam non facit numerus Epi-
 scoporum.* 76. p. 1
Unde, & quot Episcopi adsint Tridenti. 75.
 p. 2
Quorum Principum Oratores adsint. 75. p. 2
*Claudij Hernandez. Quinones Luna Comitis
 et Oratoris Philippi Regis in Conc. laus.*
 76. p. 2
*Patriarcha Assiriorum professus est Romæ, se
 Concilij Tridentini decreta obseruaturum.*
 77. p. 1
*Omnes Episcopi Christiani adsunt Tridenti,
 mente & spiritu.* 76. p. 2
Episcopus titularis non est nouitum inuentum.
 77. p. 2
Episcopus titularis an sit uerè Episcopus. *ibid.*
*Episcopi titulares non faciunt Synodum Tri-
 dentinam*

dentiam, œcumenicam. *ibid.*
Episcopi titulares quâ causa creentur. *ibid.*
Ius ferendi suffragium in Concilio, quibus insit.
 78. p. 1
Laici, utrum in Concilio habeant locum: &
 quem. *ibid.*
Laici, à Synodo depulsi. 79. p. 1
Presbyter an debeat admitti ad ferendum suf-
 fragium. *ibid.*
Hæretici, sophista, & Parasiti. 80. p. 2
Gerson, & Panormitanus, & Cusanus. 82. p. 2
Tridentini, plurimi Episcopi docti, & sancti.
 84. p. 2
Andreas Cuesta Episcopus Legionensis. *ibid.*
Laicorum nomen. 84. p. 2
Laicus, an subito debeat ad Episcopatum pro-
 moueri. 84. p. 2
An sacerdos ex Laico, subito. 85. p. 2

Disputatio 6. fol. 86. pag. 1
An Synodus Tridentina Christiana sit.

IN ea, hæc continentur.
Scopus Synodorum œcumenicarum. 86. p. 2
Scriptura sacra, quo sensu sit potissima nor-
 ma inquirenda, & iudicanda ueritatis. 87.
 p. 1
Princeps locus debetur sacris litteris. 87. p. 2
 Scho-

Scholastica Theologia quanti facienda sit. *ibid.*
Hæretici, cur reprehendant scholasticam Theo-
 logiam. 88. p. 1
Martinus Lutherus sua scripta confusione uo-
 cat. *ibid.*
Officius Cardinalis, à calumnia hæreticorum un-
 dicatur. 88. p. 2
Officius Cardinalis laus. *ibid.*
Hæretici fatentur se mendacis, & imposturis
 aduersum nos agere. *ibid.*
Hæretici truncatis testimoniis utuntur. 89. p. 1
Melancthonis symboli explanatio. 91. p. 2
Officius, cur male ab hæreticis tractetur. *ibid.*
Expressum uerbum Dei, quod nam sit. 92. p. 1
Positiones, quas sententias hæreticorum uoce-
 mus. 92. p. 2
Liber Euangeliorum, cur olim in medio Synodi
 collocaretur. 93. p. 1
Per quos loquatur nobis filius Dei. 93. p. 2
Scripturas quomodo scrutari debeamus. *ibid.*
Ad Mosem, & Prophetas quomodo recurren-
 dum. *ibid.*
Traditiones Apostolorum, & definitiones Eccle-
 siæ, uocantur sacra scriptura. 94. p. 1
Scriptura sacra, utrum aperta sit. *ibid.*
Verbum domini cur lucidum uocetur. 94. p. 1
Uia domini, cur plana. 94. p. 2
Traditiones ueritatis. 95. p. 1
 c Ratio

Ratio dirimendi controuersias de fide, anti-
quis temporibus obseruari solita. *ibid.*
Scriptura sacra sententiã, infinita est. 95.p.2
Scriptura sacra, publicum quiddam, et summa
confirmatum auctoritate. 96.p.1
Scopus sacrarum litterarum. 96.p.2
Adiumenta Pontificis. 97.p.2
Leges quibus seruire debeant. 98.p.1
Leges fidei perpetua. 98.p.1
Consensum doctorum requirimus. 100.p.1
Patrum scripta, quanti facienda. 99.p.2
Peritia antiquorum sanctorum patrum. 99.p.1
Hæreticorum inconstantia. 100.p.1
Pugnantia auctor, diabolus. 100.p.2
Nota potissima hæreseos. *ibid.*
Spiritus sanctus semper aliquid patefacit Ponti-
ficibus, & patribus in Concilio. 101.p.1.
 & 102.p.1
Monachorum institutum. 103.p.2
Laudatores mendicitatis. 104.p.1
Indulgentia defenduntur. 104.p.2
Communio sub utraque specie. 105.p.1
Unde orta hæresis de communione sub utraq;
 105.p.2
Imagines defenduntur. 107.p.1
Miracula, quæ certis locis fiunt. *ibid.*
Cur nos imagines adæamus. 107.p.2
Concilia definire aliquid possunt, sine sacra scri-
ptura.

ptura. 108.p.1
Vna Synodus alterius decretis uti solet. 109.p.1
Locus Augustini de Concilio Niceno, ab iniu-
ria vindicatus. 109.p.2
Sensus loci Paulini. 2. Tim. 3. 110.p.2
Sacra littera, quomodo nos ad salutem instruât.
 111.p.2
Planum est apud nos ecclesiam esse, & quo loco
sit. 113.p.1
Ecclesia non est supra scripturam. 115.p.2
Sacra scriptura, quæ nam sit. 111.p.2
Sacra scriptura liber hæreticorum cur uocetur.
 118.p.2
Extra ecclesiam non est lux sana intelligentiã
scripturarum, vel hæreticis testibus. 119.p.1
Hæretici ignorant, quid sit ecclesia. 114.p.1
Nota Catholica ecclesia. 114.p.2

Disputatio. 7.
An uerè, & legitime procedatur in Synodo
Tridentina.

In ea, hæc continentur.
Quæ ad substantiã rei perinēt, salua ipsa re, ua-
riari nõ possunt, accidentia, possunt. 121.p.1
Patres admonentur à Pontifice ante Synodum
cur Synodus cogatur. 121.p.2
Non oportet tractari in prouincialibus Synodis
 c 2 prius,

prins, qua sunt in generali tractada. 122. p. 1
*Forma, qua modo in veritate inquirenda, & pro
cedendo Tridenti observatur, admissum ex-
plicatur.* 122. p. 2

*Oratio qua singulis diebus publicè recitari so-
let.* 125. p. 1

*Iure, & antiqua consuetudine communicantur
cum Pontifice Romano, qua sunt in Synodo
agenda.* 126. p. 2

*Pontifex etiam sine Synodo hereticos damnare
potest, & hareses declarare.* *ibid.*

*In antiquis Synodis non publicabantur ratio-
nes quibus patres adducebantur in senten-
tiam.* 132. p. 1

Non expedit illas edere. *ibid.*

*Synodi antiqua requirebant sententiam Pon-
tificis Romani.*

Synodus non est superior Pontifice. 127. p. 1

Heretici, quales sint in conuictando. 132. p. 2

Congregatio, quare dicatur. *ibid.*

Disputatio 8.

*An Synodus Tridentina experientia redargui
possit.* fol. 135. pag. 1

IN ea hac continentur.

Nullo experimento redargui potest. 135. p. 2

Sleydanus quis fuerit. 137. p. 2

Qualis

Qualis eius historia. 138. p. 1

Cur sit quidam Episcopus Roma reprobatus.

136. p. 2

Duorum Theologorum contentio. 138. p. 2

Disputatio 9.

An Spiritus sanctus Concilio presideat.

fol. 139. pag. 1.

IN ea hac insunt.

Presidet Spiritus sanctus Concilio. 139. p. 1

*Exhortatio, ut ad Ecclesiam heretici reuertan-
tur.* 141. p. 2

F I N I S.

*ERRATA, QVAE DEPREHEN-
dimus, sic corrige.*

<i>Errata.</i>	<i>Correcta.</i>
Fol. 10. pag. 1. omnis,	omnes,
Ibidem. uerum,	uero,
fol. 2. pag. 1. ueritate,	ueritati.
fol. 13. pag. 2. uersu primo lege,	
& cum muneris iniuncti sibi partes, &c.	

IACOBVS GIBERTVS
NOGVERAS EPISCOPVS
Aliphanus amplissimo viro
Gonsalo Perefio,
Philippi Catholici Regis à secretis.

V M Concilio generali Tri-
denti absoluto, ad Ecclesiam
Alipharum cui me Pius
Quartus Pontifex Maxi-
mus, prater illum meum me-
ritum praefecit, redirem; Ve-
netias ueni, ut S. R. E. Car-
dinalibus, qui Concilio praesuerunt, morem gerēs,
firmis mandarem duas orationes; quarum alte-
ra in Sessione septima, à me habita est; altera
de gratijs Deo agendis, quòd Oranum obsidione
Barbarorum liberata esset, quarto post die, fre-
quenti patrum senatu cum sacra fierent, recita-
ui. Ac cum in ea cogitatione uersarer, & cum ty-
pographo mihi iam res esset, incidi in disputatio-
nes à Gaspare Cardillo Villalpandeo pro Synodo
Tridentina, aduersus quorundam ex ijs, qui se
Protestantes uocant, deliria conscriptas, quas eò
libentius non legi solum, sed etiam perlegi; quòd
quanta, quam varia, ac quam multiplex, in omni
disciplinarum genere, eius hominis eruditio esset.

iam pridem noram ex scriptis, qua ille, partim in Hispania, de arte disserēdi, & rerum naturae scientia foras dedit; ut, velut alter Hercules, profligatis sophistarum monstribus, uniuersam Philosophiā a barbarie vindicaret. & nostris, id est Hispanis hominibus veram, ac germanam eius notionē ob oculos poneret; partim de rebus sacris, & fidei Christianae decretis Tridenti, contra Fabricium Montanum religionis nostrae desertorem, & transfugam peruulgauit. Quam me eius operis lectio oblectarit; quam uariē affecerit; quantumq; ad euincendos eos, qui funesta in Christi Ecclesiam arma coeperunt, efficacitatis habeant, qua Gaspar noster (nostrū enim iure, ac meritō uocarim, quem & tibi propter summam ingenij elegantiam, & insignem doctrinam, ac morum suauitatem carissimum esse scio; & ego easdem ob causas summo-pere colo) breuiter, et strictim complexus est, haud facile ulla eloquendi uia explicare possim. Delectat me mirum in modum argumentum, quod sibi Vilalpandens noster ad explanandum, atq; illustrandum proposuit, quoad eorum animos, qui domum super firmam religionis Catholicae petram extruxerunt, stabiliēdos, cōfirmandos, atq; in officio continendos, ne se cuius doctrinae uento temerē exponant; sed praeclearum fidei depositum, tanquam paternum thesaurum atque hereditatem, purum, et integrum ab haeticorum fraudibus conseruent, &

& ad posteros transmittant; nescio an quicquam opportunius, et magis necessarium suscipi hoc tempore a quoquam possit. Magnam etiam, atq; incredibilem voluptatem coepi ex eo orationis genere, quo tam praeclearū, tamq; illustre argumentum pertractatur. Ac ne quis me hominis mei amantissimi laudandi causa potius, quam ratione adductum putet; ut tam magnifice de eo opere sentiam; primum de argumento, deinde de stilo non nihil dicam; unde quod a me dictum est, id non affectu aliquo expressum, sed a ueritate, cuius magna uis semper fuit, profectum esse appareat. Quanto uenerabilius, sanctius, & augustius hoc tempore sit oportet Concilij generalis nomen, & dignitas, ac maiestas; quia eius ope, & praesidio nunquam Ecclesia magis eguit; tanto maioribus opibus, & copijs oppugnatur ab ijs, qui nostro saeculo contra Catholicam fidem bellum gerunt. Itaq; ut Concilium Tridenti, coactum ac finitum ea auctoritate spoliēt aduersarij, quam reliquis omnibus terrarum orbis uniuersus tribuit; negant Romani Pontificis munus esse, ut Episcoporum, qui ad aliarum Ecclesiarum gubernacula sedcant, synodum indicat. Affirmant ad eos, qui aliorum principatum teneant, & rebus publicis praesint, spectare; ut primum in Concilio locum occupent; & Episcopis normam praescribant, ad quam res sacrae exploranda, atq; explicanda sint. Tridentū,

ubi

ubi patres ex omnibus terra oris sedis Apostolica
decreto & Christianissimorum principum uolun-
tate conuenerunt, ad solemnem conuentum habendum,
idoneum locum fuisse inficiatur. Fingunt non
datam cuius potestatem, ut ad Concilium adiret,
& in medium bona fide proferret, quicquid est pub.
Ecclesie re esse putaret. Afferunt generalis Con-
cily nomen Concilio Tridentino attribui non posse,
quod eò non confluerint ex omnibus Christiani
orbis nationibus Episcopi; sed ex ijs duntaxat par-
tibus, quae Romani Pontificis libidini pareant. Ex
ijs omnibus effici volunt, ut ea Synodus Christiana
habenda non sit: quod ut aliquo uerisimilitudinis
fucio ornent, ne palam omnino mentiri videantur,
constanter asseuerant, Episcopos Tridentini non ser-
uasse eum in rebus, quae in controuersia posita fue-
rant, enucleandis modum, quem superiorum tem-
porum Episcopi seruarunt. His & alijs id genus
mendacijs, quae uerbis & oratione persequi mole-
stum esset; quae à nostris recte constituta sunt ea se
labefacturos, et eo pios fructu priuatiuros esse spe-
rant, qui ad Ecclesiam ex Concilijs promanare so-
let. Sed ne tam prodigiosi, tamq; pestiferi errores
cancris in morem latius serpant, ac simplicem &
incantam plebem à sanis Domini nostri Iesu Chri-
sti sermonibus ad fabulas abducant, facit Gaspa-
rus noster, qui vnus sic Concily generatis dignita-
tem, maiestatem, & auctoritatem tuetur, ut luce
meri-

meridiana clarius demonstrat, nos synodi uniuersalis
cogenda, & celebranda, non aliam uiam &
rationem secutos fuisse, quam eam, quam Apostoli
secuti sunt, & sanctitate ac doctrina excellentes ui-
ri, qui in eorum locum subrogati sunt, nobis per
manus tradiderunt. Quin etiam alias de nostra
religione quaestiones, quas obiter aduersariorum
impietas mouit, enodat, & eam doctrina partem,
quae scripta non est, sed Ecclesie scrinio commissa,
ab ijs calumnijs asserit, quibus ea hodie à sathana
administris appetitur. Quod tam docte, tam gra-
uiter, tam copiose praestat, ut meo quidem iudicio,
longo post se interuallo omnes relinquat, qui ali-
quam hoc saeculo contra haereticos insignem ope-
ram nauarunt. Nam ut illud missum faciam,
quod ut rela, quae aduersarij iaciunt, repellat, &
retundat, ac uulneribus medeatur; ea tantum ad-
hibet, quae rara sunt, nec cuius facile exposita; con-
tra ac faciunt non pauci è nostris, qui Crambe sa-
epe repetita, aures legentium misere cruciant, eius-
modi rationibus & argumentis ueritatem mu-
nit, quibus nihil firminus, nihil fortius, nihil magis
inuictum cogitatione adumbrari possit. In eo au-
tem quantum roboris & firmamenti, ad victo-
riam ex ijs hominibus, qui primos mendacio-
rum ordines ducunt, reportandam locatum sit, in-
dicant duo Ecclesiae lumina, Basilus, & Augu-
stinus; quorum alter id à scriptore Ecclesiastico
requi-

requirit; quo sane doctrina hostes vincat, ut eas tantum rationes usurpet, quæ id planè perspicuum faciant, quod obscurum, atque inuolutum uidebatur. alter non alia lege liberum facit Catholico, ut cū Heretico manus conserat; quàm si causa cum causa, & ratio cum ratione confingat. Hac duo in Gaspari nostri scriptis ita excellunt, ut, utrum magis mirandum sit, nescias. Nihil in ijs disputationibus adsert, quod si animo ab affectibus uacuo expendatur, non manus statim dare, & fateri cogat; nos eos esse, quorum cœtus ueritatis domicilium existat. Sic cum aduersarijs congregitur; ut quot uerba in eos effert, tot penè triumphos Ecclesiæ pariat. Denique si nomen auctoris adimas; librum ab aliquo eorum editum dices, qui priscis temporibus doctrina, et sanctitatis egregiam laudem tulerūt. Iam uerò orationis genus id est, quod pondere, et splendore selectorum uerborum, copia, & grauitate, ac uenustate dictionis, facile contendere cum eorum hominum lucubrationibus possit, qui in animi sensibus aptè, politè, & eleganter exprimendis totam ætatem contriuerunt. Questus est memoria patrum Erasmus, quod sola Theologia nondum eam barbariem abiiecisset; quam alii quot ab hinc seculis, in Ecclesiam inuenerūt, qui nouā scribendi uia sunt ingressi, quæ tota in questionibus subtilibus, & spinosis uersatur; cū ceteræ omnes scientiæ, ac disciplina natiuam Romani sermonis

nis puritatem ita recepissent; ut nostrorum temporum conditio, quam eius seculi, quod homines copiose, sapienterq; dicentes genuit, nulla re inferior esse uideretur. Si ille in hunc librum incidisset, ei quærele modum tandem posuisset; ac planè sibi cumulatè satisfactum esse affirmasset; tanta est scriptoris elegantia, cum summa rerum pulcherrimarum cognitione coniuncta. Hac ego cum mecum expendo, gratulor causæ Dei, quòd eum patronum natū sit, qui facultate dicendi ac rerum sacrarum scientia tam instructus ad scribendum accedat; ut grauissimas controuersias, magnis eloquentiæ opibus, & incredibili doctrina explicet. Gratulor Hispaniæ communi patriæ, quia eum nobis hominem procrearit, qui eam labem, quam ab ijs suscepimus, qui nos Barbaros uocarunt, sic deleat; ut sacrosancta fidei nostræ mysteria eo sermone enunciet, quem eorum præstantia, et maiestas requirit; & unum se esse scribendo ostendat, quem omnibus exteris facile opponere liceat. Gratulor tibi, quod tantum uirum in tuum patrociniū, ac fidem iam pridem receperis; et non uulgaribus beneficijs tibi deuinxeris. Atque ille quidem pro eo, ut par est, si non quam debet, & tuorum in se magnitudo meritorum postulat; certè, quam potest, gratiam perpetuò refert. Nam & tuas sanè præclaras uirtutes, atque illustria ornamenta miratur, ac sufficit, & laudibus in cælum extollit, ut, qui maxime; cuius rei

rei cum alios magna auctoritate uiros, tum me te
stem habet locupletem in primis, teq; unum esse
predicat; in quo suas omnes spes iam olim constitu-
tas habeat. Nec verò mihi dubium est, quin, qua
tua, cum erga omnes, probitate et doctrina claros,
tum erga eum praesertim animi propensio est, quam
in te optimarum artium et eloquentia excellens co-
gnitio gignit, breui effecturus sis, ut cuius singula-
ris facundia, et eruditio admirabilis, iam ubique
terrarum fama concelebratur, eius prudentia &
dexteritas in rebus Ecclesiae gerendis, ac moribus
aliorum ad pietatem firmandis vulgò innotes-
cat, quod premium consequi eos solet, qui omnibus
qua homines in bonis ponunt, abiectis, ac pro nihilo
habitis, se totos sapientiae amori, & studio dedide-
runt. Est enim eo, quem tua ob merita, apud eum
regem obtines, qui reliquos reges omnes non mi-
nus magnitudine animi, quam potentia superat,
loco dignum, ut virtutem latere, & in obscuro
iacere non patiaris, sed eam in lucem proferas,
& boni numularij instar, in mensa colloques, ac qua
si lucernam alto in loco constituas, ut sese late dif-
fundat, quod boni proprium est, ac innati fulgoris
radys aliorum animos illustret, atque ad sui amo-
rem et imitationem accendat. Sed reprimam me,
ne te ad ea hortari videar, ad qua te natura vis,
vita cursus, & ratio ultro impellit. Itaque cum
hic liber is de causis, quas in medio posui, mihi mi-
rificè

rificè probaretur, sciremq; fore, ut simul atque in
vulgus emitteretur, statim ad tuas manus perue-
niret, non alienum ab officio esse duxi, si ea, qua au-
disti, in eum praesarer, ac per hominis tui studiosissi-
mi, & obseruantissimi, mihiq; omnium, quibus ho-
norum similitudo studiorum me unquam obstrin-
xerit, amicissimi, scriptum, tanquam per quendam
tibi maxime charum, atque acceptum internun-
cium, eam amicitiam, qua mihi tecum aliquot ab
hinc annis intercedit, auget, et tuerer. Fruere er-
go, clarissime Gonsalò, Villaipandei laboribus, &
cù eos praeculis habueris, quod te saepe facturum
esse scio, tum illius, tum mei etiam memoriam ani-
mo renoua, donec ego quidem qua de Theologia
contra Ecclesiae hostes per aliquot iam annos par-
turio, expoliam, & aliquid à me conscriptum sub
tuo nomine in lucem edam. ille uerò, qua tibi dica-
re constituit, ea cum per otium licuerit, absoluat,
atque hominum auribus quamprimum donet.
Vale. Venetijs, Id. Febr. M. D. LXIIII.

DISPUTATIONES

ADVERSUS PROTE-

stationem triginta quattuor Hereticorum, qui se Augustanae Confessionis Theologos appellant.

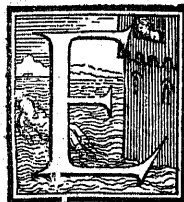
HABITÆ A GASPARO

Cardillo Villalpandeo Doctore Theologo

Hispano Segobiensi, pro Sacra

Oecumenica Synodo

Tridentina.

NORDIAMVR iam susceptam disputationem initio sumpto ab Hereticorum scopo qui huic protestationi prefixus est, ut intelligat lector quorsum conatus p̄s̄endo Euangelicorum referantur. in hunc itaque modum ingrediuntur protestantes in causam.

Primum igitur omnium solemniter profite-
mur. & legitime protestamur, coram Deo, eius
Ecclesia, & Romano Imperio, & toto orbe ter-
rarum, nos infra scriptos, & Ecclesias in quibus
agimus, ac docemus, constanter adherere sin-
ceræ doctrinæ Euangelij Iesu Christi, quam Deus
instau-

PROTES.

A instau-

Summa

instauravit per Martinum Lutherum pia memoria virum.

GASP.

ad Ro. ca. 1.

Honesta sanè oratio, profiteri, protestariq̄, velle constanter adherere Evangelio Iesu Christi, cum sit Evangelium auctore Apostolo Paulo, virtus Dei in salutem omni credenti, nisi, quod his verbis aiunt, proximis statim heretici inficiarentur, pro ingenio suo: quos ob eam rem, & merito, mea quidem sententia, Epiphanius grauis imprimis auctor, polypos, cameleonas, & protheos appellat. Dum enim Evangelij meminerunt, & profitentur herere velle doctrina, quam Martinus Lutherus ante hos quadraginta annos in Germania docuit, proculdubio, Ecclesia Catholica vetustam disciplinam respiciunt, tanquam impuram, & contaminatam vitijs plurimis, qua impudentia, nulla maior: sensum, atque consensum antiquorum patrum oderunt, & pro nihilo ducunt: quod est insignis temeritatis argumentum.

Cur heretici se uocent Evangelicos.

cōtra Bren- tium lib. 1.

Se solos Evangelicos putant, & appellant aduersarij, edocti à magistro suo, qui Christiani appellatione prorsus abiecta, ab Evangelio, cuius auctor, atq; inuentor Martinus fuit, se, atq; suos Evangelicos nominauit: ut, vel hac ipsa voce (quod prudenter admodum, uti cetera, vir animaduertit, palam faceret hominibus, à Chri-

sto

Protestationis.

2

sto, eiusq̄ corpore, vnà, sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia discesse: neq; cum ea quid piam habere commune, que quattuor tantum agnoscit, & predicat Euangelia, consensu antiquitatis fideliter explanata.

Hinc planè possit intelligere lector, qua nam spes reliqua sit, reuocandi ministros huius, tam sancti, scilicet, Euangelij, ab errore, ad rectam viam: à mendacio, ad veritatem: ad Ecclesiam Christi, à synagogis: à conciliabulis perditis, ad Synodum Sacrosanctam. cum vsque adeo impudenter asserant, velle, se doctrinae Lutheri constanter adherere.

Sed ne fortasse quispiam animi dubius, que nam hac doctrina sit, roget, in quam aduersarij iurauerunt, ipsi nos ministri Satbana, Lutheriq̄ mancipia hac nos statim sollicitudine liberant, his verbis.

Que in Confessione Augustana continetur. PROTES.

Hec est eius doctrina summa, quam aduersarij nobis obrudunt, tantiq̄ astimant, ut eius gratia, Christi, atque eius Ecclesie disciplinam oderint, cane peius, & angue: de qua, quoniam multi multa accuratissime scripserunt, cum aduersus Martinum Lutherum disputarēt: non est cur quidpiam modo dicamus, dabitur aliquando volente Deo, tempus, locusq̄ commodior confessionem Augustanam excutiendi, exploran-

GASP.

A 2 diq̄,

Summa

Doctrina
Lutheri ab
hæreticis
etiã est ex-
ploſa.

*diq̄, interim tamen illud vnum ad eam mirabi-
liter confutandam satis esse poſſit, quòd ne ab ip-
ſis quidem hæreticis potuerit tolerari, ſed veluti
damnata[m] capite procul à republica ſua, ple-
riq̄; expulerint. accipite de hac re, iudicio meo,
egregium ſanè, & cordatiſſimè editum Decre-
tum, quod proximis his menſibus hæretici Hey-
delbergæ de ea fecerunt, inuulgantq̄, proti-
nus quanti faciendã ſit, prorſus agnoſcetis.*

Decretum ſuperintendentium Heydel-
bergæ, ubi reſidet Palatinus Ele-
ctor proximè celebratum.

Decretum. **L**UTHERI, & Brentij catechiſmi extra Ec-
cleſiam eiciantur, & eorum ſcripta nullam
habeant auctoritatem.

Dubium autem non eſt, quin Auguſtana con-
feſſio, Lutheri, atque Brentij catechiſim, hoc eſt,
inſtructionem de fide contineat.

Cum ſit autem hac doctrina (ut planè con-
ſtat) Chriſti Euangelio inimica, ſi quidem con-
tinet Euangelium Martini, cum impugnet Ec-
cleſiam Dei, qua prorſus eadem eſt cum Ecce-
leſia Romana, cum inſenſa ſit Imperatori, reli-
gioſo, catholico, & optimo viro, cum Romani
Imperij vires eãdem debilitentur, atque infrin-
gantur, quod ab Eccleſia Romana originem,
atque

Proteſtationis.

3

atque robur habet: dubium eſſe non poſſit quin
vos ipſos Deus Opt. Max. eius Eccleſia, et Ro-
manus Imperator, grauiffimis ſuis calculis ſint
damnaturi, vel eò maxime nomine, quòd cum
animorum veſtrorum aures ad doctrinam Ca-
tholicam & Apoſtolicam præcluſeritis; patefa-
ciatis eas nihilominus ad peſtiferas voces Mar-
tini: addunt rurſum.

Proſitemur nos omnes ſectas & corruptelas **PROTEſ.**
huius doctrinæ, & confeſſioni contrarias hætenus
damnaſſe: & nunc quoque ſerio damnare.

Quibus verbis (quod admonueram paulo ſu **GASP.**
perius) haud obſcurè ſignificant, nunquam ſe à
propoſito, atque ſuſcepta hæreſi dimouendos: et
homines peruerſi, corruptiſſimiq̄ corruptelam
vocant, Eccleſia Chriſti doctrinam ſerie conti-
nenti ab Apoſtolis adhuc uſque noſtra tem-
pora ductam; quod, vel referens horreſco, præ-
corq̄ Deum Opt. Max. aduerſarijs, ut iſtam
mentem mutet, melioreq̄ illos donet, qua co-
gnoſcant aperte, quo in ſtatu verſentur, neque
enim peiore eſſe poſſunt.

Conſcientia ſtimulus agitatus Martinus, cum
nihil aequè quàm Eccleſia procerum ſacroſan-
ctum Concilium formidaret, cuius iudicio (quod
hætenus ſemper contigit) eius hæreſis orbi ter-
rarum aperienda legitime; conuincenda, da-
mnanda, & releganda procul erat, neque ſe

usquam; neque sua scripta ausus est sacrosan-
ctæ Synodo subdere; quin imo disertis verbis ab
eadem provocauit; quam sibi magnopere cauend-
am esse videbat. præceptoris vestigia protestan-
tes sequuti, ita loquuntur.

PROTES.

Profitemur & protestamur nos adharere, et
constanter adhasisse protestationi, et appellatio-
ni Reuerendi patris domini Lutheri ab iniustif-
simo violentissimoq; iudicio Pontificis, siue Con-
cilij.

GASP.
Cur violen-
tum hære-
tici appel-
lent Conci-
lium.

Violentiū appellant Concilium aduersarij, quo-
niam prauis opinionibus, impijsq; sententijs vim
magnam infert, confutat easdem, dissipatq; spiri-
tum sanctum qui Synodum moderatur, & Pon-
tificem Maximum in his, quæ sunt fidei labi; aut
errare non sinit, heretici suspectum habent, in
eumq; turpiter & periculosè delinquunt: dum
prouocant ab eo, qui summus in Ecclesia Chri-
sti Iudex in terris est: à iudicio Patriarcharum,
primatum, Archiepiscoporu, Episcoporumq;
quorum ex officio interest, tum de rebus fidei iu-
dicare, tum etiam disciplinam Ecclesiæ consti-
tuere, stabilireq;. perinde ac si dicerent, nolu-
mus à quopiam iudicari, sed docere liberè quic-
quid nostro palato arriferit: si enim iustos, &
legitimos indices accusas, & à tua causa excludis,
nullos habere vis, qui de doctrina tua iudi-
cium ferant. sed repellatis licet hominum iudi-
cia,

cia, & ab eis quo iure, quaq; iniuria, vos exi-
matis, nunquam, Paulo credite, imo potius Chri-
sto, effugere iudicij Dei seueritatem possitis. in
cuius conspectu omnes adstabimus, reddituri de
factis proprijs rationem. quem nihil prorsus fu-
git, qui personam accipit nullam, qui decipine-
quit, neque à ratione discedere latum unguem:
cuius extrema sententia, si ante vestros oculos
versaretur, si tantisper ea vos, cura, & solici-
tudo teneret, quam durum, atque horrendum sit
in manus Dei uiuentis incidere, ego non dubito,
quin facile respiceretis: & ad sanio rem men-
tem reuerteremini. Sed vos parum salutis ve-
stra studiosi, & cupidi cum diuina ultio pro-
cul abesse videatur, quæ uestra scelera castiget,
libenter admodum iram thesaurizatis in diem
ira.

Longius adhuc aduersariorum insania pro-
cedit: neque enim satis esse putant damnare Con-
cilium Tridentinum magno quodam consensu to-
tius Christiani orbis coactum: adimunt etiam,
quantum in se est, ceteris omnibus sacrosanctis
& vetustis Synodis, auctoritatem: etiam, is
quattuor quæ instar Euangeliorum suscepit, &
seruauit Ecclesia: & quarum est, ac semper fuit,
ut Augustinus testatur: in Ecclesia Dei saluber-
rima auctoritas: norunt acuti, hac parte, hæ-
retici, bonam errorum, impiarumq; opinio-
num,

Cap. 2. ad
Rom.

August. ad
epist. funda-
menti.

num, quas illi mordicus tenent, partem; gra-
uissimo olim sanctorum Synodorum calculo, ef-
se damnatam: ergo ne hanc fenestram pateface-
re videantur, ad eas explodendas haereses, quas
ab antiquis monstrosos hauserunt, nulli Synodo,
se usquam consensuros testantur, cum aiunt.

PROTES.

Illud quoque tertio indicamus, nihil ad nos
pertinere, neque nos usquam approbasse, aut
comprobare, si quis, quoquomodo, vel in alia
Concilia consensit, vel ab hoc solenni, & ordi-
nario processu recessit.

GASP.

Recte autem ordinarium appellant pro-
cessum damnandi Synodos: & pronocandi ab eis.
Præstiterunt hoc haeretici perpetuo, ut est à me
aliqua ex parte indicatum in apologia aduersus
Montanum: neq; testimonio ad eam rem pro-
bandam aliquo opus est, cum id nobis sponte sua
aduersarij concedant: simulq; fatentur haereti-
cos esse se, cum à Concilijs Ecclesia, præter hæ-
reticos, nullum appellasse usquam sciamus: ne-
que enim homines isti, ullum habent magis capi-
talem hostem, quam Synodum.

Tandem suam mentem planè aperiunt hæ-
retici, cum inquirunt.

PROTES.

Affirmamus & protestamur Tridentinum
conuenticulum à morte viri Dei Lutheri conuo-
catum, nequaquam esse Christianam, liberam,
legitimam, vniuersalem, in Spiritu sancto, & in

Germa-

Germania congregatam Synodum.

Tridentinam Synodum verum Concilium **GASP.**
esse, Christi legibus conforme, legitimum, œcu-
menicum, liberumq; & in Spiritu Sancto con-
gregatum, licet quadantenus monstrauerimus,
cum ageremus aduersus Montanum, docebimus
nihilominus vberius, atque exactius loco, atque
tempore suo: nunc vero illud vnum obiter admo-
nere lubet, ut haeticorum impudentiam orbis
terrarum agnoscat, me, non satis assequi posse;
qua, isti, fronte Martinum Lutherum apostata-
tam fidei, religionisq; insignem haeticum, e-
missi voti violatorem, perturbatorem reipublice
Christiana, pacis iuratum hostem, Vicarij
Christi capitalem inimicum: offorem strenuum
Apostolica sedis, fidefragum, incontinentia,
atque libidine perditum, leuem admodum per-
figiatoremq; & qui se gloriatur demonem pra-
ceptorem habuisse; in summa à capite ad talos,
omni genere flagitiorum, scelerumq; coopertum,
quod vniuersæ huius temporis loquuntur histo-
ria, virum Dei audent dicere: nisi quæ istorum
insania est, & mentis emotio, Deum Opt. Max.
ethnicorum Dijs persimilem esse putant, qui fla-
gitijs & prauis facinoribus oblectetur, & per di-
tis ac deploratis hominibus gaudeat: ego quidem
multos homines egregie iniquos audiui, sed qui
tàm esset, quam Martinus fuit: noni neminem.

Mores Lu-
theri.

Clau-

Summa Protestat.

PROTES.

Claudunt deniq; protestationem his verbis. Quare simul testamur, & protestamur, neminem pium posse bona conscientia tale conuen- riculum pro vera & Christiana Synodo agnos- cere.

GASP.
Protestatio
nis summa.

Hec summa protestationis, hic uniuersa di- sputationis scopus, in quæ omnes rationes suas, om- nia argumenta: magno quodam, ut putant, apparatu aduersarij instrunt, referuntq;: hac, mihi ratione excutienda sunt: hac animo atq; ingenio exploranda: si muneri atq; officio meo, velim respondere; quoniam vero multis nomi- nibus Synodus quæuis parum legitima, dignaq; fide existimari, atque haberi potest, omnes eos locos hæretici adeunt, excutiuntq;, unde ad faci- endam huius rei fidem accommodata argu- menta depromi possunt, quibus ego legitime (iudicio meo) satisfaciam. neque hoc prestare admodum difficile erit. omnia sunt infirma, te- nuia, leuia, dilutaq;, & apertis mendacis plu- rimum nituntur.

6

PRIMA DISPUTATIO. ad quem spectet œcumenicam Synodum indicere, con- uocareque.

INSTITVIMVS uniuersè, ac per capita fraudes, & dolos detegere Hæretico- rum, qui Synodo Tridenti- na calumniam intendunt: nam singula persequi, maxi- mus labor esset, atq; ab- iret in immensum liber. hoc nos commodè admo- dum prestare posse speramus, quoniam aucto- res huius protestationis, aut potius infamis libel- li, omnes rationes, & argumenta ad certa capi- ta, et veluti fontes referunt. sumemus autem ini- tium ab ea questione, rectè ne an secus Synodus Tridentina coacta sit. nam hinc maximè insi- gnes isti calumniatores auspicantur.

Asserunt itaq; Synodum Tridentinam non debere legitimam putari, neque posse, quoniam cum facultas Synodum indicendi Imperatori iure insit, hanc ipsam Tridentinam, non Impe- rator, sed potius Pontifex Maximus Pius IIII. indixit; nos vero sic statuimus.

Vis & facultas indicendi, cogendi, & cele- brandi

ad Pontifi-
cem Max.
spectat con-
uocare Sy-
nodū œcu-
menicam.

Disputatio

brandi œcumenicam Synodum iure, non ad Imperatorem, sed ad Pontificem Max. spectat. hanc assertionem primum appositis ad eam rem argumentis veram efficiemus, rationes deinde quibus in contrarium aduersarij adducuntur diluemus omnino, consutabimusq̃.

Prima ratio

Partes principis secularis.

Paul. ad Tim.

Partes principis Ecclesiæ.

Prima itaque ratio ab utriusque principis officio sumpta hoc modo concluditur: partes principis secularis illæ sunt; externam Reipub. quam moderatur pacem parare, & seruare partem: sic nos docet Paulus ad Timotheum scribens, dum præcipit, ut oremus pro his qui sunt in sublimitate constituti, ut quietam & tranquillam agamus vitam: principis vero Ecclesiæ peculiare munus est, à peccando homines auertere, animorum tranquillitatem procurare: constituereq̃: & studio pietatis homines inflammatos ad æternam vitam, sedesq̃ mentium beatarum impellere: hoc nemo inficiari queat: sed Concilia omnia œcumenica præsertim, quale proculdubio Tridentinum est, hunc habent scopum: si quidem in his decreta conduntur, quæ ad æternam vitam adminiculo sunt, velut in Principum comitijs, solemnibusq̃ conuentibus regni, leges ferri solent, quæ externam populis pacem concilient. Iure igitur optimo iudici, atque vocari debent à principe Ecclesiæ, nisi confundi omnia, perturbariq̃ velimus: is proculdubio Pontifex

Prima.

7

ifex Romanus est: quare eius est indicere, cogere Concilia, tenereq̃.

Conuocare, iurisdictionem spectat, opinione omnium iurisperitorum: ergo & Synodum conuocare: cum hac ipsa conuocatio una pars conuocationis faciendæ sit: est enim Concilium spiritalis conuocatio, cum in eo condantur leges atque statuta viuendi, quæ ad animum referuntur: is igitur facultatem habet Synodum conuocandi, qui iurisdictione spiritali præditus est: princeps vero secularis nulla simili facultate instructus est; sed eius vis vniuersa externis rebus impenditur atque desudat; corpori videlicet, facultatibus, & vitæ. ergo non suppetit huic Synodum indicendi, & cogendi facultas. Pontifex vero Maximus quia princeps Ecclesiæ est, haud dubiè potestatem spiritalem accepit à Christo, atque ex consequenti iurisdictionem, cum sit iurisdictionis, vis atque facultas dicendi ius. hanc accepit beatus Petrus, atque in eo ceteri omnes summi, maximiq̃ Pontifices à Christo Iesu, illis verbis, Pasce oues meas, pasce agnos meos, quare ad eum maximè spectat sacros istos Ecclesiæ conuentus indicere, conuocareq̃.

Confirmatur ratio. inferior, non potest usurpare, quæ sunt superioris propria, peculiariaq̃, iuxta communem omnium iurisperitorum sententiam, cogere autem, atque indicere Synodum

Secunda ratio.

Concilium quid sit.

Iurisdictionis. Confirmatio.

Christus fecit Pontifici facultatē cogendi Synodum. *dum Pontificis Maximi peculiare est, cui Christus dixit, Pascite oves meas. una si quidem, & præcipua pastus animi pars sacrosanctis Concilijs continetur. ergo princeps secularis, quicumque is sit, facultate vacat Synodum conuocandi, qua unus Pontifex Maximus præditus est. Rex etenim, atque Imperator longe inferiores dignitate sunt Pontifice Romano, tam longè quidem quàm ovis à pastore superatur: ab anima, corpus: externa pax, ab interna: ab aeterna vita temporaria.*

Tertia ratio.

Synodus, tribunal quoddam Ecclesie est, in quo de fide & moribus exorte controuersia agitantur, & dirimuntur lites, ab eo igitur iudicari, & cogi debet, qui cum ceteros omnes iudicandi facultate præditus sit, à nemine ipse possit iudicari, id genus est Pontifex summus, Christi Vicarius in terris, quod à nobis paulo inferius peculiari oratione monstrandum est, (ceteri enim Christiani homines, quotquot sunt Pontifici perinde subdantur: ut oves, pastori: ut egrotus, medico: ut parentibus, filij: ut Doctore, discipulus) quare ad eum spectat Synodum conuocare, non ad Principem secularem.

Confirm.

Accedit ad hoc, quòd Concilium conuocare, atque tenere ad caput collegij iure pertinet, de communi etiam iuris peritorum opinione, summus vero Pontifex sine controuersia caput Ecclesie

Pōtifex caput Ecclesie.

siæ est, ut regni rex, cuius rei non obscuram fidem fecimus in oratione de primatu Petri. Damasus ait, cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput, ut semper fuit consuetudo, referre non desinatis. Leo Papa, memor sum, me sub illius nomine Ecclesie præsidere, cuius à Domino Iesu Christo glorificata est confessio. Pontifices Egypti ad Liberium Papam, tu prophanarū heresum, & imperitorum, atque omnium infestantium depositor, ut princeps, & doctor, & caput omnium orthodoxa doctrina, & immaculate fidei existis. Athanasius, & Episcopi Egyptiorum ad Marcum Papam, optamus ut à vestra sedis auctoritate, quæ est mater, & caput omnium Ecclesiarum, ea ad correctionem fidelium orthodoxorum percipere per præsentis Legatos mereamur: mitto etiam alia testimonia eodem spectantia, quare unus Pontificis Romani est Synodum indicere, tenereq̃.

Et quidem cum is error olim in quorundam animis inesset; eundem octaua Sancta Synodus generalis radicitus euellendum curauit, quod fecit his verbis: tanquam perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdā imperitis dicitur, non posse Synodum absque principum præsentia celebrari. Subiungit. cum nufquam sacri Canones conuenire principes seculares

Damasus Papa.

Leo Papa.

Pontifices Egypti ad Liberium Papam.

Athanasius

Can. 17. Synodus general. 8.

Disputatio

lares in Concilijs sanxerint, sed solos Antistites, quòd si nulla Ecclesia lege, (nam diuina proculdubio de ea re nulla est) si nulla evidenti necessitate principes seculares Concilijs interesse debent; quis est, obsecro, tam stultus, aut mentis inops, qui defendere aut affirmare, non vereatur, eis esse tributum Synodum vocarè.

Possit etiam hæc nostra sententia admodum accommodato exemplo conuinci, persuaderiq, Hierosolymitanum etenim Concilium, quod Apostoli tenuerunt, & cuius acta Apostolorum mentionem faciunt, verum atque legitimum habitum est, etiam hereticorum testimonio, ad cuius normam cetera omnia exigenda esse censent, at in eo, neque Imperator adfuit, neque Rex, aut princeps ullus secularis; qui aliqua polleret auctoritate, sed Episcopi solum, Presbyteriq, sic enim habet Lucas citato loco: conuenerunt Apostoli, et seniores videre de verbo hoc: seniores autem, Græcè presbyteri appellantur: quare sine controuersa est in Ecclesia facultas Synodum cogendi, celebrandiq, sine principibus secularibus, quæ cum nulli membro tributa sit, haud dubiè in Pontifice Maximo tanquam in capite residere arbitrandum nobis est.

Hanc ipsam conuocandi Synodum potestatem, quæ proculdubio proxime in Pontificem à Deo deriuata est, in omnibus ille œcumenicis Concilijs

Concilium
Hierosoly-
mitanum.
Ca. 15. A.C.

Prima.

9

Concilijs & agnouit, & exercuit citrà controuersiam ullam; neque enim sine eius auctoritate ullum vsquam Concilium œcumenicum aut coactum, aut indictum est; quod, quoniam ex historys Conciliorum nullo negotio constat, non est cur in hac sententia confirmanda laborare debeamus.

Neque id modo certum est, sed præterea ueritissimis Synodis declaratum, atque expressum cernimus, ius vocandi Synodum apud Pontificem residere. cum nulla interim mentio Imperatoris fiat, aut alterius cuiuspiam principis secularis. Iulius primus in epistola contra Orientales Episcopos sic ait, uellem vos magis ad iam dictam conuenire uocationem, ut coram uniuersali Concilio rationem redderetis cur Synodum ad statum Ecclesiarum, & fratrum in Antiochia subuertendum et Niceni magni Concilij destructionem fecistis, aut cur nobis inconsultis Episcopos in ea conuocastis, ad quam neq; Maximus Hierosolymitanus uenit, neque nostra intercessit legatio. Subiungit, Canonibus quippe in Nicena Synodò iubentibus, non debere præter sententiam Romani Pontificis ullo modo Concilia celebrari, aut Episcopos damnari.

Neque existimet quispiam hoc priuilegium in Romanam Ecclesiam à Concilijs esse collatum; sed renouatum duntaxat in Synodis, Ro-

Nullum Cō-
ciliū ecū-
menicū ha-
bitum est si-
ne Pontifi-
cis auctori-
tate.

Iulius Pri-
mus contra
orientales
Episcopos.

B manè

Disputatio

mana Ecclesia ius, & facultas ad eam rem est, quo planius constare posset à Christo, & Apostolis de ea relata lex. testatur hoc beatus Marcellus Episc. prima. Differens enim de Apostolis sic ait: inspirante Domino constituerunt (Apostoli videlicet) ut nulla Synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem. loquitur autem de Romana sedē.

In secunda Epistola ad Maximinum, Synodum absque huius sedis auctoritate Episcoporum (quanquam quosdam Episcopos possitis congregare) non potestis regulariter facere.

Iulius in Epist. ad Orientales Episcopos, ipsi vero prima sedi Ecclesie (hac est Romana) conuocandarum generalium Synodorum, iura, & iudicia Episcoporum singulari priuilegio Evangelicis, & Apostolicis, atque Canonicis concessa sunt, instituit.

Idem rursus. Dudum à sanctis Apostolis successoribusq; eorum in antiquis Decretum fuerat statutum, quod hæcenus sancta, & Apostolica tenet Ecclesia non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.

Idem etiam Decreto. 29. sic scribit, Odio Athanasii hanc regulam protulisti, que nullus habet vires, neque habere potest. (rationem reddit) quoniam neque ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium coactum est, neque Romana Ecclesia
Legatio

Beatus Marcellus.

Iulius.

Prima.

10

Legatio interfuit (subiungit,) Canonibus præcipientibus sine eius auctoritate concilia fieri non debere, neque ullum ratum est, aut erit unquam Concilium, quod fultum non fuerit eius auctoritate.

Illud magnopere nostram sententiam confirmat, quod ea Concilia, quibus interfuerunt Imperatores, Pontificis auctoritate vocata, coactaq; sunt: hoc, primum persuademur Epistola Concilii Constantinopolitani ad Damasum Papam, in qua Episcopi in hunc modum loquuntur.

Conc. Constantinop. ad Damasum.

Concurreramus Constantinopolim ad vestram reuerentia litteras post Concilium Aquileiense missas Theodosio.

Deinde ex litteris Valentiniæ, et Martiani Imp. ad Leonem Pontificem de Concilio Calcedonensi, quod narrant Theodoretus, & Nicephorus. Sic enim scribunt, tale propositum, ac desiderium habeamus: quatenus omni errore sublato per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pars circa omnes Episcopos fidei Catholice fiat. te auctore, aiunt Imp. Concilium verum Constantinopolitanum, per litteras à te missas Theodosio.

Theod. li. 5. Niceph. ca. 16. lib. 12.

Confirmat hoc magis, quod Valentiniæ Imperator, cum de celebrando Concilio ab Episcopis requireretur, respondit, mihi quidem cum unum de populo sim, fas non est talia perscrutari.

Valentiniæ.

Disputatio

ri: verum sacerdotes, quibus hac cura est; apud se ipsos congregentur, ubi voluerint.

Pulcheria
Augusta.

Aperte id etiã Pulcheria Augusta testata est in Epist. ad Leonem Papam his verbis, tua reuerentia, quocumque modo prospexerit significare dignetur, ut omnes etiã totius Orientis Episcopi, Thraciã, atque Illirici, sicut etiã nostro domino pientissimo Imperatori placuit, in vnã ciuitatẽ velociter ab Orientalibus partibus valeant conuenire, & illic factõ Concilio, & de Catholica confessione: & de his Episcopis, qui ante hac segregati sunt sicut fides, & Christiana pietas exigit, (concludit orationem) te auctore decernatur.

Accedit ad hoc, quòd qua pertinent, ad eos qui Concilio interesse debent, & normam in eo seruãdam, Ecclesiã legibus sancita stabilitaq; sunt, non Imperatorũ, aut Regum. Canone 38. Conc. Apostolorum perscribuntur persona, atque tempus indicendi Synodum, similiter octaua Synodo generali, Can. 17. Concilium Laodice- num statuit, ne vocati ad Synodum Episcopi venire recusent. idem definitum est, 4. & 5. Concilij Carthaginien. Conc. 3. Carthag. tempus cogendi Synodum perscribit. quod faciunt etiã Constant. & Basl. & cum primum creantur Episcopi, inter cetera, illo quoq; iuramento adstringuntur, venturos se ad Synodum quum pri-
mum

Prima.

II

mum vocentur in Conc. Chalcedonensi edita lex est, quã iubet Episcopos ad Concilium venire, atque hijs, qui neglexerint pœnam decernit.

Imo vero quod magis mirari debeamus in 7. Synodo generali, statutum est, ut qui princeps Episcopos ad Concilium venire prohibuerit, communionẽ priuetur.

Adde, quòd neque integrum est per Ecclesiã leges Synodum sine facultate Pontificis deserere, domumq; redire, de qua re condita lex est in Concilio Arelatensi.

Confirmatur nostra sententia hoc modo, sicut se habet Metropolitanus ad Episcopos sibi subiectos, se habet Pontifex ad vniuersos Episcopos, sed metropolitano adest facultas indicendi Concil. prouinciale, Can. 2. Aurelian. cum ait, Metropolitanus comprouinciales suos singulis annis ad Concil. euocent, ergo Pontifex habet ius conuocandi generale Concilium.

Ad superiores rationes, partim ab ipsa rerum natura ductas, partim à sacris litteris, partim etiã ab Ecclesiã legibus, & institutis Conciliorum petitas, accedunt manifesta patrum testimonia, atque sententiã, quã nostram assertionem mirabiliter confirmant.

Imprimis Iſidorus Hispalensis vir pietate, et bonarum artium studijs, pro ea præsertim etate, admodum clarus de Concilijs agens, ita inquit,

Disputatio

Synodorum congregandarum auctoritas A. postolica sedi commissæ est, neq; ullam Synodum generalem ratam esse credimus, aut legimus, quæ eius non fuerit auctoritate congregata, vel fulcita. Subiungit, hoc, auctoritas testatur Canonica: hoc, historia Ecclesiastica comprobatur: hoc, sancti patres confirmant.

Augustinus præterea id asserit (quod testatur aduersarij) cū ait, Summus Pontifex, quando Patriarchis, & alijs Ecclesiæ prælatis denuntiaret voluntatem suã de congregando Concilio vniuersali, semper explicabat necessitatem.

Aymarus Archiepiscopus Rhemensis disserens de Synodis cap. 18. lib. primo.

Non mireris, inquit, quod ipsorum Conciliorum auctoritatem Romano Pontifici tribuamus: nam nulla concilia rata leguntur, quæ facta non fuerint Apostolica auctoritate. confirmans autem, quod dixerat, ait, ut Damasus Papa in suis Decretis, cap. 9. cui Athanasius, & Iulius, Nicenum quoque Concilium, & reliqui patres adstipulantur.

Stephanus
Archiepiscopus.

In Epistola Stephani Archiepiscopi, & Conciliorum ad Damasum sic scriptum legimus.

Antiquis regulis sancitum est, ut quicquid horum, vel in longinquo positis prouincijs ageretur, non prius tractandum (quæ verba ad indicationem Concilij referuntur) vel accipiendum sit.

Prima.

12

fit. (quod refertur ad confirmationem eorū, quæ in Concilijs sunt definita) nisi ad notitiam alme sedis vestræ fuisset deductum.

Pelagius Episcopis qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani sic scribit.

Pelagius
Papa.

Multis denuo Apostolicis, & Canonicis, Ecclesiasticisq; instruimur regulis, nõ debere absq; sententia Romani Pontificis Concilia celebrari, (subdit) quapropter rectè dictum est, non Concilium, sed conuenticulum vestrum, vel Cõciliabulum quassatur, & quicquid in eo actum est, irritum habeatur, & nullum.

Symachus præterea sic disserit, distinct. 17. *Symachus Papa,*

Can. 6. Scitis, quod Romana sedi, primum Petri Apostoli meritum, deinde sequuta iussione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas singulari in Ecclesijs tradidit potestatem.

Iulius Papa cap. 1. epist. ad Theogonium. *Iulius papa*

Miror vos tam audaces esse, & tam impudenter terminos, ac iura beati Petri inuasisse. sui enim iuris erat, ut absque eius sedis auctoritate nullus deberet, aut Concilium celebrare, aut Episcopos ad Synodum vocare.

Paschalis ad Archiepiscopum Panormitanum, & habetur in decretalibus de electione, & elect. potest. cap. significasti.

Paschalis
Papa.

Omnia Concilia per Romanæ sedis auctoritatem facta sunt, & robur acceperunt.

Concilium
Chalcedon.

Accusatur act. prima, Conc. Chalced. Dioscorus quòd Synodũ cogere tentarit sine auctoritate Pontificis: quasi in eius solius potestate situm hoc sit. Et cum in eodem Concilio facta esset mentio secundæ Synodi Ephesinæ sic legimus.

Cecropius Episcopus Sebastopolitanus dixit, illud Concilium dicere non debemus (loquitur de secundo Ephesino) quia neque Apostolica auctoritate coactum est, neque ritè peractum. Reuerendissimi Episcopi clamauerunt, omnes sic dicimus.

Concilium
Rom.

Et constat aperte Romanum Concilium primum, ab vno Siluestro Papa coactum esse: ita enim eius initio legimus.

Silvester igitur Episcopus urbis Romæ congregauit fratres, presbyteros, & coepiscopos.

Illud nostram sententiam confirmat maxime quòd Iustinianus Imp. nouella 131. ius conuocandi generalem Synodum, inquit, ad Pontificem Romanum pertinere: sed illud multo magis inter cetera priuilegia quæ cap. 14. lib. 1. Machabeorũ referuntur concessa Symoni Maximo Pontifici aperte numerari munus & officium conuocandi Synodum: quod quiuis possit planè intelligere: & redarguitur hereticorum mendacium: qui testimonio sumpto ex Machabeu

bis se tueri uolunt.

In eadem sententia est Cardinalis Iacobatus cap. 1. lib. 3. de Concilijs. Cardinalis Turrecremata in summa Ecclesia. Cardinalis Caietanus de potestate Ecclesia. Episcopus Phamagustanus in Synodis Vgonijs. plurimiq; alij, quos memorare nolo, quòd satis esse illos existimem, qui sunt a me hætenus citati.

Excutiamus iam rationes quibus heretici nuntur, ut omnes officij nostri partes in hac ipsa questione explicanda, expleuisse iudicari possimus: hoc, ut præstemus commodius, accuratiusq; meminimus oportet: quòd in Concilijs, sed maxime œcumenicis illud imprimis ab Ecclesia curatum est; et curatur semper ut verbum Dei tranquillum cursum habeat. huc spectat, quòd ex Paulo citauimus testimonium: Orate pro his, qui in sublimitate sunt constituti; ut quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate. differitur autem eo loco de pace, et tranquillitate hominum, qui, vel ministri verbi sunt, vel eius auditores: sed quoniam hæc tranquillitas sæpe numero, neque parari, neque constitui potest, nisi primum agnoscantur, deinde expendantur quæstiones exortæ de fide, communi consensu patrum, & procul ab omni animi contentione, excigit aliquando necessitas, ut generale Concilium cogatur teneaturq;: sed quoniam

Scopus C6
ciliorum.
Primæ ad
Tim. ca. 2.

niam

Disputatio

niam pastores, & principes in Ecclesia uiri, non facile in unum locum conuenire possunt, nisi Imperator, Regesq; Christiani, in quorum Regnis, per diuersas prouincias, Ecclesia, uelut ouium greges, dispersa sunt; opem ferant, neque postquam coacti sunt, diutius se in conuentu illo tueri queunt, nisi principes patrocinium, opemq; ferant, effectum est, ut consensus Imperatoris, Christianorumq; principum, cum celebrandum Concilium esset, à Pontifice Maximo requiri, atque sollicitari cœperit: ut procul ab omni animi tumultu, & contentione; res cuncta in Synodis agerentur: quod exemplo generalium Synodorum, quæ sunt hætenus habitæ in Ecclesia monstrari possit: ergo cum primum Conc. indicitur, & præsules suis sedibus euocantur, Pontifex Max. Imperatorem, Reges, Principesq; Christianos per litteras sollicitat. ita factum legitur à Siluestro Papa cum est Synodus indicta Nizæa: atque huc spectans Imperator Constantinus, celeberrimi eius Concilij initio, uelle se, inquit, Synodum conuocare de sententia sacerdotum: idem accidit in Concilio Constantinopolitano primo, quod eius epist. indicat ad Damasum Papam: in qua sic scriptum est.

Concurreramus Constantinopolim, ad uestra Reuerentiæ litteras; post Concilium Aquileiense missas Theodosio Imperatori.

Idem

Prima.

14

Idem in Concilio Chalced. quod ex litteris constat Valentiniæ, & Martiani Imperatorum ad Leonem Papam, quarum superius mentio à nobis illata est.

Idem docemur octaua Synodo generali cuius initio Adrianus Pontifex Max. Basilium Imperatorem hortatur, ut ad eam ritè atque ordine celebrandam opem ferat, illis uerbis: uolumus per uestra pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrare Concilium.

Ac ne singula persequar, idem scimus euenisse in hoc Sacrosancto Concilio Tridentino: Paulus enim III. et Iulius, Maximi Pontifices, Carolum V. inuictissimum, atque optimum Imperatorem ad eam rem gerendam sollicitauerunt: quod etiam proximis annis Pius IIII. Pontifex Max. præstitit, missis ad Ferdinandum Caroli fratrem litteris per legatos suos.

Iam uero Imperatoris & Regum illud unum in Concilio esse munus, ut omnia legitime gerantur, atque ad eam rem à Pontifice sollicitari: ipsum præterea Imperatorem ita se gessisse: & has duntaxat putasse suas partes esse, quas in Synodo agnosceret: quoniam ab aduersarijs nostris sine ullo pudore negari uideo, ex historia Synodorum sigillatim monstrandum mihi est, productis in medium testibus locupletissimis: & omni exceptione maioribus.

In

Conc. Chalced.

8. Syn.

Conc. Trident.

Partes Imperatoris & Regum in Conc.

Cur Imperatoris, & Principum Christianorum auctoritas, requiri cœperit in Conciliis. Siluester. Constantinus Imp.

Conc. Constantinopol. primum.

Disputatio

In primis, ut hinc exordiar, in Nicena Synodo Magnus Constantinus interfuit, sed ingressus est omnium postremus: neque sedit prius, quam qui praesentes aderant Episcopi, annuissent, ubi uero consedit tantum disseruit pauca de concordia, & pace, ut legitime Synodus procederet. Auctores sunt Eusebius Caesariensis, Socrates, Theodoretus: ipsa etiam Nicena Synodus.

In secunda Synodo generali, quae est Constantinopolitana prima, adfuit Theodosius Imperator; sed in ea nihil praestitit aliud, Eusebio referente, quam ut ediceret, in ea religione subditi manerent, quam Damasus Papa amplecteretur, taceo datam ab eo operam esse, ut in Concilio, omnia agerentur ordine: et ut omnis tumultus quam longissimè abesset.

Ad tertiam Synodum generalem, quae Ephesi habita est, quoniam Imperator interesse non potuit, Theodosius Candidianum oratorem desinauit, atque misit, huic imperat, ne, se, Ecclesiae tractatibus immisceret, sed duntaxat praesens adesset, curaretque, ut omnia procederent ordinatè: & seditionem, atque tumultum procul pelleret. quod testatur Euagrius. praeterea Imperatoris partes in Concil. exposuit idem Theodosius in illis litteris, quas ad Elpidium Comitem, & Eulogium tribunum misit: dum illos ad

eam

Prima.

15

eam Ephesinam Synodum mitteret: cuius acta in Synodo Chalced. rescissa sunt. ita enim ait:

Destinaui vos Synodo Ephesinae valentes nostris iussionibus ministrare de his quae in Epheso à sancta Synodo fuerint constituta: & nullum fieri tumultum permittere, sed & si quem videritis seditionibus & tumultui studentem, ad laesionem sanctae fidei, hunc custodiae mancipatè?

In quarta Synodo quae habita est Chalcedone Martianus adfuit Imperator, rogatus à legatis, nomine Leonis Papae, qui dicerent, minime se ad Concilium venturos esse, nisi adesset Imperator: timebant enim grauius, ne qua in Synodo seditio exoriretur: auctore liberato.

In quinta Synodo generali, quae fuit secunda Constantinopolitana, neque Imperatorem adfuisse legimus, neque quempiam ab eo missum oratorem, quod Iustinianus Imperator minime patreretur, si Synodum indicere, aut in ea existere, quadam iuris necessitate, ad se pertinere arbitrareretur. Sextam Synodum, quae fuit Constantinopolitana tertia, sua praesentia illustrauit Constantinus Imperator: qui, quantum ex eius actis colligere possumus, illud in ea unum praestitit, ne quid vsquam perturbatè ageretur. quem admodum autem vetustissimarum Synodorum exemplo vsi sumus, ita quoque reliquarum testi-

tis

In quarta.

Cap. 3. breuiariit.
In quinta.

In sexta.

lib. 3. de histor. Cōstantini.
Lib. 1. ca. 8.
Lib. 1. ca. 7.
Act. prima.
In 2. Syn.

In tertia.

Cap 4. lib. 1.

Theodosius ad Elpidiū.

Disputatio

tis esse putaremus, ad conuincendam sententiam nostram, atque alienam refellendam.

Imperator
nutquā sub-
scripsit Sy-
nodo, ut e-
ius pars.

Illud tamen dissimulare nolo, neque subscripsisse usquam Synodo Imperatorem ut partem Concilij aliquam: quæ suffragium ferret de rebus fidei, neque absoluta, peractaq; Synodo eius acta confirmasse, quin potius, aut ille subscripsit nusquam, aut subscripsit quasi acta probaret, ut inferius monstrabo, & sunt omnia œcumenica Concilia summi Pōtificis auctoritate corroborata. atqui, cum leges civiles inconuenientibus regni solemnibus feruntur, eas princeps confirmare consuevit, uti earum lator legum. ex quibus omnibus planè constat facultatem conuocandi, atque tenendi Synodum, neque iure, neque antiqua consuetudine ad Imperatorem pertinere, quod aduersus Protestantes efficere cupiebamus.

Quoniam vero de tempore habendi Synodum prouincialem, lege cautum est, cuius cum cæteris Concilij custodes, patroni, atque executores principes Christiani sunt, solebant interdum illi curare, admonendo, atque exhortando Pontificem, ut Synodum cogeret: effectum est hinc, ut imperiti rerum existimarent ius, & facultatem indicendi, & cogendi Concilium penes Imperatorem, aliosq; principes Christianos reside-
re. cum nihil simile fecerint propria auctoritate:

id,

Prima.

16

id, subscribendi ratio indicat: aut enim non subscribit Imperator, aut subscribit postremus: & illo nomine id facit, ut fidei explicata in Synodo profiteatur se consentire: suoq; exemplo ad eius fidei legumq; in Synodo conditarum, obseruationem cæteros omnes prouocet: simulq; doceat, dum fidem adstringit suam, curaturum pro viribus ne quispiam Ecclesie fidem, aut statuta violet: in sexta Synodo generali Constantinus Imperator post centum septuaginta Episcopos subscripsit, in hanc formam.

Cur subscri-
bat Impera-
tor.

Legimus, & consensimus:

Consequitur, quod nostram sententiam confirmat.

Mox piissimus Imperator dixit: dicat sanctum Concilium atque uniuersale: si consensu omnium Episcoporum promulgata est definitio: cumq; sanctum Conc. exclamasset, omnes ita credimus: edictum scribi fecit Imperator, ut quod fuit à Concilio definitum, id omnes firmiter obseruarent.

His ita à nobis constitutis nullo negotio rationes hæreticorum refelli poterunt: quas nos etiam breuiter persequemur, ne, illi cuiuspiam: suis mendacijs imponant; aut à veritate transfuersum agant: argumentantur igitur primum, in hunc modum. in Ecclesia hæc consuetudo ante hos septingentos annos perpetuò seruata est,

Cōstātinus
Imp.

diluitur pri-
ma rō hære-
ticorum, &

ut

ut Imperator, & Christiani reges Synodum conuocarent, saltem uniuersalem, hoc tamen illi minime usurpassent, nisi certum haberent diuino mandato ita esse statutum, ergo diuino iure ad Imperatorem et reges pertinet conuocare Synodum uniuersalem.

Hoc uero argumentum primum omnium, sic ego retorqueo in aduersarios his ferè septingentis annis, uestro iudicio, neque Imperator, neque Christiani reges habuerunt ius, & facultatem conuocandi Synodum, cum toto hoc tempore, quod uos fatemini, minime illam coegerint, ergo nusquam iure et facultate cogendi Synodum praediti sunt probo consequentiam; quoniam, aut illi sponte sua cesserunt iuri suo, quod minime constat ex historijs: neque credibile est, cum hoc magnum quoddam, atque insigne ornamentum sui regiae maiestatis, atque Imperatoriae; quam principes augere potius quam imminuere studet, aut hanc ipsam facultatem Imperatori, Pontifex ademit, quod cum uerisimile non sit, restitissent, enim principes Pontifici tantam, tamq̃, excellentem dignitatem adimere uolenti, & quo iure, quaque iniuria, eam ipsam tuerentur, nisi hoc ius à Pontifice aliquando cœpissent, sed iam illud non constaret eis diuino, sed humano iure, ergo nusquam habuerunt hanc facultatem. satis est enim hoc dicamus, praesertim cum tam multa

multae rationes suppetant ad eam sententiam, quam ut Imperatores & Reges, ignauia aut fucordia arguamus, quod faciunt haeretici, dum illos asserunt ius, & facultatem ammississe, aut transfuisse in alios.

Deinde etiam haec ratio parum efficax est, nam quod aiunt, Imperatorem, Regesq̃, Christianos minime hanc facultatem fuisse usurpaturos, nisi de ea re diuinum praeceptum haberent, haud dubie falsum est. ut enim monstrauimus superius, Imperator, si quando Conc. indicit, facit hoc quidem Pontificis hortatu, non propria auctoritate, ut eius ope Synodus legitime coeat, & teneatur sine tumultu.

Cum uero aiunt, hinc uiguisse consuetudinem in Ecclesia, usque ad annum millesimum, primum quidem pugnantia loquuntur: nam paulo inferius asserunt Constantiense ab Imperatore Sigismundo fuisse conuocatum. deinde insigniter mentiuntur cum id asserunt, nisi accipiant eosensu, quem nos perstrinximus, atque indicauimus superius: ut enim constat ex bulla retractionum Pij Papa Secundi, cum Caesar ad unionem Ecclesiae procurandam in Nuremberga sua nationis conuentum instituisset, decreuit summum Pontificem adhortari, ut Constantiae nonum Conc. indiceret, atque eò legatum mitteret: ita inquit Pius II. & falsum assumunt ad-

Mendacii
apertū hęc
reticorum.

uerfarij, quoniam ut nos, indicatis locis, monstrauimus, nullam ex vetustis Synodis, qua habeat in Ecclesia locum, & auctoritatem, indixit iure suo, propriaq; facultate Imperator. & conuentus, quos memorant, ex veteri testamento, ciuiles potius, quam Ecclesiastici censendi sunt, pertinent enim ad externam Reipublice pacem, & gubernationem: si qui vero Ecclesiastici sunt, illi sunt à Pontifice coacti, celebratiq;, quo tempore ydem erant principes seculares & Ecclesia: qualis Moyses, Samuel, atq; alij extiterunt. Nam, ut monstrauimus, ex cap. 14. lib. 1. Machabiorum, proprium Pontificis munus erat Synodum cogere. Synodi vero que habita sunt in Ecclesia postquam effulsit hominibus Euangelij lux: aperte pugnant cum hereticorum, hac parte, sententia: quod superius copiosè admodum docui. quod autem antè millesimum annum munus Imperatores in Concilio exercuerunt, hoc quoque tempore exercent, ne quispiam credat, ab eo, vlla ratione excidissè.

Aiunt aduersarij Pontifices aliquando humiliter, & suppliciter Casares orasse, ut Episcopos conscriberent: si Episcopos conscribere, est curare ne illi impediuntur, sed potius discedant suis domibus liberè, cum sunt iussi ad Synodum venire à Pontifice Romano, verum quidem est: ita enim semper est factum, et retinetur adhuc
ea consue-

ea consuetudo: quod his verbis bullæ indictionis docemur aperte.

Charissimos in Christo filios nostros Romanorum Imperatorem electum ceterosq; Principes & Reges, hortamur, & rogamus, curent diligenter pro sua pietate, ut ex ipsorum Regnis, & dominijs prelati sine recusatione ac mora, tam necessario tempore, Deo & Ecclesie officium suum præstent.

Si vero simpliciter & sine auctoritate, hortatiq; Pontificis id ab Imperatore vsquam esse factum significare volunt, errant toto cælo: neque necessarijs testibus rem istam addicere poterunt.

Illud proculdubio impudentissimum mendacium est, quod aiunt, in Leonis magni epistolis ius conuocandi Synodum citra vllam dubitationem Imperatoribus tribui. nullum est enim verbum in eius epistolis, vnde, vel coniecturè id accipi possit: cuius illud apertum argumentum existimare licet, quòd verba Leonis in hanc sententiam ab his strenuis rugonibus, nulla citentur, neque indicentur loci, quod solent illi facere non grauare. neque prolixitate deterrentur. qui consueuerunt, eandem cantilenam sepius ocinere. adferunt etiam in suam sententiam Cardinalem Cusanum, & Aneam Siluium, qui postea Pius II. vocatus est. at nulla ratio est, cur

Verba bullæ indictionis factæ à Pio III.

Secunda ratio. Leo Magnus non facit Imperatori copiam conuocandi Synodum.

Tertia ratio soluitur

nos istorum virorum auctoritate frangamur.

Cusano fa-
tis sit.

Primum quidem quoniam ex his quae isti au-
ctores citant, nihil prorsus efficitur aduersum
1 nos. Cusanus enim illud tantum asserit, reperire
se, quod omnia Conc. generalia fecerunt Imper-
ratores, quod partim verum est, ut dixi super-
ius, partim falsum. de iure autem & auctori-
2 tate cogendi Synodum, nihil illi definiunt, aut
statuunt. & conuocatio illa cuius uterque memi-
nit; non tam Concilij indictio est, quam prepara-
tio quadam ut Concilium legitime cogatur: et
celebretur. est enim quadam rerum necessaria-
rum suppeditatio, vel testimonio aduersariorum,
cum aiunt, quo modo Pontifices, tot Episcopos
conuocassent, quibus tunc, ut pauperibus, neces-
se fuit (ita loquuntur aduersarij) neque sum-
ptus; neque uehicula, neque tua itinera, sup-
peditare poterant? etenim si indicere Concilium,
est Episcopis praeberere unde sumptus possint face-
re, conferre uehicula, & itinera praedonibus va-
cua, & libera reddere, non difficile fatebor ab
Imperatoribus olim Concilia fuisse conuocata:
& penes eosdem, qui diuites admodum essent,
ius Synodum indicendi, atque cogendi fuisse.

3 Deinde, licet memorati auctores in ea fuerim
opinio: habemus plures, & doctrina praestan-
tiores scriptores, quorum mentionem superius intul-
imus, in contraria sententia: quos duobus istis
merito

merito possimus opponere.

Præterea, Nicolaus Cusanus, cum iuuenili ar-
dore concitaretur, multa proculdubio temerè af-
firmavit, quae senior deinde factus damnauit: 4
inter quae illa referuntur, quorum Protestantes
in praesentia meminerunt: nam semper illi per-
ditioribus sententijs manus admoliuntur, ut vel
eò tantum nomine reijciendos eos esse existimare
iure optimo debeamus. & uterque in Basiliensi
conciliabulo, potiusquàm Concilio, ut ipsiusmet Pij
II. verbis utar, pestiferam istam hausit, atque
imbibit doctrinam, deceptus ab his, qui Euge-
nium, quem seruabant insensum, deprimere co-
nabantur: atque eius causa, sacrosanctæ Aposto-
licæ, & Romanæ sedis auctoritatem eleuare, mul-
ta sine mente scripta reliquerunt.

De Siluio autem illud certo affirmare possum, 5
cum iuuenis, atque Aeneas esset, ita sensisse: sed
ubi adoleuit iam, atque pius euasit; non modo
hac in re, sed in multis quoque alijs, sententiam
mutauit suam, Retractionumq; bullam edidit:
quam ad rectorem, & scholam Coloniensem mi-
sit, & inuulgari iussit toto orbe terrarum, in qua
more sanctissimi, atque doctissimi Augustini, mul-
ta, quae olim probabat maximè confutauit: hanc
bullam, ne me quispiam mentitum putet, lubet
his sermonibus inserere, quae ex Colonienfi qua-
dam bibliotheca typis mandatam adferri mi-

5
In bulla re-
tractationis

Satisfit Ae-
neæ Siluio

hi curavi. unde plurimas commoditates proculdubio decerpemus: primum, quanti faciendum sit Concilium Basiliense plane cognoscemus: deinde eius ortus, incrementa, atque exitus ponemus ante oculos: tum, de hac ipsa re, atque alijs non parum multis Siluium mutasse sententiam aperte constabit. inde, postremo ad difficillimas quaestiones decernendas, quas aduersus haereticos exercemus, capiemus argumenta.

P II P A P A E I I. B U L L A
retractationum omnium dudum per eum in minoribus adhuc agentem pro Conc. Basil. & contra Eugenium summum Pontificem scriptorum, incipit feliciter.

PIUS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs rectori, et vniuersitati schola Coloniensis salutem, & Apostolicam benedictionem. In minoribus agentes nondum sacris ordinibus initiati, cum Basilea inter eos versaremur, qui se generale Concilium facere, & vniuersalem Ecclesiam representare aiebant, Dialogorum quendam libellum, ad vos scripsimus, in quo de auctoritate Concilij generalem, ac de gestis Basiliensium, & Eugenij Papae contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quae probanda, vel

damnan-

damnanda censuimus. quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnamus. nihil mentiti sumus: nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus. existimauimus bene agere, & recta incedere via, nec mentis nostra aliud erat obiectum, quam vera utilitas, et amor veri: sed quis non errat mortalis? Sapientem, inquit Philosophi, nunquam errare, verum est: at quis sapiens, nisi vir bonus? quis bonus nisi solus Deus? omnes declinauerunt. simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, inquit propheta Regius. declinauimus et nos: ab utero matris errauimus, in inuio, & non in via. ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce recessimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in praecipitium traximus, & caecis ducatum praebentes, caeci cum illis in foueam cecidimus. forsitan & aliquos ex vobis scripta nostra deceperunt, et in deuia deduxerunt, quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit, Dominus non habemus quod respondere possimus, nisi nos, ut homines, peccauisse, qui arbitantes rectum iter ostendere, obliquum monstrauimus: & in misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quae super omnia opera eius elucet: sed haudquaquam satis fuerit diuinam misericordiam implorare, & dicere, parce domine, parce peccatis nostris, nisi pro viribus vulnera quae infiximus

C 4 mus

mus veritate, curare admittamur: & sicut est in fabula, sagitta quæ vulneravit, adferat operem: siue, ut canit Ecclesia, medelam inde ferat, hostis unde læserat: mortem quidam prius sibi consciuerint, quàm videri velint aliquando male sensisse: & nonnulli, ne, vel ad horam videantur errasse, semper errant. Et dum, vel minimam tolerare honoris iacturam nolunt, totum abijciunt, & perpetua notantur infamia, & in pessimas prolabantur hæreses. qui, ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur. superbissimi hoc agunt, qui videri dii, non homines volunt: quales Constantia combusti sunt in magno conuentu Hieronymus & Ioannes Hæresiarcha. nos homines sumus, & ut homines errauimus. neq; inuis inficias, multa quæ diximus, scripsimus, egimus, damnari posse: verum non ut Arrius, Eutiches, Macedonius, aut Nestorius, & alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus: seducti peccauimus, ut Paulus: & ignoranter persequeuti fuimus Ecclesiam Dei, & Romanam, primamq; sedem, propter quod prostrati antè oculos diuine pietatis supplices oramus, delicta inuentus meæ, & ignorantias ne memineris: pudet erroris, penitet male fecisse, et male dictorum, scriptorumq; penitet vehementer. plus scripto quàm facto nocuimus: sed quid agamus? scriptum, & semel emissum volat irrenocabile

ver-

verbum. non sunt in potestate nostra scripta, quæ in multas manus inciderunt, & vulgò leguntur: vtinam latuissent, quæ sunt edita; nam si futuro in seculo manserint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortasse scandalum parient. qui hæc scripsit, inquit, In beati Petri tandem cathedra sedit, & Christi saluatoris Vicariatum gessit. ita scripsit Eneas, qui postea summum pontificatum adeptus Pius II. vocatus est, neque inuenitur mutasse propositum. qui eum elegerunt, & in summo Apostolatus vertice collocarunt, ab his, scripta eius approbata videntur: verendum est, ne nostris successoribus talia aliquando obijciantur, et quæ fuerunt Eneæ, dicantur Pij, atque ab ea sede auctoritatem vendicent, aduersus quam ignoranter latrauerunt: cogimur igitur dilecti filij beatum Augustinum imitari, qui cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit: humilis & probatissimi vir ingenij, qui suas ineptias verecundè confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus. Confitebimur ingenuè ignorantias nostras, ne per eam, quæ scripsimus inuenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam sedem oppugnare: nam si quem decuit unquam Romani primiq; throni eminentiam & gloriam defendere, atq; extollere, nos illi sumus,

quos

quos sine ullis meritis pius & misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, & dilectissimi filij sui Iesu Christi Domini nostri Vicariatum euocauit: quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis scriptis inhereatis, aut fidem ullam prestetis: quæ supremam Apostolicæ sedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid adstruunt, quod Sacrosancta Romana, non amplectitur Ecclesia: suadete omnibus, ut id solum præ cæteris venerentur, in quo Saluator Dominus suos Vicarios collocauit, et quod beati Apostoli, Petrus et Paulus, suo sanguine dicauerunt, nec puteris diuinam prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum quæ creauit, inordinatam reliquisse militantem Ecclesiam, quæ cum sit sponsa Christi, profectò a Deo est, & ordinem habet, dicente Paulo, quæ sunt à Deo ordinata esse: requirit autem ordo, ut inferiora à superioribus gubernentur, & ad unum tandem perueniatur, tanquam principem, & moderatorem cunctorum quæ infra se sunt: sicut græues unam sequuntur, & in apibus unus est rex, ita & in Ecclesia militanti, quæ instar triumphantis habet, unus est omnium moderator, & arbitris Christi Iesu Vicarius, à quo, tanquam capite, omnis in subiecta membra potestas, & auctoritas deriuatur, quæ à Christo domino Deo no-

stro,

stro, sine medio in ipsum influit. neque profectò in alium, tanquam sui exercitus ducem supremam auctoritatem Christus principaliter deriuasset, quàm in suum Vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissã nouimus Dominici gregis curam, neque duos plures, ue Petros Euangelista commemorant; neque duos, aut plures instituit Dominus, qui suum locum, tanquam capita, tenerent, equalia: sed unum constituit ut verticem, ac ducem, & pastorem uniuersi gregis, Symonem Petrum, dicens, tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo clauis regni cælorum: et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo: et quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Et, pasce oves meas. quæ nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro: ut in Petro unitas, & summa contineretur auctoritas. neque alius à petra dictus est Petrus, nisi Symon: ut intelligeremus unicum esse veram & solidam petram, Christi locum, ut Paulus exponit, tenentem: Symonem Petrum: qui solus pro domino in periculo constituto, exemit gladium: Petrus igitur: & successor eius Romani Pontifices primatum in Ecclesia tenuerunt: & nos hodie, quanuis indigni, sola domini voluntate digni, tenemus, & quicumque Romana, secundum Canonicas sanctiones, presicitur Ecclesie, quàm primum electus est in

sacro

Bulla

sacro collegio supremam a deo potestatem sine medio consequitur, & per ordinem in omnem diffundit Ecclesiam; cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduersus hanc doctrinam inueneritis, aut in dialogis aut in epistolis nostris, quae plures à nobis sunt editae, aut in alijs opusculis nostris, (multa enim scripsimus ad huc iuuenes) respicite, atque contemnite: sequimini quae nunc dicimus, & seni magis quam iuueni credite: neque priuatum hominem plaris facite, quam Pontificem. Aeneam reuocite, Pium recipite. Illud gentile nomen parentes indidere nascenti, hoc Christianum, in Apostolatu, suscepimus. dicent forte aliqui cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse: & cum dignitate, mutatam esse sententiam: haud ita est: longe aliter actum, audite filij conuersationem nostram: breuis narratio erit, quae uobis, quantum ad rem attinet, veritatem aperiet, & obiectioni faciet satis. anno trigesimo supra millesimum quadringentesimum cum Dominico Capranica, quem Martinus quintus in secreto Consistorio Cardinalem creauerat, Eugenius Quartus spreuerat, Basileam petiuimus, ibique Concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quamuis congregati noluerant obedire, asserentes iam inceptum Conc. sine consensu patrum, qui conuenissent, haudquam

Pii II.

23

quam potuisse dissolui. Iulianus aderat, sancti Angeli Cardinalis natione Romanus moribus & doctrina conspicuus. Is, cum ceteris praesaret, audita Eugenij reuocatione praesidentiam dimisit tanquam summo Pontifici uellet obedire, sed cum augeteretur indies (Eugenio uel inuito) Concilium, & multi ex diuersis regionibus Episcopi, & Regum Legati aduentarent, Cardinales quoque ex Romana curia, profugi in dies nonnulli concurrerent, praesidentiam resumpsit, & auctoritatem Concilij mirum in modum extollens, eminentiam primae sedis suppressere cepit. uenietes Eugenij Legatos, & potestatem Romanorum praesulum magnificantes, apparenter consutauit; & cum esset facundissimus, facile persuasit auditoribus quae cupiebat. Cardinales ex Vrbe profecti Eugenio in sensu, vitam eius, moresque, carpebant, accedebant in horas caternatim noui curiales, qui (ut est omnis multitudo maledica atque inimica Principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant: nos, qui ex patria iuuenes, non ex vrbe illuc migraueramus, & noua tunc primum auis ex Senensi Gymnasio euolaueramus, rudes et inexperti, uera esse arbitrabamur, quaecunque dicebantur, nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri: atque, ut est innatum homini, tetra & horrenda crimina odio habebamus: neque Eugenium diligere poteramus:

mus: quem tot, tantiq; testes indignum Pontificio dicerent: aderant Legati Parisiensis scholæ, cuius est fama percelebris. adfuerunt aliquando vestri, & aliorum studiorum Germanicæ nationis Oratores; & uno cuncti ore Concilij generalis auctoritatem ad cælum efferebant: de potestate Romani Pontificis pauci erant, qui loqui praesumerent: omnes qui publicè loquebantur prurientes auribus multitudini applaudebant: accessit & Eugenij ipsius consensus, qui dissolutionem Concilij a se factam, reuocauit: & progressum eius approbavit, cum reconciliata Synodus Eugenio videretur, & pax Ecclesie data: præterita enim omnia per suas litteras Concilij patres Eugenio se se remissuros, & pedes eius tanquam beati Petri exosculaturos promiserant, si renouata dissolutione Concilio cursum permitteret: atque illi cohereret. noua intercessere discordia, tum alijs de rebus, tum præcipuè super translatione Concilij Græcorum causa in alium locum. Eugenius in Italia non sine ratione Conc. petebat, popularitas Synodalis transire montes horrebat, & in Auinione, aut in Sabaudia locum desiderabat: adiuerunt per id tempus duo viri ex Italia, Basiliensè Concil. Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludouicus Pontanus Apostolicæ sedis notarius Alphonsi Magni Regis Oratores, qui velut duo orbis sydera, seu pontifi-

pontificij iuris, & totius ciuilibus sapientiæ duo præcipua numina, & clarissima censebantur. hijs dictis, scriptisq; Conc. gesta probabant. Eugenij facta damnabant, neque erat, qui aut vellet, aut auderet dicta eorum refellere: quid ageremus? audire potuimus? non discere? rude nimis ingenium est, quod per singulos dies audita, & inculcata non capit. quales magistri sunt, tales discipuli euadere solent. paucos inuenias Aristoteles, qui Platonica norint destruere dogmata, non est discipulus supra magistrum, inquit Dominus: neque nos magistrum potuimus superare: Iulianus, Nicolaus, & Ludouicus, & alij complures fuere magistri, Scholæ, Basiliensis conuentus. in quo rarè aliquis Eugenij causam defendit. aduersus Concilij dignitatem mutire, aliquid crimen Hæresis fuit. vna omnium vox Concilium Eugenio præferebat. de sedis Apostolica excellentia, aut silentium, aut contemptus: Concilium, Concilium cuncta sonabant. didicimus ergo quæ audiuimus. post aliquot annos existimantes nos aliquid esse, diximus, quod est apud Satyricum, Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam? Puduist semper discipulum agere. subtraximus ferula manum. Cœpimus loqui, & nigri personam induimus. scripsimus Epistolas, & opuscula. hoc omnibus passim datur. docti & indocti scribunt, & quæ scri-

scripsit ipse, nemo contemnit, nisi editionis feruorem tempus extinxerit. nobis placebant scripta nostra, more Poetarum, qui poemata sua tanquam filios amant. nec Basilea quenquam inueniebamus, qui ea damnaret. probant. n. similia similes. Applaudebamus nobis ipsis, & in editionibus nostris gloriabamur. & quanquam postea Eugenius Concilium in Italiam transtulerit, & cum Grecis Ferrariae, ac demum Florentiae conuenerit, quanquam Iulianus sancti Angeli, & Ioannes sancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus ad Eugenium defecissent, quanquam paucissimi in fide Basiliensi remansissent, nolimus tamen credere, existimantes cunctos qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent. & cum nihil haberemus, quod nobis auferri posset, perseuerandum putauimus, ne partem, qua uerior nobis apparebat, relinquentes, detrimentum animae faceremus. mansimus ergo Basilea quoad Eugenio, ut credebamus, iusto iudicio depositus, Amadeus Sabaudienſis suffectus est, & Felix V. appellatus. quem, non ut idolum, quod erat, sed tanquam Christi uerum Vicarium uenerati fuimus: nihil ad haec sinistri putantes intercessisse. ac cum Federicus Romanorum Rex Aquisgrani coronatus domum repetens Basilea iter fecisset, rogatusq; Felicem illic praesentem accedere, nullo pa-

Et

cto persuaderi potuisset, ut honorem ei tanquam Romano Pontifici exhiberet, aut publice cum illo uerba misceret. tum primum considerauimus possibile esse, ut partem erroneam sequeremur, quando rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius esset, & ad Eugenium inclinaret magis. multum & saepe inter nos ipsos cogitauimus, quis esset modus inueniendi uerum: nunquam enim uolentes errauimus: rogati in familiam Federici transire, non reuimus: erat tunc ille cum tota Germania neutralis. Concilium, Basiliense dicebant esse Germani, & idolum eius respuebant: Eugenium Christi Vicarium appellabant, & Concilium ab eo celebratum recusabant. neque Eugenio, neque Conc. Basl. plenè obediabant: placuit ad neutrales transire, ut uerum apud eos liberius audiremus; & si recedendum esset, ab uno extremo, per aliquod medium transiremus ad alterum: & eorum iudicium spectaremus qui non essent affecti cause: mansimus in aula Federici pluribus annis: illic uarias audiuimus opiniones: neutralitatem idcirco theutones induerant, ut concordia facilius inueniretur: non ex consilio Solonis qui tumultuante ciuitate extorrem fecit eum, qui sine parte remansit. multa inter neutrales didicimus, quae nos antea latebant. Eugenium falsò de multis accusatum inuenimus. Cardinales qui

D Basileans

Basileam venerant ob priuatas inimicitias bono, & sancto viro notam inurere voluisse: qui tam postea ad eundem redierint: & veniam peccati petierint. forte per id tempus Cardinalis sancti Angeli, cuius supra meminimus, ex Ungaria, qua sibi decreta contra Turcas fuerat, prouincia, Flavianum venit, qua hodie Vienna dicitur, praeipuum Austriae columen: sepe cum eo sermonem pro veteri consuetudine miscuimus; saepe, de rebus Basiliensibus disputauimus. tuebamur antiquam sententiam: ille nouam defendit, extollebamus generalis Concilii auctoritatem, illi Apostolicae sedis auctoritatem magnopere collaudabat: dicebamus Concilio Basiliensi iure persequerasse, quauis Eugenius praesidentes reuocasset, & hoc eius factum accusabamus: ille dissolutum, seu translatum ritum Concilii affirmabat, & Basiliensium opera multis modis detestabatur, Basiliensium quoque non Synodum Ecclesiae, sed Sathanae, & ministrorum eius synagogam remansisse dicebat: diutina fuit inter nos concertatio, verum modesta, & charitate plena. ad extremum, cum suis scriptis, dictisque Cardinalem vinceremus; praeremusque uehementer, subridens ille: tu inquit, Aenea tabellis ob signatis agis mecum & quoniam aliquando sensimus, ut dicitur, idcirco & hodie idem putas debere sentire: & ad dictos priori sententia censes: verum propterea

nos

nos sumus liberi, quia mutare sententiam usque ad mortem possumus: cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum amplecti; fateor me dixisse, & scripisse, qua refers, verum a vero remotum errasse: at, tu qui, ut ais, me doctore, Basiliensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta momentem: praesumpsi de me ipso, dum essem Basilea nimis, quauis deceptus, decepi: & credens prodesse, nocui: in medio Ecclesiae docens, qua non didici, caecus erraui: & in tenebris ambulauit. reliqui tandem Ecclesiam malignantium & cum impijs sedere recusauit: reuelauit dominus oculos meos; & considerauit mirabilia de lege sua. cognoui priores errores, & quantum a vero procul abissent Basilienses plane intellexi: adij Romanam Curiam, & Eugenio, cui fuisset rebellis, submissi ceruicem, a quo misericordiam consequutus, ad unionem Graecorum nauauit operam, & illis Romanae Ecclesiae reconciliatis aduersus impios Turcas legationem accipere. castigans castigauit me dominus, & morti non tradidit me, sed humiliatum exaltauit, quia cognito in errore non perseueraui, sed mox in uiam redi, & ex magistro, factus Discipulus: ex magno, paruus: expurgato vetere fermento nouum hominem indui, & uerae matris lacte nutritus, ad fontem ueri perueni, quem, sancti Doctores

ostendunt, Græci & Latini, quorum una vox est, saluari non posse, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ non tenet unitatem, omnesque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici obedire recusat, quannus in sacco, & cinere iacens dies & noctes ieiunet, & oret, & in cæteris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quam victima: et omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est: & Romanum præsulem in Ecclesiæ vertice constitutum esse constat, à quo nullam ex omnibus Christi exemptam nouimus. ego ad ouile redi, qui diu erraueram extra caulas, & pastoris Eugeny vocem audiui. tu, si sapias, idem facies. haeserunt pectori nostro verba vite, quæ sæpe ad nos repetijt, non sine charitate ardenti, & amore singulari. interea ex diuersis regionibus homines doctissimi Cæsarem adierunt, quibus cum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones. semper ad verum intenti, cuius est natura hominis auda. multum profuit nobis Ioannes Caruialis Apostolici Palatii Auditor, natione Hispanus, qui Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus, ac legatione successit. quo cum sæpe de Conc. Basiliensi amice disputauimus, nemo doctus ad Imperatorem venit, quem de his rebus in colloquio non adduceremus: cumque Cæsar, ad unionem Ecclesiæ procurandam in Nuremberga sua nationis conuentum instituisset, decreuissetque summum

sum Pontificem adhortari, ut Constantia nouum Concilium indiceret, legatumque mitteret ac Basilienses pariter induceret, ut eo se transferrent: ut pax Ecclesiæ redderetur: primi Basilienses recusauerunt, quod audiens Thomas Asselbachius, ex Germanis insignis Theologus, nunc, inquit, scio, Spiritum sanctum Basilienses non habere ductorem, quando tam equam Imperatoris legem effugiunt. idem multi alij dixere viri doctissimi, & opinione sanctitatis illustres: quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut Aranea tela verum cernere impediabat. recognouimus errorem nostrum: uenimus Romam, Basiliensium dogma reiecimus. Eugenio Pontifici Maximo caput submisimus: & reconciliati Ecclesiæ Romanæ, doctrinam eius imbuimus: & illud Hieronymi diximus, ego nullum primum nisi Christum sequens, tuæ beatitudini, idest cathedræ Petri, communionem consocior. super illum, fundatam esse Ecclesiam scio: quicumque extra hanc donum agnum Dominicum comederit, profanus est. si quis in Archa Noe non fuerit, peribit, regnante diluio. eramusque adhuc penè Laici, quando ad Eugeny obedientiam rediimus. ex Basilea, clericali tantum caractere insigniti recessimus, neque unquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam Basiliensi

caecitate relicta: in Austria, minores Ordines ac Subdiaconatum, et Diaconatum receperimus: in Vrbe, ad Presbyteratum peruenimus: hac est conuersatio nostra: per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus: ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas Saracenus Theologiae sapientiae celebratus, & acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu Nicolai quinti nomen accepit. his auctoribus unam Ecclesiam Catholicam, & Apostolicam didicimus, matrem omnium fidelium: extra quam non inuenitur salus: sp̄sam Christi immaculatam: in qua omnes, qui militant, finem sibi proponunt uitam aeternam: idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines, & cum demonibus, tanquam hostibus pugnant, ut pacem tandem assequantur: & cum Iesu magistro & legisero suo in caelesti Hierusalem triumphare, ac regnare possint. hic finis Christiano proponitur. huc omnis Ecclesia militantis conatus, omnes leges, omnes regulae tendunt: & quoniam Ecclesia exercitus est Deo militans, terribilis, ut castrorum acies ordinata, dicitur: uni proculdubio Imperatori subiecta, ad cuius nuntium cuncta referuntur: cumq; Pius, ac Maximus, & Optimus Deus in suo sanguine fundauerit Ecclesiam, eamq; uoluerit ad finem saeculi perdurare, quis non dixerit in ea id regimen insti-

tutum

tutum esse, quod optimum censeretur: at uerò inter genera gubernationum, communis Philosophorum sententia est, prestare Monarchiam: & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quanuis eiectis regibus duos annuos consules elegerunt, & modo tribunos addidere, modo alios magistratus inuenere; in aduersis tamen casibus bellisq; grauioribus, ad unum aliquem recurrerunt, uirtute, & auctoritate praestantem, quem dictatorem appellauerunt: cuius dicto, non liceret aduersari: & quanquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen, & successoribus eius perpetua effecta est: neque unquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quam sub Augusto Casare, quando iam clausis Iani portis totus pene orbis sub unius hominis gubernatione quieuit: quo tempore natus mundi saluator monarchicum regimen ceteris praetulisse uidetur gubernationibus: idem probat totius ferè orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges: siue Christianos inueniamur, siue barbaros: & quanuis ciuitates aliquot reperiantur, quae, cum maximè seruiant, liberas se se uocitant, sine rege uiuentes, non possunt tamen effugere, quin unum praeferant alijs, eiq; tanquam capiti, pro tempore obediant: quid plura? caelestis aula nos admonet: quid illa pulchrum? quid ornatius? quid maius? aut durabi-

D 4 lius?

lius? quid melius? aut beatus? quamuis in ea & Angelorum diuersi sint ordines: & sanctorum spirituum innumerabiles chori, unus est tamen omnium rex aeternus Deus, qui condidit uniuersa: & nihil negligit, eorum, quae condidit: cuius filius unigenitus Christus Iesus, cum pro nostra salute veniret in mundum hunc seruili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur in cruce patiens suo sanguine acquisiuit, & in ea usque in diem Ascensionis corporaliter praesedit, & tanquam dux verus & Imperator cuncta in sum finem direxit: ac cum ascendisset in caelum eum indubitanter gregis sui pastorem reliquit, cui dixerat, pascue oues meas: & tibi dabo clauas regni caelorum: neque enim dixit, & non fecit: qui solus est verax. Grex Christi, Ecclesia est. pastor primus ipse Christus fuit, ut pastor bonus; qui posuit animam suam pro ouibus suis: secundus pastor Petrus exiitit, ab ipso Christo institutus, atque omni potestate donatus, quae ad bene regendum commissas oues necessaria ducitur: alioqui Christus, qui sapientia patris est, & sapienter egit omnino, Ecclesia sua, haud sufficenter prouideret, quod est nefarium asserere. Et quamuis plures per orbem Ecclesia instituta fuerint, et plures Episcopi. i. plures greges, ouilia plura, pastoresque plures, omnes tamen sub vno pastore in vno grege, atque ouili continebantur: sicut hodie continen-

tur,

tur, quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ouile, vnus pastor, & omnium Episcoporum, vnus Episcopus Romanus praesul, beati Petri successor, & Iesu Christi Vicarius. Petrus enim in Antiochia primum sedit. deinde Romanam venit: vnde, cum persecutionem fugiens, vellet abire, a domino prohibitus est: & hic, glorioso martyrio vitam finiuit, successore Clemente instituto: atque ita in hunc usque diem, ut qui Roma sederit antistes ritè institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus a domino, hunc omnes Christiana plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes Episcopi, tanquam Iesu Christi Vicarium, & beati Petri successorem, vniuersalis Ecclesia caput, ac rectorem, & ducem sint venerati: inter quos plurimi pro Christi nomine acerrimos perpassi cruciatibus, & morte multati, coronam martyrii susceperunt: plurimi confessores egregii, vita, moribus, & doctrina fulgentes, quamuis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis & labore, ac voluntate parata, pro conseruanda sacri Euangelij auctoritate moriendi, ad caelestem gloriam peruenere: ut Gregorij, Damasi, Leonis, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina: inter quae tertius claruit Eugenius ex monasterio sancti Anastasij ad summum sacerdotium euocatus, ad quem beatus Bernardus,

mo-

monachorum pater, non minus doctrinae fulgore, quam vita sanctissima illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: indagamus inquit, adhuc diligentius, quid sis, quam geras, videlicet personam pro tempore in Ecclesia Dei. tu es sacerdos magnus, tu summus pontifex, tu princeps Episcoporum, tu haeres Apostolorum: tu primatu, Abel: gubernatu, Noe: Patriarchatu, Abraam: ordine, Melchisedech: dignitate, Aaron: auctoritate, Moyses: indicatu, Samuel: potestate, Petrus: unctione, Christus: tu es, cui claves tradita, cui oves credite sunt: sunt et alij, caeli ianitores, & gregum pastores, sed tu, tanto gloriosius, quanto & differentius utrunq; pra illis nomen hereditasti: habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos: tibi uniuersi crediti uni sumus. nec modo ouium, sed & pastorum, tu unus omnium pastor. haec Bernardus ad Eugenium III. scribit: cui supremam, & omnimodam in Ecclesia potestatem concedit: quod ille de tertio testatur Eugenio, hoc nos de IIII. et omnibus alijs Romanis pontificibus profitemur, quia dignitatis est auctoritas. liquet ergo unum in Ecclesia caput esse, & unum principem, quia pax populi ex rectore dependet, et pluralitas principum discordiam parit. Christus Ecclesiae suae in ultimo Testamento pacem reliquit: & pacem multis verbis commendauit. dedit ergo & regi-

men

men pacis, unicum, & monarchicum. sub beato Petro, & successoribus eius administrari curata praecipiens, clauibus illi commissis, & cura gregis demandata. haec, nos de Romani Pontificis auctoritate, & potestate sentimus, cui et congregare concilia generalia, & dissoluere datum est, qui & si filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & sicut propter regenerationis causam venerari debet Ecclesiam, tanquam matrem, ita & prelationis causa praestit ei, ut pastor, gregi: princeps, populo: rector, familia: cum his, et generalis Concilij auctoritatem, & potestatem complectimur: quemadmodum & auo nostro Constantia, dum ibi fuit Synodus uniuersalis declaratum, definitumq; est. veneramur enim Constantiense Concilium, & cuncta quae processerunt a Romanis Pontificibus nostris praedecessoribus approbata: inter quae, nullum inuenimus unquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato praesule absque ipsius auctoritate conuenerit: quia non est corpus Ecclesiae sine capite, & omnis ex capite defluit in membra potestas: haec nostra sententia est filij: haec credimus, et profitemur: haec iam senes, & in Apostolatus apice constituti pro veritate asserimus: si quae vel vobis, vel alijs conscripsimus aliquando, quae huic doctrinae repugnent, illa tanquam erronea, & iuuenilis animi parum pensa-

Disputatio

pensata iudicia, reuocamus, atque omnino respicimus. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum. 6. Cal. Maias. 1463.

Pij Pape II. Bulla retractationum omnium, dudum per eum in minoribus adhuc agerem pro Concilio Basil. & cōtra Eugenium IIII. summum Pontificem, scriptorum finit filititer.

4. Ratio dil
soluitur.

Addunt deinde aduersarij, consentaneum esse rationi, ne sit ius conuocandi Synodum penes Pontificem Romanum, quoniam accidere possit, ut quatenus doctor est in heresim labatur, vel in exorta Ecclesia controuersia aliquod magnum suum interesse habeat: sic loquuntur elegantissimi Protestantes: renuet, inquit, ubi id acciderit Synodum conuocare.

I *Verum hæc ratio, perinde, atque superiores, friuola, & ridicula est. quasi vero principes seculares, si illis hanc facultatem faciamus, non magis his nominibus, alijsq; non paucis, quàm Pontifices Maximi differre Synodi conuocatione possint, qui vel heretici sæpenumero fuerunt: quales olim fuisse legimus, Iulianum, Valentem, Anastasium, Constantinum Copronymum, Michaelem Balbum, Constantium, atque Nicephorum: ut interim Reges, atque alios Principes ta-*
ceam

Prima. 31

*ceam, quos numerare longum esset: Pontificem vero Maximum, nullum hactenus fuisse hereticum legimus, quod doctissimus atq; optimus Cardinalis Ossius demonstrat differens contra Brennum. quod si ut priuata persona, atq; ut doctor est, quod Protestantes insinuant hoc loco, cum a-
iunt, Pontifex, ut doctor, facile auctor alicuius heresis possit existere, certè, ut Pontifex, ut Christi Vicarius, ut gubernator Ecclesie, ut doctor fidei, & pastor uniuersalis, quoniam presentem habet Spiritum sanctum, in errorem incidere nõ potest, præsertim fidem explicans, quam Christiani sequantur.*

Lib. 2. Pro
legom.

Nullus Pon
tifex fuit
Hæreticus.

Rursum cum principes seculares aliquando, non tuende modo, sed etiam amplificande dignitatis sue, admodum sint studiosi, auidiq; vnde interdum fit, ut aliena inuadant: haud dubium esse possit, quin, si conuocandi Synodum facultas penes Christianum Imperatorem existeret, ubi ille immunitatem Ecclesiarum. v. g. perturbasset: Ecclesia Gazam diripisset, facultates, & possessiones Episcoporum, & reliquorum Christi ministrorum usurpasset, multò peius his difficultatibus, atq; malis obuiam ire possemus, & Christianæ Reipublicæ commodis consulere, si Concilij auctoritate, quod principes cogere, repetere debeat Ecclesia, quæ Imperator, cateriq; Reges per vim, aut fraudem inuasissent, atq; occupas-
sent.

Disputatio

sent. quare, vel hac ipsa ratione minimè consentaneum fuit, ut Imperator, aut princeps alius secularis vi et facultate Synodum indicendi, atque cogendi instructus esset: quod heretici contendunt: ut ceteras omnes difficultates procul ab esse confiteamur.

5. Ratio soluitur.

Ille verò ratio aduersariorum, multò est dilutior: quæ ita concluditur. Principes, et ciuitates habent ius in maximis rebus: ergo etiam ad conuocandam Synodum, quam confirmant eò nomine, quòd res Ecclesiastica, maximè communes sint; cum pertineant ad æternam singulorum hominum salutem.

I
Cōfundunt
munia.

Peccat enim ratio tam multis, quàm qui illam confecerunt aduersarij veritatis, & fidei, tum, quia confundunt, atque permiscent, more suo, duas illas gubernandi facultates, ciuilem & Ecclesiasticam: quæ natura sua usque adeo inter se diuersa sunt, tam longè lateq; discrepant, quàm cælum à terra: æterna vita à temporaria, seruus à domino: pastor ab oue: tum etiam, quia cum ciuilibus facultas Ecclesiastica potestate multò inferior sit, ut planè constat. qui colligit

2
Ecclesiastica facultas potior est ciuili.

regi, aut Reipublicæ tributam esse hanc facultatem, quoniam alteram habet, ineptissimè colligit: cum ex minori, maius colligat. ex præstanti præstantius: ex bono, quòd optimum, atque maximum existit: contra præcepta facultatis

Prima.

32

ratis differendi. neque enim cui minus inest, huic etiam inest maius: quantacunq; enim religionis laicus existat, inquit Basilius Imperator in Synodo 8. generali, etiam si vniuersa virtute interius polleat, donec laicus est, ouis uocari non desinet.

Basilius
Imp.

Tertio, dum aduersarij nosiri facultatem tractandi spiritalia, ecclesiasticaq; negotia principibus faciunt; proculdubio aduersantur, & repugnant, uoluntati atque sententiæ magnorum, præstantissimorumq; principum, qui facultatem istam, quòd alienam esse scirent, procul à se abijciendam esse existimauerunt, quasi ea cum ciuili coherere satis non possit: quam in alijs sunt reueriti. audite Basilium Imperatorem, in oratione quam habuit ad eos, qui in 8. Synodo general. præsentibus aderant.

Patriarcharum, inquit, est Pontificum, & sacerdotum regiminis ecclesiastici officium exercere. illi hoc officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi, & ligandi potestatem habent, qui ecclesiasticas, & cœlestes clauas adepti sunt: non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, uel solui.

Res Ecclesie quis curare debeat.

Eandem sententiã multo antè Basilium protulit Constantinus Magnus Imperator his uerbis, quæ Rufinus memorat.

Cap. 2. lib. 1. suæ hist.

Deus uos constituit sacerdotes, loquitur ad Episco-

Episcopus, & potestatem nobis dedit, de nobis quoque iudicandi: & ideo nos à nobis rectè iudicamur: uos autem non potestis ab hominibus iudicari.

Alios multos Imperatores in hanc sententiã citare possem, nisi istos duos satis esse putarem. accipite modo Gregorij Nazanzeni de re eadem testimonium: cuius sententia plurimi fieri debet: quòd ab eo profecta sit, qui uulgò Theologus appellari meruit.

Vos, inquit, oues, nolite pascere pastores, neque super terminos eorum eleuemini: satis enim est, si uos rectè pascamini. nolite iudicare iudices, neque legem feratis legislatoribus: (concludit optimè atque ad rem maxime:) Deus enim nequaquam Deus est seditionis, & confusionis, sed ordinis, & pacis.

Præterea Nicolaus Pontifex in huc modum Principes alloquitur, Non debet, inquit, princeps secularis facta Pontificum, aut quorumcunque presbyterorum iudicare, exemplo Constantini Imperatoris.

In mille se mutati formas heretici: norum rationibus parum profecisse, uertunt se aliò, atq; habitum uariant. fatemur, inquit, ius conuocandi Synodum, olim fuisse in potestate Romani Pontificis: excidit tamen ab eadem iam, quoniam his centum annis nullum omnino Pontifex

In oratione 6.

Habetur, dist. 92. cap. in scripturis.

6. Ratio soluitur.

ritifex generale Concilium habuit, cum sit statutum in Conc. Constant. ut singulis decem annis œcumenicum teneatur Concilium.

Sed hæc ratio nullius prorsus ponderis, aut momenti est multis de causis: una est: quoniam Synodus Constant. solum habet auctoritatem in his que statuit de fide: ea enim duntaxat Pontifex probauit, quod sessione 45. eius Synodi manifestum est, ubi Martini V. Pontificis Maximi approbatio continetur: at qui hoc ipsum, de quo agimus, ad gubernationem potius, & bonos mores spectat, quam ad dogmata fidei, quod inficiari nemo possit cum ratione: atque ideo nullam habet auctoritatem illud decretum de tempore cogendi Synodum quod unacum plerisque alijs abrogatum est.

Alter a est, quia licet sublatum illud decretum non esset, sed integrum potius maneret, ipsamet Synodus copiam facit Pontifici, qua ille minimè indigebat, Synodum conuocandi, atque tenendi: quod aduersarij uelint nolint, concedere debent: negare enim nullo modo possunt.

Tertia, tametsi Concilium decernat, ut singulis decennijs Pontifex Synodum cogat, non potest ea facultate excidere, etiam si decretum non seruetur, si quidem non decernitur ea pœna in pontificem, ut eam facultatem amittat, neque

E decerni

Synodus Constant. qua parte habeat auctoritatem.

2

3

Disputatio

De electione,
et electionis
potestate.

decerni potuit, quoniam, ut habetur, in cap. significasti, omnia Conc. per Romanam Ecclesiam auctoritatem facta sunt, & robur acceperunt, & in eorum statutis semper Romani Pontificis potenter excipitur auctoritas. praesertim, cum Pontifex hanc facultatem non habeat à Concilio, sed à Deo.

- 4 Generalia praeterea Concilia omnium consensu cogenda non sunt, nisi cum graues admodum, difficiles, atque arduae causae incidunt. unde factum est, magna quadam ratione, ut tam pauca in Ecclesia Dei Synodi generales haecenus celebratae sint, & inter unam atque alteram tam multum temporis intercesserit. nam ab initio Ecclesiae nascentis, usque ad primum Concilium Nicenum, interiecti sunt. 330. anni.
- ab hoc, ad Constantinopolitanum primum. 54. an.
- à Constantinopolitano primo, ad Ephesinum. 41. an.
- ab hoc, ad Chalcedonense. 30. an.
- à Chalcedon. ad Constantinopolitanum secundum. 102. an.
- à Constantinopolitano secundo ad tertium. 129. an.
- ab isto, ad secundum Nicenum. 109. an.
- à Niceno secundo, ad Constantinopolitanum quartum. 120. an.
- ab

Prima.

34

- ab hoc, ad Lateranense. 1. 266. an.
- à Lateranensi primo, ad secundum. 35. an.
- ab hoc, ad Lugdunense. 31. an.
- usque ad Viennense. 59. an.
- ab hoc, ad Constantiense. 90. an.
- ab hoc, ad Florentinum. 15. an.
- & quidem si singulis decenniis Concilia generalia celebrentur, ubi necessitas non cogat grauissima incommoda ferent Ecclesiam. necessarium autem non est, ut singulis decem annis per similes causas incidant, quae Synodum fieri possulent, & accidere potest, ut cum ille causa suppetunt, neque vocare, neque tenere Synodum integrum sit, propter impendentia bella, aut grassantem pestem, aut annonae, & aliarum rerum necessariorum penuriam. Et Conc. Lateranense excusationem probauit Iulij Pontificis Maximi, quod constat prima Sessione eiusdem Concilij. Et cum ante Concil. Constant. integrum fuerit Pontifici Synodum conuocare, ubi eidem videretur, nulla causa est, cur istam facultatem Pontifici adimamus.
- 8 Quod si haec omnes causas adessent, potius quidem culpandum Conc. esset, quam Pontifex Maximus, quoniam cessante Pontifice eius conuocandi Synodum ad Concilium deuoluitur eiusdem Concilij Constant. auctoritate, quò se aduersarij tuentur. sic enim legimus.

Disputatio

Concilia de decennio in decennium perpetuè celebrentur in locis quæ summus Pontifex decreuerit, per mensem ante finem Concilij, approbante, et consentiente Conc. subiungit, vel in eius defectu ipsum Conc. deputare, & assignare teneatur.

Nullum autem est, vel Pontificis, vel Synodi decretum: quò, cessante Pontifice, ius conuocandi Synodum ad Imperatorem deuoluatur. quamobrem insigniter mentiuntur Protestantes, cum ita differunt.

Similiter errant, cum aiunt, proximis his centum annis nullum fuisse generale Concilium in Ecclesia celebratum. multa si quidem his temporibus gesta sunt, Ferrariense, Florentinum, Lateranense, Tridentinum sub Paulo III. sub Julio, sub Pio IIII. ut interim Basiliense prætermittam, quod in numerum legitimorum referri non potest, tum, quoniam sine auctoritate Pontificis gestum est: dissoluerat enim illud, atque transtulerat aliò Eugenius Quartus, quod ex bulla superius citata Pij II. & historia Coclei de Vssitis planè constat, & sunt eius acta rescissa à Nicolao Quinto Pont. Max. hoc Tridentinum, si hæretici ferunt, simulatè ceptum esse, & processisse, suo more loquuntur, qui nihil probant, nisi quod peruersum est, quod sine ratione ceptum, præposterè actum, & absolutum sine ordine vllò.

Postre-

Prima.

35

Postremò, fortissimum, ut his hominibus videtur, Arietem admovent, ut ius Pontifici datum à Christo, ad Synodum conuocandam cum res ipsa postulare videatur, euertant. quo, & Vergerius in scriptis aduersus Concilium, & Fabricius Montanus in sua illa impudentissima oratione, vsi sunt: is est.

7. ratio soluitur.

Tamet si largiamur, inquit, Romanistis, sic Catholicos vocant, ad fuisse Pontifici hætenus vim & facultatem cogendi Synodum, profectò huic Pontifici ius adimendū est: quoniam est ille, quidem altera litis pars; cum ab hæreticis multorum & grauissimorum criminum reus agatur.

At verò, si rem altius expendamus, facile comperiemus, nullum ab his hominibus argumentum contra hanc sententiam fuisse excogitatum quod minus sit cum ratione, et veritate coniunctum: tum, quia illud est commune omnium hæreticorum, quo iure, quaq; iniuria, Pontifici Maximo, cæterisq; qui Ecclesiam gubernant crimina intendere, & flagitia pessima obijcere, quod August. eleganter demonstrat in Epist. 138. eius vitam insectari, criminari mores, auctoritatem dignitatemq; pro viribus immnuere, ut eodem, veluti capite debilitato, facilius, atque expeditior aditus patere possit, ad membra Ecclesie tentandum, concutiendumq;. hac via ingressi sunt Manichei, Arriani, Vssita: fecit hoc

Hæretici
semper accubant Pontificem.

E 3 Diosco-

Iudiciū de
Conc. Basi-
lien.

Dioscorus, fecit Phocion, sed maxime Lutherani atate nostra, ut existimare debeamus potius consuetudine quadam, aut animi morbo, quam vlla honesta instaq; ratione, ita euenire: neque mirum id videri debet, cum nullum heretici habeant aduersarium grauiorem, atque hostem hereseos, quam Pontificem Max.

Tum etiam quia obscurum non est; quorum criminum Pontifices reos agere soleant, & agant modo, prodiderunt scriptis mentem suam orbiterarum, sed quam illa omnia vana sint, que Pontifici veluti grauissima crimina obijciunt, quam leuia, & prorsus veritatis inania, omnes proculdubio nouerunt, qui propius rem ipsam sunt contemplati.

Si quis autem vsquam fuit, eorum Pontificum qui Ecclesiam Dei his trecentis annis gubernauerunt; quibus ab hereticis aguntur rei, qui minime abusus sit facultate, is est profecto maxime, Pius Quartus, irrepserunt in Ecclesiam sensim, non dubium est, abusus aliquot, qui Rempub. Christi: innocentiam et puritatem vite Christiane aliqua ex parte laeserunt, & turpi quadam infamia macula eius egregiam formam infecerunt, perturbaueruntq;: quod partim hominum culpa accidit, qui libidini sue, atque vsui omnia parere, voluerunt: partim temporis vitio, quod vniuersa in peius mutare solet:

id

id heretici clamant: id Catholici predicant, Hieronymus, Bernardus, atque alij: mente tamen, atque spiritu prorsus diuerso: heretici enim saepenumero corruptos mores, & collapsam Ecclesie disciplinam commemorant, demonis spiritu agitati, ut abscindant, ut separent: denique ut odio istarum rerum schismata faciant: sancti vero homines, dum hac exaggerant spiritu Dei aguntur, ut pessimis moribus abiectis coniungant cum capite membra: sed hos abusus, hac vitia, hanc denique Christiani regni deprauationem tantum abest, ut Pius Quartus aut auxerit, aut fuerit quoquo modo, ut neque tollerare villo pacto potuerit: cum primum enim summum Pontificatum est adeptus, tum priuate, tum publice, adhibere tantis malis remedium conatus est. edidit multas bullas, quibus Romane curie antiquum nitorem aliqua ex parte restituit: publicis vero querellis, & haeresibus, que totum penes orbem Christianum occupabant, ire etiam obuiam studuit generali Concilio indicto, quod instar praesentanei antydoti, summiq; remedij semper habitum est: neque hactenus labori, sumptibus, aut saluti pepercit, ut sacrosancti Ecclesiae conuentus, Tridenti celebrarentur: quod ipsi etiam heretici agnoscunt: & fatentur non inuiti: sic. n. differit Fabritius Montanus in hanc sententiam in illa sua pestifera, & turbulenta oratione.

Laus Pii
III.

Disputatio

Quis cœtus istos indixit? Romanus utique Pontifex, qui nihil studij, nihil diligentia in hoc toto negotio pratermisit: nullis denique sumptibus, nullis laboribus pepercit.

Cum igitur honorum virorum iudicio sanctissimus Pius Quartus purè, atque innocenter vitam instituat, atque agat suam, cum strenuam impendat operam profligandis hæresibus, vitij stirpandis, abusibus denique tollendis, tum publicis, tum priuatis remedijs, & curationibus adhibitis, iniquè profectò facere aduersarij videntur, cum iure & facultate vocandi Synodum, hoc tempore, Pontificem spoliare volunt: præsertim cum idem ipse sua sponte huic Sacrosanctæ Synodo liberam copiam fecerit, corrigendi Ecclesiam suam: curiam suam, seq̃, ipsum, si ita res postulare videretur: tanta animi propensione, præoptitudineq̃, quãtã vix quispiam requirere, aut optare potuit. huius rei testis oculatus sum ego, testes patres oēs quotquot Tridenti adsunt, testis Romana Curia, testis Ecclesia vniuersa, testis deniq; eius hostes, et inimici iurati, quorũ ego nõ linguam, quã venalem habent, et mendacis plurimum assuetam, sed mentem potius appello: ut iam meritò aduersus eosdem Pontifex de iudicio cũ illis contendens possit dicere; quid debui facere vineæ meæ, & non feci? quorsum amplius abusus iactatis, ò aduersarij, atque his dicitis impedi-

Prima.

37

diri, & retrahi vos, quo minus Ecclesiam sanctam, quam turpiter, & magno vestro malo deseruistis, repetatis? ecce diruta maceries est, & chaos illud, quod vos hætenus remorabatur, sublatum, facilis via est, aditus patet, reuertimini ad me, excipiam vos brachijs apertis, amplectar, deosculabor, ac si sit opus, meis humeris, tanquam ouem errantem, gestabo. collocabo vos intra ouile, ne luporum morsibus dilaceremini, & turpiter pereatis. sed vos nihilominus, neque iusti, neque honesti habita ratione, Christi Vicarium multis & magnis conuicijs exagitatis, eundemq; tractatis indignis, ac miseris modis. detrahitis principi populi Dei, & honore, quantum in vobis est, vacuum redditis. sed quoniam Spiritui Sancto contradicitis, atque Deo repugnatis, qui prohibuit in octaua Synodo generali, ne quispiam Pontifici detrahat, sed honorem cumulatè reddat, his verbis.

Canon. 21

Definimus neminem prorsus, quempiam eorum, qui Patriarchalibus sedibus præsunt inhonorare, sed omni reuerentia et honore dignos iudicare, præcipuè Sanctissimum Papam senioris Romæ, sed neque alium quenquam conscriptiones contra Sanctissimum Papam aut verba complicare, & componere liceat, occasione quasi diffamatorum quorundam criminum, quod nuper Phocius fecit, & multò antiè Dioscorus: quisquis

quisquis autem tale facinus ausus fuerit tentare, aequalem, & eandem quam illi condemnatio- nem recipiat, ego non dubito, quin miserè poenas, quas Spiritus Sanctus vobis decernit, & comminatur, suis luituri, nisi breui resipiscatis.

Quòd si, ut ostendi, ius indicendi, & conuo- candi Synodum penes Pontificem residet: tam diuina, quam humana lege, & ratione suffra- gante: si nihil admisit, cur ab eo excidere potue- rit, sed potius propter excimias virtutes, & stre- nuam accuratamq; diligentiam in restituenda veterem Christiane Reipub. disciplinam, & purgandam fidem, collatam, Sanctissimus Pius IIII. hac ipsa facultate maximè dignus est, si non aliter Imperator, & Reges Christia- ni, si copiam haberent, Concilium cogerent, quan- do omnes, quotquot sunt, indictionem à Pontifice factam, & seruatum in ea modum magnopere probant, missis Tridentinum oratoribus suis, haud dubium esse possit, quin aduersarij nostri, cum aiunt, Synodum Tridentinam legitimam non esse, quia non est indicta atque coacta legitime, & mentiantur apertè, & eò animo id faciant, ut Imperatorem, & principes reliquos, aduer- sus Pontificem Maximum exasperent, suisq; hominibus imponant, ac si possint, crimen à se, quòd causam Religionis deseruerint; quoquo mo- do, depellant: quod, iudicio meo, nunquam con- sequen-

sequentur: neque enim tam illi stupidi sunt, ut quorsum conatus perditissimorum hominum spe- ctent, non facile intelligant.

DISPUTATIO SECUNDA.

DE CONCILII GENERALIS, atque œcumenici presidente.

STENDIMVS Synodum Tridentinam admodum esse legitimam, tamen si à Romano Pontifice indicta & coacta sit. Imò verò non debere, neque posse ab altero conuocari: iam nunc secun- dam rationem excutiamus, qua ad confirman- dam sententiam suam ineptissimè etiam aduer- sarij utuntur.

Aiunt itaque Protestantes, Pontificem Ma- ximum non debere Concilij generalis presiden- tem esse: & quoniam in hoc praesidet per Legatos suos, Concilium istud non esse legitimum.

Nos, ut hanc quaestionem commodius & ac- curatius expediamus, nonnulla initio dispu- tationis sumemus quæ cæteris explicandis, at- que

A Christo
est facultas
Synodum
conuocan-
di.

que intelligendis seruire possunt: vnum est, quod auctoritas cogendi, & celebrandi Synodum, que in Ecclesia existit, à Christo Iesu orta est, cum inquit, ubicunque duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo in medio eorum sum. his enim verbis rationem, & modum insinuat de exorta controuersia iudicandi, is est, si Synodus cogatur. & facultatem cogendi Synodum Ecclesie facit, atque ubi illa coacta, legitime sit, fore pollicetur, ut ipse medium se se nobis inferat.

Christus
substantat
Ecclesiam.

Deinde, quoniam Christus Iesus caput & fundamentum Ecclesie est, etiam hereticorum testimonio, Ecclesiam unice dilectam, ut sponsam, proculdubio substantat, atque in eam mirifice influit. Ceterum hac ipsa munia sic prestat, exercetque, ut à nemine cernatur, nam spiritualiter illam regit & moderatur, suaque virtute, tanquam robustissimis humeris sulcit, ne persecutionum sensissimis agitata procellis usquam labefactetur, & corruat, ne ue atrocissimis hereticorum tumultibus concussa dilabi possit.

In Ecclesia
est unum
caput uisibile.

At, quia Ecclesia hæc, in qua sumus, sub aspectum hominum cadit: cerni etenim potest, necessarium quidem est, ut in ea aliquis presideat, qui sit princeps iudiciorum Ecclesiasticorum, et ad quem in rebus dubijs atque ambiguis recurramus: & qui ut Cyprianus inquit, presentia

sentia sua Ecclesiam unam efficiat, atque eius actiones moderetur: reliquit igitur in eadem, omnium bonorum virorum doctorumque iudicio, Vicarium quendam suum Pontificem Maximum: quem ceteris omnibus presecit, atque illis verbis designauit, tu es Petrus, & super hanc petram, super te inquam, edificabo Ecclesiam meam: huic, partes commisit suas in Regno cælorum, hoc est Ecclesia, quas fuerat eidem pollicitus cum ait, tibi dabo clauis regni cælorum: huic, pascendi, & gubernandi apertissimis illis verbis summam atque maximam facultatem dedit, Pasce oues meas: Pasce agnos meos. sed quoniam de hac re in oratione de primatu Petri satis multa diximus, ad propositum reuertamur.

Cum igitur in Ecclesia facultas adsit conuocandi, atque tenendi Concilium, in quo fidei dogmata aduersus hereticos constituantur, & de moribus leges ferantur: tamen si id per se prestare possit vnus Christi Vicarius, postquam id semel coactum est, ut rectè procedat, multa adsint oportet: verum inter cetera illud est necessarium, ut vnus aliquis presideat: presidet autem tum Christus Iesus primum caput, & fundamentum Reipublicæ Christianæ, tum etiam Pontifex Maximus. Christus etenim cum non sit presens in Ecclesia corpore suo postquam æthereas sedes repetiuit, virtute sua adest Ecclesia: at verò Pon-
tífex

Disputatio

tifex corporaliter praesidet Ecclesia, & cum ipse à primo Ecclesia praesidente Christo proximè gubernetur, Ecclesiam corpore praesens gubernat: atque Episcoporum princeps est: neque vnus alteri impedimento esse potest: quin imo quae suggerit Christus ea Pontifex Ecclesiam docet: ac veluti iudicia suppeditat.

Duo praesident Conc. duo assistunt.

Præter duos praesidentes vnum primum spiritalem, & qui cerni non possit, alterum, secundum corporatum, & qui cerni atque spectari valet. sunt etiam duo qui Synodo assistunt, Sanctum videlicet spiritus, qui Pontifici Maximo primum assistit, eumque mouet, ad ea definienda quae fidem attingunt. Ecclesia deinde, atque ceteri Episcoporum qui Synodum celebrant, ac de rebus Ecclesiae disserunt: ille enim auctor concordiae est inter patres qui Concilio intersunt. ille internas cogitationes atque animi sensa dirigit: ille in definiendo perniciosè errare non sinit eos qui legitime coierunt, proceduntque legitime. unde factum est, ut in definiendo, Synodus eam firmitatem, suo quodam iure, usurparit, visum est Spiritui Sancto, & nobis, quae ab ipsis Apostolis & Christi redemptoris nostri discipulis orta est.

Assistit etiam Concilij Imperator, ratione tamen prorsus diuersa, nempe ut externum habitum Synodi componat: patres moderetur: pacem constituat: ut ordine atque ratione cuncta

in

Secunda.

40

in Concilio geratur: iubeat enim Imperator, in antiquis Synodis, legi preces: quae actae essent, recitari: autentica monumenta proferri: ad obiecta responderi: si qui cuperent audiri, introuiti: vociferationes prohibebant: si qua vis allata: si quid per tumultum actum esset, cognoscebant: in Concilio Chalcedon. dixerunt iudices, dicat sancta Synodus, si Canonicis epistolis sanctae memoriae Cyrilli, consonat interlocutio Eustachij: rursum in 8. actione, dixerunt.

Actione v.

Omnis iam dubitatio de Theodoro Reuerendo Episcopo soluta est. in sexta Synodo Imperator & sacrum Concilium dixerunt, proueniat lectio: fiat lectio: alter liber relegatur.

Haec erant olim officia Imperatoris in Concilio: & hoc sane, assistere Concilio est: non praesidere: nam is dicitur praesidere, qui caput Synodi est, & primus habet facultatem dicendi sententiam, & rem definiendi, quae in controuersia posita est: denique qui in decernendo principem locum tenet: quod exemplo comitiorum saecularium patere possit. in quibus vel Rex ipse praesidet, vel qui ab eo designatus ad eam rem est: ubi qui praesidet proculdubio primas partes in dicendo tenet: haec cum ita sint, sic statuo aduersus Protestantes.

Assertio.

In Concilijs œcumenicis vnus Pontifex Maximus iure praesidet, aut qui eius locum in Concilijs

Disputatio

cilijs tenent: hæc sententia Catholica est: cui numquam heretici ratione vlla possint contradicere: ut autem firmior sit aliquot est à me argumentis corroboranda.

1 *Primum omnium conuincitur hæc sententia ex actis Conciliorum generalium atque Ecclesia usu: hoc etenim pacto subscribunt Legati Pontificis Romani, qui præfuerunt in 8. Synodo generali.*

Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis locum obtinens domini mei Adriani vniuersalis Papæ huic sanctæ & vniuersali Synodo præsidens etc.

2 *Deinde: eius est Concilio præsidere, cuius est Concilium conuocare, & cogere, & celebrare: nemo negat. vnus tamen Pontifex vim & facultatem habet indicendi, cogendi, & celebrandi Synodum, quod longa oratione monstratum est à me superiore disputatione, ergo Pontifex Maximus præsidere Concilio debet.*

3 *Rursum, Ecclesia generalibus, œcumenicisq; Concilijs, que vniuersalem Ecclesiam representant, is natura ac per se debet præsidere, qui caput Ecclesie est, talis est summus Pontifex, iudicio antiquitatis, & consensu doctorum hominum, Pontifex igitur sacrosanctis œcumenicis Synodis præsidet. Maior propositio huius rationationis conuincitur argumento à comitijs seculari-*

Secunda.

41

secularibus sumpto, in quibus, si Imperij sint, aut Regni totius, Imperator, aut Rex sine controuersia præsidet, quorum alter Imperij, alter Regni caput est.

Præterea si necessarium est, ut Imperator Synodo præsideat, legitimum Concilium non erit, in quo non adsit Imperator: nemo id possit inficiari. sed in Conc. Hierosolymitano, quod est ab Apostolis celebratum, & est norma ceterorum Conciliorum, atque ab ipsismet hereticis citatur probaturq;, neque Imperator adsuit, neq; princeps vllus secularis. imo verò, quod hanc sententiam magnopere confirmat, in quinta Synodo generali, non modo non præsedit Imperator, sed neque per suos interfuit oratores, quod ex actis eius Concilij constat. ergo nõ est munus Imperatoris Concilio præsidere.

Confirmatur etiam hæc sententia. est enim vique adeò verum, Imperatorem non esse Concilij præsentem, ut in octaua Synodo generali, cui interfuit Basilus Imperator, damnatus sit, quicumque Concilia generalia dixerit, sine præsentia Principis secularis celebrari minimè posse: credibile autem non est Basilium Imperatorem spontè sua iuri suo hac parte cessisse, aut vlla ratione passurum esse, ut inuito sibi ac repugnanti hæc eximia prærogatiua adimeretur, quod sine iniuria fieri non potuit. sed quoniam constitutis-

F simum

A&orū. 15.

5 Confirmatio.

Disputatio

simum habuit has partes non esse Principis secularis, quicumque is sit, & ceperat vulgò eò tempore circumferri, proprium id esse officium Imperatoris, non modo patienter tulit, ut decretum de hac re à patribus in Concilio œcumenico scriberetur, sed existimare licet, hortatum fuisse sanctissimos patres, ut Ecclesia honori, & dignitati hac parte consulerent.

Can. 7.

6 Adde etiam quòd Silvester Papa, cum Magnus Constantinus adesset, Roma trecentorum quattuor Episcoporum Concilium coegit, at passus non est, ut in eo quispiam laicus adesset, quod ex gestis eius Concilij constare possit.

7 Præterea in Concilio generali sæpenumero cause aguntur Episcoporum: dubium non est, sed neque Imperator, neque ullus alius princeps secularis damnare potest Episcopum, aut ullum sacerdotem, sacerdotes enim subditi non sunt secularibus Principibus, etiam ipsorum hæreticorum iudicio, ergo neque potest Imperator Concilio œcumenico præsidere?

8 Iudicium rursum de fide non spectat ad iudices seculares: ut enim huius rei cætera testimonia missa faciam, unde sine dubio colligitur ipsosmet Imperatores minime in seipsis hanc facultatem agnouisse: fatetur hoc Constantinus Magnus in prima Synodo Nicena, fatetur Theodosius Imperator in Epist. 4. ad Cyrillum.

T estan-

Secunda.

42

T estantur id etiam ipsi aduersarij nostri, qui de ea ipsa re, hoc eodem anno decretum hac forma condiderunt Heydelbergæ.

Officialibus, seu magistratibus de catechismo nihil est manifestandum, tantum illis scribendum, ne super intendentes impediant.

Decretum hæreticorū.

Atqui in generalibus Concilijs res fidei, & religionis, quæ catechismis comprehenduntur, tractari solent. indicant Synodorum omnium acta, indicant bulle indictionis, ipsi etiam hæretici huius sententiæ auctores sunt, ergo non debet Imperator Concilijs œcumenicis præsidere?

Confirmatur hæc sententiæ, quoniam ut ex actis omnium generalium Synodorum aperte colligitur, nusquam in eisdem Imperator, tametsi præsens adfuerit, adfuit autem penè in singulis omnibus, quæ gesta sunt, per se, vel oratores suos, sibi arrogare ausus est de rebus fidei iudicium: hoc conuincitur ex forma subscribendi: nã cum Episcopi, qui veri sunt iudices in causa fidei, hæc forma subscribant, Definiui, & subscripsi: Constantinus Imperator in sexta Synodo generali, hæc norma usus est, legimus, & consensimus: in octaua verò Synodo, hoc modo Impp. subscripsērunt.

Basilii, Constantinus, & Leo perpetui Augusti in Christo Deo, fideles Principes Romanorum, & magni Imperatores sanctam hanc, et

F 2 uniuers-

Disputatio

uniuersalem Synodum suscipientes, & omnibus
qua ab ipsa definita, & scripta sunt concordan-
tes subscribimus manu propria.

IO Deinde, si Imperator Concilio generali ex of-
ficio deberet praesidere, semper Concilij actis sub-
scriberet, & primo loco, hoc enim ratio postulat:
cum capiti et principi comitiorum primus locum
debeatur. & nisi qui praesidet, acta probet, vim
nullam obligandi habent. hoc docemur exemplo
comitiorum Regni, aut Imperij, legibus enim qua
in his conuentibus feruntur Imperator, & Rex
subscribunt: quorum alter Imperij, alter Regni
caput est. Concilijs vero generalibus, aut omni-
no non subscribit Imperator, aut post Episcopos
subscribit, qui iudices fidei legitimi sunt. in Ni-
cena enim Synodo adfuit Constantinus, at non
subscripsit. In secunda adfuit Theodosius, nulla
tamen eius extat subscriptio. duntaxat per acta
Synodo legimus, edicto ab eo cautum esse, ut in
ea religione cuncti populi sibi subditi manerent,
quam Damasus Papa sequeretur, quod habetur
de summa Trinitate, cap. cunctos. & nar-
ratur a Sozomeno cap. 4. lib. 7. sua historia. In
tertia Synodo non adfuit Imperator, misit tamen
ad eam Candidianum Oratorem; sed neque Im-
perator, neque orator huic Synodo subscripsit,
quod eius acta demonstrant. In quarta Synodo
interfuit Martianus Imperator, interfuit Pul-
cheria

Secunda.

43

cheria Augusta, interfuerunt etiam aliquot in-
dices saeculares; sed in eius actis, neque Impera-
toris, neque cuiuspiam Principis saecularis sub-
scriptionem reperimus. quinta Synodus impe-
rante Iustiniiano celebrata est: verum in ea non
modo non subscripsit Imperator, aut eius nomi-
ne quispiam alius, sed neque legimus presentem
per se, aut per suos Oratores, Imperatorem in ea
fuisse. eius Synodi acta hoc docent. In septima Sy-
nodo similiter accidit: si quidem in ea neque Im-
peratoris, neque Principis cuiuspiam extat sub-
scriptio.

Itaque cum octo fuerint olim generales, atque
oecumenicae Synodi in Graecia celebratae, duabus
tantum Imperatores subscripserunt: sexta, in-
quam & octaua: sed non modo non subscripse-
runt priori loco, quam Legati Pontificij, sed ne-
que prius, quam Episcopi: et in subscribendo Le-
gati, & Episcopi declarant iudices esse se, Impe-
rator vero minime.

Legati Pontificis in octaua Synodo hoc mo-
do subscripserunt, quod attigi paulo superius.

Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostien-
sis locum obtinens domini mei Adriani Ponti-
ficis, & uniuersalis Papa, omnia quae superius
leguntur, & huic sanctae & uniuersali Synodo
praesidens ad voluntatem eiusdem eximij presu-
lis promulgauit, & manu propria subscripsit.

Disputatio

Episcopi hanc formam in subscribendo tenent.
Ignatius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos noua Roma, sanctam hanc, et uniuersalem Synodum suscipiens, & omnibus quae ab ea iudicata, & scripta sunt concordans, & definiens manu propria subscripsi.

Consueuerunt etiam, ut id obiter attingam, presbyteri subscribere, sed forma diuersa ab Episcopis, hac uidelicet.

Gasspar Cardillus Villalpandens Segobienfis
Uicarius Aluari Mendozae Episcopi Abulensis
in Concilio Tridentino sequendo definita subscripsi, aut simpliciter, subscripsi.

Eandem ferè formam cum presbyteris Imperatores usurpauerunt. nusquam enim subscribunt, ut iudices, vel definitores. quotiescunq; uero subscribunt, Principem locum relinquunt Pontificis Legatis, Episcopisq; est in actis octaua Synodi, quod cum ab Imperatore Basilio peteretur, ut primus Synodo subscriberet, religiosissimus Imperator respondit, tranquillissimum imperium nostrum, sequutum precedentes, & iustissimos Imperatores, Constantinum Magnum, Theodosium, ac Martianum, ceterosq;, uult subscribere post subscriptionem omnium Deo amabilem Episcoporum: sed quoniam postulat nos praeferrì sanctitas uestra, subscribam post subscriptionem omnium sanctissimorum uirorum.

Reperio

Secunda.

44

Reperio in Conc. Chalcedonensi, actione secunda, quod cum ad Martinum Archimandritam directa fuisset chartula, ut subscriberet uidelicet, non acquieuit, dicens, non est meum subscribere, Episcoporum tantum est. tametsi ex concessione, & priuilegio alijs plerisq; ea facultas facta sit. hinc factum est, ut in sexta Synodo, actione 18. primi subscripserint Pontificis Legati, deinde, centum septuaginta Episcopi, post eos tandem Constantinus Imperator.

At uerò in omnibus oecumenicis Concilijs Legati Pontificis Romani subscripserunt, & primo loco, quod partim ex actis Conciliorum constat, partim docet Cardinalis Offsius uir optimus atq; doctissimus in Epistola quadam de ea re ad Orichouium scripta.

Superiorem sententiam nostram tertia Synodus generalis confirmat, in cuius 3. actione, in hunc modum disserit Paschasius Pont. Maximi Legatus ad Concilium, de Leone Pontifice.

Nostram paruitatem huic sacro Concilio pro se praesidere fecit: partes uero officij praesidendi sic exponit. ideoq;, necessarium est, hac, quae in medium proferuntur per nostram interlocutionem disceptari. subdit, propter hoc ergo porretus libellus à fratre nostro, & coepiscopo Eusebio susceptus ab Archidiacono, & Primicerio Notariorum recitetur, & suscipies Aetius Ar-

F 4 chidia-

Legati Pontificis semper subscripserunt, & omnium primi.

II

Disputatio

schidiaconus, et Primicerius notariorum recitavit.

In actione octava eiusdem Concilii ita legimus.

Missi Apostolici, sunt ij, quos Legatos Pontificios vocamus, semper in Synodis primi loci soliti sunt.

Huc spectat quod Athanasius scribit in 2. Apologia, volens infringere auctoritatem eius Synodi, quam Constantius Imperator convocauerat: & in qua damnauerat quosdam ex Catholicis viris: ita enim ait.

Qua fronte talem conuentum, Synodum auDET appellare, cui Comes praesedit?

Et ad calcem Epistole ad agentes vitam solitariam eundem reprehendens Constantium, & Synodum adulterinam confutans, Constantium, ait, induisse imaginem Antichristi, quoniam sine auctoritate Romani Pontificis Synodum convocauit, & eidem praesedit: quis enim inquit, videns eum in decernendo Principem se facere Episcoporum, & praesidere iudicijs Ecclesiasticis merito non dicat, eum, illam ipsam abominationem, desolationis esse, quae a Daniele praedicta est?

Præterea actione prima, Synodi octavae sic est scriptum.

Synodus exegit à Legatis Romanae sedis litteras, quibus notam facerent potestatem suam ut praesiderent in Synodo.

Deinde

Secunda.

45

Deinde in Epistola Adriani Papae ad Basilium Imperatorem, quae est initio octavae Synodi, ita legimus.

Volumus per vestrae pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrare Concilium. subiungit, quod, nostri quoque missi praesidentes postremo ita netto rationem: ad praesidentem Concilij pertinet, fulcire, & corroborare auctoritate sua, quae in Concilijs acta sunt: nemo hoc iure queat inficiari: atqui ut Concilij acta, rata et firma haberentur non fuit usquam rogatus Imperator, petita vero semper est, & sollicitata Pontificis auctoritas: ergo Imperator non praesidet Synodo: minoris propositionis fidem efficiam. nam cetera dubia non sunt, legimus quidem aliquando Concilium postulasse ab Imperatore legem civilem de re aliqua definita in Synodo, ferret: hoc nos docet Conc. Mileuitanum. deinde ut mandaret decreta executioni: quod ad eam rem non omnino vires Ecclesiae suppetent: & est hoc munus, ut dixi superius, atque officium Principum Christianorum, praesertim Imperatoris, ut custodes sint, atque patroni legum, & vindices in iram, his qui statuta Ecclesiae transgrediuntur: hoc constat 4. Synodo generali: constat etiam 2. post quarum alteram Martianus Imperator legem tulit, ut decreta eius Concilij, diligentissime obseruarentur: post

alte-

12. Ratio

Officiū Imperatoris per acta Synodo.

Disputatio

alteram verò, hoc est secundam, edicto Theodosius cavit, ne populi ab ea fide discederent quam Damasus Papa amplecteretur: nusquam tamen mihi possit monstrare quispiam quòd Synodus petierit ab Imperatore, ut decreta, & Canones confirmaret: aut quòd hoc prescriberit Imperator: solemne tamen in omni Synodo illud est, neque uspiam aliter factum esse scimus, ut requirat Synodus Pontificis auctoritatem: quà, statuta confirmentur: exempla non difficile suppetunt: illi etenim patres qui Niceam conuenerunt, peracta Synodo, litteras ad Siluestrum Pontificem dederunt, quibus efflagitant, ut acta Synodi probaret, & sua auctoritate muniret. idem in reliquis Synodis accidit quod monstravi in Apologia aduersus Montanum.

Idem cernimus etiam euenisse in hoc sacro Concilio Tridentino: patres enim omnes unanimi consensu in publica congregatione decreuerunt, ut à Pontifice Maximo Pio. IIII. decretorum confirmatio requireretur: quod ex ultima Sessione constat.

Ad Synodorum exempla, accedit magnorum virorum auctoritas, qui requirendum id censent à Pontifice.

Iulius Papa in epistola contra Orientales Episcopos, nihil ratum est, aut erit unquam Concilium

Requirat Synodus à Pontifice ut acta confirmet.

Secunda.

46

cilium quod non fuerit Pontificis auctoritate fulcitum.

August. epist. 90. & 92. de hac re differens, August. inquit.

Hoc Concilium, domine frater (loquitur aut ad Pontificem) sancte charitati tue intimandum duximus: ut nostra mediocritati, etiam sedis Apostolicae adhibeatur auctoritas.

Prosper Aquitanicus, Concilio, inquit, apud Carthaginem habito 217. Episcoporum ad Pontificem Romanum Zozimum Synodalia decreta sunt perlata, quibus probatis, per totum mundum heresis Pelagiana damnata est.

Est apud Athanasium in epistola ad solitariam vitam agentes scriptum, quòd licet Constantius auctoritate conciliabuli quod coegerat, Athanasium damnasset, tantum putauit in uno Pontifice Romano Liberio positum, ut eum partim vi, partim pollicitatione conatus fuerit eò pertrahere, ut Athanasii damnationi subscriberet: intelligebat enim (quod Amianus Marcellinus memorie proditum reliquit lib. 15.) irrita fore omnia, quaecunque acta ab alijs fuissent, nisi Romani Pontificis consensus accessisset.

Damasus Papa in epist. ad Stephanum Archiepiscopum, & ad Africana Concilia.

Synodum sine Romane Ecclesie auctoritate fieri, Catholicum non est: neque rata Concilia

Prosper.

Athanasius

Amianus.

Damasus.

lia

Disputatio

lia sunt: que Pontificis auctoritate fulcita non sunt.

Aymarus.

Hoc idem testantur Aymarus, & Isidorus: quorum de hac re testimonia, superiore disputatione citata sunt.

Ex quibus omnibus non obscure videmur persuasisse, Conciliorum generalium presidentem Pontificem esse Romanum, non Imperatorem, quod aduersarij contendunt: tum ut disciplinam Reipub. Christiana perturbent, dum munia atque officia confundunt. tum etiam ut Principes saeculares, non solum cum Pontifice Maximo componant, sed etiam inter se, vel eo nomine maxime, quod alienas Pontifex partes usurparit. Sed neque Principes ipsi, cuius humanitate, & candore abutuntur, neque populus, cui, propter istarum rerum ignoracionem facile solent imponere, tam parum cordati, & sine mente sunt, ut saltem à nobis admoniti non redeant ad se: & hereticos suspectos habeant, qui fucum orbi terrarum facere nituntur.

Respondetur aduersarijs.

Superest, ut rationibus in contrariam sententiam adductis ab hereticis satisfaciamus: quod prestare facile nobis erit, si qua diximus superioris, meminerimus.

Primum aiunt, eadem omnia obijci posse aduersus Pontificem de presidentia, que sunt obiecta contra conuocationem Synodi, sed cum prio-

ra

Secunda.

47

ra argumēta à nobis diluta iam sint, neque vim habeant ullam, ad persuadendum Conc. œcumenicum conuocandum esse ab Imperatore: haud dubiè que hoc loco dicuntur ab eisdem, infirma sunt: & pretij nullius ad conuincendum, Imperatorem Synodi presidentem esse.

Citant deinde Cardinalem Cusanum, qui verum Conciliorum presidentem, Christum esse ait, quasi dicere velit, nullum alium presidentem esse oportere.

Sed grauiter errant dum ita loquuntur, aut Cusanus, si ita putat: nam præter Christum Iesum primum presidentem, sed spiritalem, & qui cerni non possit, altero proculdubio est opus, qui cernatur, & Christi locum teneat: quod initio huius disputationis docuimus. is vero proculdubio Pontifex summus est: neque vnius Cusani auctoritas tanti esse debet, ut propter eum, turbam doctorum & antiquorum scriptorum nibili faciamus: sed hoc proprium hereticorum est, regiam viam deserere, ut per inuia atque inaccessa procedant: quod vero Cusanus, inquit, in Concilio Constantiensi scriptum reperiri, potestatem hanc immediatè à Christo esse, præterea in 8. Synodo, patres fuisse confessos datam sibi esse à Christo potestatem, proculdubio nullam vim habet aduersum nos. cum enim iudicio eiusdem Concilij, vniuersale Concilium legitime congregatum,

vniuer-

uniuersalem Ecclesiam representet, qua unum corpus existit, cuius caput summus Pontifex est; reliqui verò huius capitis membra: nihil aliud illis verbis significatur, quàm quòd sit in Ecclesia facultas hac Synodum conuocandi, atque tenendi, sed quemadmodum caput in cetera membra influit, cum existat in eo, medicorum omnium opinione, vis mouendi, vitæq; principium, ita quoque existimandum est in Ecclesia accedere, neque est ullus hominum in eadem, qui proxime, & sine medio villo Concilio presideat, cuius vis & facultas à Christo Iesu seruatore nostro orta non sit, & omnino vegetetur: hoc unum est; quod de Christi presidentia Cusanus scribit, neque. n. excludit Pontificem summum, Christi presidentia, sed inuat potius eundem, dirigitq; vim illam, qua presidet Ecclesiasticis iudicij decernendis, & iudicandis causis: habet præterea Imperator eum locum, quem diximus, in Concilio: atque ideo à quibusdam presidere putatur: quam Cusanus inferiorem presidentiam vocare potuit: neque mediam excludere potest qua inter hanc, atque illam summam, & præstantissimam interiecta est. aut si id facit, nullo iure, aut potius inepte facit. Et suppetunt nobis plurimi grauioræq; auctores Cusano, quorum testimonio, atque sententia persuaderi aduersarij & potuerunt, & debuerunt: sed hæretici merito hanc appellationem

Mos hæreticorum.

tionem nacti sunt: quoniam multorum opinione reiecta, vnius, aut alterius sententiam amplectuntur: neque quispiam est error tam perniciosus, quem non possint hæretici alterius cuiuspiam regere auctoritate, non ex hæreticis modo (quoniam, ut Plinius ait, nullum tam impudens mendacium est, ut teste careat) sed etiam ex Catholicis perperam intellectis: quod scribit Vincen- tius Lyrinensis libro quem fecit aduersus prophetas nouationes.

Addunt in hanc sententiam, illam quoque rationem: iudicium de religione, Episcoporum est; sed eorum actionibus & rationibus Pontifex Romanus presidet, easdem moderando, ergo est etiam alius qui Pontificis actiones, rationesq; moderetur: cum autem præter Imperatorem nullus sit alius, presidet Imperator omnibus: etiam Pontifici: hoc modo concludunt aduersarij.

3. Ratio.

Nos verò fatemur libenter iudicium de religione penes Episcopos esse: cum sint illi quidem religionis doctores, prædicatores, principesq;.

Fatemur etiã presidere Pont. Episcopis, atq; eorum actiones, rationesq; moderari: non potuerunt id inficiari hæretici, tam est illud planum atque apertum. at consequentia nullam habet vim, sed admodum vitiosa & calumnijs plena existit; dum ita argumentantur: presidet Pontifex Concilio, & Episcoporum actiones, atque rationes

Ineptè col-
ligunt hæ-
retici.

*raciones moderatur, ergo est alius qui eius actio-
nes & raciones moderetur: colligunt enim à di-
sparatis: nam Pontifex ideo præsidet Episcopis,
& moderatur eorum actiones, quoniam ad eun-
dem ordinem cum Episcopis pertinet: sunt enim
Episcopi ceteri Pontifice inferiores: & qua plu-
ra sunt ad aliquod tandem unum referri debet,
sunt etiam Episcopi veluti membra eius corpo-
ris, cuius Pontifex caput existit: at superior in-
ferioribus naturà præsidet, & caput membris
cæteris præficitur, atque ea gubernat. Impera-
tor verò neque Pontificis caput est ulla ratione,
neque superior eodem: sed vel ordinis diuersi est.
alter enim summum est in Repub. Ecclesiastica,
& spiritali: alter verò in corporali, ita loqua-
mur, aut ciuili. imò verò cum Ecclesiastica gu-
bernatio spiritalis sit, ciuilis, corporata, si-
cut corporatum naturà sua spiritali subdium
est, ut imperfectum quoduis, perfectò, ita quo-
que necessarium est, ut Imperator, Pontifici sub-
ditus sit, atque ab eo gubernetur.*

Non potest
in terris ma-
gistratus es-
se Pontifice
præstator.

*Neque necesse est, ut sit quispiam in terris
Magistratus, qui Pontifici præsideat, & cui il-
le subiectus sit, atque pareat. perinde atque in
gubernatione ciuili non est aliquis Imperatori
superior, à quo eius actiones dirigantur, & gu-
bernetur eius vis, quoniam opinione Philosopho-
rum omnium, in quouis genere est aliquod unum*

ad

*ad quod cætera referuntur, quæ sunt in eo gene-
re, cum ipsum summum, & maximum, non ha-
beat, quò referri possit, nisi velimus abire in in-
finitum, sed tunc neque summum aliquod, neque
maximum erit ullum. nam si Imperator Ponti-
ficis actiones moderari debeat, ea ratione, quam
adferunt aduersarij, eadem, dabitur alius ad
què referatur Imperator: quare ceteri omnes ad
Pontificem referuntur, ipse verò ad neminem re-
ferri debet, sed necesse est, ut in eodem stemus: cu-
ius iudicium Deus sibi reliquit: quia primam
sedem nemo iudicabit.*

*Quòd si nulla causa est (quod superiore di-
sputatione monstrauimus) cur Pontifex facultatem
amittat Synodum conuocandi, quam ab ipso
Christo accepit, maximè is Pontifex, qui Eccle-
siam modo gubernat, & quantum in se est, in
correctionem disciplina Christiana, & morum
emendationem magna quadam diligentia, atq;
studio incumbit, nullumq; lapidem non mouet,
ut collapsæ vitæ hominum, & perditæ opituletur,
præsertim, cum cæptum ab alijs summis Ponti-
ficibus Concilium ad umbilicum perducere, ma-
gnis suis expensis, laboribusq; procuret. simili-
ter existimandum est nullam omnino causam
superesse, cur hæretici asserant, ab ea facultate
excidisse, qua, humana, naturali, & diuina le-
ge, Synodo præficitur præsidetq;: & qui contra*

Pij IIII.
laus.

G dispu-

Disputatio

disputant, coniectisq; in unum conuictis contumelios, & maledictis, alijs id volunt persuadere, turpiter impudenterq; labuntur, neque ullam eorum oratio fidem habere debet.

DISPUTATIO TERTIA.

DE LOCO, IN QVO Synodus teneri debet.

VAS causas, quibus aduersarij nituntur efficere, Synodum Tridentinam legitimam non esse, haecenus excussimus: tertiam examinationem oportet: ea est, quod Concilium istud non sit legitimo loco coactum: sic igitur statuo.

Affertio.

Synodus Tridentina ratione loci non potest parum legitima putari. hanc sententiam his rationibus conuincio.

Prima rō.

Prima est. de loco, ubi Synodus tenenda est, nihil habemus in sacris litteris expressum, aut ex eis deductum consequentia necessaria, aut ostendant nobis locum, qui in contraria sunt opinione

Tertia.

50

nione facile eisdem satisfaciemus. imo verò eis colligi videtur de ea re nihil omnino esse statutum. ubicunque enim duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, Christus ait, in medio eorum sum: siue verbum illud, ubicunque, ad tempus, siue ad locum referamus. ergo humana tantum lege, locus decerni debet, at qui non lege, lata à Principibus secularibus, quando, ut ostendi, in eorum potestate situm non est, Synodum conuocare, neque illi praesidere Synodo possunt. Ecclesiae igitur, & Pontificis Maximi decreto, locus statui debet. atqui Pius IIII. Pontifex Maximus Tridentum delegit tenenda, & celebranda Synodo: ergo loci ratione non potest, aut debet parum legitima censerī.

Confirmatur haec sententia, quoniam Canone 39. Conc. Constantiensis facultas Pontifici datur designandi locum, in quo Synodus tenenda sit, his verbis.

Concilia perpetuò celebrentur in locis, quae summus Pontifex per mensuram antè Concilij finem designauerit. subiungit, vel ipso cessante, Concilium assignare locum teneatur.

Imperatoris verò, neque praesenti loco, neque alio quopiam, quod sciam, mentio illata est, ubi de loco Synodi decernitur.

Huc accedit, quod licet concedamus. (quod nunquam concedemus) ab Imperatore, vel Prin-

Disputatio

cipibus Christianis locum esse decernendum, ratione loci Synodus Tridentina maximè legitima censenda est: quoniam de eo loco, in quo modò tenetur Concilium inter Pontificem Maximum, & Principes conuenit. in super etiam inter Principes ipsos. omnes enim, quotquot Christiani sunt Principes, Tridentum probauerunt, missis eodem Oratoribus: neque de loco inter eos ulla controuersia fuit. si quæ verò fuisset aliquando pacata omnino, & abolita putari debet.

4 *A* simili etiam hæc sententia persuadetur, quemadmodum Regibus, & Principibus Christianis integrum est, locum comitijs tenendis, & celebrandis deligere, qui illis maximè probetur habita personarum, & negotiorum ratione, ita quoque existimare par est in potestate Pontificis Romani, qui caput Ecclesiæ est, & pastor ac rector Ecclesiæ vniuersalis, situm esse (habita similiter ratione causarum tractandarum & ceterarum rerum) tempus, & locum dicere, in quo Synodus teneatur.

Instant heretici, Concilium in Germania cogi debuit, ita enim in comitijs imperialibus non semel decretum est, ergo Concilium Tridentinum non potest legitimum censei.

Hæc verò instantia parum nos urget: primum, quia tamen si concedamus in solemnibus Germanorum conuentibus sapius fuisse delibera-

tum.

Tertia.

51

tum. ut Concilium in Germania celebraretur, semper adiectum esse audio, nisi aliter deinde visum sit. si verò hoc adiectum non est: nullas vires habere potest, quæ de ea re lata lex est, nisi id probarit Pontifex, in cuius facultate positum est Synodum conuocare, & locum decernere. quam dum Concilium Tridenti celebratur in Germania teneri videtur, cum sit Tridentum in finibus Italiae, qua parte Italia Germaniam attingit. ut iam nemo, nisi qui sit admodum delicatus, inficiari queat, Tridentinam Synodum in Germania coactam esse, atque teneri. hoc constat, vel ex ea Episcoporum Germanorum Epistola, quam hoc loco citant aduersarij nostri, quæ in hunc modum habet: Concilium inchoatum est in opido Tridentino, ut verius in Italia finibus, quam intra Germaniæ Oram constitutum esse videatur. isti verò Italia fines proculdubio initia Germaniæ sunt.

Quanta verò commoditates Tridenti suppetant ad Synodum tenendam tranquille, quiete, ac citra ullam indigentiam rerum necessariarum, quod magnopere curandum est, quoniam copiose admodum in Apologia aduersus Montanum dictum à nobis est, non est cur de ea re in presentia quidpiam dicamus. illud tamen minimè silere volo, usque adeò placuisse hunc locum Imperatori, ut cum à Gallis sollicitaretur, pate-

G 3 retur

Tridentum.

Obiectio
ptina.

Soluitur.

Quot suppetat. Tridenti commoditates ad Synodum tenendam;

retur & curaret, ut Concilium in aliam quam-
piam Germaniæ ciuitatem transferretur, pru-
dentissimè, & Christianè admodum responderit,
non posse in Germania reperiri, aut tutiorem aut
comodiorem ullum locum tenēdæ Synodo, quam
is sit: & qui, de translatione cogitaret, nihil a-
liud agere, quam ut Synodus dissoluatur magno
cum dedecore Reipub. Christianæ: ipsosq; here-
ticos nullum omnino locum tutum, aut satis com-
modum huic negotio consiciendo reperuros.

Lib. 1. ep. 3.

a. Obiectio.

Obijciunt deinde nobis vetustum illum Cano-
nem, cuius beatus Cyprianus mentionem facit,
in quo scriptum est, inquit, ut Ecclesiæ con-
trouersia dirimantur eo loco, in quo exorta sunt,
cum igitur hæresis hæc, quæ tantopere Ecclesiam
exagitat, atque vexat, in Germania sit orta, ne-
cessè est, aiunt, ut in Germania conuentus isti so-
lemnes Ecclesiæ teneantur.

Quomodo
intelligatur
Canon ille,
ibi ferendū
iudiciū est,
ubi lis orta
est.

Ceterum Canon nullum momentū habet ad-
uersum nos: primum, quoniam, magnorum vi-
rorum iudicio, Canon ille, quem memorant, non
publicas, sed priuatas potius controuersias, &
causas attingit: quod ex eiusdem Cypriani Epi-
stola constare possit, in qua de priuati hominis
causa agitur, qui cum à Cypriano damnatus es-
set, Romam, ad Cornelium Pontificem Maxi-
mum confugit, atque eodem causam reuocare co-
natus est: quod agrè Cyprianus ferre poterat. &
verba

verba ipsa Cypriani hoc declarant, ita. n. ait.

Nam cum statutum sit omnibus nobis, & æ-
quum sit pariter ac iustum, ut cuiusq; causa il-
lic audiatur, ubi est crimen admissum. cuiusque
causa inquit, non publica. subiungit, quod rem
ipsam planiorē facit, oportet utiq; eos quibus præ-
sumus non circūcurrere: sed agere illic causam
suā, ubi & accusatores habere, et testes sui crimi-
nis esse possint. Publicæ etenim causæ, quales illæ
proculdubio sunt, quæ in œcumenicis Concilijs agi-
tari solent, nō in loco tractari necessario debēt, in
quo primū nata sunt, hoc possit exēplo antiquarū
Synodorum conuinci, nullo negotio. pauca enim
generalia Concilia illis locis coacta, & habita
sunt, in quibus hæreses sunt ortæ. prima enim Sy-
nodus, Nicaea habita est cōtra Arrium Alexan-
drinum. tertia, Ephesi, contra Nestorium Epi-
scopum Constantinopolitanum. quarta, Chalce-
done, contra Dioscorum Episcopum Alexandri-
num, & Eutichem Monachum Constantino-
politani. quinta, Constantinopoli, contra Pe-
trum Episcopum Antiochenum. septima, Ni-
cæe aduersus Leonem Imperatorem. & tandem
contra Græcos Florentiæ, in Italia Synodus ha-
bita est. quorsum ergo aiunt aduersarij, habe-
ri in eo loco Synodum debere, in quo primum
controuersia orta est, si post tempora Cypriani
tot videmus Synodos celebratas procul ab eo lo-

Cyprianus
lib. 1. epi. 3.

Disputatio

co, ubi controuersia primum nata sunt, quae illi Synodis agitantur.

Quae nationes laborēt peste Lutheraua.

Deinde, quia tametsi Canon Cypriani publicis fidei, & religionis negotijs accommodaretur omnino, quod minimè verum est, nulla prorsus causa est, cur modò querantur Germani, non fuisse apud se Concilium coactum. Nam praeter Germanos, haereti, quoque laborant Galli, Angli, Scoti, Poloni, Dani, aliaq; nationes, quae omnes poterunt eodem iure contendere apud se tenendum & celebrandum Concilium esse.

Ut autem litem, quae exoriri fortasse poterat, Pontifex dirimeret, & querelarum occasiones omnes funditus amputaret, de Consilio Imperatoris, ac reliquorum Principum Christianorum Tridentum delegit, aptissimam sedem commodissimamq; dirimēdis controuersis, quas haereticis aduersus Ecclesiam, his temporibus, excitauerunt: quod potuit optimè facere; quia Canon ille, neque Pontificis Romani, neque generalis Concilij auctoritate conditus est, sed priuata potius quorundam Africanorum Episcoporum, quod Cypriani illa verba significant, cum statutum sit omnibus nobis: & si publica confectus esset, hoc est Ecclesiae totius, auctoritate, non dubium est, quin si Pontifex ita iudicaret expedire, locum deligere posset, quem Synodo tenenda, ac celebranda commodissimum existimaret.

Addunt

Tertia.

53

Addunt praeterea, amplissima Germania ³ Obiectio: Soluitur. est, & in medio Christiani orbis sita, & multos habet locupletes, ac maximè potentes Episcopos intra se, atque etiam Caesarem ipsum: ut ob eam rem in Germania cogenda sit Synodus.

Fateor amplissimam esse Germaniam: sed quid ad hanc rem pertinet, de qua agimus, amplitudo? quasi verò non possit alius locus Synodum capere. in medio autem orbis Christiani sane non est: sed Tridentum potius tale opidum censeri debet: nam ferè aequis loci intervallis abiunctum esse videtur ab Italia finibus illis, qui Neapolim spectat: à finibus Germania, in cuius Ora situm est, à Gallia praeterea, & Hispania, Sicilia, Sardinia, alijsq; insulis, unde Tridentum, non exigua Episcoporum copia venit: Episcopis verò Germanis, cum sit illis per Germaniam Tridentum contendendum, quis negat quin propter linguam, & vitæ coniunctionem, eodem commodè patere aditus possit. quòd si deserere Ecclesias verentur suas metu seditionis, quae vobis auctoribus singulis diebus excitatur, procuratores suos mittant: quod faciunt impediti morbo, aut senectate, & Ecclesiae lege facere permittuntur, atque est à plerisque eorum hoc tempore factum, more ceterarum nationum.

Situs Tridenti.

Imperator verò Ferdinandus qui summo studio, magnisque conatibus dat operam, ut hoc sacro-

cro-

Disputatio

cro sanctum Concilium utiliter, & cum fructu Christiani orbis peragatur compositis de religione controuersijs, facile, si rem ita norit postulare, adesse Tridenti possit: præsertim, cum Aneponti, non procul à Tridento, agere & versari diu soleat.

4. Obiectio
foluitur.

Addunt insuper: nulla regio magis abundat rebus necessarijs: nulla tam salubri aere fruitur: nulla perinde libera est: nulla propter simplicitatem incolarum, minus obnoxia fraudibus faciendis: quamobrem ibi maxime teneri Synodus debet.

Sed concedamus hæc omnia vera esse: quid tum postea? nunquid habent heretici aliquam satis firmam rationem aduersum nos? minime sanè: nisi Tridenti omnia contraria existant: quod neque verum est, neque mendacissimi alioqui heretici, id audebunt affirmare: facile enim mendacij arguentur. etenim Tridenti nullius rei hætenus copia defuit, non modo quæ ad vitam necessaria sit, sed etiam ad delicatè, & opiparè, & genialiter viuendum, si quis sit, quæ ea vitæ ratione capiatur: fora venalia perpetuò referta sunt, esculentis, & poculentis: neque hæc magno nobis pretio constituerunt; præsertim si, cum interiori Germania, atque Italia Tridentum conferamus.

Aura, & cœ
lum Triden
tium.

Iam vero tam salubri aura, & benigno cœ-

lo

Tertia.

54

lo Tridentum fruitur, ut cum duobus his proximis annis nusquam in plerisque Germaniæ locis pestis esse desierit; quæ ingentem hominum copiam abstulit, atque absumpsit, certè Tridentum nullo morbo, non dico populari, sed qui aliquaratione timeri posset, perturbatum est. usque adeò, ut ex quadringentis ferè Episcopis & presbyteris, doctis hominibus, qui magna ex parte, annis graues, etate confecti, affectaq; valetudine ex studijs atque negotijs Tridenti ad sunt, vix vnus aut alter interierit. nisi hoc summo Dei beneficio heretici adscribant, qui eos seruare vult, qui in vnum conuenerunt, ut Ecclesiæ suæ causam agant, & hostibus fidei, ac religionis gladio spiritus resistent, quod est verbum Dei.

Duas æstates integras, duasq; hyemes egimus Tridenti, sed neque æstate usquam molestus fuit, atque grauis calor, neque hyems vlllo modo sanijt, quæ in Germania atrocissima & exteris inimica nimis esse solet: quin imo quodam veluti temperamento, & vitali atque cœlesti aura videmur fuisse semper recreati, ut vitam, sine vllis temporis incommodis transgeremus.

Quod si tam libera Germania est, quàm aduersarij nostri contendunt, quonam obsecro patetò ruitò Catholici in Germania viuunt, libera gente, & magna ex parte, fidei inimica? quæ ho-

stilerit

Non est tu-
tum tenere
Concilium
in Germa-
nia.

Disputatio

stilem animum in Episcoporum ordinem, ac sacerdotum gerit? praesertim cum hac sacrosancta comitia eo maxime nomine coacta sint, ut huius gentis heresis damnetur: convincantur improbi mores & doctrina explodatur: ego non dubito, quin homines Germani periculosos admodum tumultus et seditiones essent excitaturi, non in singulos modo sua secta atque doctrina aduersarios, sed etiam in ipsam Synodum uniuersam, quod haud difficile quibus possit sibi persuadere: nam cum sint Germani, simplices homines atque sinceri, quod heretici ipsi testantur, seditiosi, & turbulenti homines eorum simplicitate nullo negotio aduersus sanctam Synodum abutentur, facile autem ab his persuaderi poterunt, quibus fidem habent, quia damnata veteri, nouam ab eis fidem acceperunt: & Catholicam doctrinam, ut nuper natam infereret, eorum mentibus euulserunt. quid autem ab illis hominibus periculi non timeamus, qui neque principes, neque Imperatorem, neque etiam Deum ipsum immortalem in animo habent, qui sanguinem nostrum quam omnia malunt, quem sicut auidissime: atque eodem expleri magnopere cupiunt? odio inflammati, & veneno imbuti, quod Martinum Lutherus ipsorum Coriphæus, & Antesignanum Pontificis Maximi, & Ecclesie hostis iuratus, non modo, in ipsorum sinus euomuit, sed etiam

intra

Tertia.

55

intra pectora condidit altissime. neque hoc, dum uiueret solum odij venenum Luther in suorum visera curauit adigere, sed appetente iam morte veluti testamento reliquit: ex cuius pectore, tanquam ex herebo, cui proximus erat, illud carmen erupit tali poeta dignum.

*Pestis eram uiuens: moriens tua mors ero
Papa.*

Addunt rursum, Tridentum, opidum esse exiguum, & parum capax, praesertim si Episcopi Germani Synodo interesse velint, quibus est in more positum, ingens habere famulitium: nam Itali, et Hispani, inquit, vix quattuor, aut quinque famulos alunt. linguam praeterea culpant, quod peregrina sit: neque recte Germani Tridentinos loquentes possint assequi.

Sed quam hac vera certaque sint, omnes quotquot Tridenti adfuerunt, nouisse poterunt: exiguum sane opidum Tridentum est, fateor: quoniam vix habet mille domos: sed tam capaces omnes illa sunt, tam apta & ad excipiendam multo maiorem hominum copiam, quam adsit Tridenti, instructa, ut nusquam hactenus quissiam domum desiderarit: praeter urbis, n. amplitudinem, & domorum magnificentiam, magnam nobis Tridentini commoditatem faciunt, dum se in villas, atque domos, quas habent in agris plurimas, recipiunt, ut dum nobis lo-

5. Obiectio.
Tridēti am-
plitudo, &
capacitas.

cum

Disputatio

cum faciunt amplio^{rem}, facultates suas aug^{mentant}, & rem familiarem amplificent: ergo tametsi omnes Germaniæ Episcopi Tridentum venirent, quos scimus paucos esse, hæreticorum vitio, qui templa sunt plurima demoliti, eorumq; redditus, aut ipsi usurpauerunt, & deuorant turpiter, aut, ad suorum Principum facultate addiderunt, ut hac veluti esca, illos, in suam nefam pertraherent, et propitios in magnis etiam flagitijs haberent, certum est, domos amplissimas atque admodum magnificas reperturos, quas incolerent: præsertim cum ad Synodum paucos Episcopi seruos adferre soleant, ut expeditius, atque commodius versari possint.

Hispanorū
Episcoporū
familia,

Ne tu tamen tacite Hispanos carpas, scias velim Hispanos Episcopos inter eos merito referendos esse, qui multam familiam habent: seruos autem plurimos: splendide vitam degunt: sunt enim omnes opulenti, neq; paucos Italarum nouimus, viros nobilissimos, qui cum quibusuis de domu splendore, et famulitio iure certare queant, quam hoc non magnopere Episcopum decet, sed mensa potius frugalis, pauci serui, & bene morati compositiq;: modo sint Eleemosine frequentes. est enim Episcopus orphanorum pater, & pauperum custos, atque patronus.

Lingua Tri-
dentinorū.

Rursum cum ferè omnes Tridentini Germanicè intelligant, & loquantur, est. n. opidum in
Germa-

Tertia.

56

Germanos atque Italos diuisum; ego non video, qua fronte, mendacissimi homines audeant dicere non fore Germanis incundam Tridenti vitam, sed molestam potius, ingratham atque incundam. mihi quidem rem altius consideranti, ita videtur, eo vno nomine non potuisse deligi locum aptiorem tenēda Synodo, quòd dua sint Tridentinis lingua familiares, Germanica, & Italica: quarum altera, Germani uti potuerunt, salebrosa, atque obscura nimis: altera verò ceteræ nationes, facili quidem, atque exposita omnibus. heu quanto labore versarentur nationes ceteræ inter Germanos, quos nullo modo loquentes assequi possent: ut cetera incommoda taceamus. ergo cum nulla legitima causa sit, neque fingi usquam possit, cur Tridentum improbetur, sed contra reputando multe sint; & certissima omnes, qua locum ad eam rem maxime commendent, proculdubio Synodus Tridentina ratione loci legitima putanda est: hæretici uerò tanquam parui legitimi accusatores sunt repellendi: sed ad alia, his expeditis, transeamus.

DISPUTATIO QUARTA.

UTRUM SYNODVS
Tridentina libera sit.

MULTIS ex fontibus, licet omnibus illis sordidis, & odio atque inuidia contaminatis heretici argumenta petunt, ut adimant, si possint, sacrosancto Concilio Tridentino auctoritatem:

& haecenus quidem tres fontes obduximus spurcissimos, ne illi tetra odore simplicium hominum opinionem atque iudicium inficerent. Iam tempus est, ut quartum aggrediamur: atque illum, quanta maxima fieri possit diligentia, & studio obturemus. est enim longè ceteris pestilentior, & pluribus maledicentia, conuictorum, & contumeliarum uenenis infectus.

Contendunt itaque aduersarij Synodum Tridentinam omni auctoritate uacare, quod libera non sit. in hanc autem sententiam pluribus argumentis utuntur: unum est, quoniam qui illam indixit, atque ei praesidet Pontifex Romanus, grauissimorum criminum agitur reus, ser-

Prima aduersariorū obiectio.

Quarta.

57

ri autem nullo pacto debet, aut potest, ut cum iudicium exercetur, idem reus, & iudex sit, & qui ab alijs accusatur, ipse pro suo arbitrato iudices deligat.

Hæc tamen ratio nullam habet proculdubio vim, quod ut verum esse doceamus, exquiramus initio, qui nam illi sint, qui Pontifici crimina obijciunt, qui litem intendunt. haud dubiè heretici homines, qui Pontifici, Romanae sedis, Episcopis, sacerdotibus denique omnibus sunt insensissimi: quod faciunt more suo solemnique consuetudine. perpetuò et enim Pontifex ab hereticis accusatus est, semper actus reus magnorum criminum. praesiterunt id Arriani, Manichei, Novatiani, Priscillianista: id fecit Dioscorus, fecit Photion, Ussia, Ubiclesista, & cetera id genus monstra, quæ sua uerba Martino Lutero, Oecolampadio, & Melanthoni admouerunt: sed nihil hoc impedimento fuit usquã quo minus ueteres Pontifices, qui accusabantur, concilia indicerent, atque eisdem praesiderent: & quæ sunt in eis statuta, atque decreta irrefragabilem sunt sortita semper auctoritatem in Ecclesia. si quis autem pluribus his retro annis Pontifex in Ecclesia fuit, qui flagitijs illis quæ ab hereticis obijciuntur, minime fuerit obnoxius, is est maximè Pius Quartus, qui modò ad Ecclesia sedes gubernacula. religiosus enim est: fidei, & bonorum morum

Soluitur.

Qui sit qui Pontificè accusant.

Pii IIII. uirtutes.

H cultor

Disputatio

cultor, improbitatis, et vitiorum propugnator acerrimus, abusuum, qui in Ecclesiā irrepererunt, Stirpator strenuus, integer denique vite, & sceleris purus. tolerandum verò non est, quod de No-
Epif. 3. li. 1. *natianis scribit Cyprianus, ut de preposito Ec-*
Cyprianus. *clesiā iudicent extra Ecclesiā constituti, de Chri-*
Hæreticide *stiano hæretici: de sauo, saucij: de integro vulne*
Pōtifice iu *rati: de stante, lapsi: de iudice rei: de sacerdo-*
dicare non *te, sacrilegi.*
debent.

Sed ut concedamus fuisse aliquando Pontifi-
cem flagitijs coopertum, & perditum prauis fa-
cinoribus, nulla sanè causa est, cur quispiam eum
Pontifex à *stimare debeat, Pontificem Maximum à Con-*
nemine po *cilio posse iudicari. etenim Pontifex neminem*
test in ter- *habet, præter Deū, à quo possit in terris iudicari.*
ris iudicari

Antherus
Papa.

Antherus Papa Epist. unica sic ait,
Facta subditorum iudicantur à nobis, nostra
verò iudicat Deus.

Cōc. r. Ro.

Concilium Romanum, sub Siluestro.
Primam sedem nemo iudicabit, quoniam oī
sedes à prima, iustitia desiderant temperari. ad-
dit, neque ab Augusto, neque ab omni clero, ne-
que à Regibus, neq; à populo iudex iudicabitur,
nè tamen hanc quispiam sententiam exiguo pre-
tio habeat, audite à quibus illa probata, lataq;
sit: & subscripserunt, ait Concilium, ducenti o-
ctoginta quattuor Episcopi, quadraginta Presby-
teri, quinque Diacones, & duo sequentes, Augu-

8111

Quarta.

58

stus Constantinus, & Helena mater eius, quòd si
Pontifex ab omni clero iudicari non potest, ergo
neque à Concilio.

In Concilio contra Sixtum Tertium.

Non licet aduersus Pontificem dare senten-
tiam.

Cōc. cōtra
Sixtū III.

Nicolaus Primus in Epist. ad Michaëlem
Imperatorem Constantinopolitanum, & habe-
tur dist. 21. intantum sedes Romana.

Nicolaus I.

Sedes, inquit, Romana à nemine iudicari po-
test. id inter cetera duobus demonstrat exemplis.
Cōc. Chal. *altero, Concilij Chalced. in quo sancti patres*
Dioscorum Alexandrinum antistitem ob eam
maximè rem sine ulla restitutione damnauerunt
quòd in cælum os suum posuisset, inquit Nico-
laus, & lingua transeunte super terram, excom-
municationem in Sanctum Leonem Papam di-
Conc. Rō. *clarit. altero exemplo Romani Concilij, in quo*
scriptum est, factum est, ut in Concilio Episcopo-
rum nullus in Marcellinum Papam, qui tempo-
re Diocletiani, & Maximiani Augustorum,
idolis compulsus sacrificauerat, sententiam pro-
ferre ausus sit, dum omnes sapissimè dicerent, tuo
ore iudica causam tuam, non nostro iudicio.

Concilium Marcellini sic habet.

Conc. Mar-
cellini.

Synodus vniuersa hoc dixit, cunctorum iudi-
cio, tu eris iudex: ex te enim damnaberis, &
ex te iustificaberis, veruntamen in nostra pre-
sentia.

H 2

Disputatio

sentia. illuc verò dum veneris ad iudiciū tuum, ex te tunc damnaberis, & ex te iustificaberis. quod potest in hanc sententiam apertius testimonium adferri? quando ipsum Concilium Romano Pontifici, qui vi, ac metu dys gentium sacrificia obtulerat, inquit, tu eris iudex: neque enim ausi sunt patres qui presentes aderant, Pontificem vlla ratione damnare. iudicij verò formam audite, planè intelligetis quo pacto cum Pontifice, iudicio contendendum sit, et vestra impietas, hac parte, audaciaq; sacrilega retundatur. cum primum de Marcellino cœptum est agi iudicium, ait Synodus differens de Episcopis, ij sunt, qui introierunt Episcopi, audientes, non tamen iudicantes. sequitur statim, presbyteros, & Diaconos damnant: qui, inquam, Marcellinum Papam dimiserunt, ipsos, inquit, damnauerunt, & iudicauerunt: addit, Pontificem verò non iudicabant. rationem reddit sancta Synodus, dicens, quia hoc, ex uno ore erant corroborati, ut intra horum septuaginta duo testimonia (tot enim aduersus Pontificem producebantur) ipse iudex, Pontifex videlicet Marcellinus, ipse reus, ipsemet ipsum in presentia eorū se seruaret, aut infidelè damnaret. Aiunt Episcopi, sam audi Pontifex, & iudica causam tuam, quoniam ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo damnaberis, iudica inquit, causam tuam. Sub-

Forma iudicii de Marcellino.

infi-

Quarta.

59

inferunt. non enim nostro ore iustificaberis, aut nostro ore damnaberis: narrat deinde sancta Synodus, quā forma iudicium peractum sit, dicens: in sinu autem trecentorum Episcoporum (tot enim aderant in ea Synodo ne quispiam putet causam fuisse actam priuatè) caput cinere conuolutum habens Marcellinus Episcopus Urbis Roma voce clara clamans, dicebat, Peccaui coram vobis, & non possum in ordine esse sacerdotum, quoniam auarus corrupit me auro. subscripserunt igitur in eius damnationem. sacerdos nomine Helchiades Episcopus subscripsit primus in exemplum futuri temporis, quoniam ipse clara voce dicebat, iuste ore suo condemnatus est, & ore suo anathema sumpsit, Maranatha, quoniam ipse ore suo condemnatus est. addit Synodus, nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, neque sacerdotem suum presul: quoniam prima sedes non iudicatur à quoquam.

Hec forma in iudicando Marcellinum à sancta Synodo seruata est: ille se ipsum damnauit: neque ausa est Synodus in Pontificem, qui idolis sacra fecerat, sententiam ferre. in qua, illud diligenter oportet animaduertant aduersarij iudicio Synodi permissum fuisse Pontifici ut ipse rei, atque iudicis: & testis partes ageret: ne tantopere mirentur.

Hanc eandem questionem vniuersam copio-

Adrianus Pontifex.

Disputatio

sè, atque eleganter expedit *Adrianus Pontifex* in tertia allocutione facta ad Synodum his verbis.

Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum præsulibus iudicasse legimus: de eo verò quempiam iudicasse non legimus. diluit deinde obiectionem, inquit: licet enim *Honorio ab Orientalibus* post mortem anathema sit dictum: sciendum est, quia fuerat super heresi accusatus. non dicit autem, quòd fuerit hereticus: propter quam solum, heresim inquam, licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistere, vel prauos suos sensus liberè respuere. subiungit Pontifex, quanuis & ibi, hoc est, cum accusatur Pontifex de heresi, neque Patriarcharum, neque ceterorum antistitum cuiquam de eo, quamlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis Episcopi consensus præcessisset.

Quoniam verò accidere aliquando potest, ut sancta Synodus de his que pertinent ad Pontificem Maximum agere velit, que ratio obseruanda & norma tenenda in ea re sit, docet sancta Synodus generalis his verbis, cap. 21.

Si Synodus uniuersalis fuerit congregata & facta fuerit, etiam de sancta Romanorum Ecclesia quænis ambiguitas, & controuersia, oportet venerabiliter, & cum reuerentia conuenienti de preposita questione sciscitari, & solutionem accipere:

Qua rone
Synodus de
Pontifice
agere de-
beat.

Quarta.

60

pere, aut proficere, aut profectum facere. subiungit, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris *Roma Pontifices*.

Istam sententiam eleganter admodum atque eruditè confirmat *Nicolaus Primus* in Epist. ad *Michaelem Imperatorem*. nam docet in primis, hereticos, aut schismaticos, quales aduersarij nostri sunt, indices esse non posse, neque Pontificem accusare.

Nicolaus I.

Deinde demonstrat, quòd subditi Prælatos suos iudicare, accusare, aut etiam reprehendere leuiter, neque debent, neque possunt. hanc rem, quoniam multis *Nicolaus* persequutus est, loco à nobis paulò superius indicato, scrupulosè, citatisq; verbis explicare non est consilium.

Nulla igitur causa est, cur colligant aduersarij Synodum *Tridentinam* legitimam non esse. quòd, in ea libertas non sit præsentis culpa: cum Pontifex à nemine debeat, aut possit iudicari, ut magnorum virorum doctrina, & antiquitatis exemplo totius monstratum est. neque mirum putari debet, cum causa Pontificis agitur, si idem iudicis atque rei partes agat. si quidem id Synodus libenter tulit, cum iudicium de *Marcellino* exerceretur.

Pius verò *Quartus*, qui modo Ecclesiæ Christi moderatur, cum admodum viuat innocenter & collapsam Christianæ Reipub. disciplinam

De Pio iij.
sententia.

H 4 summa

Disputatio

Summa diligentia velut instaurare, præter ius, & æquum, ab hæreticis iure Synodum conuocandi, atque tenendi repellitur: præsertim cum ille, pro insito animi candore, et humanitate, more Sixti III. Pontificis Maximi Synodo Tridentina copiam fecerit, ut se, domumq; suam, simul cum vniuersa Ecclesia, si qua in parte à maiorum institutis, & ratione viuendi exciderit, corrigat, atque emendet. Sixtus etenim, cum aduersus eundem coactum Concilium in hunc modum loquutum esset,

Non licet aduersus Pontificem dare sententiam, respondit:

Quaquam in meo arbitrio est, iudicere, an non iudicere, tamen, meo iudicio, non abscondatur veritas.

Hoc igitur nomine Synodus Tridentina non debet parum libera & legitima putari.

Obijciunt secundo aduersarij, hanc Synodum liberam non esse, quoniam quæ ex Germania Tridentum itinera ducunt parum tuta & secura sunt.

Sed ratio hæc captiosa atque mendax omnino est: & quæ à quouis nullo negotio, refelli queat: tam enim sunt itinera pagis, villis, atque opidis frequentia, ut nemo hæctenus repertus sit, qui vel pigrum aliquem, & armis omnino vacuum Agasænem, opprimere, aut aggredi ausus sit.

Sixti Pape oratio.

2. Obiectio soluitur.

Quarta.

61

fit. Si qui verò sunt, qui omnium minime timere debeant, ij sunt proculdubio Germani, qui neque natione, neque lingua, neque commercio, neque moribus aut vita, à Tridentinis, cæterisq; populis interiectis diuiduntur: sed scelerum magnitudine oppressi, & conscientia hæretici agitati, quouis loco paratas sibi insidias, & caudinas furculas arbitrantur.

Nihil etiam ad libertatem iræpedit, quod obijciunt hæretici, Tridentum, à Cardinali Madrutio gubernari: præsertim, cum ille vir optimus, & religiosus sit: & Ferdinandus Imperator verus eius ciuitatis dominus, ne quis ab alio, aut vim, aut detrimentum ullum ferat, si cesset Madrutius, accuratissime magnoq; studio prouiderit. si qua verò pavidis hæreticis formido suboriri posset, protinus illam publica fides adimere debuit, ab vniuerso Concilio Germanis data, publico firmata consensu Imperatoris, & Christianorum Principum: de qua, qui dubitant, neque Imperatori, neque Regibus Christianis prorsus fidem habent: non sine eorum nominis, & honoris iactura, contumelia, atque iniuria: dum ab eis iure gentium firmatam securitatem, non violandam modò suspicantur, sed asserunt etiam.

Illud quoq; calumniatores obijciunt, cur Tridentina Synodus libera non sit, quòd omnes Episcopi,

3. Obiectio soluitur.

Madrutius.

Publica fides.

4 Obiectio soluitur.

Disputatio

scopi, qui ad Synodum venerunt, Pontifici Romano sint addicti: addictos verò esse persuadent multis nominibus. primum quidem, iuramento exhibito dum Episcopatus admouerentur: deinde, quòd à Pontifice Episcopatus acceperint: tertio, quòd eorum bona pars ex Romanis, ut illi loquuntur, Curtisanis, sumpta sit: postremo, quòd plerique Patres Tridentini Pontificis Romani liberalitate subleuentur, qui per se, ipsi facere sumptus non possent. hac enim omnia haud dubie, aiunt heretici, facultatem adimunt Episcopis liberè indicandi atque dicendi sententiam suam de his rebus, de quibus eorum consilium, & suffragium in Synodo requiri solet, ac debet.

Episcopi iure addicti Pontifici.

Hac tamen ratio parum efficax est: neque eius ulla pars aduersus Concilij libertatem momentum habet, quòd ego sine dubio monstrare possum. primum omnium fateor libenter, multis nominibus Tridentinos patres Romano Pontifici addictos esse, quòd nobis calumniatores dant probro. nã ut id faciant iure optimo cõpelluntur, cum enim sit Pontifex Romanus omnium Christi fidelium pater, pastor, & rector vniuersalis Ecclesie, caput Christianorum, orbis doctor atque magister, necesse quidem est, ut omnes Christiani quosquos sunt, Pontifici sint addictissimi: atque illum perinde reuerentur, colantque, ut patrem

Quarta.

62

rem filij: ut oues, pastorem: ut membra caput: ut discipuli, & auditores, doctorem, atque magistrum suum. quamobrem illo nomine, quòd Episcopi addicti sint Pontifici Romano, non debet Conc. Tridentinum parum liberum atque legitimum putari: cum id facere iure & ratione teneantur.

Præsertim cum nihil omnino quòd laude dignum sit, ab illis Episcopis confici possit, qui quocunque modo à Pontifice dissent: quemadmodum, neque membra suo munere, atque officio rectè defungi valent, quæ capiti coniuncta non sunt, & mirabiliter coherent.

Concilium verò, quòd monstraui superius, tamen si obiter, & veluti aliud agens, non est aduersus Pontificem conuocatum: neque iure vocari contra optimum, & sanctissimum virum potuit, & qui nihil magis laborat, quàm ut abusus, qui in Ecclesiam sensim irrepserunt, de medio tollantur: sed aduersus hæreses potius, quibus insolentissimi homines, & prauis moribus imbuti, sanam doctrinam infecerunt. ut iam nihil impediat omnino ad veritatem indagandam, & in lucem, atque aspectum hominum reuocandam, Ecclesieque disciplinam rectè, magnoque cum fructu constituendam, patres Tridentinos Pontifici addictos esse: quin imo, quanto arctiori vinculo, & magis coniunctis animis, membra cum capite

Cõci. aduersus quos uocatum sit.

Disputatio

capite copulata fuerint: tanto accuratius fidei & morum agentur negotia. quod cum intelligeret, plurimis, atque arctis beneuolentia, liberalitatisq; nodis patres Tridentinos Pontifex Maximus Pius Quartus deuinciendos curauit. neque enim alia ex re schisma in Ecclesia nasci facilius solet, quam si Prelati Ecclesie partium Romano Pontifici, Christi Vicario in terris sint addicti: quod prudenter admodum, uti cetera, Paulus III. cuidam Oratori olim respondit: & beatus Cyprianus multò ante admo-
nuit in epist. ad Cornelium Papam.

unde schisma.

3. lib. 1.

Iuramentū quod exhibet Episcopi Pontifici.

Cum autem iuramentum, quod Pontifici Maximo Episcopi exhibent, nobis obijciunt aduersarij, & tanquam nouitium inuentum, aut tyrannidem potius derident, faciunt sine dubio præter rationem. nam cum Pontifici Maximo, itaque Vicario suo, Christus Iesus abiturus ad patrem, omnes suas oves commiserit, illis verbis, pascite oues meas: pascite oues meas: ille uero, boni pastoris more, ceteros omnes Episcopos in partem sollicitudinis uocet, quibus curam committit priuatarum ouium, quod inter ceteros, accuratissime exposuit Nicolaus Primus in Epistola ad Michaelem Imperatorem dicens, Ecclesie Romanae, neq; Nicæna, neque ulla alia Synodus priuilegium aliquod contulit, quæ in Petro non uerat, eam totius potestatis, iura plenè meruisse:

Quarta.

63

se: & cunctarum Christi ouium regimen accepisse: cum ceteras alias Episcopatum Cathedras instituerit Ecclesia Romana, Consultissime iudicio meo, facit, dum ab illis, illud exigit iuramentum, ut summo pastori obsequantur, ouium diligentem curam gerant, & lupos ab ouili baculo abigant pastorali. sed ut intelligant omnes apertè, quo nam iure, atque ratione id fiat, placeat scrupulosè referre, quæ de hac re Paschalis Pontifex ad Archiepiscopum Panormitanum scribit, & habetur in decretalibus de electione, & electi potestate, cap. significasti: adimit enim omnem prorsus ambiguitatem. sic ergo ait.

Significasti Reges, & Regni maiores admiratione permotos quod pallium tibi ab Apocrisarius nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod à nobis scriptum detulerunt, exhiberes. mirentur in hac causa Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum ouium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit, dicens, si diligis me, pascite oues meas. si conscientiarum factor, & cognitor secretorum conditio ne hac usus est, neque semel tantum, sed & secundò, & usque ad contristationem, quæ nos sollicitudine oportet, Ecclesie prætationem imponere fratribus, quorum conscientiam non uidemus? aiunt, omne iusurandum in Euangelio esse prohibitum: neque ab Apostolis post dominum

Disputatio

num neque in Concilijs inueniri posse statutum: quid est enim, quod dominus subsequenter ait, quod amplius est, à malo est? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. non ne malum est ab Ecclesia unitate, & à sedis Apostolica obedientia resilire, & contra Canonum statuta prorumpere? quod multi etiã, post sacramentum præstitum, præsumperunt, hoc nimirum malo ac necessitate compellimur iuramentum profide, pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt, in Concilijs statutum non inueniri; cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas. cum igitur à sede Apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore assumuntur, iustum est, ut vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debita signa soluatis, quæ nos cum beato Petro, tanquam membra de membro habere, et Catholici capitis unitatem seruare declarent. hæcenus Paschalis.

I
Olim Episcopi non adstringebantur cõprouincialibus,
Ex quibus verbis duo colliguntur aduersus apertos istos hostes veritatis: vnum est, mentiri eosdem cum aiunt, antiquis temporibus Episcopos, non Romano Pontifici, sed potius Episcopis cõprouincialibus adstringere se, & obligare solitos esse. nusquam enim huius rei vel tenuis vestigium

Quarta.

64

gium in Ecclesiæ historijs indicare mihi poterunt: sed duntaxat obligabantur, addicebanturq; Pontifici Romano: exhibitio iuramento interdum cõprouincialibus Episcopis.

Alterum est, quod hæc consuetudo exhibendi iuramentum Pontifici, nouitia non est, & tyrannicè excogitata, quod heretici impudentissimè mentiuntur: sed antiqua potius: nimirumq; vetusta. nam Paschalis, cuius paulò superius testimonium citauimus, Ecclesiam rexit anno salutis 819. ut iam octingentis ferme annis ea forma in Ecclesia seruata sit: ne Gregorij Magni tempora commemorem, cum iste mos in Christiana Republica seruabatur. Sic præterea legimus Can. 10. Conc. Toletani 2. Pontifices omnes, Ecclesiarumq; Rectores, quo tempore ordinandi sunt, sub cautione promittant, ut fidei Catholicæ sincera cordis deuotione mandata custodientes iustè, & pie viuere debeant: atque ut debitum per omnia honorem, & obsequij reuerentiam præ eminenti sibi dependant hæcenus Concilium, quod celebratũ est ante annum ferè millesimum.

Tyrannicè verò factum minime potest existimari, quod à summis Pontificibus, & Synodis magna auctoritatis postulante ratione, & diuina consentiente lege introductum, atque seruatum est. illud est autem, ut obiter admoeam, quod in hac formula iuramenti hæreticos pessime

2
Non est notitium inuentum iuramentum exhibere Pontifici.

mè habet: et torquet mirabiliter, quòd audiunt, Pontificem Maximum, simul cum reliquis Episcopis conceptis verbis, fide data, & solemniter exhibitò iuramento, aduersus hæreses omnes, ipsarumq; auctores conspirasse. quamobrem non stultè modo, sed etiam admodum iniquè Pontifex faceret, si Episcopos suos aliqua ratione solueret iuramento: quòd hæretici magnopere contendunt, ut mitiores in se fortasse hostes experiantur: & negligentiores efficiant.

5. Obiectio
Solutur.

Illam etiam rationem commemorant aduersarij, cur Concilium liberum non sit, quòd iudices ipsi, præsules inquam, simul cum suo patre, Pontifice Romano, magnorum criminum rei aguntur. nemo autem in sua causa præsumitur verus, & incorruptus iudex: nemo etiam iure actor atque reus esse possit. hæc est rationis summa totius quam conuictys & maledictis plurimis onerant more suo.

Sed hæc tantundem virium habet, quantum superiores: & est à me huius disputationis initio ad eandem dictum non nihil: monstremus tamen adhuc inanem illam esse: quòd, non vno tantum nomine, sed plurimis potius rationibus planè, atque aperte conuinci, nullo negotio possit.

Primum verò concedamus, si lubet, Episcopos omnes, quot quot Tridèti adsunt, peccatis aliquot esse obnoxios: ut enim ille ait,

Uitijs

Uitijs nemo sine nascitur. & Lyricus Poeta.
Iliacos intra muros peccatur, & extra.

Tametsi plurimi viri boni in Conc. Tridèti reperiatur, quos numerare facile possem, insigni quadam pietate, et sanctimonia præditi, benigni, & liberales in pauperes, omni genere virtutis instructi, denique cultores strenui officij Episcopalis: qui, ut spero, non minoris præstiterunt futuris temporibus, cum ab inuidia liberi, atque expediti fuerint, quàm nos modo illos habemus, qui in Nicena Synodo, aut alia quavis ex vextis olim floruerunt. virtutem enim, ut est in pro- uerbio, præsentem odimus. hæc sanè causa non est, cur illis, facultatem cõueniendi in Synodum, & dicendi de fide, & moribus sententiam adimere debeamus, ad quos de iure istarum rerum iudicium pertinet. præsertim, cum sciamus eam perpetuò hæreticorum consuetudinem, moremq; fuisse, ut coacta semel Synodo præsules exciperet, & ab eis, tanquam reis apertorum, & magnorum criminum, veritatisq; hostibus appellarent, quòd attingi superius: nusquàm tamen hæc forma iudicij immutata est, licet vehementer hæretici reclamarent, atque illam impedire pro viribus conarètur. initio celeberrimi, ac sanctissimi Concilij Niccni, quòd eorum temporum testantur historia, patres ferè omnes, qui conuenerant Nicæam, non ab hæreticis modò accusabantur, sed

Hæretico-
rū mos est
appellare,
& carpere
iudices.

I partim

Disputatio

partim etiam sparsis infamibus libellis, partim porrectis Constantino Magno Imperatori, ipsi se inuicem proscindebant. sed nihil id impedimento fuit, quò minus illi de rebus Ecclesie indicarent: & eius Concilij decreta summo in pretio, ut par est, perpetuo haberentur. Neque mirari quispiam debet, homines peccatis obnoxios, & coinquinatos esse: humanum id est, atque ab orbis initio receptum. hanc nobis hereditatem reliquit primus ille parens omnium, qui quo tempore omni beneficiorum, & gratiarum genere cumulatus erat, demoni, ad peccatum sollicitanti consensit. cumq; duo tantum in terris fratres agerent, alter alterum interemit. interemit etiã, quantum in se fuit, auctorem vitæ redemptoremq; lesurum, is qui cum eo aliquot annos, cœlesti magisterio imbutus, familiariter vixerat. omnes declinauerunt, reperit Paulus, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. si dixerimus, clamat alta voce Iacobus, quòd peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.

Et sanè cum superioribus temporibus Pontifices Maximi, quod hoc loco fatentur aduersarij, eos qui in Ecclesiam Christi sensim irrepserant abusus, & agnouerint, et corrigere laborarint, bullis eductis, conscriptisq; varijs reformandi formulis, reprehendi iure non debent, cum id quod

Haenus præstiterunt quod poterant Pontifices iudicio hæreticorum.

in

Quarta.

66

in se positum erat præstuerint. quòd autem non perinde res successerit, atque illi cuperent, sperabantq; humana potius malitia, quam aut socordia, aut negligentia Pontificum tribuendum esse censeo. forsasse verò qua sunt alij pederentim aggressi, Pius Quartus sanctissimus Pontifex strenuissimè conficiet, huius sanctæ Synodi Tridentinae adiutus ope. quod ego haud dubie futurum confido. præter rationem igitur hæretici faciunt, dum volunt, propter peccata quorundam, Episcopis omnibus diuino iure cõcessam copiam adimere tenendi Concilium, ac de rebus fidei iudicandi: præsertim cum sint ipsi multo grauioribus criminibus obnoxij: & carere debeat omnivittio, qui in alterum dicere paratus est. ne, illud Pauli, merito ei obijci possit, qui alios doces, te ipsum non doces? qui prædicas non furandum furaris, qui dicis non mechandum mecharis, qui abominaris idola, sacrilegium facis. ut enim cetera hereticorum huius ætatis scelera, & flagitia præmittam, qua numerari sine fastidio lectoris non possunt, & sunt à multis fide dignissimis scriptoribus in historiã relata, quis ignorare queat horum Patriarcham Martinum, deinde ceteros omnes, qui impium & sacrilegum istum doctorem sunt consequuti, dum iracundiã, atque indignationi obsequuntur, Auram popularem captant, dum eruditionis atq; eloquentiæ ambiunt

Ad Ro. ca. 2

maximis flagitijs cooperiti.

Doctrina
haereticorum
nostri tem-
poris.

Disputatio

biunt nomen, denique, dum student haberi ali-
quo loco, caelum terra miscere non dubitasse?
neque mirum est sic viuant, qui vulgi auribus
doctrinam insillant terrenam, animalem, &
demoniacam, ut Paulus ait. videlicet, non ad o-
pera iuncta fidei, sed ad fidem duntaxat vim
iustificandi pertinere: si fides adsit, nullis pecca-
tis hominem damnari: omnia scelera momento
absumi: contritionem, confessionem peccatorum
castigationemq; corporis, non esse modo inania,
sed etiam efficere hominem infeliciorem: operum
pompas, nibili faciendas esse: humanas traditio-
nes, & maiorum in Ecclesia leges, atque institu-
ta viuendi, conculcanda: necessitate compulsos,
non voluntate, nos facere omnia: cœlibatum sa-
cerdotum esse abrogandum: tollenda monastica
vota: ieiunia & ciborum delectum, obesse potius
quam profint, atque alia insuper multa, qua li-
bidinem viuendi laxant, ab obedientia Princi-
pum retrahunt, & bestiam ex homine faciunt.

Illud verò inter viros bonos, & aduersarios
nostros interese, quòd cum illi tetrìs, abominan-
disq; flagitijs toti coinquinati & cooperi sint,
innocentiam nihilominus suam orbi terrarum
iaectant, magnis clamoribus, predicant, cele-
brantq; viri autem boni, quales Pontificij pro-
culdubio sumus, cum sint humano more, vnijs
aliquot infecti, agnoscunt peccata. & cum se sup-

plicio

Quarta.

67

plicio dignissimos arbitrentur: culpam, quacun-
que ratione possunt, deprecantur: & tū suis, tum
etiam sanctorum precibus diuinam clemētiam
implorant.

Obijciunt etiam nusquam fuisse liberum Con-
cilium Tridentinum, quoniam mox initio con-
stituta actionis, contra alteram partem, Luthe-
ranos videlicet, eorumq; Ecclesias, atrox bel-
lum motum est.

Hac tamen calumnia, nulla prorsus nititur
ratione: nam licet initio Synodi, bellum aduer-
sus Lutheranos à Carolo V. Imperatore inuictis-
simo, atq; admodum religioso, excitatum sit, non
eo quidem nomine in eos instructum est, quòd he-
retici essent: sed potius quòd res nouas moliren-
tur: aduersus Cæsarem arma caperent: pericu-
losos tumultus, ac seditiones in Germania moue-
rent: pellerent suis sedibus alios: cursum Concilij
impedirent: omnia denique confunderent, pertur-
barentq;. hanc ego sententiam eisdem omnino
testimonijs conuincam, quibus contra Principes
Christianos hoc loco heretici agunt: ut intelligāt
omnes quàm sint aduersarij mendaces, inepti, &
iudicij nullius, qui arma etiā nobis suppeditent,
quibus superentur.

Primum hoc docemur protestatione Cæsareæ
maiestatis, quam citant aduersarij. nam post il-
la verba, magna impensa, magno labore inchoa-

I 3 tum

6. Obiectio.
Solutur.

Quo titulo
mouit bel-
lum in Lu-
theranos
Carolus V.

Protestatio
Caroli V.

Disputatio

tum est, petitur ab omnibus Christianis Concilium, & causa religionis & reformationis morum in eo tractari coepta. sequitur, eodem quoque tempore bellum Imperator gerebat. sed aduersus quos inquit? aduersus hostes, & sacri Imperij violatores. hostes verò Caesaris Orator eos appellat, qui Rempub. perturbant, atque aduersus suos Principes arma mouent. violatores autem sacri Imperij, qui fidei datæ Imperatori, & iuramento exhibito reluctantur: & ab obedientia resiliunt. contra hos, inquit Mendoza, ab Imperatore Carolo V. bellum tunc temporis coeptum esse: atque ea causa, quam dixi: nõ quòd illi essent heretici, quòd aiunt aduersarij.

3 Illo præterea nomine bellum à Cesare eo tempore excitatum est in Germanos, ut via ad Concilium cogendum, tenendumque, aperiretur: quam vestra iniquitas, aut impietas potius armata præcluserat. quod ex verbis responsi dati à Pontifice Caesaris Oratori planè colligi possit: quod vos etiam memoratis. Ita enim Pontifex ait, euoluite vestra scripta diligenter. nulli Principi me socium belli adiunxi: præterquam ipsi Casari. docet, quo tempore, in eo s. bello, quod videbatur maxime viam munire celebrando Concilio. quemadmodum autem hijs qui impedimento sunt, quò minus Ethnicis, atque infidelibus Euangelium prædicetur, aut rectum Euangelij cursum impediunt

Quarta.

68

diunt bello à nobis, si vires suppetant à proposito dimoueri possunt, ita quoque qui rationem & normam à Christo in Ecclesia relictam damnandi hereses, & reducendi hereticos homines, impedire student, omni vi cogi, & castigari debent.

4 Illa præterea causa castigari armis tunc temporis heretici iure potuerunt, quòd, cum multum, diuque, Concilium, Concilium proclamassent, cum urgerent vehementer ut cogereetur, cum ad illud semper prouocarent, neque de suis dogmatibus alibi, quam in œcumenico Concilio deliberari, aut tractari aliqua ratione paterentur, quo tempore eis oblatum est, conuocatum, atque coeptum, non modo Tridentum venire recusauerunt, sed tunc maxime, Pontificem Maximum, omnes Episcopos, atque etiam totam ipsam Synodum, libris contumeliosè editis, seditionis, & maledictorum plenis insectabantur, & proscindebant: quod Epist. Pontificis docet ad Episcopos Germania, quam aduersarij cæci omnino, & ignari veritatis citant in præsentia. ita enim ait.

Protestantes usque ad eòd huius Concilij auctoritatem contempserunt, ut cum Tridenti ferè ad biennium Episcopi manserint, non modo ad illud accedere recusauerint, sed publicis concionibus, & libris contumeliosissimis editis palam prædicare ausi sint, nequaquam illud liberum &

heretici hostes
Caesaris
Imperij.

Violatores
Imperij.

Disputatio

Christianum esse Concilium: eiusq; decreta, se, esse repudiaturos, renunciauerint: idq; incredibili sanè, & inaudita verborum petulantia, propterea quòd ex auctoritate nostra illud inditum esset: & ex Ecclesiarum Episcopis congregatum. subiungit: quæ quidem eorum pertinacia causam & necessitatem eidem Carolo Imperatori, & nobis attulit, ineundi inter nos sanctissimi fœderis. addit, ut illos, quando iuris ratio, & lenia remedia nihil proficiebant, armis ad sanitatem redire cogeremus.

Non cepit
Conc. ab e-
xecutione;

Neque id est ullo modo ab executione inchoare, quod tantopere iactant aduersarij, inculcãtq; sed naturali, diuina, et humana ratione postulante, atque cogente ita factum est. ac nisi serio resipueritis, illud vos etiam supplicium & seuerissima castigatio iure manet, ut tandem à Christianis Principibus, ad Ecclesiã armis trahamini, à qua impiè recessistis. etsi nulla alia causa superesset, illa una satis esse posset, ne vos alios vestris erroribus atque impietate perdati: quod vos ipsi minimè repugnantes futemini, cum dicitis, hoc genus animaduersionis & supplicij ad executionem Concilij pertinere?

5 *Quaquam ea quoque causa, quòd heretici essent, & Catholicam Ecclesiam deseruissent, iure optimo castigari, & domari bello poterant: primum quidem quoniam post secundam, &*

Heretici ca-
stigari pos-
sunt, quòd
sint hereti-
ci.

Quarta:

69

tertiam admonitionem (quam rationem vocandi rebelles seruat Ecclesia) non vnus, aut alter, sed quattuor potius Romani Pontifices, Martinum Lutherum, eius doctrinam, & doctrinam studiosos, quo tempore bellum excitatum est à Casare, excommunicauerant iam, denunciauerant, & proscripserant. Leo Decimus, Adrianus, Clemens VII. Paulus III.

6 *Et si nihil simile sanctissimi Pontifices aduersus hereticos nostri temporis decreuissent, satis mouere potuit Christianissimum Imperatorem, ut contra eos arma caperet, quòd veteres hereses, damnatas in antiquis Synodis atque ex medijs tenebris excitatas, erutasq; mordicus illi defenderent, & docerent alios. quod, ne ipsi quidem inficiari aduersarij veriti sunt, cum causam Vuiclefi, Ioannis Vffi, & Hieronymi Pragensis, quos damnauit Synodus Constantiensis, nulla tardati verecundia, aduersus planam atque apertam veritatem agant, non modo Protestantes in hoc libro, sed Fabritius quoque Montianus in illa sua Oratione contra Synodum Tridentinam confecta: atque illo prior Vergerius, impiissimus homo turpissimusq; in suis scriptis aduersus Concilium. ut enim ex Gelasio, & Achatio sanctissimis Pontificibus constat, & habetur 24. quæst. I. aut unanimi potius totius Ecclesia consensu, non est opus noua damnatione ipsi qui*

Gelasius Pa-
pa.
Achatius.

7. Obiectio.

Carolus V.
à calumnia
defenditur.

qui in errorem alias condemnatum inciderunt. Reprehendunt etiam Protestantes clarissimum omni genere virtutis Imperatorem Carolum V. quod, interim, conscribi fecerit, hereticisq; concesserit, dum Concilium celebrandi tempus, à bellorum tumultu liberum atque exemptum suppeteret: & quod clementia ac benignitati Caesaris dandū erat, id aduersarij; more suo, minis, ac vi illatæ, tribuunt. quasi verò tunc Caesar, iure cum hereticis Germanis agere non posset, ut interim, dum Ecclesia Catholica in œcumenica Synodo rem illam desiniret, de qua publica controuersia agitabatur, Ecclesia Romane vetustam disciplinam, atque fidem, nulla in mutatione facta sectarentur: ac si ius aspernarentur, non posset ille, nullo aut facili negotio, potentia, atque armis, quibus benè instructus & munitus erat, in antiquo, eosdem officio retinere. sed clementissimus, atque optimus Imperator, ne quâ ratione Germanos exasperaret, sed benignitate potius & mansuetudine prouocaret ad religionem, passus est, ut interim, dum celebraretur Synodus, pleraq; illi tenerent noua; modo interim, nihil innouarent. illi verò accepta conductione, non solum fidem datam seruare sartam rectam minime voluerunt, quam interposito iureiurando Cesari adstrinxerant, sed veluti furys quibusdam atrocissimis agitati, nūq;

maxi-

maximè errorem, errore: heresim, heresi: tumultum, tumultu: seditionem denique longè alia grauiori & magis periculosa seditione cumulauerunt. donec tandem collectis copijs undiq; potentiores effecti iniustissimè arma aduersus Imperatorem, ac Principes suos, pestilentissimi homines arriperent. verum est enim quod Augustinus testatur, hereticos initio vulpes esse, quoniam cum viribus possint parum, arte, calliditate, fraudibus, atq; dolis plurimum utuntur, armis verò potentes effecti, Leonibus esse similes omnino. qui uti unguibus Leones, vi, & armis omnia tentent, aggrediantur, pulsant, diripiant, atque discerpant. utinam sanctissimus Imperator, quem vos tantopere hoc nomine reprehenditis, quod vobis, religioni, & fidei vim intulerit, non iam clemens ac benignus erga vos extitisset, non iam dubium est quin furor iste vester, non tam longè, quam cernimus, processisset: neque vobis tempus superesset, de Cesare, quod facitis, immeritò conquerendi.

Postremò, illud heretici memorant cur Synodus Tridentina libera non sit, quoniam summus Pontifex, omnibus Christianis prohibuit, libros hereticorum attingere: quod est, inquit, viam præcludere, ad rectè atque incorruptè de fide, doctrina, & moribus hereticorum iudicandum.

Hæc

Heretici,
initio Vul-
pes, deinde
Leones.8. Obiectio
Solutur.

Disputatio

Hæc tamen ratio superiorum non absimilis esse videtur: neque enim ex ea quidpiam colligitur contra nos: nihil enim Pontifex potuit eo tempore commodius atque utilius orbi terrarum præstare, quàm si Christianos homines ab hæreticorum libris arceret. neque enim aliunde maiora in Christianam Rempublicam mala & ad sin- ceram doctrinam euertendam potentius, quàm ex istorum librorum lectione venenum est, qui, ut simpliciores, & rudiores veritatis magis allician- tur; eloquentia procurata, & fucata magna ex parte, hæcenus sunt conditi ut hoc, veluti ha- mo, incauti lectores capiantur, opprimanturq; ex huiusmodi librorum lectione, quæ & quanta incommoda nascantur, multa præclarissima pro- uincia testari poterunt, quæ hoc veluti toxico pe- nè interierunt. Germaniam dico, Angliam, Po- loniam, Daniam, Galliam. atque utinam ab hoc malo libera omnino atque exempta Italia esset, fortasse Germani Vergerium, Ochinum, Pe- trum Martyrem, Ioannem Baptistam, Stan- car, atque alios his similes non habuissent, qui Ecclesiam Romanam non leuiter afflixerunt. Contra verò Hispania testari queat; quæ ex hac librorum prohibitione commoda sit consequuta: in qua quidem, nisi lectioni horum librorum dili- gentissime, accuratissimeq; obuiam itum esset, su- tasse non haberet modò causam, cur de religio-

Rectè prohi-
bètur libri
hæretico-
rum.

Hispania.

Quarta. 71

ne gloriari tantopere posset, qui enim in eadem proximis his annis hæretici agniti ac depreben- si sunt (& non potest diu quispiam latere) non tam publicis concionibus, aut priuatis colloquijs venenum hæreseos sparserunt, quàm libris, quos simplicioribus hominibus, nullo pretio, imò verò, inuitis & reluctantibus obrudebant. senserunt hæretici, quantum sua res his artibus procederet: senserunt etiam hoc malum sagacissimi iudices, vindicandis his sceleribus summo Dei beneficio, in Hispania dati, quos, inquisitores hæreticæ prauitatis vocamus. & quanquam nusquam non diligenter huius rei curam, & ra- tionem habuerint, tunc temporis maximè oc- currèdum tam ancipiti malo putauerunt: prohi- bitis primum libris, deinde summo studio per- quisitis, qui illos attingerent aut haberent domi: re bene inspecta, et communicata prius cum Pon- tifice Maximo, qui legem de ea re seuerissimam, sed plurimum quidem in Christiana Republica necessariam tulit: & præuilegia concessa non nul- lis ademit: quæ potius damno quàm vsui intelle- xerat fuisse. vni inquisitores copiam habent apud nos saltè, huiusmodi libros attingendi, qui cum sint uiri in omni genere artium clari. maximè uerò disciplina Ecclesiastica periti, tum ipsi per se, tum etià per alios, & bonos, & doctos uiros id genus libros excutiunt diligenter: de eis-

dem

dem iudicium ferunt: & cum res postulare uideatur impugnandos, & confutandos uiris doctissimis præbent: dum grauioribus alijs negotijs occupatis, integrum non est, in eisdem confutandis, & refellendis uersari. hoc illud est, quod Iulius III. Pontifex Max. in sua de hac re bul. la significat, cum ait.

Cū diuersi effectus quàm sperabantur, sequuti sint ex hac concessione, legendi inquam libros ab hæreticis editos, omnes concessiones reuocamus, atque annullamus.

In Concilio uerò quibusuis doctis hominibus, modò illam petant, libera sit à legatis facultas, hæreticorum scripta euoluendi, explorandi, atque expèdendi rationes quibus utuntur: et in publicum illas producendi, cum est de quacunque cōtrouersia differendum. hoc est enim quod Can. 16. Conc. Carthag. 4. est definitum, his uerbis.

Episcopus gentilium libros non legat: hæreticorum autem pro necessitate & tempore.

Quo sane Canone ut constat, etiam Episcopis copia eripitur, libros legendi hæreticorum, nisi loci necessitas postulauerit, quod accidit cum aduersus hæreses Concilium celebratur: quas cognitis, atque expensis aduersariorum argumentis redargui oportet. & pro tempore, hoc est, cum est aduersus hæreticos scripto dimicandum.

Nulla igitur causa est cur hæretici Protestan

tes

tes doleant, & grauius ferant, libros suos à Catholicis hominibus non attingi. attinguntur. n. ab his, à quibus, quando, & quo modo attingi debent. doleant, uiam esse præclusam sibi, quàm negligentia quorundam latissimam aperuerat, ut rudibus, atque simplicibus hominibus imponerent. Neque sine exemplo, ut rationem prætermittam, id agunt Pontifices, ab Apostolis erudiuntur, qui cap. 59. eius Concilij, quod Hierosolymis tenuerunt, sic statuunt.

Si quis falsò inscriptos impiorum libros in Ecclesia, ad populi, & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Olim et enim hæretici libros suos quibus hæreses continerentur, titulo Catholicorum circumferrebant, quod faciunt etiam hoc tempore eorum plerique, ut inscriptione illectos, in sua retia Christianos homines trahant.

Libros Arrij non modò legi prohibuit Constantinus Imperator post Pontificem Romanum, quod Socrates narrat, sed igni etiam comburi iussit. Augustinus in Ioannem scribit, libros Mathematicorum & hæreticorum publicè suo tempore fuisse combustos. combussit Gelasius Papa, anno 496. Neque mirabitur quisquam qui norit ab ipsis etiam Apostolis libros illos, qui curiosam doctrinam cōtinerent, igni absumptos esse. sic enim scribit Lucas Act. 15. cap. multi

Ca. 13. hist. Eccl.

Semper uerum est libros hæreticorum attingere.

Disputatio

multi ex eis qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros & combusserunt eos coram omnibus: & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. quod si Cyprianus ad Bonifacium scribens prohibet cum hereticis loqui imo etiam Paulus iubet, ne cum his hominibus, uel cibum capiamus, cur non ab eorum libris uiri boni arcebuntur? quamobrem in omnibus ferè uetustis atque œcumenicis Synodis post exploratam, cognitã, conuictam, & damnatam hæresim, quod historia Synodorum planè nos docent, non modo auctores hæresis damnati, & proscripti sunt, sed eorum quoque libri prohibiti, & qui reperirentur, in ignem coniecti sunt.

At, dicitis, nostri nondum per acta Synodæ condemnantur: atque indicta causa.

Verum id est, si Synodum uelitis dicere Tridentinam: sed multo antequam Synodus congeretur, scripta uestra Pontifices damnauerunt: quod ab eis, eodem omnino iure, quo heretici, librorum auctores, damnari potuerunt: ne latius cancer legendo serperet: & incautos corripere. quanquam cum sint hæreses horum temporum ueteres omnes, & in uetustis, quod aiebam, Concilijs damnata, atque explosa qui illam doctrinam libri complectuntur, non neoterici, sed uetusti potius censeri debent.

DISPV.

DISPUTATIO 73 QVINTA.

UTRUM TRIDENTINA
Synodus generalis sit.

PSA etiam scribendi ratio postulat, ut illam quoque questionem excutiamus, examinemusque, utrum Synodus Tridentina generalis sit; nam aduersarij nostri generalem esse negant. ego tamen, ne lectorem longis ambagibus morer, paucis sic statuo.

Concilium Tridentinum re uera est generale, atque œcumenicum.

Quattuor legimus genera Conciliorum: unum Episcopi cum suis Presbyteris, quod Diocesanum uulgo appellant. alterum Metropolitæ cum suis Episcopis, quod dicitur prouinciale, tertium Patriarchæ, cum Metropolitæ, quartum est totius orbis Christiani. tertium illud, uniuersale, atque plenarium uocari solet: non simpliciter tamen; sed totius Patriarchiæ: quod docemur cap. 7. Concilij Carthag. 3. & cap. 61. Conc. Africani. postremum uero œcumenicum appellant,

K sicut

Concilium
Tridentinũ
est œcume-
nicum.
Quattuor
genera
Conc.

Disputatio

sicut autem primum illud Conc. Episcopus cogere solebat, qui civitati Praefectus est: secundum Metropolitam, qui prouincia: tertium Patriarcham, qui Metropolitam, ita postremum solus Pontifex Romanus indicere & tenere poterat. haec est enim regula Ecclesiastica, inquit Socrates, cap. 9. lib. 4. historia Tripartita, ut œcumenicum Concilium sine summo Põitifice haberi non possit. sit tamen interdum, ut pro œcumenico, quod est orbis totius Concilium, generale, aut uniuersale usurpemus: quod facimus in presentia dum dicimus, Synodum Tridentinam esse generalem, uniuersalem'ue.

Qua re con-
stitet Conc.
œcumeni-
cum.

Ut autem Concilium œcumenicum sit, non tam interest, quo numero Episcoporum constet, paucissimis enim effici potest, exemplo Hierosolymitani, in quo quattuor tantum ex Apostolis interfuerunt, quã rem latius persequuti sumus in Apologia aduersus Montanum, quam ut ab eo indicatur, cogatur, & celebratur; qui œcumenicus doctor; pastor & rector est: cuiusmodi esse Pontificem Romanum (tamen si obiter) superius monstratum est. atq; ut in eo negotia tractentur, quae ad uniuersam Christianam Rempublicam pertinent: fidei dogmata intelligo, quae omnibus credenda proponuntur. generalem praeterea disciplinam morum, quae omnibus Christianis hominibus obseruari debet: horum enim duorum, in omnibus

Quinta.

74

omnibus œcumenicis Synodis, tum Graecis, tum etiam Latinis semper ratio habita est.

Hinc fit, ut decreta Diocesani Concilij, prouincialis, & Metropolitani, nõ habeant vim obligandi totum orbem Christianum. quoniam neque concilia, quae dixi, facultatem habent discernendi, quae totum orbem Christianum decent, nisi à Pontifice Romano probentur, atque ille, ut ab omnibus obseruentur, edicto suo caueat.

Deinde, quoniam istarum, quas diximus, rerum definitio, ad Episcopos toto orbe terrarum dispersos iure pertinet, oportet Concilij indictionem Pontifex Episcopis omnibus renunciet, nisi quid obseciterit, quo minus id comode fieri queat; ut illi ad Concilium veniant, aut legitime impediti, procuratores mittant, qui personam Episcoporum in Concilio gerant: rebus, quae deficiuntur praesentes intersint; atq; absoluta Synodo ad Episcopos suos ferant. ut iuxta decreta Synodi populum sibi à Pontifice commissum doceant, insituantq;. Haec, quae commemoravi, cum in hac Sacrosancta Synodo, omnia sint obseruata, nemo, nisi qui mentis, & iudicij sit inops, aut qui dare uelit, quod aiumi (sine mente sonum) negare iure possit, eam ab initio, œcumenicam, & totius Christiani orbis Synodum fuisse. principio enim illam indixit, Paulus III. Pontifex Max. deinde Iulius III. postremo, Pius III.

K 2 & ad

Disputatio

& ad constituendam Christiana Reipublica disciplinam, damnandasq; hereses Lutheranorum indicta, & coacta est. renuntiata est etiam orbis terrarum: quod ex bullis indictionis, & Concilij monumentis, atque actis à Paulo III. ad Pium Quartum plane constat.

Sed expendamus iam momenta rationum, quibus heretici in hoc libro nituntur.

g. Obiectio aduersariorum.

Primum argumentantur; non sunt in hac Synodo Episcopi ex toto orbe terrarum collecti; sed duntaxat ex locis quibusdam: & pro Papa libidine: ergo non est generalis, & œcumenica.

Solutur.

Verum hac ratio omnino falsa est: atque in odium Pontificis ab hereticis excogitata. quid est enim tam validum, atque potens ad exacerbandum animos Catholicorum aduersus Pontificem, quam quod ille paucos tantum patres: atque eos, quos putaret sibi maxime obnoxios, additosq; ad Synodum vocasset: quæ credendi, & viuendi leges orbi Christiano daturæ esset? ad quam iure, & antiquis Ecclesie legibus, consuetudineq; perpetuo usu confirmata, præsulnes omnes admitti debent?

Est autem mendax ratio duplici nomine: tum quia in ea asseritur ex quibusdam tantum locis Episcopus assumptos & ascitos esse. tum etiam quia pro Papa libidine admonitos et vocatos eos esse. Posteriores sententiæ partem, impudentis
simum

Quinta.

75

simum esse mendacium bulla indictionis aperte declarat. communis etenim omnium est. & qui Tridenti adsunt, argumento esse possunt, in omnibus prouincijs, in quibus religionis et fidei vestigia supersunt, indictionem Synodi fuisse inuulgatam: & vocatos Episcopos omnes, etiam Episcopos Germanos. imo verò Germania Principes; qui hereticis fauent, & eorum ministros, ipse quoque aduersarij nostri vocatos fuisse à Pontifice Romano; paulò inferius narranti. quæ autem ratione potuisset Pontifex pro sui animi libidine designare tot Episcopos Hispanos? tot Gallos? tot Polonos? tot Lusitanos? tot Flandros? tot Siculos? tot Sardos? tot Hibernos? tot Ungaros; & Germanos? tot deniq; Italos? sed nonum non est hereticos homines mentiri, qui uictoria spem in mendacis maxime posuerunt.

Non minus etiam falsum est, illud alterum quod accipiunt: non esse Tridenti, ex toto orbe terrarum coadunatos Episcopos. tametsi enim aduersarijs largiamur, non interesse huic sanctæ Synodæ Catholicos Episcopos omnes. id enim fieri nequaquam potest, neque accidit usquam, cum alij aduersa uoletudine detineantur: alij quibus metuentes, neque gregem deserere, neque ab ouili suo abesse audent: ne (quod accidit absente pastore) à lupis dilanentur: distinguuntur alij negotijs Ecclesiarum suarum, publicis curis alij:

Disputatio

infiari profectò nemo possit, ex toto orbe Christiano adesse Tridenti patres. neq; tam exiguo numero, quàm impudentissimi heretici testantur. quanquam (ut admonui paulo antè) non est villo pacto numerus patrum necessarius, ut Concilium œcumenicum censeatur: quod ille etiam, quem vos toties citare soletis, Nicolaus Cusanus affirmat cap. 30. lib. 2. de concordia Ecclesia: & citantur à vobis eius verba in hanc sententiam, quo loco de praxi, aut norma procedendi in Concilio, agitur. adsunt enim Hispani ferè triginta: totidem ferè Galli, atque inter hos Cardinalis à Lothoringia, Lusitani, Germani, Hiberni, Angli, Siculi, Sardi, Flandri, Helnetij, Poloni, Ungari, Bohemi, Itali: adsunt sex Cardinales: quattuor legati, vnus, ut dixi, Gallus: Germanus, alter: Patriarcha, tres: Archiepiscopi, triginta duo: Episcopi, ducenti viginti octo: Abbates, quinque: Generales ordinum ministri, septem: Episcoporum procuratores, plurimi.

Iam verò nullus ferè est toto orbe Christiano Princeps secularis, qui ad hanc sacrosanctam Synodum Oratorem suum non destinavit. adest Orator Ferdinandi Imperatoris, Philippi Regis Catholici, Regis Galliarum, Regis Ungarie, Bohemie, Lusitaniae, Poloniae, ducis Sabaudiae, Bauariae, Florentiae, Heluetiorum, domini Venetorum

Numerus
Episcoporum,
qui
in Concilio
adfuerunt.

Principum
Oratores.

Quinta.

76

torum: equitum militia Hierosolymitanae, Reginae Scotiae Cardinalis Lothoringus in Concilio partes agit, atq; ij omnes prudentia, & rerum gestarum gloria clari. ut enim interim ceteros missos faciam, profectò Claudius Fernandez Quinones Luna Comes Philippi Hispaniarum Regis potentissimi, & Catholici maximè Orator, vnus, multorum instar esse possit, qui ad antiquam illam nobilitatem, quam à maioribus suis in omnire præstantissimis hominibus, per successionem accepit, magno studio, strenua diligentia, industriaq; mirabili, maximarum artium notitiam, summam peritiam rerum; quam ille maximis, difficillimisq; negotijs præfectus, longo usu comparavit, omne deniq; genus virtutis, præsertim verò pietatis & religionis, adiecit. quarum ille virtutum Tridenti, quasi in publico totius Christiani orbis teatro, illustrissimum specimen, atq; exemplum præbuit. ac nisi immatura morte nobis, qui illo indigni eramus, ereptus fuisset, proculdubio haberet Hispania, quem meritò cæteris nationibus posset opponere. ut iam turpiter mentiri videamus hereticos dum aiunt; paucos Hispanos adesse: paucissimos Gallos, Polonos, & Anglos, nullos omnino. ergo cum ex toto orbe Christiano Episcopi vocati sint, atque in Synodo adsint, quod ex copia ea Episcoporum, quæ mandata typis, vulgò circumfertur, non obscure

Comes Luna.

Disputatio

patere possit, præter rationem, aut inepte potius faciunt aduersarij, dum Tridentinam Synodum, neque œcumenicam esse, neque generalem ferunt.

Cætera vetusta Concilia, Nicenum videlicet Ephesinum, Constantinopolitana, & Calcedonense, non continuerunt omnes Episcopos quot quot erāt eo tempore: imo neque ex toto orbe terrarum collectis Episcopis, & paucioribus quàm adsint Tridenti, constituerunt: nihilominus tamen citra ullam controuersiam œcumenicorum nomen, definitionem, & auctoritatem adepti sunt. quemadmodum verò Athanasius asseruit, totum Christianum orbem in Conc. Nicenum coiuisse, in quo 319. Episcopi adfuerunt, quoniam illud Conc. vniuersalem Ecclesiam representabat, & exhibebat, ita quoque de Tridentina Synodo nobis censendum est.

Rursum, sicut Magnus Leo inquit, Canones Concilij Niceni à totius mundi Episcopis esse confectos, quoniam tametsi 319. duntaxat corpore adessent, cæteri omnes cum illis erant spiritu congregati, ita quoque affirmare oportet, Canones Synodi Tridentine, à totius mundi Episcopis conditos esse, qui simul cum his, spiritu in Concilio adsunt, quod exhibet vniuersalem Ecclesiam. cæteri nanque omnes, qui legitima causa impediuntur, ne condendis decretis intersint,

con-

Quinta.

77

econdere, se illa spiritu, iure possunt asserere, sicut Paulus ad Corinth. de illo fornicatore differens, inquit, Ego autem absens corpore, sed spiritu præsens, iam iudicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, trahere hunc hominē Sathane in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat, in die Domini nostri Iesu Christi. quis enim neget, Abdysu Assiriorum Patriarcham, qui proximo superiore anno, cum Concilium cogi inciperet, Romam venit, ut sanctissimum Pontificem inuiseret: & ad eius genua pronolutus obedientiæ signa præstaret, cum iuravit, statuta se, atque decreta omnia sacrosancti huius Concilij Tridentini suscepturum, seruaturum, docturumq; alios, tametsi corpore absit, quoniam mente atque spiritu adest, Synodo sacrosanctæ interesse? superiore igitur ratione aduersariorum, nihil prorsus effici censendum est.

Quod verò ridentes, aiunt aduersarij, eā una causa putari atque dici posse Synodum Tridentinam, vniuersalem, quod in ea existant ex Africa, Græcia, & Asia Episcopi quidam, nomine tantum, quos personatos appellant, ob eam solum rem à Pontifice creati, ut Tridentinum destitarentur, summa impudentia est. nō inficiamur esse aliquot, licet pauci admodum illi sint, qui

tiuu-

Cap. 5. ad
Corinth.

Disputatio

Episcopi ti-
tulares.

ritulum habent earum Ecclesiarum, quae sunt ab hostibus fidei, & religionis occupatae: sed non in eum usum, quem iactant, creati sunt: neque quispiam est tam ineptus, ut eorum causa, oecumenicam esse hanc Synodum existimet: cum suppetant multa aliae, quas attigimus superius, cur hac ipsa appellatione dignam putemus. verum illud silentio praetermittere neque possum, neque debeo, id genus Episcopos, quos titulares vulgò appellant, quoniam titulum Ecclesiarum habent, administrationem non habent, non esse notitium inuentum, quod haeretici testantur, sed potius antiquitatis exemplo fieri: quod ex Eusebii, & Nicephori historijs, non obscurè constat: Clemens enim à Petro, Romanus Episcopus creatus est, qui non prius Ecclesiam regit, quam eo munere Linus et Cletus defuncti essent. neque sine magna ratione interdum creantur, ut alios, qui vel morbo, vel negotijs, vel aetate confecti sunt, adiument: & Ecclesijs, ab infidelibus recuperatis, Episcopi suppetant. qui, si eam mentem eis inspiraret Deus, ut Ecclesias, quarum Episcopi appellantur, adirent, Euangelium, praedicaturi, id facerent ex officio: similiterq; reliqua munia Episcoporum exequi, atque exercere possent. nam tamen si Ecclesias illi habeant occupatas, reuerà, perinde atque ceteri veri Episcopi sunt, & presbyteris ordine praestantiores, facultatq;

Quinta.

78

tateq; sunt praediti ordinandi, & confirmandi. his igitur, more ceterorum, propter eam, quam diximus, rationem, aditus ad Concilium patet, & ad suffragia ferenda iure admittuntur.

Obijciunt secundò, hanc Synodum vniuersalem non esse, quoniam in ea soli Episcopi ius habent ferendi suffragium, cum olim, etiam Laicis hac ipsa facultas suppetaret.

2. Obiectio.

Hac tamen ratio, si ratio dicenda est, nihil habet cum ratione & veritate commune: duplici ratione. una est, quia solis Episcopis, inquit, nunc adesse suffragij ius: altera verò, quia Laicos, accipit, olim ad suffragium ferendum admissos esse. prima sententia pars, aperte falsa est, quoniam non Episcopi modo, sed Abbates quoque & generales ordinum ministri admittuntur ad suffragia ferenda, & iudicandum de rebus fidei, de quibus questio in Conc. exercetur. siquidem ij omnes gubernandi spiritaliter munus, atque officium habent. sunt enim alijs praestiti. Laici verò à Concilio iure repelluntur: neque suffragium de rebus fidei, & religionis negotijs, vllò modo, ferre valent. quod, vel hac ratione conuincitur.

Confutatur.

I

2

Rerum fidei iudicium, non spectat ad saecularem, aut ciuilem potestatem, sed ad Ecclesiasticam duntaxat, quod secunda monstrauit disputatione, sed in Concilijs, praesertim oecumenicis,

agitantur.

Disputatio

- 1 *agitantur negotia fidei, & vniuersalis Ecclesia causa, ut etiam docui superius: ergo Laicus non habet ius ferendi suffragium in Synodo.*
- 2 *Confirmatur hæc sententia, quoniam si cui Laicorum ea suppeteret facultas, is esset Imperator maxime, qui supremus omnium est in ciuili gubernatione magistratus, at Imperator, ut ostendi, solum assistit Synodo, ut cause ordine agantur: tranquillitas adsit: & exemplo suo ad obseruationem decretorum cæteros prouocet: quare, ne Imperator quidem hanc habet facultatem. Neque vilius Concilij generalis lege, aut exemplo probari queat, id præstari debere, aut posse à quopiam Laicorum.*
- 3 *Confirmatur iterum sententia: magis consentaneum est rationi, ut presbyteri, qui Episcopis dignitate assident proxime hæc facultate sint præditi, quam quissiam Laicorum, sed Presbyteri vacant huiusmodi facultate: aut enim non intersunt Synodo: aut si admittantur solum habent vim consentiendi, & consilium dandi: definiendi verò nequaquã, quod explicui, atq; ostendi latius proximis duabus disputationibus, ergo Laicis integrum nõ est, aut iure, aut consuetudine, Concilijs interesse, & suffragium ferre. ineptissime verò, aut potius admodum turbulente facere videtur, quicumque hoc tempore, Laicos contendit in Concilium esse admittendos, &*
habere

Quinta. 79

habere suffragijus: quod Protestantes faciunt. cum enim allicere in suam nãsam omnes velint, blandiuntur omnibus. et cum turbas mouere studeant, atque aduersus Pontificem, & ordinem Episcoporum vulgus hominum concitare, munia & officia singulorũ confundunt. vsque ad eò enim certum est, nullum omnino Laicum facultate præditum esse in Concilio ferendi suffragium, & definiendi quæstiones de quibus agitur, ut 7. Synodo generali, cuius verba citauit paulo superius, definitum sit, nullius Principis secularis præsentiam, ut Synodus celebretur, esse necessariam.

Adde etiam non semel ad Concilia, aditum Laicis fuisse præclusum: testes produco: primum quidem epist. Pulcheriæ Augustæ ad Concilium Chalcedonense, in qua iubet, Laicos omnes ab ea Synodo procul ablegari atque repelli.

Deinde, prima actione eiusdem Concilij legimus, publicè conclamatum esse, Concilium Episcoporum esse, non sacerdotum. quòd si sacerdotum non est, multò minus Laicorum erit.

Rursum initio Concilij Romani primi sic scriptum est: hos omnes (numerauerat autem Episcopos Synodus, & quosdam alios sacerdotum) dum in vno articulo, ad examen sanctitatis colligeret in thermas, Siluester videlicet Pontifex, voluit, ut nullus Laicorum præsens esse videretur. quod exemplum instar Legis habendum

4
Laici, à Synodo repulsi.

1
2

3

dum

Disputatio

*dum est. non permittitur, Ecclesie lege, ut Lai-
ci in Ecclesia clericis miscantur, & admitten-
tur, ut ius suffragij ferant cum Episcopis in Sy-
nodo, ubi controuersia Ecclesia cogitantur?*

*Vnde illud accidit, obsecro, ut cum inter nos,
qui Ecclesie gremio continemur, plurimi Laico-
rum sint, qui cum Episcopis de litteris, virtute,
ac prudentia certare queant, nullus usquam
reperiatur, qui Synodo interesse velit, plurimi
verò hereticorum sint qui hunc studeant, atque
contendant, locum occupare. nullam sanè hu-
ius rei aliam ego causam inuenio, quam quod nos
eodem illo spiritu agamur, qui Concilio praesidet,
pacis videlicet & tranquillitatis spiritu, hereti-
ci uerò prorsus pugnant, atque diuerso.*

*Iam uerò, si Laici omnes, quotquot uelint,
neque enim potior ratio est, cur unus, quam al-
ter admittatur, & sententiam dicat, neque est
quisquam, qui hac ipsa potestate priuari, aut ex-
cidere facile ferat, omnes qui praesentes in eo loco
aderunt, in quo sacra ista comitia celebrabun-
tur, in Synodum irrumpent, quis eos locus ca-
pere possit? aut quem in sedendo ordinem tene-
bunt? quòd si loqui nemo prohibetur, quem in lo-
quendo modum seruabunt? nimis si quidem
numerus, quod Arist. de Republica differens, in-
quit, ordinem tenere nequit: qui clamores exci-
tabuntur? ex clamoribus autem, quae concerta-*
tione

*nones orientur? atque ex his, quae contentiones,
& pugnae? interesse uideor Iapytarum conuiuio,
& Babylonica confusione, unde, cum nullus alte-
rum assequi loquentem posset, discessere omnes
re infecta.*

*Sed Protestantes peritissimi rerum omnium,
& prudentia, scilicet clarissimi, quòd haec dica-
mus, sophistas Pontificios, & parasytos nos uo-
cant: & rationem, ac formam ineunt absoluen-
di turrim Babel sine strepitu, sine clamore, &
confusione: remedium inquirunt, huic malo facil-
limè inueniri possit, si initio certi examinatores
constituantur, qui explorent diligenter, utrum
qui in Synodum admitti uolunt, sacrarum litte-
rarum sint periti: à quibus etiam de uita hone-
state cognoscatur: ij, alios admittent: repellent
alios: sed Deus bona quanta, & quàm in extri-
cabiles difficultates subeunda in hac re essent, dum
iudices deliguntur: dum infinita turba examen
subit, dum probantur ij: improbantur. illi, quae
querimoniae suborientur? quae subornationes e-
runt, ut admittantur? quas turbas non moue-
bunt illi, qui iure ferendi suffragium deiciuntur:
uix enim multorum annorum uel illis solis se ditio-
nibus componendis, tempus sufficiet: praesertim
si excluso, quod asserunt aduersarij, facultas ap-
pellandi ad Synodum suppetat. itaque eum mo-
dum tenendi Synodum excogitant, traduntque
nobis,*

Disputatio

Hæretici
sophistæ, &
parafyti.

nobis, quem se sequamur, nunquam profectò Synodum habere possimus. hoc unum est sophistam agere: quem Arist. definit, aucupatorem pecuniarum propter apparentem scientiam, hoc unum est parafytum esse, principibus assentari, blandiri multitudini, probare peccata.

Infantia.
Solutur.

Instant hæretici, hoc fieri à nobis contra exemplum Apostolorum, quod nos imitari æquum est. illi enim cum Synodum tenerent, aiunt aduersarij: cum Episcopis, seniores, hoc est intelligentiores, atq; etiam ipsam multitudinem promiscuam admiserunt: Act. 15. cap.

Seniores,
qui sint, Lu
cæ cap. 15.
Aç.

Nos quidem minimè negamus, admitti in Synodum debere, licet non ut ferant suffragium, presbyteros aliquot qui Episcopi non sint, quos Lucas, citato loco seniores appellat: non tam uocem ad ætatem, aut rerum intelligentiam referens, quam ad officium sacerdotale: quod ex ipso Græco exemplari planè conuincitur: at illi ut consultores admittuntur: non ut definitores aut indices: quod monstrauimus superius: admittuntur etiam aliquando Laici, præsertim Imperator, Regesq; Christiani, sed non ut definiant, neque enim uspiam huius rei exemplum reperitur, tametsi uniuersam antiquitatem repetamus.

Locus uerò ex Actis Apostolicis ab hæreticis citatus aperte refellit eorum hac parte mendacium: sic enim scriptum est.

Quidam

Quinta.

81

Quidam descendentes de Iudea docebant fratres, quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi non potestis saluari: facta ergo seditione non minima Paulo, & Barnabæ aduersus illos, statuerunt, ut ascenderent Paulus, & Barnabas super hac questione. sed ad quos? Lucas respondet, ad Apostolos, & presbyteros in Hierusalem. itaque ad eum locum, in quo erat tunc temporis Princeps Ecclesie Petrus contendunt ut exortam de fide controuersiam dirimerent: atque instruerent nos, ad Ecclesie caput, magistrum, & rectorem, Pontificem Max. in rebus dubijs esse recurrendum. non inquit, ad multitudinem, neque ad populum. subiungit paulo inferius Lucas, cõuenerunt Apostoli, & presbyteri uidere de uerbo hoc: nullam populi faciès mentionem. rursum cum de questione proposita disceptaretur Lucas ait. tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam, & Paulum: ij, ubi dixerunt respondit Iacobus, inquit Lucas, propterea ego iudico, quod est proprium uerbum definiētis. nusquam autem legimus in hoc Concilio quempiam ex populo, aut ex Presbyteris questionem propositam definisse, nam quod paulo inferius scriptum est, tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia, non est sanè referendum ad iudicium de questione, que agitabatur: iam eorum ab Apostolis erat definitum,

Explicatur
locus act.
15.

L ut

ut abstinerent à cõtaminationibus simulachro-
rum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine:
sed ad id potius, ut eligerentur, qui definita, cum
mandatis ad fratres deferrent. sic enim Lucas
ait: placuit Apostolis, & senioribus, cum omni
Ecclesia eligere viros ex eis, & mittere Antio-
chiam. scribunt autem Apostoli, et seniores fra-
tribus, rem qua acta est, quoniam tum Aposto-
li, tum etiam seniores, quos Presbyteros prius
nominauerat, presentes interfuerunt definitio-
ni, & Consilium dederunt suum: tametsi Apo-
stoli, non Presbyteri, quæstionẽ definierint: quod,
ut dixi, verbum illud indicat, iudico.

Obiectio.

Iterum obijciunt: custodia Evangelica doctri-
na pertinet etiam ad multitudinem, cui perinde
atque alijs pater cœlestis loquitur, cum ait, hic
est filius meus dilectus, ipsum audite: ergo res fi-
dei definire omnium hominum est.

Refellitur.

Sed tam est inepta, & vitiosa hæc argumen-
tandi forma, quam qui illa utuntur hæretici. il-
lud verò, quod in ea sumunt, certum omnino est.
omnes etenim, qui salui fieri volunt, proculdubio
seruare legem oportet, custodire mandata Dei,
et Ecclesia præceptis obtemperare: quod signi-
ficatur illis verbis, ipsum audite. at partes syl-
logismi nullo satis firmo vinculo connexa sunt:
neque coherent satis. nam labia sacerdotum cu-
stodiunt scientiam, & vita disciplinam à Vica-

rio

rio Christi in terris, accipere debemus.

Quod tertio loco memorant, iudicio Nicolai Distin. 96.
Pontificis Maximi omnibus Christianis copiam
fieri existendi in Synodo generali, in qua agitur
de fidei rebus, illis verbis, ubi nam legistis Im-
peratores, antecessores vestros Synodalibus con-
uentibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi
de fide tractatum est: que uniuersalis est, que com-
munis omnium, atque ad omnes Christianos spe-
ctat.

Ineptum admodum ad hanc sententiam, quã Sententia
Nicolai Põ
tificis Max.
explicatur.
volunt obtinere, argumētum est. quia Nicolaus
solum ait, fidem, de qua agitur in Synodis uniuersa-
libus, communem omnium esse: quod dubium
non est: cum sine fide, ut Paulus inquit, impos-
sibile sit placere Deo. aduersarij verò perperam
intelligunt, asseruntq̃, affirmari à Nicolao, quòd
ipsa Synodus ita communis sit, ut ad eam pate-
re aditus cuius, & possit, & debeat. præterea
quia quamuis ille de Synodo ageret, & commu-
nem esse diceret, non eã causã talem existima-
ret, quòd omnes in ea locum habere possent: cum
dicat Pontifex, solos Imperatores Synodo in-
teresse solere. sed communem omnium & uniuersa-
lem vocat, quoniam que in ea tractantur nege-
tia, ad omne genus Christianorũ hominum per-
tinent. agitur enim in ea de fide, & generali di-
sciplina morum: in cæteris verò que ecumenica

Disputatio

Synodi non sunt: neq; fides, neq; generalis Ecclesia disciplina constituitur.

Obiectio.

Citant in hanc sententiam aduersarij Panormitanum, & Gersonem, qui ferunt, plus esse in Concilio tribuendum Laico, qui scripturam proferat, quam toti Concilio, ea destituito.

Soluitur.

Sed cupiditate carpenti caeci non vident, citatos auctores, non simpliciter, sed per hyperbolem potius, aut ex hypothesi, esse loquutos: si ita scilicet contingat, at, neque Concilium, cum sit opus, sanctarum scripturarum auctoritate usquam destituetur, neque Laicus cum Synodo ul la ratione conferri debet. quod si aliter putant

Panormitanus.
Gerson.
Obiectio.

Postremo citant aduersarij quaedam manu scripta Cusani, in quibus, ut aiunt, affirmat, ius suffragij in Synodis, non ad Episcopos modo, sed ad sacerdotes ceteros, & laicos pertinere.

Soluitur.

Haec ego manu scripta nusquam assequi potui, crediderim tamen nihil simile Cusanum scripsisse; ita mihi de Cusano persuadeo quod si id, asseruit turpiter atque foede lapsus est: sed humano more, neque est eius auctoritas, & doctrina opinio tanti faciēda, ut propter unum Cusanum, bene ac prudenter constitutam veritatem deserere debeamus, sed contendamus ad alia.

Obiectio.

Perstant in eadem re, atque exemplis agunt, Paphnu-

Quinta.

83

Paphnutius, inquit, & Athanasius, & qui Philosophum conuertit, non erant Episcopi: at illi iudicauerunt de fide. probant hoc, quoniam magnas res in Concilio gesserunt.

Nos (ut pluries admonui) non negamus, quin Soluitur.

praeter Episcopos, interesse Concilio Presbyteri possint, ac debeant, boni testimonij, probatae vitae doctrinaeque. nam id genus sacerdotes in Synodo Apostolorum adfuerunt: quod Lucas docet in

Actis. & adsunt plures, quam centum quinquaginta in hac Sacrosancta Synodo Tridentina, qui de omni questione proposita publice in conspectu patrum, sententiam dicunt: & consilium quodam modo praebent. nullus tamen horum ha-

Cap. 15.

tenus facultatem habuit definiendi, & iudicandi. similiter de Athanasio, cum primum adsuit in Synodo, & de Paphnutio censendum est. illi etenim cum Episcopi non essent ad sententiam ferendam nusquam admissi sunt reperiremus:

Athanasius.
Paphnutius.

nanque una cum alijs istorum subscriptionem. disputarunt tamen magna cum auditorum admiratione aduersus hostes fidei. inepte vero colligunt aduersarij definitores eos, & iudices fuisse, quoniam magnas res in Synodo gesserunt. nam licet in hoc Concilio doctores Theologi plerique, magnum ingenij sui, doctrinaeque specimen praebuissent, vitiose quidem colliget, qui argumentari velis hinc, rebus eisdem iudicandis ac definiendis ad-

Disputatio

Ca. 3. lib. 1.
hif. eccl.

hibitos fuisse: ille verò, qui Philosophum superavit, & conuicit in Concilio Niceno Episcopus fuisse videtur, vel Rufini verbis, cum dicat, inter alios Episcopos, qui audiebant, erat quidam natura simplicissimus: cerè Laicus non erat. dixit enim Philosopho quem verborum, que supeditauerat Spiritus sanctus, Energia prostrauerat, sequere me, in Ecclesiam videlicet, ut illum baptizaret. & si demus aduersarijs Laicum fuisse, haud dubie nihil habent, quod nobis heretici possint obycere, qui non inuiti fatemur locum interdum Laicis quibusdam patere in Synodum, atque eos posse proponere: si quid norunt, quod Ecclesia intersit scire: hoc autem non est facultate praeditos esse definiendi, quod contendunt heretici efficere. neque is qui Philosophum superavit, quidpià dicitur decreuisse: sed ex conuictis ab Ecclesia aduersus Philosophum disputasse, atque eundem simplicitate verborum, que caelestis Spiritus suggererat, conuicisse.

Illud dissimulare nolo, aduersarios nostros hoc loco, Grammaticorum quodam supercilio, ut nos apud vulgus inuidia grauent, asserere, appellari Laicos per contemptum à nobis ceteros omnes qui sacerdotes non sint, cum plebei potius vocari debeant: quàm verò sine ratione hanc nobis calumniam intēdant, norunt etiam rudes atque ignari litterarum. Ecclesia enim ab ini-

tio

Quinta.

84

tin, eos homines vocare Laicos consuevit, qui sacris non sunt ordinibus initiati: atque hoc sensu, Synodi, vocabulo perpetuò vsa sunt. nisi quæ est istorum nebulonum, & triobolarium Grammaticorum impudentia, atque insania, omnes homines sacerdotes dici velint. plebei autem, viles, atque ignobiles, vulgig, sèx, etiam prouerbio appellari solent.

Laicus, quæ
uox sit.

Urgent adhuc, nihil mirum est, si olim Episcopi ad iudicandum & definiendum soli admitterentur: erat enim tunc temporis, magna copia doctorum, et sanctorum Episcoporum, quia etià ex Laicis ad Episcopatum homines promouebantur, atque ideo necessarium non erat, ut Laici se Concilio insererent: modo verò, inquirunt, cum paucissimi Episcopi, in bonorum, atq; doctorum numero iure possint haberi, necesse est Laici admittantur, veluti suppetias indoctis Episcopis laturi.

Obicitur.

Verum hac ratio plura continet peccata. primum pugnat cum superioribus: dixerant enim ipso iure habere Laicos locum, & vocem in Synodo, atque ad eos pertinere ius suffragij ferendi: negant modo, cum aiunt, culpa Episcoporum effectum, ut Laicis locus sit in Concilio. deinde summum est quod asserunt, plurimos olim vita, & doctrina celeberrimos in Synodis adfuisse, modo verò vix unum, aut alterum reperiri. paucissimos namque historia commemorant, si cum reliquis

Soluitur.

I

2

L 4. confè-

Tridēti plu-
rimi Episco-
pi docti, &
sancti.

conferantur: nunc verò plurimos Tridenti pos-
sis reperire, claros exemplo, atque doctrina vi-
ros. noni ego ex omni natione non parum mul-
tos, usque adeò religione ac scientia prestantes
(inter quos Andrea Cuestam Legion, Episcopum
referre volo, cuius imprimis due ille virtutes
passim celebrantur, ut equi, & insti tenacissi-
mus existat, neque peregrinis doctrinis abduci
se à veritate usquam patiat) ut sperem, pro-
cedente etate, cum de medio sublatis, invidia
liberi, atque exempti sint, summo eos loco haben-
dos fore.

Pascitur in vinis liuor post fata quiescit.
Inquit Poeta.

3 Tertio peccat ratio, cum in ea sumitur, olim
Laicos magno studio ad Episcopatum fuisse vo-
catos: quod ab eis malitiosè dictum interpretor,
ut Laicis, more strenuorum parasitorum, blan-
diantur, & Ecclesie suggilent. sed impudentissi-
mè mentiuntur cum id asserunt. nihil est enim
tam contrarium Ecclesiasticæ discipline: ni-
hil tam ab eius legibus & institutis alienum,
quàm ex Laicis quempiam ad Episcopatum su-
bitò promoueri.

Ex laicis su-
bitò nò de-
bet, quis
promoueri
ad Episco-
patum.

In Concilio Aurelianensi Can. 9. sic defini-
tum est: nullus ex Laicis absque annua conuer-
satione premissa, Episcopus ordinetur: ita ut in-
tra anni ipsius spatium à doctis & probatis vi-
ris,

ris, disciplinis, & regulis spiritualibus plenius
instruatur.

Cap. 3. Conc. Sardicens. ne quis ex Laico
Episcopus efficiatur, sed per gradus potius pro-
moueat, definitum est his uerbis. Osius Epi-
scopus dixit, & hoc necessarium est, ut diligen-
tissime tractetis, si foris, aut diues, aut schola-
sticus de foro, aut ex administratore Episcopus
fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi an-
te lectoris munere, & officio Diaconi, ac Pre-
sbyteri fuerit defunctus, & ita per singulos gra-
dus; si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episco-
patus. illa huius rei ratio redditur: quoniam per
has promotiones, quæ habebunt longum tempus,
potest probari, quæ fide sit, quæ modestia, quæ
grauitate, & verecundia. altera etiam ratio il-
la est, quia conueniens non est, neque ratio, aut
disciplina patitur, ut temerè & leuiter ordi-
netur aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaco-
nus, qui neophitus est. maximè cum Magister
Gentium Paulus, ne hoc fieret, denunciasset, &
prohibuisse videatur. sed ij, quorum per longum
tempus examinata sit vita: & merita compro-
bata: omnes dixerunt placere sibi.

Can. 5. Synodi generalis octaua, tempus ad
eam rem necessarium explicatur scrupulosè his
uerbis.

Nullus de Senatoria dignitate, vel de aliquo
Laico-

Disputatio

Laicorum ordine nuper tonsus eligatur, vel suscipiatur Patriarcha, nisi secundum definitionem quæ prolata est ab hac sancta & magna Synodo. scilicet, si omnem gradum Ecclesiasticum transigens per definita nunc tempora irreprehensibilis inuentus extiterit, & probatus: ita ut in gradu lectorum annum compleat: in subdiaconatu, duos: sitq; Diaconus, tribus: et Presbyter quattuor.

Neque id sanè mirum est: quando non semel est definitum, ne presbyter quispiam ex Laico efficiatur nisi per gradus. decretum est hoc, Can. 38. Concily Bracarensis. cap. 5. decretorum Innocenti. Epistola 4. ad Felicem Nucernianum Episcopum. cap. 3. Epist. 3. Syrity ad uniuersos orthodoxos. Cælestinus Papa in decreto sua sanctionis cap. 21. & Leo Papa in suis decretalibus cap. 33. accuratè cauendum esse iubent, ne quispiam ex Laico Episcopus efficiatur.

Nicolaus etiam Papa in Epist. ad Michaelem Imperatorem, quæ inserta est aëctioni quarta Synodi generalis octauæ. rursum Adrianus Primus in epist. quam Constantinopolim destinauit pro venerandis imaginibus. et quoniam Photius, qui Laicus cum esset, Patriarchatum usurpauerat, excusare se apud Nicolau Papam volebat, exemplo antiquorum patrum, Nestary, atque Ambrosii, in secunda Epist. ad Photium,

Nico-

Sexta.

86

Nicolaus, hanc excusationis Ansam infringit, dicens, eos patres à Deo vitæ suæ testimonium habuisse: quo careret Photius.

DISPUTATIO SEXTA.

AN SYNODVS TRIDENTINA
Christiana sit.

VDITE obsecro vos, o lectores Candidi: audiat potius uniuersus orbis terrarum: quò usque temeritas, aut uerius insania hereticorum processerit, intelliget. audet impurissimi homines affirmare, Synodum Tridentinam, Christianam non esse: ad hanc uerò sententiã confirmandam, illis in primis argumentis utuntur, quæ ex conuocante, ex presidente, ex loco, ex libertate sumuntur: & sunt a me accuratissime hæctenus confutata, atque explosa iudicio ueritatis, & momento rationis. iure enim illam indixit Pontifex, atq; in ea presidet per Legatos suos. locus est admodum accommodatus huic negotio gerendo: patres autem tam sunt liberi in sententijs dicendis:

dis, præsertim ubi causa Pontificis agitur, ut sapenmerò liberius quàm fortasse par esset, me inspectante, non pauci sint loquuti. superest explicanda una tantum norma rerum in Concilio tractandarum, hanc si ostenderit maxime Christianam esse, solemnem in Concilijs, & convenientem negotijs, de quibus suscepta tractatio est, abundè aduersarijs nostris satisfactum esse putabimus. de hac verò norma nihil prorsus seorsum dicemus: partim quòd multa dixerimus cù aduersus Montanum ageremus, partim, quòd plurima sint in hanc sententiam, & exactissima omnia, à viris non paucis Catholicis scripta, sed maxime à sanctissimo Ossio Cardinali, tum in libro de expresso verbo Dei: tum in Prolegomenis contra Brentium: tum etiam in catechismo. que verò aduersarij adferunt argumenta per partes atque scrupulosè omnia sunt excutienda.

Illud initio, quod aduersarij ponunt, tanquam verum accipio atque amplector, unum ex precipuis Synodorum omnium fructibus, sed precipuè œcumenicarum esse, veri & falsi inquisitionem, diiudicationemq; sic ut falsum respiciatur, stabiliatur verum.

Pendet hæc utilitas ex duobus, quod aduersarij etiam ingenuè fatentur, si inquam rectam & probam normam habeamus inuestiganda & iudicanda veritatis. deinde si eà utamur rectè.

utroq;

utroque vero nomine dant operam aduersarij, ut persuadeant hominibus nequaquã esse Christianam hanc Synodum: & quia ignoramus omnino rectam formam, aut cognita, nequaquã uti volumus in questionibus fidei explanandis, & controuersis dirimendis. exordiuntur autem à priori parte sententia, hoc modo.

Scriptura sacra norma est inquirendi atque explorandi veritatem: ergo illa solum nobis agendum in Concilio est ubi veritatem inquiremus.

R & aduersariorum.

Nos quidem fatemur scripturam sacram potissimam normam esse inquirenda, & iudicanda veritatis: quoniam si eà suppetat, ad eam nobis confugiendum imprimis est, ubi aduersus hereticos veritatem inquiremus, at non ea sola norma est, quia si non suppetat apertum scripture sacre testimonium, quod aliquando accidit, ut monstrabo, ad refellenda mendacia, atque hereses confutandas, quasi secunda navigatione, ut est in proverbio, Apostolicis traditionibus utemur: Conciliorum definitionibus: decretis Pontificum: patrum antiquorum sententijs: atque etiam interdum scholastica Theologia. Etenim si quid obscurum, atque oppertum in sacris est literis, planum, atque apertum his efficitur præsidijs, atque adiumentis.

Soluitur.

Turpiter verò mentiuntur, cum inquirunt, nos affirmare, non modò in Synodo, sed etiam in

Fructus præcipuus Cœc.

Vis scriptu-
re Sacre.

in quouis alio de religione iudicio, potissimum esse patres audiendos, Concilia, Pontifices Maximos, ipsamq; scholasticam Theologiam: nos enim Principem in omni negotio locum sacris literis tribuimus: has ipsas, munissimam arcem putamus, ad quas etiam potissimum confugimus, cum est aduersus hereticos nobis dimicandum. sed quoniam, ut dixi, aliquando fit, ut aperto earum testimonio destituamur, eligimus, quod dicitur vulgo, minima malorum: petimusq; opem ab his, in quibus presidij plurimum est collocatum.

Theologia
scholastica.

Illud verò dissimulare nolo, præter rationem ullam aut potius indignè scholasticam Theologiam ab his hominibus tractari, cum illam, hoc loco, somnia, monachorum abominationes, imposturas cacodemonum, nugas vetularum, chaos confusionum, sexcentisq; alijs, id genus nominibus appellant. Neque enim dubium esse possit, quin hæc disputatoria Theologia multum ad veritatem excutiendam momenti habeat, quæ, ut Democritus aiebat, in profundo demersa atque sepulta iacet: dum in contrariam partem, eius ope, argumenta conferuntur: dum hæc veluti trutina, expenduntur momenta rationum, dum his assueti atque exerciti, multò promptiores ad vnamquamque disciplinam capeffendam reddimur, dum vis ingenij acuitur,
dum

dum facultas animi exeritur, ac velut in prociectu collocatur, deniq; dū ad omne genus contentionis eadem armantur inermes. præsertim si hæc studia, cum sanctarum litterarum lectio-
ne, ingenuarum artium scientia, & notitia humaniorum disciplinarum coniuncta sint. tunc enim perfectus ille, quem desiderare debemus, atque omnibus numeris absolutus Theologus euadet. verum heretici his presidij animi, unde plurimum suis erroribus malorum timent excutos nos esse cuperent, ac destitutos omnino, longè facilius hominibus imponerent, & Christianam Rempubicam pessundarent. at nos tantò accuratius, diligentiusq; in hæc ipsa studia incumbendum ducimus, quanto illa uehementius aduersarij oderunt: modo caterarum artium studium non negligamus, quæ non in negotio solum, sed etiam in otio, iuuare magnopere possunt.

Miror tamen, quòd, quæ sit præcipua huius Theologiæ vis dissimulare volentes aduersarij, Chaos illam confusionum appellent. nihil est enim huius sacri studij tam peculiare atque suū, quàm rebus alioqui obscuris, & impeditis lumen & splendorem adferre. heu quanto verius vestra scripta Chaos confusionum, & pelagus tenebrarum infinitum possimus dicere. quod errorum uestrorum magister Lutherus de libris suis disserens libenter agnoscit, cum ait, libros meos, aut
uerius

In Præfat.
primi Tomi
operū sua-
rum.

Disputatio

uerius confusiones lucubrationum mearum &c. ut Iacobo Apostolo mirum in modum consentiat, qui de Martino, ac similibus haeticis agens, desummare eos inquit, suas confusiones.

Ut autem doceant nihili à nobis fieri sacras scripturas testimonium citant sanctissimi, ac doctissimi uiri Cardinalis Varmiensis, Legati in hoc sacro Concilio, in libro què aduersus nostri temporis haereses scripsit de expresso uerbo Dei: quo loco, facessere, inquit, iubet, sacram scripturam, atque illud sequendum monet, quod nobis caelestis magister dignatus fuerit reuelare.

Officius Cardinalis à calumnia haeticorum liberatur.

Sed exclamare lubet & iustis quaestibus caelum implere, ut aduersus tam apertos hostes ueritatis, aduersus tam nefarios haeticos ira Dei pronocem, in uindictam patrati sceleris. sciebam ego haeticos homines cum contra Catholicos differunt, mendacijs; imposturis, & sycophantijs agere solere: quod quauis ipsi etiam non inuiti fateantur, referam tamen in hanc rem uerba Remundi Rufi, uiri boni, atque docti in libro, qui duplicatio inscribitur in patronum Molinei, cum haetico differentis.

Haetici mendacijs de industria utuntur.

Cum unus, inquit Rufus, qui ad tuos se receperat, haeticos intellige: familiariter ostendisset historiam à se in Ecclesiasticis compositam, quam nunc audio apud tuos circumferri: cum multa aliter se habere dixissem, respondit,

omni

Sexta.

89

omni arte. cum istis improbis agendum est, improbos appellabat Catholicos. tum ego, at propter improbos non violandam virtutem censeo: cum neque propter probos, illis praestabiliore, ne amicos quidem, ut Philosophi, etiam Ethnici, in suis sectis sanctam ueritatem dicebant. Neque etiam odio improborum lededi sunt probi: tum ille, ut erat vel Sophista, vel Philosophus, finis, inquit, bonus est, sic in ordinem cogentur. si mendacijs cogi in ordinem putas, respondi, hac mendacia latere diutius oportet: nam si deprehendantur, ut facile à doctis, laedes te, & uos: ut potest ea nulla fides. alia inuenda est ratio cogendi in ordinem, quam mendacijs. deinde in finem bonum putas, furtum, iniuriam, sacrilegium, quò illa spectant? si in populares, uel te ipsum, illa nolles, cur in sacerdotium? singulorum culpa, uniuersorum, aut dignitatis, aut potestatis non est. mutamus ista inquit, quando potero clades adferam. latebunt quando poterunt, ualebunt apud vulgus ista mendacia. hac ex haetico Rufus narrat: qua nos referre operapretium duximus: ut intelligant omnes, mendacijs se plurimum haeticos tueri.

Sciebam etiam, eos saepenumero truncatis sanctarum scripturarum, et patrum testimonij agere consueuisse, quod Can. 6. generalis sexta Synodus testatur, nusquam tamen mihi persua-

Truncatis testimonij utuntur.

M seram

seram, tam nullius ingeny, aut iudicij eos esse, tam stultos, ac temerarios, ut publicis usque adeo sy-cophantijs, & imposturis illudere orbi terrarum posse se arbitrentur, quam est illa, qua sanctissimum Cardinalem grauare volunt hoc loco, heretici Protestantes: & Nicolaus Gallus in-ritio eius libri, quem normam atque praxim con-stituenda religionis inscribit. planè ex enim con-stit, amplissimum virum ex sententia heretico-rum, qui Suencfeldiani appellantur, cum illos re-prebenderet, ea verba protulisse. audite obsecro vos, quicumque verum agnoscendi studio capi-mini, qua consequuntur, atque antecedunt, faci-le mendacium hereticorum deprehendatis. Of-ficius Cardinalis ad Regem Poloniae scribens, ita inquit.

Officius ex
alioſi ſen-
tentia lo-
quutus.

Erupit alicundè non ita multò Baltasar Paci-montanus: is non à Luthero magis, quam à Zuinglio, in certis locis interpretandis sanctarum scripturarum dissensit: ac quod ipse, non quod illi vellent, hoc sentire scripturam contendit. vi-derunt hoc Prophetae caelestes (quorum nunc prin-ceps est Suencfeldius) quòd isti suo sensui scri-pturas attemperarent: nec pro sententia scri-pturarum, sed pro sua dimicarent: & sic secum cogitare coeperunt: quousq; tandem excucula-torum istorum tyrannidem feremus (Marti-num & Zuinglium significauit) vi, quod produ-ctis

ſtis, è scriptura vocabulis aliquot, eorum alicui-ſum est, id tanquam expressum verbum Dei adorare necesse habeamus? cum tamen sic ipsos inter se pugnantes uideamus: dum hoc quisque contendit, ut non qua Apostoli, aut Euangelista, sed qua propria ipsius est sententia, eam pro ex-presso uerbo Dei sectatores habeant. sic cine isti se tanquam numina coli uolunt? quid aliud re-ſtat, quam ut incuruemur coram hoc, aut illo? & quicquid eorum aliquis dixerit, è uestigio tan-quam Dei uocem adoremus? offensa ea re here-tici Suencfeldiani eam rationem inierunt inter-pretandi scripturam sacram, qua uerbis cita-tis ex Officio, ab hereticis continetur. dixerunt enim, nos uerò Dei de caelo sententiam potius ſpectabimus: & cetera qua Protestantes nar-rant. ob eam etenim causam Suencfeldiani, Prophetae appellati sunt.

Idem quoque docemur uerbis illis, qua Ora-tionem superiorem consequuntur. nam ubi isto-rum Prophetarum sermonem retulit Officius, ui-des intulit, pientissimè Rex, quò tandem res reci-derit, & quam uerè dictum est ab Augustino, quòd omninò de medio scripturarum auferatur auctoritas.

Quoniam autem pacto ex propria sententia sanctissimus, atque doctissimus Cardinalis id po-tuit dicere, qui Suencfeldium, atque eius sectato-

Disputatio

res, lib. primo contra Brentium tam acriter impugnat? cuius uerba quoniam plurimum ad hanc rem momenti adferunt, non grauaabor etiam scrupulosè referre.

Quartum, inquit Ossius, Euangelium edidit in lucem Suencfeldius: contra quem scriptos uidimus lingua Germanica quinque libros: cum uideret Lutheranos, Sacramentarios, & Anabaptistas, non huius modo tempestatis, uerum etiam priscorum saeculorum haeticos, ex scripturis errores suos confirmare: quod usque adeo uerum & certum est, ut etiam nostri temporis haeseon architectus Martinus id inficias ire non possit: qui propterea dicit ad extremum, non men hoc esse consequentiam scripturam Canonicam, ut uocetur liber haeticorum, quòd ex eo ducant originem omnes haeses: quando quidem omnes haetici scripturae praesidio utuntur. hoc igitur cum animaduertisset, ac fortasse in ipsius etiam Lutheri libris legisset Suencfeldius, excogitauit et ipse nouam haesim, ac scripturarum nixus praesidio, scripturis auctoritatem omnem abrogare conatus est. sic enim loquitur cù suis: sunt autem haec illa uerba, quae aduersarij testantur Ossium Cardinalem dicere ex propria sententia.

Non oportet legis aut scripturae esse peritum, sed à Deo doctum: etiam si milles percurreris biblio-

Sexta.

91

bibliorum lectionem, tamen non nisi scripturae peritus euades, & nunquam à Deo doctus: uanus est labor qui scripturae impenditur: scriptura enim creatura est, non conuenit nimium Christiano creaturae additum esse. Deum audire oportet. eius uoces de caelo spectanda sunt, ut erudiant. beatus uir, inquit David, quem tu erudieris domine. aequè nos docet hodie, atque olim Patriarchas, & Prophetas. uisionibus, somnijs attendendum. illis enim loquitur nobis Deus. uox Dei rectè docet. scriptura non est uerbum Dei, sed mortua tantum littera, & inter alias creaturas reputanda. ne putes te ex scripturis doctum: è caelis illud spectandum erit, non è libris. Spiritus Sanctus è supernis labitur citra omne medium, non per externum auditum, & uocalem praedicationem, seu scripturarum lectionem. haetenus Suencfeldius.

Milius egit hac parte cum sanctissimo uiro haeticus alius, non enim audez omnino ea Ossio uerba tribuere: quod faciunt Protestantes, quorum est hic etiam unus. ut intelligamus, ipsos haeticos non cum alijs modò, sed etiam secum mirabiliter pugnare: alieno enim malo, paulò minus alijs desipiens, ita inquit.

In cuius rei testimonium unum locum ex plurimis proferam, in quo, alterius cuiusdam sententiam de hac re Ossius citans, comprobat. me-

morat statim superiora illa verba, quae Offiō tribuunt heretici, & à me quorsum dicta sint, explanatum est.

Neque mirum videri debet alicui, quòd tam apertis sycophantijs aduersum nos heretici agant: quando ipsorum post Martinum doctorem, Philippus Melancthon, illa maxime causa gloriatur, quòd astu, calliditate, dolisq; Euangelium Christi offuscari, & salutiferam infecerit crucis doctrinam. quorsum enim vulgatum illud Melancthonis symbolum spectat serpens obvolutus cruci, ex cuius ore sagitta prodeat tincta veneno? non aliò sanè, quam ut qui diligenter inspexerint, norint, de Christi cruce callidè, se, atque suos predicare, & quae mentes auditorum verba possint pestifera doctrina veneno inficere.

Qua causa
heretici Offi-
cium malè
tractent.

Multò minus mirandum est, si aduersarij nostri, Cardinalis Offiij auctoritatem imprimis eluare studeant, dum hæc in eum mendacia iactant. norunt quanti ille à bonis viris fieri soleat; neque ignorant, quantum eius doctrina ad euertendas hæreses momenti habeat: atq; ob eam rem eximius eius labores impensos litteris sugillant. sed obmurmurent licet, & inuidia, atque odij stimulis concitati rumpantur homines nebulones, triobolaresq; nusquam Offiij gloriam vlla ex parte possint imminuere. solida illa est, & quae firmis radicibus nitatur.

Pergunt,

Pergunt deinde inani quodam se labore consumere, ut probent solas sacras litteras verbum Dei esse, atque illis duntaxat agendum esse in Synodo. quam in rem ferè triginta positiones heretici memorant, quae sunt à me percurrenda, atque excutienda sigillatim, ut constare possit apertè verè ne illae an falsae sint, & quatenus tales putare debeamus. sed quoniam sæpenumero necessitate compulsi in sermonem incidere debemus de expresso verbo Dei, operapretium fuerit initio sumere, quod nam expressum Dei verbum appellemus: hoc planè nos docet Cardinalis Offiij citato libro de expresso verbo Dei: cuius verba in medium producemus.

Expressum
verbum Dei.

Sunt, inquit ille, in diuinis scripturis multa Dei verba: omnia tamen sunt unum Dei verbum, dilige. omnis enim lex in uno sermone impletur, inquit Apostolus. neque vniuersa modo lex, verum & Prophetæ sicut ipse testatur Christus. itaque plenitudo legis, & finis omnis præcepti, charitas est: ad eam enim refertur omne præceptum. in nullis scripturis, inquit August. aliud inquiratis: nemo vobis aliud præcipiat. quicquid obscurum est in scriptura, hæc, ibi obscura est. quicquid ibi planum est, hæc, ibi aperta est. præceptum istud, charitas, est super omnes caelos: est super omnes libros. ei subduntur omnes libri: ei militat omnis lingua sanctorum.

Ad Eph. ca.
5.
Math 22.

Ad Ro. 13.
1. ad Tim. 1.

M 4 quis-

Disputatio

quicquid habeas, hanc solam nisi habeas, nihil tibi prodest: alia: si non habeas, hanc solam habe, & implesti legem. si una hac absit, inania: si una hac adsit, plena sunt omnia. sola hac est qua ad salutem sufficit, quia si perfecta est coniunctas ceteras habet uirtutes, hoc igitur uerbum consuetas, uerbum abbrevians, saluificans. uerbum charitatis tam expressum est, & dilucidum, ut illud etiam absque scripturis disci, scribat Clemens Alexandrinus, cum sit spirituale decretum, cordibus fidelium, quantibet rudes y sint, inscriptum. itaque nemo potest esse tam hebes, qui uerbum hoc non intelligat; neq; ab eius ignorantia quisquam excusatur. hoc illud uerbum, de quo dicit psaltes, lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. de quo loquitur idem: preceptum tuum lucidum, illuminas oculos. quamobrem praeclare dictum est ab August. qui uult habere notitiam Dei, amet: sed iam ad ipsas positiones aggrediamur.

Positiones uero has sententias iure appellamus, quoniam sunt procul à communi sensu hominum posita.

Olim, aiunt, Euangeliorum liber in medio Synodi consuebat, ergo patres significabant, ex Euangelio duntaxat Christum esse audendum in omni iudicio de religione.

Uitiosa collectio hac est. non enim eà causa factum

Ca. 22. lib. 3
pedag.

Psal. 118.

Psal. 18.

Prima positio.

Confutatur

Sexta.

93

Etum esse putandum est: sed potius ut insinuarent patres, in Euangelio fidei, atque morum praecipia contineri: quorum formandorum causa Synodus cogi soleat. nam si eà maximè causa quam heretici memorant, in medio Theatri liber Euangeliorum collocatur, nihil ad eam rem in uetere Testamento, nihil in Apostolicis Epistolis, nihil in Actis & Apocalypsi praesidi inerat, atque qui ij sacri sine dubio sunt libri: & expressum uerbum Dei. nostris autè temporibus, Christi crux, qua potissimum explicatur sacris litteris: in medio Synodi statuitur.

Habemus, inquiunt, innumera mandata aeterni patris, ut dilectum filium suum audiamus.

Verum id est. sed audimus illum loquentem, modo per scripturam sacram, modo per traditiones, modo per sacrosancta Concilia, modo per sanctos suos, qui eius nobis uocem explicuerunt hactenus, & singulis momentis explanant. neque enim modum perscripsit, quo nos illum loquentem audire deberemus: & loquitur ille, ut Paulus ait, multifariam, multisq; modis.

Iubet ut scripturas scrutemur.

Verum est. sed ut scripturas commodius, & maiori cum utilitate scrutari possimus, atque inuenire quod quarimus nullo errore, & exiguo negotio, adminiculo utimur Conciliorum, traditionum, Pontificiarum definitionum, & patrum, quos

Cruce i medio theatro posita.

2. Positio.

Refutatur.

Disputatio

quos introduxit Rex in cellam vinariam: & quibus Christus aperuit librum signatum sigillis septem.

Iubet, ut in dubijs ad Mosem, atque Prophetas recurramus.

Verum id est, atque ita nos facimus cum praesidio eorum utimur, qua paulò ante commemoravi. hæc enim omnia nobis Mosem atque Prophetas aperiunt, qui obscuri sunt admodum sæpenumero, atque intellectu longè difficillimi. imò verò, instar Mosi, et Prophetarum sunt traditiones, Concilia, Pontifices, & patres. dant enim nobis modò responsa, ut quondam Moses, & Propheta. neque immeritò personæ nominantur, non scripta.

3. Positio.

Habemus, inquit, exempla Christi, & Apostolorum, qui cum rei cuiuspiam fidem facere vellent, ad sacram scripturam confugebāt.

Cōfutatō.

Habemus sane: sed similiter habemus Apostolorum præceptum, qui iubent, ut traditionum diligentem rationem habeamus. Paulus ad Thess. scribens. Itaque fratres, scite, ait, & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram. & cum suppetit nobis ad fidem faciendam apertum testimonium sancturarum scripturarum, non solemus ad traditiones confugere. quod exemplo Christi, & Apostolorum docemur.

secundæ ad
Thess. ca. 2.

Quan-

Sexta.

94

Quamquam ipsæ etiam traditiones, & Conciliorum decreta, sæpenumero appellari sacra scriptura consueverunt. cap. 67. Synodi generalis sextæ sic scriptum est, sacra scriptura nobis præcipit, ut abstinemus à sanguine, & suffocato, & fornicatione. atqui hoc ipsum in Concilio Apostolorum est definitum. idem scribit beatus Thomas, opusc. 73. cap. 5. his verbis. voco legem diuinam, que in Canone scriptura sacra, & in decretis sanctorum patrum, ac Concilijs continetur.

traditiones
dicuntur sa-
cra scriptu-
ra.

Scripturæ, inquit, planæ, atque apertæ sunt, ergo non indigent externis traditionum praesidijs.

4. Positio.

Bisariam ad hoc dici possit. primum, non est tam aperta sacra scriptura ut interpretatione non egeat: quod etiam ipsi nobis aduersarij concedunt, dum de uno, atque eodem loco, multas adferunt interpretationes, & illas omnes varias penitus, atque diuersas. quod ego contra Montanum differens subiectis exemplis monstraui.

Confutatō

Deinde qui traditionibus utitur, non externis praesidijs uti censendus est: cum nobis sacrae literæ præcipiant, ut traditionum curam habeamus.

Dicitur autem verbum domini lucidum, tum ea ratione, quam superius ex Ossio retuli: tum etiam quia si semel illud benè explicatum animo

Verbum do-
mini luci-
dum.

inseras

inferas, magnam lucem & splendorem suppeditat ad vitam sine crimine transigendam.

Viz domini
planæ.

Via autem domini plane sunt, quoniam earum exitus, quies est, tranquillitas est. & qui per eas incedit, à sine non aberrat, neque defuitigari possit: cum spectet coronam vitæ, quam promissit Deus, ut Paulus ait, diligentibus se.

5. Positio.

Christus, inquit, traditiones reprehendit, atque illos insuper qui traditionibus utuntur.

Confutatio

Duplex est traditio, quod nos ipsum expressum Dei verbum docet. una que pugnat cum Christi lege, & tota humana est, atque carnalis: qualis illa erat, de parentibus constituta in necessitate deserendis, ut oblationes maxima, & frequentes altario offerentur, que pugnat cum illo præcepto, honora patrem tuum, & matrem tuam. Altera est spiritalis, & que ad explicandam pertinet voluntatem diuinam: qualis est ea, cuius, citato superius loco, Paulus meminit. primum itaq; genus traditionum Christus senerè admodum impugnat, & reprehendit: item etiam eos homines, qui id genus traditionibus fiderent. has reprobat Matth. 15. dicens, quare vos transgredimini mandatum Dei, propter traditiones vestras? de his disserit cum ait, frustra me colunt mandatis hominum. harum sectatores cæcos appellat, & duces cæcorum. has innuit, cum ad Titum scribens cap. 1. ait, ne

atten-

attendatis mandatis hominum auertentium se à veritate. secundum verò genus tantum abest ut vituperet, ut illud magnopere commédare videatur per beatum Paulum ad Thessalonicenses. imo verò cum sit quoddam aliud interiectum genus traditionum, que sunt quidem indifferentes, cuiusmodi erat sepius lauare manus, & purgare vrceolos, earum observatores Christus non carpit. nam cum Apostoli à Iudeis increparentur, quòd antè prandium non lauarent manus, non reprehendit Iudaos: Apostolos verò venia dignos censuit, atque pronunciat.

6. Positio.

Si non scripturæ sacre testimonium, inquit, sed patrum iudicium sequendum est, cum de moribus aut fide controuersia incidit, quo pacto poterunt similes lites dirimi, initio nascentis Ecclesiæ, ubi neque Thoma, neque aliorum patrum erant scripta?

Confutatio

Dicendum est primum, quo tempore non supererit apertum scripturæ sacre testimonium, ad traditiones cõfugiebatur, quas Christus docuit Apostolos suos: ipsiq; Apostoli alios docuerunt. nusquã enim illa in Ecclesia Christi defuerunt.

Deinde aderat summus Pontifex his ipsis controuersis à Christo Iesu index constitutus, cuius mens diuinis radijs illustrata, quæ agenda essent facile cernebat: habemus exemplum huius rei, Concilium Apostolorum, in quo non parum mul-

ta

ea definita, esse constat, ad quæ decernenda, haud dubie non habuerunt iudices, sacrarum scripturarum apertum testimonium, ut fuerit necessarium partim traditis sibi à Christo, quæ scripta non erant, partim diuina ope Spiritus sancti adiuuari.

Quamquam nullum fuisse usquam tempus existimo, in quo non aliquid, quod ad Ecclesiam instructionem pertineret, à sanctis patribus præter Canonicam doctrinam, mandatum litteris habuerimus. nam statim post Apostolos Christi, Clementis, Lini, Cleri, & aliorum Pontificum, magnorumque virorum aderant scripta, quibus instrui Christiani potuerunt, si qua re, præter litteras sacras, esset opus.

7. Positio. Norma, inquit, iudicij paucis, & definitis, ac certis scriptis comprehendenda debet. at scriptura sacra est definita, interpretum scripta indefinita, & incerta.

Confutatio. Dicendum, quod licet scriptura sacra, libris, paginis, versibus, atque verbis sit definita, sententia proculdubio infinita est. quare opus est ad difficultatem sententiarum de medio tollendam interpretum atque explanatorum opera, & studio. huiusmodi sunt traditiones, Pontificum sanctiones, decreta Conciliorum, & patrum sententia. contra verò contingit in cæteris. licet enim alia scripta libris & paginis penè infinita sint, senten-

sententia & interpretatione sunt definita. cum omnia eò maxime referantur. ut Dei uoluntatem, atque eius scripturam interpretemur.

Non sunt, inquit, olim miracula edita in confirmationem doctrine hominum, Hieronymi inquam, Augustini, & aliorum, ergo non est illa tanti facienda, ut eadem, tanquam certo atque euidenti argumento uiri uelimus, ad iudicium de religione faciendum.

Confutatio. Fatemur, nusquam fuisse edita miracula in confirmationem humanæ doctrine, quatenus illa humana est. at uerò sæpenumero sunt edita, ut constaret, illam doctrinam diuinam esse, Euangelicam esse, hoc est Deo, atque eius sacro Euangelio confirmem, et maxime consentaneam. hoc nemo possit negare, cum etiam ipsimet aduersarij undecima positione id concedant, dicentes.

Omnes patres confessi sunt, se sua ex sacris litteris accepisse: & inde, ut ex fonte, omnia sua probare sunt conati. itaque olim in confirmationem uitæ, atque doctrine miracula edebantur.

9. Positio. Norma, inquit, iudicij, publicum quiddam esse oportet, & confirmatum à summa auctoritate: sed talis est sola scriptura sacra.

Confutatio. Fateor priorem huius sententiæ partem ueram, ac certam esse: cæterum secunda pars falsa omnino, atque improbabilis existit. tamen si enim scriptura sacra publicum quiddam sit, & sum-

summa confirmatum auctoritate, non est id san-
 ctarum scripturarum proprium, sed etiã
 traditionum uniuersalium, Canonum, qui con-
 duntur in Synodis, ac definitionum de fide, quas
 Romani Pontifices faciunt. sunt enim publica
 norma & Christi auctoritate probata, qua sum-
 ma est. ille etenim, neque Pontificem errare sinit,
 neque permittit usquã ut Concilia generalia la-
 bantur. traditiones uerò que sunt ab Apostolis
 ductæ, & totius Christiani orbis consensu firma-
 tæ haud dubiè a Christo comprobantur. certis ta-
 men quibusdam interuallis, cum discernantur,
 semper Principem locum sacræ litteræ, iure oc-
 cupant suo.

traditiones
 Christi au-
 thoritate fir-
 matæ.

10. Positio.

Confutatur

Illud autem admonere lubet, quo, abunde sa-
 tis decima positioni responsum esse iudico, sacras
 litteras non esse eò duntaxat à Christo destinatas
 ut habeamus iudicij normam, quod aduersarij
 malitia potius quàm ignorantia ducti tanto pe-
 re urgent, sed potius ut nos instruant, ad uirtu-
 tem instigent, & meliores reddant. quia scri-
 ptura diuinitus inspirata, Paulus ait, utilis est
 ad docendum, quomodo spiritaliter degere de-
 beamus. quem usum, qui maximus sanè est, ex
 sacris litteris habere possimus, tametsi de fide his
 nulla, aut controuersia usquam exoritur. & sic
 interdum ut in eisdem ad dirimendum de fide
 questionem testimonia aperta non suppetant, ni-
 si uel

si uel Apostolica traditio, uel Pontifex Maxi-
 mus, uel etiam patres in Synodo legitime coacta
 ope cœlestis Spiritus adiuti suppetias ferant.

Omnes patres, inquit, professi sunt, sua se
 ex sacris litteris hausisse, ergo illa solum nobis
 sunt aduenda.

11. Positio.

Refutatur.

Fateor quod accipiunt, si eo sensu dictum sit,
 occasionem, & initia rerum, quas suis libris
 cõplexi sunt, ex sacris libris potissimum cœpisse,
 atque ea scripsisse patres que non discrepent à lit-
 teris sacris, sed consentiant potius cum eisdem.
 at non propterea libri patrum non sunt nobis
 aduendi. neq; qui eorum doctrina utuntur, re-
 rum naturam inuertunt: & mensuram ex re
 mensurata diiudicant, aut fonti riuum antefe-
 runt, quod aduersarij nobis obijciunt. sed quem-
 admodum riuus notitia accepta, in fontem, unde
 ille est ortus, nos ducit, atque interdum res men-
 surata, in ipsam mensuram, ita quoq; sanctorum
 patrum scriptis in sanctorum scripturarum co-
 gnitionem sæpenumero perducimur. sunt enim
 fidei cuiusdam instar. neque id ullo modo est plu-
 ris patres, quàm sacras litteras putare; sed po-
 tius eosdem scripturarum seruos, atque mini-
 stros facere, cum omnem suam operam in san-
 ctas scripturas collocent, atque illis explicandis
 summo studio, & diligentia incumbant.

Aiunt, Papas sæpenumero sanctorum scri-
 pturarum

12. Positio.

N

pturarum

ptuarum rudes fuisse, atque ideo nihil illos scribere potuisse, quod inuaret Ecclesiam.

Refutatur.

Dico paucos (quod sciam) ab initio tales extitisse, quales nobis heretici, plurimos eorum faciunt. si quidem magna ex parte ad Ecclesia gubernacula viri docti, atq; prudentes sederunt. licet verò concedamus fuisse aliquando Pontificem, qui non tam exactè & perfectè studijs sanctorum scripturarum imbutus, & cumulatus extiterit, quam ratio postulat, habent illi semper consiliarios doctissimos, atque optimos viros, quorum consilio inuari possunt, cum res ipsa postulare videbitur. & quò quisque minus ingenio, atque doctrina valet, eò magis aliorum consilium requirit. habent etiam Spiritus sancti presentem opem, qui in negotijs fidei definiendis errare Pontificem non sinit, quod est à me monstratum alio loco: cum venerit Paracletus, inquit Iesus, quem mittet pater in nomine meo, docebit omnia, & suggeret omnia, quæ sunt inquam ad Ecclesia gubernationem necessaria.

13. Positio.

Patres, inquit, Papa, & Concilia, solum egerunt de controuersis sui temporis: ergo nostris causis accommodari illa non possunt.

Cõfutatio.

Egregia sanè argumentandi forma, aut ridicula potius. quasi verò leges ciuiles, quas temporis necessitas excogitauit, illis dumtaxat temporibus conueniant, quibus inuenta atq; lata sunt:

ac

ac non etiam consequentibus. leges quoque Pontificia, Conciliorum, & patrum, non ad eas modò controuersias accommodabuntur, quibus tollendis reperta sunt: etenim sapenúmero in easdem causas incidimus. & si diuersæ sint, difficile non est ex latis iam legibus aliquid accipere, quod presentibus litibus, atque negotijs seruire queat: præsertim cum leges Ecclesia, longe diuturniores quam ciuiles sint, & quæ fidem attingunt, perpetua existant: neque vlla temporis iniuria antiquari, aboleriue possint.

Patres, inquit, uerustiores, & saniores, à suis scriptis ad solas sacras litteras nos ablegat, tunc maximè, cum de arduis rebus quaestio est.

Apertè mentiuntur aduersary, dum ita loquuntur. solum id faciunt patres, ut se atque sua extenuent (cõtrà quàm faciunt heretici, qui singula sua verba, singula diuina mysteria esse putant) asserunt sententiam suam, non tanti faciendam esse, ac si ipsi errare minimè possint: quod sanè verum est. eorum enim auctoritas post diuinas litteras, post Apostolicas traditiones, post sententias summorum Pontificum, post Conciliorum decreta, numeranda est. ac nisi scripta patrum sacris litteris nitantur, proculdubio infirma auctoritatis, neque magni quidem momenti esse solent. sic nos docet Irenæus lib. 2.

aduersus scripta Valentini, cap. 56. & Hieronymus.

N 2 nymus

Leges, quibus seruire possint.

14. Positio.

Cõfutatio.
Patres sancti sua extenuant.

Irenæus.

Hieronymus.

Disputatio

nymus super Matthaeum, cum inquit, quod de scripturis non habet auctoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur. non inquit tamen, quod non est expressum in sacris litteris: & satis habent auctoritatis ex scripturis, quae vel necessario deducuntur ex eis, vel cum illis consentiunt, atque coherent: qualia proculdubio plurima sunt, quae scriptis sanctorum hominum continentur. idem quoque Cyprianus scribit in sermone de Baptismo Christi. inueniet, inquit, Christiana religio ex scripturis sacris omnium doctrinarum regulas promanasse: & hinc nasci, atque huc reuerti quicquid Ecclesiastica continet disciplina. Augustinus contra Vincetium Donatistam: nostra non sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat. subiungit, sicubi fortè aliter senserim, quam veritas postulat.

15. Positio. *Aiunt, nullus haecenus omnium patrum commentarijs suis totam sacram scripturam explicuit. & fere omnes fuerunt destituti trium linguarum cognitione, quae ad sacras litteras intelligendas magnopere necessaria est. rursum, eorum plerique; praetermissa litterae sensu solas allegorias sunt persequuti.*

Confutatio *Haec, tribus, aduersarij positionibus completuntur. sed quorsum euadunt, dicet aliquis? eo inquirunt, ut sciamus non posse ex patribus peti omnium*

Sexta. 99

omnium locorum scripturae sacra explanationem. atque ob eam rem ad ipsas solas scripturas sacras tanquam ad fontem omnium rerum esse recurrendum. ego vero nisi male diuino, eò potissimum hanc aduersariorum orationem arbitror pertinere, ut sanctissimis & doctissimis viris, qui consensu antiquitatis celebre nomen, atque eximiam laudem sunt consequuti, si possint, auctoritatem adimant: & debitum tantis laboribus honorem eripiant, dum maculas aspergunt: & notas inurunt. atque insuper suos laudibus onerent, quorum plerosque, in id vnum scimus incubuisse, ut linguarum peritiam assequerentur: bonarum artium studio, aut praetermissa profusus, aut leni duntaxat gustu comparato: quod eorum scripta palam testantur. sed nihil omnino agunt aduersarij. tametsi enim maxime velint tantorum virorum nomen, et gloriam obscurare, dum scripta vituperant, eleuant studia, nunquam profecto voti compotes euadent. iniquorum etenim hominum, sed praesertim hereticorum vituperatio, laus potius, quam honoris detractio est. nollem ego ab improbis hominibus laudari. placent similia similibus. nemo autem ignorat, antiquis temporibus, non parum multos, tum Graecos, tum Latinos extitisse, qui vniuersam sacram scripturam eruditissimis suis commentarijs sint persequuti. quis non agnouit Origenem? aut cui Hic

Disputatio

ronymus notus non est? ut ceteros silentio preteream.

Et si daremus aduersarijs, neminem habemus in uniuersa sacra scriptura fuisse scribendo occupatum, illud abundè satis existimare debemus ad hanc rem, hos, hanc partem: illos, illam felicissimè & magno cum fructu suis Commentarijs, explicuisse: usque adeò ut nullus sanctarum scripturarum locus difficilis reperiri possit, cui, non vnus modo, ex antiquis, sanctisq; patribus, sed plurimi potius lucem, atque splendorem intulerint: ex quorum admirabili consensu efficitur proculdubio summa quadam auctoritas, cui nemo facile possit obistere. hos ego in presentia numerare facile possem, & facerem sanè libenter, si qua ex parte, hac mea relatione, auditores iuuari posse putarem.

Scimus etiam non admodum paucos olim in Ecclesia fuisse, Latini, Græci, atque Hebræici sermonis peritissimos: & qui, postquam sensum litteralem, qui est veluti fundamentum reliquorum, aperuerunt, ceteros omnes sensus, magnam utilitate, & admiratione hominum, summaq; cum sua laude aperuerunt.

Ingens, aiunt, dissonantia sensuum scripturæ in ipsis patribus reperitur, ergo illi non satis possunt accommodari explicandis locis obscuris sanctarum scripturarum.

§8. 19. 20. 21.
22. 23. Posti-
tious.

Hic

Sexta.

92

Hic ego primum possem negare, quod & fæcilio, ipsos antiquos patres tum cum alijs, tum etiã secum, ubi sacras litteras interpretatur, pugnare: si qua verò parte pugnare videantur, difficile non est, pugnantiam componere. nusquam tamen pugnant ubi illos explicant locos, quibus Christiane vitæ documenta continentur: neq; id mihi vsquam hæretici monstrare possunt, quantumuis diligenter eorum euoluant scripta. sed quoniam in leuioribus rebus accidere possit, ut pugnent inter se se, nos, cum illos in medium producimus ad faciendam fidem, non tam exquirimus, quid vnus, aut alter putarit, quam quis patrum de ea re fuerit consensus: & quantum, ac quibus locis. ex his etenim tribus, illud proculdubio efficitur, quod Catholicum appellamus. quantum uos grauius reprehendendi estis ò hæretici, qui non solum ab alijs opinione, & sensu discrepatis, sed pugnantem quoque secum sententiam adducitis, quã non in mensum modò, sed in dies etiam singulos, momentaq; singula mutatis, abycitisq; id, quoniam grauissimi viri libris in vulgus aditis, & peculiaribus huic negotio, uoluminibus dicatis, monstrauerunt, quod uos ipsi maximè si uelitis, inspicari nunquam potestis, minimè hanc rem ullis testibus addicam. euoluite, quaeso uos, tabulas illas quæ ex scriptis Guillelmi Lindani Dodraceni desumptæ uulgò

Cōsuetur.

Consensum
nos docto-
rum requi-
rimus.

N 4 circum-

Disputatio

feruntur, haud dubiè me uera dicere, asseres:
& compendio hoc labore, nisi uestra scripta uobis sunt satis, liberabimini. hanc uerò de maximis rebus pugnantiam, quæ non solum in uestris animis, ut par est, sed in scriptis quoque uestris reperitur, Patriarcha uester Lutherus lib. I. contra Zuinglianos, à Sathana ortam esse inquit. quòd spiritus ille uertiginis, ipse sibi contradicat: unde liberè concludendum esse ait, Diabolum omnium dissensionum patrem, Zuinglianorum esse doctorem.

Ortus pugnantia.

Zuinglii de Luthero sententia.

Zuingliani uerò de Lutheranis in hunc modum disserunt. in te, tuosq; retorta Luthere, de te ipso, tuisq;, plus inter se, quam nobiscum pugnantibus pronuncia: et uerissimum dixeris. utrique uerò hac parte uerum dicunt. hac est enim potissima hereseos nota, si pugnantia in his insit capitibus, quæ sunt ad salutem hominum necessaria. ut uerè asseruerit Hylarius, lib. 7. de trinitate, hereticorum esse incerta omnia & uana: inuicem dissidere: non eadem de eisdem dicere: cum sint, uel duo, uel tres semetipsos arguere: de eisdem uerbis non consentientes, differentia dicere: in idem tamen blasphemie concurrere propositum.

Hylarius.

Quadrat in eisdem illud Hieremia testimonium cap. octauo, uerè mendacium operatus est stylus scribarum, confusi sunt sapientes, perterriti,

Sexta.

101

riti, & capti sunt: uerbum enim Domini proicerunt: & sapientia nulla est in eis. nos cum patrem habeamus Deum: doctorem Iesum Christum: Spiritum sanctum, qui optima suggerat: cum intra eam Ecclesiam uersemur, aduersus quam porta inferi non preualebunt, unam habemus fidem: unum baptisma: unam doctrinam de articulis fidei et sacramentis Ecclesie: unam etiam eorum locorum interpretationem, quibus nostra salus continetur. hanc, partim accepimus ex Christi Euangelio: partim ex Apostolorum scriptis: partim per traditiones à Christo datas Apostolis, & ab his, quasi per manus ad posteros transmissas. Christus aperuit scripturas discipulis qui contendebant Emaus: Christus aperuit scripturas ceteris omnibus, quandiu cum illis uixit: Christus quotidie illas aperit summis Pontificibus, Synodis sacrosanctis, patribusq;, à quibus necesse est edoceri ceteros omnes. hac est illa Cabala, quam à nobis heretici exigunt, cum qua Iudæorum Thalmud de certitudine contendere nulla ratione possit. hac à primis Ecclesie Christi temporibus ducta, nusquam hactenus ullo dolo malo, aut fraude hereticorum aboleri, aut coinquinari potuit.

Christus quotidie aperit scripturas.

Necessarium uerò minimè fuit (quod nobis obiciunt aduersarij) ut hæ ipsæ traditiones, aliquo libro continerentur. per manus satis fideliter trade-

Disputatio

Clemens.

tradebantur, & pro ut necessitas postulare videretur in scripta redigebantur. huc enim illa dicendi forma pertinet, quæ Concilijs, & sanctis patribus est familiaris, quemadmodum à Christo & ab Apostolis accepimus. adde, quòd beatus Dionysius, Ignatius, atque etiam Clemens Petri discipulus, tum in re cognitionibus, tum etiam in illis libris, quos de Apostolicis constitutionibus inscribit, qui proximis his diebus industria Francisci Turriani, viri boni, atque maximè eruditi, in lucem hominum è tenebris, in quibus hætenus delituerat, rypis excussus prodijt, ferè omnia quæ docet, docet autem traditq; nobis plurima, à beato Petro & ab alijs Apostolis accepisse narrat, qui dicerent ea se à Christo edoctos fuisse.

24. Positio.

Superiore annotatione simul sex positionibus satisfacimus: nunc verò vigesimam quartam aggrediamur.

Si ipsa scriptura sacra, inquit aduersarij, satis per se non est, sed externis adhuc subsidijs indigemus, erit Iudeorum conditio, longè quam nostra melior: si quidem habent firmam suam traditionem in libris Thalmudicis comprehensam: cui, neque additur quidpiam, neque detrahitur unquam. at Spiritus sanctus, aut ridentes, semper aliquid patefacit summis Pontificibus, & Episcopis in Concilio, quòd addere possint.

Fatemur

Sexta.

94

Confutatus

Fatemur verum omnino esse, quòd hæretici asserunt, semper aliquid ab Spiritu sancto Pontifici, & Episcopis in Concilio patefieri: iuxta promissionem illam à Christo factam eisdem, Paracletus autem Spiritus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, necessaria videlicet ad gubernationem Ecclesiæ, & animarum salutem. ut igitur necessitas incidit, ita nos cœlestis Spiritus erudit: modò per Pontifices Romanos, modo etiam per patres in sacrosanctis Synodis: atque eà est summa providentia Dei, ut ab eius semper ore pendeamus, eius diuinam opem imploremus, & agnoscamus in nos paternam eius beneficentiam, liberalitatemq;.

Ioan. 24.

Sed audite obsecro, quæ nam paucis his sæculis patefacta esse Ecclesiæ dicant, ludentes hæretici, & tanquam nouitium & pestilens inuentum derident, tum hoc loco, tum etiam de ea re libris editis. Monachos mendicantes, indulgentias, communionem sub vna specie, imagines sanctorum, quas statuas per ludibrium appellant, & loca, miracula patrancia, quæ tamen omnia pietatis & rationis plenissima sunt: neque tam nuper inuenta, ut, vel propter antiquitatem, laudem non mereantur: quam ego rem tantum obiter in præsentia attingam, quoniam eandem viri doctissimi, atque optimi copiosè & accuratè sunt

Disputatio

sunt persequuti, atq; a nobis de ea uberius dicendum est, in confutatione Augustanae Confessionis, quam adornamus, & dabimus breui in lucem: volente Deo.

Monachorum institutum.

Monachorum institutum, & viuendi rationem, nemo negat vetustam admodum & receptam usum, tum in noua, tum etiam in vetere lege. Naſarai etenim sub lege, Monasticam vitam profitebantur, & ad tempus alij: alij perpetuo Deo se sponte sua per vota, consecrare soliti sunt. de quibus in Numeris scriptum est, vir sine muliere, cum fecerit votum ut sanctificetur & domino se voluerit consecrare; a vino et omni quod inebriare potest, se abstinere. quod sane vita genus sequutus est Sanson, de quo in hunc modum

Iud. 13. cap.

Angelus loquitur, erit puer Naſarai Dei ab infantia sua, & ex utero matris sua usque in diem mortis sua. talis fuit etiam Elias, quod ex lib.

Lib. 3.

Regum constat: quem Principem atque auctorem bene & prudenter formatae Monasticae vitae fuisse Historia Tripartita narrat. huc spectans Paulus ad Heb. scribens, quosdam veteris Testamenti patres recenset, qui circueierunt in melotis, & in pellibus caprimis egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.

Iam vero in initio nouae legis exiit Ioannes Baptista, qui victus tenuitate, asperitate vestitus, mundi contemptu, haeremi incolatu Monachatum

tum

tum ad unguem expressit: cuius exemplum multi sequuti, quod in actis legimus, Hierosolymis habebant omnia communia, ita ut nemo suum aliquid esse diceret. plurima etiam tenera puella eo tempore, quod Eusebius testatur, contemptis mundi illecebris, & fastum pro nihilo ducentes in castitate, paupertate, et obedientia Domino seruierunt. atque hoc institutum viuendi, diuine uti cetera diuinus Dionysius Areopagita Apostolorum discipulus in Ecclesiastica Hierarchia nobis explanat, & mirabiliter omnium mentibus subicit, cuius aliquot verba sigillationem memorare lubet, quoniam ad confutandam haereticorum, hac parte, sententiam, multum operae pretij adferunt.

Cap. 3.

Cap. 25. lib. 3. hist.

Cap. 6.

Alij, inquit, vocauerunt eos famulos, propter purum, & assiduum Dei famulitium, alij Monachos a Monade, id est, ab unitate, propter ipsorum vitam indiuisibilem, & singularem, quae unit eos simplicium contemplatione, & tractatu ad conformitatem diuinae simplicitatis, et perfectionem amabilem Deo: propter quod Ecclesia continuo attribuit eis perfectiuam gratiam, & sacerdotali, non Pontificali benedictione benedicuntur. modum deinde persequitur sacer Dionysius benedicendi Monachum, & quid ille polliceatur se obseruaturum declarat. sed id cito sulto praetermitto. mendicantium vero institu-

Mendicantes.

tum,

Disputatio

tum, ut minimum à Dominico, & Francisco viris sanctissimis cœpit: & agitur modo annus quadringentesimus. habent autem id genus Monachi præter ceteros, ut mendicatio uiuant. quod si Monachorum, qui mendicatio non uiuum uitæ ratio probatur hæreticis, quoniam ad Euangelicam perfectionem perducit, ego non uideo, cur mendicatio uiuentium institutum, quod ad perfectionem accedit propius, improbari possit. quid hoc, obsecro, aliud est quam paupertatem improbare? quam Christus uitæ Magister usque ad eum commendat, ut beatos pauperes spiritu pronunciet, quoniam eorum est regnum cœlorum. sanè qui id faciunt Apostolos reprehendunt, qui contemptis rebus omnibus, sine pera, et calceamentis Euangelium posuerunt, quorum nomine fidenter ad Christum Petrus ait, ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Reprehendunt etiam Christum Iesum, qui ut ita plerique uiuerent, occasionem prebuit, cum ait, si uis perfectus esse, uade, uende omnia que habes, & da pauperibus, & habebis Thesaurus in cœlis: increpemus igitur eos quos laudans

Act. cap. 4.

Nicephorus lib. 2. cap. 2.

Lucas testatur, uendidisse possessiones suas, & pecuniam ex his conflatam in communem usum contulisse, ita ut nemo suum esse diceret aliquid, quod asserit Nicephorus: quoniam indiscreta, & commnia apud ipsos erant omnia. multo sa-

tius

Sexta.

96

nus quam uos Tertullianus uir apprime doctus rem considerauit, cum ait, bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est pro intentione sequendi Dominum instimul donare, & absolutum à sollicitudine Christo egere: ille enim de se ait, Vulpes foucas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.

Lib de Desinit. Eccl. dogmat.

Laudant paupertatem istam, aut mendicitatem potius, quam uos tantopere vituperatis. Basilium in regula Monachorum, atque in sermone de renunciatione uitæ. Hieronymus ad Heliodorum, et Rusticum. Bernardus in prima declamatione. Casianus pluribus collationum locis. Augustinus lib. 17. de ciuitate Dei, cap. 4. Tertullianus loco à me superius citato.

Laudatores mendicitatis.

Laudant Pontifices Maximi Christi Vicarij, qui id genus institutum uitæ probauerunt: laudant sacrosancta Synodi sæpenumero. & uos nihilominus impurissimi homines uestram sententiam non veremini tot, ac tam præclaris uiris opponere? facecite procul cū istis uestris somnijs, atque ineportuna ista uiuendi licentia.

De indulgentijs satis multa aduersum uos à Indulgentijs Catholicis hominibus, magno iudicio scripta esse uideo: hinc etenim omnis uestri mali labes. ego uero unum dicam de ea re, non fuisse nuper, quod uos asseritis, earum usum in Ecclesia excogitatum:

Disputatio

gitatum: habemus huius rei vetusta exempla.
Clemens VI. Papa. *in bulla Iubilei Clementis Sexti, ante annos 200. & amplius facta est secundum indulgentiam plenissima omnium peccatorum remissio visitanti Ecclesiam sancti Ioannis Lateranensis 30. diebus.*

Urbanus II. Papa. *Deinde bulla, & auctoritate Urbani II. in Synodo Claramontana, de bello Hierosolymitano suscipiendo, ante annos 450. facta est similis remissio his verbis.*

Nos autem de misericordia Dei, & beatorum Petri & Pauli auctoritate confissi fidelibus Christianis, qui contra Sarracenos arma susceperint, & onus sibi huius peregrinationis assumpserint, iniunctas sibi pro suis delictis poenitentias relaxamus, qui autem in vera poenitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum aeternae mercedis se non dubitent habituros.

Gregorius VII. Papa. *Gregorius etiam Septimus ante 500. annos, indulgentias istas concessit. constat ex epistola ad Limoniensem Episcopum in Anglia. & ex epistola ad Fratres monasterii Massiliensis.*

Gregorius Magnus Papa. *Est etiam exemplum remissionis peccatorum secundum indulgentiam in registro Gregorii Magni, ante annos 900. lib. 3. Epistolarum, cap. 26. sub ista forma.*

Clauem verò, inquit, paruulam à sacratissimo beati Petri corpore pro eius benedictione trans-

Sexta.

105

transmissimus: in qua est ferrum, de catenis eius inclusum, ut quod collum eius ad Martyrium ligauerat, vestrum, ab omnibus peccatis soluat.

Hanc Dionysius Areopagita illis verbis significare videtur, diuinis iudicijs sancitum est, ut eis, qui digni sunt, ut accipiant, dona Dei dentur, per eos, qui digni sunt, ut tribuant. exemplum autem indulgentiarum sumpserunt Pontifices ex eo quod Paulus fecit, & scriptum reliquit de eo qui incestum commiserat, cap. 1. Epist. 2. Corinth.

Communio sub altera specie duntaxat, neque excogitata est, neque praecepta ante pauca secula, quod aduersarij pleni mendacis, atque dolis assueti testantur: & est illa quidem cum ratione admodum coniuncta. Christus etenim in postrema cum discipulis cena, quo tempore, & loco sacrosanctum Eucharistia sacramentum instituit, cuius officium, ut canit Ecclesia, committi voluit solis presbyteris, ut sumant, & dent ceteris, cum ait, hoc facite in meam commemorationem, praecepit sacerdotibus, ut cum istud incruentum sacrificium, in memoriam eius quod in cruce peractum est, offerrent, utraque specie uterentur, propter mysterium crucis: dum ad eos tantum inquit, bibite ex hoc omnes. de communione verò Laicorum, & sacerdotum, cum sacrificium non offerunt, nihil prorsus desi-

Dionysius
Areopagita

Comunio
sub altera
specie.

O niuit:

nium: de modo loquor, quo sumendum ab ijs esset sacramentū, sed in Ecclesia arbitrio positum est. in cuius potestate Christus reliquit comodam sacramentorum administrationem: sic nos existimet homo, Paulus ait, ut fideles ministros, & dispensatores mysteriorum Dei.

Hinc effectum est, ut cum de Communionem Laicorum, in Ecclesia Christi nihil esset definitum, alij ab initio utranque speciem amplecterentur: alij alteram duntaxat: bona pars Græciæ sacramento usa est sub utraque specie: Hispani verò, Galli, atque alie plurimæ nationes altera tantum contenti sunt: atque ea consuetudo in Germania duravit usque ad Vuiclesum, Pragensem, & Joannem Ussum: quo tempore, ut Coleus narrat in historia Ussitarum, quidam ludi magister, aut puerorum institutor clamare cœpit, alteram partem sacramenti Eucharistia Laicis præceptam esse: cum Christus præcipiat,

ut omnes, utranque speciem sumamus, illis verbis, nisi manducaveritis carnem filij hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. tunc Bohemi utranque speciem expectere cœperunt, quam, cum non facile concederetur, non spectata Ecclesiæ auctoritate, arripuerunt. atque id genus heretici, ab usurpata utraque specie, eam consensu Catholicorum appellationem meruerunt, ut heretici sub utraque

Vnde orta hæresis de Communionem sub utraque specie.

que appellarentur.

Coacta est id temporis Synodus Constantia, in qua simul cum alijs rebus, de Communionem actum est, visumq; spiritui sancto, & patribus qui Constantiæ Synodum tenebant, sub alterutra specie totum Christum esse contentum, & qui sub specie panis Eucharistiam sumat, edere carnem filij hominis, et bibere eius sanguinem. nam quandoquidem vinum Christum sumimus, necesse est ut carnem, & sanguinem, quibus ille constat, sumamus: atque ita fieri, ut illi præcepto satisficiamus, nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.

Quoniam verò in contemptum Ecclesiæ, propria plerique auctoritate calicem rapuerant, decrevit sancta Synodus, ne quis in posterum tam temerè audax esset, ut sine Ecclesiæ facultate calicem biberet. sacerdotes semper excipiuntur, cum sacrificium offerunt. in quam sententiam sancta Synodus doctis, atque grauibus rationibus adducta est, quas sciens, atque prudens præmitto: quoniã de hac ipsa re sunt ab alijs scripta multa. confirmavit hoc decretum Synodus Tridentina anno superiore proximo. quamobrem cum usus alterius speciei, tam antiquus extiterit, ut multa (quod dixi) prouincia, nullum alterum usquã agnouerint: quod de Polonia

Disputatio

sua narrat sãctitate et litteris clarus Ossius Cardinalis in lib. quem de Cõmunione sub utraque specie inscribit. narrat etiam Cromerus de rebus gestis Polonorum differens: ego non video, qua fronte, ut nouitium inuentum, Communionem sub altera specie, heretici derideant: præsertim, cum Lutherani Confessionis Augustana auctores in cap. de Communionem sub utraque specie ignorare se dicant, quando, & quo auctore hic mos mutatus sit. si enim tam recens inuentum hoc esset, quàm Protestantes volunt, constare facile, quando cœperit, posset. et Ignatius Apostolorum contemporaneus in Epist. ad Eph. Christi fideles ait, sub specie panis Eucharistiam accepisse, nulla interim calicis facta mentione. Ambrosius quoq; lib. de sacramentis, & Greg. lib. 3. Dialogorum Conc. etiam, Rhemense, & Agatense: imo uerò Christus ipse, quod docemur illis uerbis Luca 24. cap. & factum est, cum recumberet cum eis Iesus, accepit panem, et benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, ac post paulo, & aperti sunt oculi amborum: & cognouerunt eum in fractione panis, sub altera tantum specie porrexisset constare uidetur: quemadmodum explanat Aug. lib. 3. de consensu Euangelist. Chrysoft. hom. 17. Theophilus, et Theophilactus Commentarijs in locum citatum. consentit nobiscum Luc. 2. cap. Actorum. cum autem in Concilijs
gent-

Sexta.

107

generalibus hic usus probatus sit, commẽdatus, & praeceptus, nescio quo pacto temerè introductum esse dicant. & cum plusquam septingenti Episcopi doctissimi, & sanctissimi viri, qui, praeter innumeros Doctores, his synodis interfuerunt, hanc formam suscipiendi Eucharistiam in Ecclesia retinendam esse statuerint, impudentissimè faciunt, qui illam aliquo modo damnant: aut potius, qui non libenter amplectuntur.

Per simile est, quod de imaginibus narrant Protestantes hoc loco: & statuas per contẽptum uocant: sicut eos homines, qui sunt in sanctorum numerum relati, dijs nascentibus, atque occidentibus similes esse ferunt, magna impudentia, aut potius impietate. sed usus imaginum in Ecclesia uerustissimus est, neq; recens putare, nisi in eruditus possit, per easdem à Deo Opt. Max. destinatis locis, patrata esse multa, & stupenda miracula. unum illud recensẽbo, quod multorum instar esse possit, nam rem persequi longius animus non est, neque id inficiari heretici ualent, est enim ab Athanasio litteris mandatum, & ad nos usq; transmissum in libro, cui titulum facit, de passione imaginis Christi. narrat ille à Nicodemo imaginem Saluatoris ex ligno confectam esse: cum autem in beritho, in manus Iudeorum incidisset, & uellent rursum agere in eadem per contemptum passionem Christi, ac lanca eorum

Disputatio

qui aderam, quidam imaginis latus aperuisset, sanguinem, atq; aquam emanasse, quibus, ut an tydoto maxime presentaneo ad depellendum quoduis morbi genus Iudaei illi sunt vsi, et vim iraculi permoti, perfidia abiecta ad Christianismum transferunt. id si cui satis non est ad exuendam peruersam de imaginibus opinionem, legat acta secunda Synodi Nicena, ubi repetitis multis antiquorum patrum testimonijs, & productis in medium magnis rationibus, hac ipsa, si qua est, de imaginibus controuersia plane dirimitur. legat sancti Ioannis Damasceni Apologeticos libros tres, aduersus eos, qui sanctas imagines traducunt: legat librum sancti patris Theodori de honore & adoratione sanctis imaginibus exhibendis: legat denique contra Iconomachos, Tharasium.

Neg; verum est quod aiunt, in omnibus difficultatibus, nos, ad imagines confugere, tanquam ad Deum. adimus sane easdem: sed ut memoriam sanctorum reficemus: qua usurpata erga sanctos accendamus affectu, sollicitemusq; heroas illos, quos Deo charos, atque amicos scimus existisse, & apud eundem in aetherei sedibus quietam, tranquillam, atque omni incunditate & letitia affluentem agere vitam, ut nos eorum patrocinio, quod canit Ecclesia, ab instantibus malis, & a morte perpetua liberemur:

hoc

Cur nos
imagines
adcamus.

hoc ipsa sacra scriptura, Apostolicis traditionibus, Pontificum, Conciliorum, & sanctorum patrum scriptis facere docemur.

Ecclesia, inquit, etiam si Canones haberet in Synodis conditos, in nouis Concilijs, & controuersijs, semper vsa est sacra scriptura canonicis reiectis. in hanc sententiam utuntur Augustini testimonio, qui sacrosanctum Synodum Nicenam passus est ab haeretico reyci, & flagitat, ut solius scripturae gladio deceretur, illis verbis, neque ego Nicenum, neque tu debes Ariminese, tanquam piuum prauidicaturus proferre Conc. neque ego huius auctoritate, neq; tu illius detineris: scripturarum auctoritatibus, non quorumcunque proprijs, sed utrisque communibus testibus, res cum re: causa, cum causa: ratio, cum ratione conferatur.

Paucis his verbis, multa continentur ab omni veritate abhorrentia. illud in primis, quod Ecclesia ad dirimendam controuersiam, & componendam litem semper in Synodis vsa sit sanctorum scripturarum testimonio. August. Epistola 9. ad Ianuarium, sic ait: illa qua non scripta, sed tradita custodimus, qua toto terrarum orbe seruantur, datur intelligi ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri. quibus verbis testatur, plena-

25. Positio.

Cōsuetudo.

In Conc. sine scripturae sacrae testimonio mos est, aliquid definiere.

Disputatio

rijs Synodis aliquid decerni posse, sine sacra scriptura.

Lib. 6. contra Donatistas de beato Cypriano differens, qui baptizatos ab hereticis, baptizari iterum volebat, ipsam Ecclesiam, inquit, simul cum Concilio, eius hac parte damnasse sententiam. neque mentionem ullam infert sanctorum scripturarum, aut in eisdem locus est ullus unde huius rei fidem facere possumus.

Concilium Nicaenum primum, sine ullo scripturae sacrae testimonio, aduersus Arrianos verbum Dei, Homosion esse cum patre definiuit.

Huc spectans Athanasius in Epist. de Synodis Arimini, & Seleucia, cum ea voce Arriani offenderentur, quae non reperitur in sacris libris, nihil id refert, inquit; si quis voces in scripturis non reperitas, usurpet, quandiu pias sententias complectitur.

Hylarius de Synodis aduersus Arrianos, cum illi clamarent, non oportere nouas voces proferri, non debere praeter scripturas quidpiam recipi, male inquit, sanctis rebus praeiudicatur, si, quia non sanctae à quibusdam habentur, esse non debent.

Athanasius iterum loco citato: desinite, inquit, causificationibus istiusmodi contra patres grunnir.

Hylarius etiã cum induxisset Constantinum loquen-

Sexta.

109

loquentem lib. 1. aduersus eundem, nolo uerba, quae non scripta sunt, dici, dic, inquit, prius, si retè dici putas.

Ex quibus omnibus illud apertum est, non semper in Synodis, sanctos patres sacrarum litterarum locis usos esse.

Secundo falsum est etiam quod aiunt, non con-
fuisse patres uti decretis et canonibus aliarum Synodorum, in Concilio: nihil est enim tam frequens, quam probari ab una Synodo, alterius decreta. atque his ipsis, si quando opus sit uti tanquam probatis & cognitis principijs rerum dicendarum: quod in disciplinis liberalibus accidere videmus. id, quoniam cuius obuium, atque expositum est, exemplis illustrare superuacaneum puto, quae passim multa nobis suppetunt.

Tomo primo actionis. 6. Synodi secundae Nicaenae agens sancta Synodus de Canonibus. 6. Synodi, sic ait.

Sacra sexta, & uniuersalis Synodus postea quam sententiam suam de una voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora Imperium administrabat, pronunciaisset, contigit Imperatorem de uita decedere: Iustiniano autem eius filio Imperium assumente iterum unanimiter omnes diuina voluntate, post quattuor, aut quinque annos congregati, de rebus Ecclesiasticis, statusq; earum correctione, circiter duos & centum

Vna Synodus alterius decreto uti confuevit, & iure.

Disputatio

centum Canones edidere. subiungit, in quorum 82. de imaginibus sic tradiderunt, & utuntur decreto eius patres, quod incipit,

In quibusdam venerandarum imaginum pieturis, agnus digito præcursoris indicatus, &c.

Illud amplius, non semel in sanctis Synodis stabilitum esse, consensu patrum, & voce spiritus sancti, ut firmam habeant auctoritatem in Ecclesia traditiones, & Conciliorum decreta: Act. 7. Synodi 7. gener. fatemur unanimiter nos Ecclesiasticas constitutiones, siue scripto, siue consuetudine valentes, & decreta retinere vellet.

Tertio, perperam adducunt in suam sententiam August. quasi ille respuerit Nicenum Concilium ut ad sacram scripturam confugeret, atque eius unius testimonio, & auctoritate pugnaret. ille etenim minime recusavit cum Arriano disputare auctoritate Niceni Concilij, quod illud contemneret, plurimi siquidem Conc. Nicenum semper, ut par est, fecit: nam & locis citatis piuum Conc. appellat. neque inquit, se non teneri eius auctoritate, quod inde argumentum accipi non possit ad definiendam questionem de fide, sed Concilij eius quod ab hæreticis Arimini fuerat congregatum. imo verò insinuat teneri se Niceni Concilij auctoritate, contra quã Arrius faceret, aduersus quem dissebat, atque eò lo-

August. quæ ratione intelligendus sit, Epist. 9. ad Ianuarium.

Ca. 4. lib. 3.

60

Sexta.

110

eò vindicare Niceni Concilij dignitatem studet contra Maximum Arrianum, quia paulò inferius sic ait.

Hoc est illud Homusion, quod in Concilio Niceno contra Arrianos hæreticos à patribus Catholicis, auctoritate veritatis, & veritate auctoritatis confirmatum est.

Sed quoniam Arriani nolebant admittere Concilium Nicenum, in quo ipsorum hæresis fuerat damnata, ne pugnam detrectaret, si Concilij Niceni auctoritate grauari se cerneret aduersarius, admodum prudenter, ut solet, August. ait, eius se auctoritate, in ea disputatione cum Arriano agere nolle. agendum si quidem est, inquit, non alterius partis proprijs, sed utriusque communibus.

Licet autem dicat Augustinus, auctoritate scripturarum, quæ non sint alterius propria, sed utriusque communes agere velle, minimè sanè censet, solis sacris litteris agendum esse: nam presenti loco, scripta patrum, scripturas vocat: quæ utrinque probentur. & si sacras dicat, præter illas communibus testibus locum relinquit: cum ait, rem, cum re: causam, cum causa: rationem, cum ratione esse conferendam.

Deinde sine ullo defectu, multa & varia sanctorum scripturarum accumulanti testimonia, ut efficiant, solis sacris litteris in Synodo agendum

Positio. 16.
Positio. 17.

dum

Disputatio

dum esse atque etiam in omni de religione, iudicio. hæc nos sigillatim percurramus oportet, ut aduersarij intelligant, horum plerisque non modo non lædi, sed magis nostram confirmari, sententiam.

Cap. 3.
2. Epist.

Primum, inquit, beatus Paulus ad Timotheum scribens: tu vero, ait, permane in his quæ didicisti, et credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, & quòd ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. ecce inquit, Paulus ait, posse instrui Timotheum ad salutem sacris litteris. ille igitur per se satis sunt: neque ulla alia re est opus.

Sensus loci.

Nihil tamen hoc testimonio conficitur aduersum nos: imò verò inde colligere licet præter sacram scripturam alia re opus esse. Nam cum Paulus dicat, sciens à quo didiceris, illum iubet habere curam, non scripturarum modo, sed eius etiam interpretationis, quam acceperat, iuxta illud, quod dixerat, tu autem assequutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, quare non excludit Paulus traditiones. neque præsidia cætera benè intelligendi sacram scripturam quæ in Ecclesia consequentibus temporibus, futura esse planè cernebat. quibus omnibus, tametsi, nos ad æternam salutem atque uitam consequendam magnopere iuuari posse uideret, salutem nostram scripturis sacris tanquam fonti,

atq;

Sexta.

III

atque origini tribuit, excludit autem errores, quos etiam eo tempore aduersus Euangelicam doctrinam seductores quidam hæretici spargebant. neque solum scriptura posse instrui Timotheum Paulus ait, sed per fidem Iesu Christi, nisi enim perfecta fides adsit quæ cum charitate coniuncta est, quæ aduersarij nostri prorsus destituntur, sacra scriptura minime nos ad æternam salutem perducet. et cum Paulus duo illa memorat, quæ didicisti, & credita sunt tibi, ac discere, scriptis soleamus, credita uerò illa esse dicantur, quæ commendantur sine scripto, præter scripturam sacram, quæ Euangelica historia, & Apostolicis libris comprehensa est, putat Apostolus etiam esse necessarium, si ad salutem instrui cupimus, atque illam consequi posse omnino speramus, ut permancamus in his, quæ nobis credita sunt, hoc est, traditiones seruemus, quas Apostoli commendare suis auditoribus consueverunt. ut iam uestram sententiam uerbo Pauli, quod à nobis perperam, dum aliorum citatur, quam dictum sit, consutatam aut potius ingulatam meritò existimare debeamus. nam quæ homines audiendo docemur, ea nobis credita esse dicuntur, ut aiebam: scripta uerò, non hominibus, sed chartis potius, iuxta uulgatam normam Latini sermonis commendantur. instruere etiam sacra litteræ ad salutem dicuntur

tur

Disputatio

tur, quoniam in genere atque uniuersali quadā ratione, sicut doctissimi nobis uiri tradiderunt, omnia, quæ ad salutem consequendam sunt necessaria, in eisdem continentur: quæ deinde traditionibus Apostolicis, Pontificum, & Conciliorum decretis, atq; patrum scriptis in partes explicantur, & plana atq; aperta scrupulosè, minutatimq; redduntur.

2. ad Tim.
cap. 3.
Locus explanatur.

Citant etiam aduersarij illud Pauli 2. ad Timot. cap. 3. omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, frustra igitur quidpiam quarimus præter ipsam scripturam, maximè cum Paulus addat, ut perfectus sit homo etc.

Scriptura sacra quæ nã fit.

Respondemus primum, non appellari scripturam diuinitus inspiratam eam modo qua sacris libris comprehensa est, sed eam etiam quam Ecclesia docet: traditio suppeditat, & Concilia œcumenica constituunt. hæc etenim doctrina sine inspiratione sancti spiritus non fit: atque ob eam rem diuina, & sacra passim appellatur.

Deinde licet ea tantum inspirata diuinitus scriptura dicatur, quæ sacris est libris comprehensa, nihil habent contra nos aduersarij: solum enim ait Paulus, utilem esse eam. quare non rectè colligi potest, omnia sacris litteris contineri, præsertim sigillatim, & in specieg.

Instant

Sexta.

112

Instant adhuc, illis saltē uerbis, ut perfectus sit homo Dei, atque ad omne opus bonum instructus, colligitur sententia nostra: nam si sacra scriptura hominem perficit ad omne opus bonum, nulla alia re opus est.

Instantia.

Nos uerum id esse dicimus: sed non propterea traditiones reijciuntur: imo uerò ipsa scriptura sacra instituit nos ut traditiones sequamur. quare perfectus nusquam erit homo nisi traditiones amplectatur. traditiones uerò tenere iubemur 2. ad Thess. 2. 1. ad Tim. 6. 2. ad Tim. 2. & 3. 1. ad Corinth. 11. 2. Epist. Ioan. cap. ultimo. Actorum. 16.

Confutatio

Rursum citant Pauli locum cap. 15. ad Rom. sed deprauatè, & corruptè, nam pro eo quod Paulus ait, quacunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus, illi legunt, scripturam propter nos scriptam esse, & nos per eius consolationem, aut instructionem certam spem uitæ habere posse. at ex citatis Pauli uerbis non potest conuinci propositum ab aduersarijs: nam ut libenter fateamur, quæ sunt scripta, ad nostram esse doctrinam scripta, neque traditiones ullo pacto excluduntur, neque ullum ex præsidijs reliquis, quæ commemorauimus, cum hæc non sint impedimento quo minus scriptura nos sacra doceat, instruatq; sed magno

Locus Pauli ad Ro. 15.

perere

pere potius inuuant, ad id præstandum.

Non minus deprauate ac uitiöse ab hijs citatur Ioan. testimonium ad calcem Euangelica historia: sic enim aiunt, Ioannes Euangelista docet, Christum penè infinita concionatum esse, sed illa quæ ipse scripserit, sufficere ad informationem ueræ fidei, & eternam animarum salutem.

Locus Ioã.
ultimo.

Ioannes uerò hæc profert uerba, sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, neque ipsum arbitror mundum capere posse, eos qui scribendi sunt libros, quibus inuari minime possunt aduersarij. quinimo cum Ioannes dicat, sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, & iuxta uulgatum axioma, omnis Christi actio, nostra institutio sit, haud dubiè traditiones Euangelista commendat, quibus illa retineantur, quæ à Christo facta sunt, quæ minime fuerint litteris comprehensa: ut iam non debeamus hijs esse contenti quæ scripta sunt, sed necessario admittere ea etiam debeamus, quæ continenti serie, à Christo ad Apostolos, ab Apostolis, ad auditores suos, ab his denique ad nos usque per manus peruenerunt: ita dispensante celesti spiritu, qui Ecclesia perpetuò adistat, illamq; gubernat.

Locus Deu
teronomii.

Postremò sic instant, in Deuteronomio mandat Deus ut liber quidam sanctarum scripturarum conficiatur, cui neq; addi quidpiam, neque detrabi possit.

Fate-

Fatemur hoc uerum esse, quod de Euangelio Christi Paulus confirmat. cæterum, qui traditionibus utuntur, neque addunt quidpiam sacris litteris: neque detrahunt, sed illas interpretantur, & quæ uniuersè fuerant scripta, per partes explicant: quod faciunt sanctarum scripturarum auctoritate, quibus commendantur nobis traditiones: & præcipitur, ut eas obseruemus.

Duabus simul positionibus superiori oratione satis fecimus, iam 28. aggredimur. 28. Positio.

Obiiciunt heretici, pluris nos facere Ecclesiam quàm scripturam sacram, quòd August. dixerit Euangelio non crederem, nisi me Ecclesia moueret auctoritas, cum interim ignoremus quid sit Ecclesia. Confutatio

Cæterum heretici isti non aliunde quàm ex felle constantes, quod quidam prudentissimè inquit, tantum est in illis amarulentia, pessimè omnium iudicio facere uidentur dum de nobis ita loquuntur. tum quia nihil est apud nos tam benè ac firmiter constitutum, quàm esse in terris Ecclesiam, sanctam, Catholicam & Apostolicam, quam in Symbolo agnoscimus & consistemur: iu etiam quid illa sit. est enim omnium Christi fidem, & doctrinam profitentium uniuersitas, quam Christus Petro, eiusq; legitimis successoribus pascendam, & gubernandam commisit. hæc multis eximijis dotibus, promissionibus, &

P bene-

Disputatio

beneficij à Christo illustrata est : qua nihil habet charius in terris. hanc ornat, seruat, defendit. hac est eius domus, in qua filij gignantur, nascantur, adolescant, instituantur, exercenturq̃. hac est columna & firmamentum veritatis, ut de eius doctrina non dubitemus, qua tanquam magistra, custos, atque interpres veritatis fidem, & auctoritatem inuiolabilem obtinet. fundata est super firmam petram, ut minime dubitemus stabilem, firmam, & inconcusam perpetuo duraturam. sanctissima hac ciuitas est, & posita supra montem, ut omnibus conspicua, & aditu facilis esse posset : neque ea relicta quispiam pestiferas speluncas, & latebras sectaretur, insanisq̃ illis vocibus, ecce hic est Christus, ecce illic perculsus ab ea diuerteret. hanc nobis in canticis scriptura ponit antè oculos, atque commendat, Christi amicam, sororem, atque sponsam unicam, pro hac redimenda, mundanda, congreganda, sanctificanda, & adiungenda sibi, omnia Dei filius & fecit, & pertulit, vitam etiam suam cum sanguine dedit. pro hac orauit atque obtinuit, ut eius fides, unitas, firmitudoq̃ nunquam desideraretur : huic promisit, & fideliter transmisit, reliquitq̃, doctorem, presidem, & rectorem Paracletum spiritum. hac est Ecclesia, (si ignoratis ò heretici) quam agnoscimus, colimus, audimus, sequimurq̃.

Sexta.

105

quimurq̃, cuius caput & rector Pontifex Romanus est, presules, membra precipua, ceteri Orthodoxi atque fideles, membra reliqua : ex quibus omnibus unum perfectissimum corpus efficitur, cui ad beatam vitam agendam nihil usquã deesse queat.

Hec quantò illud uerius aduersus vos dici possit, quòd ignoretis omnino quid sit Ecclesia: quòd vel illo uno argumento planè conuincam : quia cum vera rei notio, eius definitio sit, & unius rei una duntaxat fingi possit Germana & legitima definitio, qua rei naturam explanet, Arist. iudicio in Top. non dubium est, quin uobis prorsus obscura atque ignota Ecclesia sit, quando aliter illam Martinus definit, aliter Philippus, aliter Pomeranus, Bullingerus aliter, aliter denique Pelicanus, quòd uestra scripta planè docent. neque quantumuis laboretis, monstrare nobis possitis, harum uestrarum Ecclesiarum successionem, que à Christo originem ducat, qui Ecclesia Christiana Princeps, auctor, atq; sponsus est ; qui illam sua vita redemit, & sanguine diuino lauit in cruce, ut candida esset, immaculata, & formosa nimis. edite, lubet dicere cum Tertulliano de percriptionibus hereticorum, uestrarum Ecclesiarum origines, edite Episcopos, edite primates, & maiores, denique & successores perpetuos ; certum est, inquit ille, ut verbum

Heretici
ignorant
quid sit Ec-
clesia.

Disputatio

domini aeternum est, ita ministros habere perpetua derivatione sibi succedentes: vos autem nullos nobis antiquos vestros patres monstrare possitis, nisi qui iudicio magnarum Synodorum damnati iam sint, & quorum doctrina tanquam impura, notha, atque Euangelio Christi contraria olim à magnis viris explosa, & reiecta sit. Arrium dico, Manicheum, Priscilianum, Dioscorum, Hieronymum Pragam, Uiclesum, atque alios id genus, monstrosos Euangelij partus, aut abortus potius.

Nos quidem apertas notas atque indicia habemus, quibus Ecclesiam Christianam nostram esse, proculdubio possimus agnoscere, & à uestris Synagogis separare: nos non obscura modo, sed etiam incerta, pro planis, atque certis sequimini. primum enim uniuersalis Ecclesia apud nos est, & qua non uni, aut alteri orbis parti nota, sed per uniuersum orbem potius diffusa sit: cuius Regius Prophetæ David mentionem fecit cū ait, in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra uerba eorum: iuxta quod quidam uaticinium Apostolis præceptum est, ut abirent in uniuersam terram prædicaturi Euangelium. uestra autem Ecclesia uno, aut altero terræ angulo continentur, in quo tanquam in speluncis, nos fidei hostes iurati delitescitis: uelut ex insidijs remacturi. Corpus Christi Ecclesia est, inquit Augu-

gust.

Notæ Catholicæ Ecclesiæ.

Psal. 15.

Matth. ult.

Comment. in Psal. 55.

Sexta.

108

gust. non ista, aut illa, sed toto orbe diffusa. At non perinde accidit uestris Ecclesiis. quod beatus August. de Donatistis differens aiebat, identidem ego uobiscum agens merito possim dicere, auferantur chartæ humane, sonent uoces diuinae. edite mihi unam scripturæ uocem, qua pro uobis stet: audite innumerabiles pro uobis, prope omnis pagina nihil aliud sonat, quam Christum, & Ecclesiam toto orbe diffusam. uos uerò, si interrogemini, ubi nam in scripturis uestri mentio fiat, aut obmutescetis omnino, aut necesse est dicatis, de Pseudoapostolis, Pseudoprophetis, Pseudoeuangelistis, & seductoribus crebro fieri in sacris litteris sermonem, qui ad nos sine dubio pertineat.

Deinde nostra Ecclesia uetusta est, antiqua est, & simul cum noua lege, & Christi morte nata: imò uerò ab initio mundi: quando ut Eusebius Cæsariensis scribit, omnes quot quot ab uniuersitatis ortu, atque primordijs salui facti sunt, Christiani sine dubio censentur: à fide Christi, aut exhibendi, aut hominibus exhibiti. quasi ad unam omnes atque eandem Ecclesiam pertineamus. hæc est enim Ecclesia, quam Paulus inquit Christum dilexisset, & pro qua tradidisset semetipsum ait. uestra uerò Ecclesia, aut heri, aut nudiùs tertius orta sunt: neque memorare uobis possitis antiquitatem ullam.

Psal. 101.

Cap. 1. lib. 1. hist. eccl.

Eph. 5. cap.

P 3 Nostra

Disputatio

Nostra Ecclesia fides, atque mores, cum fide, & moribus, qui omni loco, atque omni tempore in pretio habiti sunt, sine dubitatione consentiunt, ut ob eam rem, magna quadam ratione Catholica Ecclesia partes censeretur debeamus, vestra vero fides, moresq; uestri, cum ab antiqua fide, & veterum patrum institutis viuendi absint quam longissimè, nemo est, qui meritò possit existimare, vos, ad Ecclesiam Christi pertinere.

Cap. 5.

Ecclesia nostra sponso suo, veroq; Pastori per omnia paret: atque eius præceptis obtemperat: vera igitur censenda est, iuxta illud Ioan. oues mea uocem meam audiunt. uestra Ecclesia omnia bona opera de medio substulerunt, ieiunia et corporis castigationes negant, atq; una fide contenta sunt.

Prou. ca. 1.

Præuata Ecclesie nostra, & singulorum pastorum oues uni supremo pastori, & uniuersali Ecclesie subduntur. illam reuerentur coluntq; iuxta sententiam Salomonis, audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tue. qua una re maxime, ut par est, legitima esse deprehenduntur. at uestra Ecclesia uniuersali reluctatur, & cum matre omnium Ecclesiarum Romana inquam Ecclesia pugnant, spuria igitur, atque ex adulterio nata censenda sunt.

In uniuersali præterea & Catholica Ecclesia uniuersa bene composita, & ordine disposita sunt,

Sexta.

107

sunt, neque partium eius munia, & officia confunduntur, cum sit instar corporis cuiusdam uarijs atque diuersis membris compacti. quemadmodum uerò in humano corpore, singula singulorum sunt officia membrorum, miro quodam ordine munisq; distincta, ita in hoc mystico corpore Christi, alia sunt Episcoporum, alia Principum, alia plebis munia: Episcopi regunt, ceteri reguntur: Episcopi pascunt, reliqui pascuntur, sed vos officia singulorum confunditis, dum omnes sacerdotes esse uultis, & quod est Episcoporum, priuatis hominibus tribuitis. uestra igitur Ecclesia, proculdubio ad uniuersalem, & Catholicam referri non debent. Iam uerò Ecclesia Christi miraculorum claritate conspicua esse debet, quorum efficiendorum facultatem Apostolis fecit, ut eisdem, doctrina, quam predicabant, corroboraretur. qualia, plurima in Ecclesia nostra tum præcis, tum etiam his temporibus patrata esse scimus. at in uestris sinagogis nullum simile legitimus contigisse, nisi, quod ipsa experientia subitò redargueretur. quare nulla nota uere Ecclesie, in uestris inest: atq; ideo præter rationem nobis, quòd ignoremus quid sit Ecclesia, obijcitis, cum ea uobis prorsus ignota sit, quæ uobis admodum nota atque perspecta est. Scrutamini scripturas, obsecro uos, haud dubie mentem istam errore, atque terra caligine obductam protinus

Rom. 11.

Marci ult.

exueris, sed quoniam de ecclesia, partim à nobis in oratione de primatu Petri, partim ab alijs doctissimis, et grauissimis hominibus longè lateq; disputatum est, eò nostrum sermonem referamus, unde digressi sumus.

Nos quidem minimè affirmamus, quod vestro more, nobis obijcitis, Ecclesiam esse supra scripturam: fatemur tamen, Canonicos libros ab ipsa Ecclesia nos habere. quod usque adeò verum, ac certum est, ut nisi Ecclesia sacros libros à prophanis discreuisset, atque eorum auctoritatem diuinam esse declarasset, nullos omnino libros Canonicos haberemus. hoc est quod nos affirmamus, quod etiam testatus est Augustinus citato loco. neq; enim vlla alia ratione adducti, credimus Euangelium Matthæi, ver. g. scripturam sacram esse, non Euangelium Nicodemi, aut Bartholomæi, nisi quod ita dixerit Ecclesia: cui fidem habemus summam. nisi enim Ecclesia diceret, quod aduersarij etiam hoc loco aiunt, hos esse sacros libros, posset aliquis sine culpa sua suspicari scriptos esse ab aliquo impostore, aut homine incertæ fidei: hoc, ubi constitit Ecclesia testimonio, sacri libri diuinam habent auctoritatem, ac sunt supra ipsam Ecclesiam: nam docet Ecclesiam esse, & que eius vis sit. sed prætermisissis de hac re plurimis, que persequuti sumus, cum aduersus Montanum disputaremus, hanc

Catho-

Catholicam assertionem statuimus.

Catholica fides illā sacram scripturam agnoscit, quæ continet noui & veteris instrumenti libros, neque modo illos (quod aduersarij asserunt) de quorum auctoritate nusquam in Ecclesia dubitatum est, sed quos ab spiritu sancto editos agnoscit, ac veneratur Ecclesia. par autem est omnium sacrorum librorum auctoritas, siue illi ab initio cogniti fuerint, siue deinde, etate procedente, illos acceperimus. est enim diuina: quæ nulla cogitari possit maior.

Illud sacrilegè admodum, atque stultissimè dicunt.

In hoc genere, non tantum Ecclesiæ credimus, sed & Mahumeto, & Turcis, & Iudæis, de nouo Testamento.

Lubet exclamare: ò vocem indignam hominibus, qui Christiani dici volunt: ò Barbaram, inhumanam, & impiissimo Turca dignam. parrem faciunt hæretici Ecclesiæ Catholice auctoritatem, Mahumeti sententiæ, etiam ad asserendum, & conuincendum Canonicos libros esse diuinos. quid obsecro, luci cum tenebris? quid Christo, cum Belial? quæ deniq; pars fidelis cum infideli? quasi verò, aut Turca, aut Mahumetus, aut Iudæus, non potius infringere sacrarum scripturarum auctoritatem laboret, quàm ut eisdem, vel minimam conferre velit, aut valeat?

Contra Epi
sto. funda-
menti.

Disputatio

leat? quòd si Mahumetus auctoritatem habet efficiendi libros sacros, erit Alcoranus, Canoniceus, atque diuinus liber: & qui illi credunt, non magis, quàm qui credimus Euangelio, peccabunt: imo verò quemadmodum nos peccamus, cum existimamus, non esse sacros libros quos habet Ecclesia, & tradidit nobis, ita quoque peccabunt Mahumetani, nisi idem sentiant de Alcorano. nunquid vobis ita leuis Ecclesie auctoritas esse videtur, ut cum auctoritate vilis et perditì homuncionis illam conferatis? temperate, obsecro, linguam vestram: neque tam stultè, atque insolenter de Ecclesia Christi sentiatis, iudicetis, atque etiã sententiam vestram proferatis.

99. Positio.

Ferunt aduersarij nos dicere, de sacris litteris non admodum magnificè esse sentiendum, quoniam eas sæpenumero citant heretici: ex eisq; omnes hereses ortum habent: quod est quoddam blasphemie genus.

Cõfutatio.

Sed impudenter mentiuntur, et errant, cum ferunt parum nos de sacris litteris, & Canonicis scripturis magnificè sentire. nos etenim maximo in pretio sacras litteras habemus, ac plurimi eas facimus, quas certò scimus ipsissimum esse verbum Dei: eisdemq; arcanas salutis nostre rationes contineri. tamen si afferamus illis perinde hereticos ac Catholicos agere, & fontem esse unde hereses omnes hausta sunt: quod apertum indicium,

&

Sexta.

109

et argumentum est ingentis earum obscuritatis: alioqui, ego non video quo pacto utrisque contententibus seruire possint.

Ceterum quòd heretici scripturas citare soleant atque eisdem aduersus Catholicos agere, testantur planè, tum veterum, tum etiam recentiorum. scripta, plena sanctarum litterarum locis perperam explanatis: & in peiorem raptis partem. sed quoniam res aliquo modo per se obscura non est, ac de eadem, cum aduersus Montanum disputarem, non nihil diximus, prætermisissis locis, in quibus se aduersarij hac ratione gerunt, Tertullianum loquentem audiamus, is etenim de percriptionibus hereticorum disputans, sic ait.

Heretici de scripturis agebant, de scripturis suadebant, scripturas obtendebant, & hac sua audacia statim quosdam mouebant: in ipso verò congressu, firmos quidem fatigabant, infirmos capiebant: medios dimittebant cu scrupulo.

De scripturis probare studebant Iudæi, Christum Iesum, neque Prophetam esse. scrutare, aiebant, & vide, quia Prophetam de Galilea non surgit. de scripturis morte dignum esse persuadebant: nos, inquiunt, legem habemus, et secundum legem nostram debet mori, quia filium Dei se fecit.

Neque mirum videri debet, si serui Domini

Heretici & Catholicique scripturis utuntur.

Ioan. cap. 7.

Ioan. 19.

num

Disputatio

Match. c. 4.

num moribus reddant, si discipuli imitentur pra
ceptorem. Diabolus aduersus Iesum scripturis
in eremo contendebat, dicens, si filius Dei es,
mitte te deorsum. scriptum est enim, Angelis suis
mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis
tuis, ne usquam offendas ad lapidem pedem
ruum. nihil igitur mirū est si haeretici scripturas
quoque obtendant, scripturas producant, et scri
pturis aduersus Catholicos agant.

Verum est etiam illud quod haeretici nobis
obijciunt ex sacris literis haereses natas esse: at
que occasionem coepisse: quod vel Patriarcha Lu
theri uerbis conuincam, qui ut scribit Ossius
Cardinalis lib. 1. contra Brentium, testatur scri
pturam Canonicam, illud esse nomen consequentiā
ut liber haeticorum appelletur. rationem red
dit, quoniam ex ea originem ducunt haereses om
nes. quandoquidem scripturae testimonio, omnes
haeretici, ut ille ait, praesidio utuntur. illo tamen
sensu haec uerba usurpamus, ut culpam omnem
non in ipsam scripturam sacram, sed in eos po
tius qui scripturam praue interpretantur, et ab
Ecclesia sensu recedunt, reuiciamus.

Hylarius lib. 2. de trinitate aduersus id ge
nus hominum agens, de intelligentia, inquit,
haeresis est, non de scriptura: sensus, non sermo
fit crimen.

Cyrillus Epist. 28. omnes, inquit, haeretici de
scri-

Culpa non
est in ipsa
sacram scri
pturam re
icienda.

Sexta.

112

scriptura diuinitus inspirata colligunt erroris oc
casionem, ea quae à sancto spiritu recte dicta sunt,
sua malitia corrumpentes: & super capita sua
flammam inextinguibilem excitantes. quae uer
ba legimus recitata, actione 6. Synodi 7. ge
neralis: & actione 1. Synodi Chalcedonensis, cui
est ea Epistola inserta.

In libro rursus ad Constantium Hylarius,
scriptura non in legendo sunt, inquit, sed in intelli
gēdo, nō in prauaricatione sunt, sed in charitate.

Nemo etenim nostrum haeticos damnat,
quod scripturis utantur, aut scripturas citent, sed
potius quod praeter scripturas, recipiendum esse
putant nihil: quod prauam interpretationem se
quantur: quod sensum Ecclesiae, atque consen
sum conculcent, penes quam solam lux est, atque
intelligentia scripturarum: quod vel Caluino te
ste conuincam: is etenim Commentarijs in Epi
stolam ad Hebraeos, peculiariter notandum est
inquit, quod non est extra Ecclesiam sana scri
pturarum intelligentia lux. ipse etiam Marti
nus Lutherus, in Ecclesia sola, quam Papatum
appellat, adesse dixit, uerum sensum, atque in
terpretationem sanctarum scripturarum. nam
quem admodum si illa recte intelligentur maxi
mum momentum habent, ad ueritatem docen
dam, atque haereses confutandas, ita quoque si
perperam, ad perdendam ueritatem, atque ha

Quid in ha
reticis da
mnemus.

Vera inter
pretatio
scripturarū
in sola est
Ecclesia.

retes

Disputatio

res excitas plurimum valent. & sicut sacra scriptura, si, ut par est, accipiatur, fons veritatis est, ita quoque, si contra quam decet, accipitur, certissima erroris occasio. quod enim ad Phariseos Christus inquit, erratis, nescientis scripturas: & quod in veteri lege scriptum est, populus meus perit sine scientia, non ad verba, sed ad sensum scripturarum haud dubie referendum est. verbum crucis, hoc est Evangelium, Paulus ait, perennitibus stultitia est: his vero qui salvi fiunt, Dei virtus & Dei sapientia. scriptura sacra, quo sensu à Catholicis profertur, verbum Dei est. quo autem ab hereticis, Diaboli verbum. ut enim habet Christus ministros suos, sic habet et Sathan. utrisque autem communes sunt scripturae: neque earum vis in legendo posita est, sed potius in intelligendo versatur.

2. Tractatu
in epistola
Ioan.

Obijciunt nobis etiam Aug. qui scripturam ait, fundamentum quoddam esse aduersus errores, non autem errorum originem fontemque.

Accipimus verba Augustini: at eò sensu, si naturam scripturarum consideremus: atque eum finem in quem sunt à Deo Opt. Max. destinata: vitio tamen nostro, saepenumero fit, ut errandi occasionem prebeant. neque contra naturam est. quòd eadem res, diuersa tamen ratione usurpata diuerso nos modo afficiat. sat multa familiaria exempla huius rei suppetunt nobis,

nam

Sexta.

III

nam unde venena, inde remedia prodire solent. ut qui sunt ab scorpijs icti, ab eisdem remedium postulant. & ijs quos infecit vipera amuleta prabet. quamuis autem quae his perperam explanatis haereses oriuntur, gladio spiritus iugulari queant, quod est verbum Dei, profecto ad eam rem, cetera quae commemorauimus, plurimum adferunt adiumentum, firmissimisque praesidium.

Ex his, quae diximus hactenus, monstratum esse arbitror, ab Ecclesia Christiana, in Concilio Tridentino, dum Christiana stabilitur fides, & morum constituitur disciplina, eam formam seruata esse, quae perpetuis temporibus in perfimili negotio obseruari solita est, aut quae omnium maxime, in id genus questionibus explicandis, teneri possit, ac debeat, quicquid heretici laerent.

DISPUTATIO SEPTIMA.

VTRVM VERA ET LEGITI-
ma procedendi ratio in Conc. Tri-
dentino seruaa sit.

VT PERSVADEANT Sy-
nodum Tridentinam Chri-
stianam non esse, duobus po-
tissimum Protestantes prin-
cipijs nituntur, quod admo-
nui superius. unum est, quidd
non seruetur in ea norma
que à Christo perscripta est, atque obseruata
perpetuò in Ecclesijs generalibus atque œcume-
nicis Synodis. alterum est, quòd huius norma
praxis, hoc est legitimus processus prorsus negli-
gatur. priorem quidem inculpationis neruum sa-
ris superq̃, videmur hæcenus infrexisse. aggre-
diamur in alterum. in hac autem questione ex-
plicanda, quoniam hæretici plus solito inani ea-
rundem rerum repetitione, atque inculcatione
oblectantur, sine modo mendacia accumulunt,
conuitia iactant, maledicta congerunt, & deni-
que imposturis & sycophantijs strenuam admo-
dum nauant operam, est animus quanta maxi-

ma

Septima.

121

ma possim breuitate eorum argumenta & ratio-
nes confutare. sed illud necesse est initio huius di-
sputationis sumamus, quod, velint, nolint, aduer-
sarij nobis concedant, necesse est. non oportere
omnino, vt minutatim, atque scrupulose ea his
temporibus procedendi ratio retineatur in Sy-
nodis, quæ est in vetustis olim obseruata, atque
retenta. nam quæ ad rei substantiam, & natu-
ram minimè pertinent, sed accidentia rei po-
tius dicuntur, nihil vetat, si pro rerum, tempo-
rum, locorum, & personarum variant ratione:
ipsa etiam consentiente naturâ, atque interdum
postulante. quæ verò ad veritatem inuestigan-
dam, & constituendam sunt necessaria, nisi ac-
curatè seruentur, erui veritas in lucem nequa-
quâ potest. verum aduersarij reprehendendi li-
bidine arrepti, & transuersi acti, quæ nam rei
inranea sint, quæ extra rem posita, non vi-
dent: atque ideo nos incusant quasi necessariam
formam prætermiserimus: quod nobis quidem,
singula percurrere, indicandum est.

Sed quoniam bifariam forma negligi potest:
dum inquàm Synodus cogitur. atque etiam post
quàm ea coacta iam est, utroque nomine patres
Tridentinos hæretici reprehendunt more suo,
hoc est satis ineptè ac sine vilo iudicio.

Primum reprehendunt Pontificem, qua-
niam præter morem & antiquam consuetudi-

Q nem

Disputatio

nem congregandarum Synodorum priusquam in unum patres conuenirent; non admonuit per suas litteras, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos omnes, ut in Synodis prouincialibus prius, de toto negotio, de quo in Concilio generali agendum erat, consultarent: & electos ex omni Ecclesia viros, Tridentum destinarent.

Consutatur.

In hac autem sententia duo insunt: unum certum, incertum alterum, ne dicam planè falsum. illud certum, & constitutum est, ante aquam Concilium teneatur à Pontifice Max. præsules omnes euocari, atque admoneri debere, quibus de rebus in Conc. generali sit agendum, ut interim de remedijs cogitent: libros euoluant, Theologos consulant, denique omnia que necessaria ad eam rem duxerint, instruant. atque id sanè præstiterunt multò ante Pontifices, quam Tridenti Concilium cogereetur. hoc, si nos taceamus, bullæ à Pontificibus editæ testabuntur. hoc unum est, quod August. scribit aduersus Donatistas, his verbis,

Quo modo potuit res ista tot altercantium nebulis inuoluta, ad plenarij Concilij luculentam illustrationem, confirmationemq; deduci, nisi, prius diutius per orbis terrarum regiones, multa hinc atque hinc disputationibus, & collationibus pertractata, constaret?

Neq; dubium esse possit quin ea ratio ab Episcopis

Septima.

122

scapis nostris seruata sit. tamen si hæc disputatione & collatione opus sanè non erat, cum multò antè de hæresibus, que his temporibus vexant Ecclesiam, disputationes, & consultationes sint habitæ, & plurima volumina scripta, à uiris doctissimis optimisq;.

Illud est incertum, atque, ut ego existimo, planè falsum; concilia prius haberi prouincialia consueuisse, in quibus de eisdem rebus agendo deliberaretur, quàm generale Concil. teneatur. neque huius rei illustre aliquod nobis aduersarij suppeditare possunt exemplum: aut testem producere fide dignum, cuius sententia se tueantur. imò uerò si veteres historias consulamus, easdèq; uelimus diligenter euoluere, planè comperiemus, per actis generalibus, œcumenicisq; Concilijs prouincialia teneri consueuisse, in quibus acta magnarum Synodorum publicarentur, atque modus iniretur eadem mandandi executioni: & est hoc magnopere cum ratione coniunctum. sed licet concedamus aliquando ita contigisse, cū nullo id scripturæ sacræ testimonio, nulla lege ab Ecclesia lata, nulla in persimili negotio à patribus seruata perpetuò consuetudine, factum sit, nulla causa, aut ratione Tridentini patres hoc nomine carpuntur.

Secundo obiiciunt, in hac Synodo, postquã ea semel coacta est, nõ est antiqua norma procedendi, et fa-

Q 2 miliaris

Provincia-
lia Concilia,
non solent
antecedere
generalia.

12. Obie-
ctio.

Disputatio

Soluitur.

militaris legitimis, œcumenicisq; Concilijs seruata: quare iure optimo patres Tridentini, eorū Synodus, actaq; omnia, reprehendi debent. quā sententiam ut persuadeant, multa in unum congerunt ineptissima argumenta: ridiculasq; rationes. sed quoniam sentio, uniuersas, quibus aduersum nos, hoc loco, hæretici differunt, rationes, compendio infringi, atq; labefactari funditus posse, si eam formā, quæ modo in tractādis his negotijs, à synodo seruetur, explicauerimus, placet in primis huius rei gustū aliquē lectori præbere. cetera deinde ipsa disputatio, suo tēpore, in acie producet.

Veritatem inquirendi, quæ forma in Concilio Tridentino seruetur.

Igitur postquam à Pontifice Maximo, de consilio Imperatoris Concilium indictum est, ubi admoniti Reges Christiani, res publicæ, atque Principes sunt: & præsules uocati omnes, in eum locum conuenerunt, in quo Synodus tenenda est, reliqui omnes patres cū Legatis Pontificijs deliberant, quibus de rebus, & quo tempore, agendum sit. perscribitur omnium consensu dies, designantur quæstiones ordine discutiendæ, examinandæq; negotia. quæstionum excutiendarum, explicandarumq; publicè, prouincia committitur, atque cura, omnium primum doctoribus Theologis demandatur: quorum ingens copia Tridenti est (de hac enim Synodo loquor, quam

uideo

Septima.

123

uideo ab aduersarijs nostris traduci.) ij uerò (ut confusio procul absit) ratione habita antiquioris, ad doctoralem lauream, promotionis, è suggesto, quæstionem propositam exercent. et quoniam res nobis cum hæreticis est, initio, quæ sit hæresis exponunt: producunt rationes quibus hæretici nituntur, quas ex ipsorum libris, ceu ex proprijs fontibus, accuratissimè hauserunt: habita prius eosdē euoluendi copia ab amplissimis Pontificis Maximi Legatis: has, quanta maxima perspicuitate possunt, publicè memorant, atque excutiunt. id, ubi præstiterunt, assertionem Catholicam statuunt, quam in primis, si suppetat, sanctarum scripturarum corroborant testimonio: deinde ratione per ratiocinationem collecta, atq; ex sacris ipsis libris deducta, quod genus argumentandi, ubi priore destituimur, solet, ac debet ualere plurimum. hinc, ad traditiones, & publicum Ecclesie consensum contendunt: inde ad Pontificum definitiones, Conciliorum decreta sanctorumq; patrum testimonia. ubi uerò, hac parte, satis sibi atque alijs fecisse uidentur, properant ad rationes aduersariorum, quas sedulo explorant, & quatenus mendaces, falsæ aut hæreticæ sunt, palam docent. idem quoque ceteri præstāt doctores: qui, cum sint plurimi, & magna ex parte doctissimi, usque ad eò quæstionem propositam obuiam, planam atq; expositam red-

2 3 dunt.

Disputatio

dunt, ut ab omnibus quātumvis rudes ac plumbei sint, nisi communi sensu planè careant, percipi sine negotio, atque intelligi queat. his disputationibus Theologorum, quæ publicè quidè ob-euntur, Legati Pontificij, præsules omnes, Oratores Cæsaris, cæterorumq; Principum Christianorum interesse solent: ad easdem doctores omnes, omnes sacerdotes, addo etiam, laici quos quor volunt, admittuntur: & sinuntur præsentis adesse. nemo etenim prohibetur intrare eum locum, in quo huiusmodi disputationes haberi solent, tamen si perpetuò adsint ianitores: & custodes loci, ueluti exploratores eorum, qui Synodum ingrediuntur: ne quidpiam accidat perturbatè, aut sine ordine, & ratione.

Peractis ijs Theologorum disputationibus, ex omni natione atque gente ab uniuersa Synodo, magno quodam iudicio adhibito, aliquot Episcopi designantur, quos deputatos appellant: quorum interest, de his negotijs Canones conficere, de quibus sunt à Theologis habitæ disceptationes. qui, postquam de communi cōsensu Canones confecerunt, singulis illi patribus exhibentur, atque ubi per tempus, eisdem integrum fuit, condita à delectis decretis inspicere, ac de illis accuratè, & adamussim iudicare, ad quod præter priuatam eruditionem, & quorundam insignem doctrinam, commodius, & breuius præstandum, à Theolo-

gis,

Septima.

124

gis, qui quæstiones iam discussas, adiuuari plurimum potuerunt. coeunt in unum iterum patres omnes. sed ad hos conuentus, nullis alijs adiuium patet, quàm Episcopis, Abbatibus, generalibus ordinum ministris, Episcoporum Vicarijs, iure atque antiqua consuetudine. taceo Oratores Principum, qui nullis publicis conuentibus excluduntur. cæterum hoc tempore sanctissimi patres, doctoribus omnibus liberè ingressum patificerunt: quò plures rei benè & prudenter à se gesta spectatores, & testes habere possent. Exorsi igitur à Cardinalibus, qui Legati non sunt, (nam Legati non solent dicere de rebus propositis in his conuentibus sententiam) per Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, ad generales ministros ordinum procedunt. in dicendo verò, quod etiam in sedendo seruatur, ratio semper haberi solet antiquioris ad Episcopatum, promotionis, de eisdem quæstionibus, quanta maxima volunt, libertate præsules omnes sententiam ferunt. adest in medio Theatri, non procul à Christi vexillo, Secretarius Synodi, vir insigni dexteritate, fide, atque innocentia præditus. excipit is suffragia, & sententias patrum: ac, ne sit ullus fraudibus locus, ubi patres sententiam dixerunt suam, exhibent illam scriptam Secretario: ut numerus calculorum iniri sine dolo malo, atque decerni possit. & quibus ar-

Q 4 gumentis

Disputatio

gumentis singuli nitantur, constare queat.

Postquam patres omnes de rebus propositis, & conditis decretis dixerunt sententiam suam, initio delecti presules ad Canones conficiendos, viri quidem omni exceptione maiores, presente Secretario, sententiarum rationem ineunt: conferunt suffragia: calculos numerant: ac iuxta maiorem numerum patrum, eos Canones, qui ab omnibus sunt excussi, corrigunt, atque emendant. qua re peracta iterum patres oēs in unum locum coguntur, ut explicent Synodo, quid de castigatis canonibus sentiant: quos aliquot ante dies, quàm in unum venirent, Secretarius singulis patribus explorandos exhibuerat. dicunt rursum patres de eisdem, & tandiu dicunt, donec tandem concordēs animos atque sententias gerant. quod usque adeò uerū est, ut uiderimus quin quies, atq; etiam pluries patres de eisdem questionibus deliberaturos in unum conuenisse. semper etenim additur aliquid, detrahitur ue, pro ut uideatur patribus expediri.

Rebus omnibus compositis iam & paratis ad ultimò ferendam sententiam de propositis negotiis, pridie eius diei coguntur in unum locum patres, ubi à Legatis admonentur, quid proximò sequenti die agendum sit, & recitantur cuncta, dicunturq; tandem de eisdem, à patribus sententia. atq; interim toto iam acto tempore, Le-

gati

Septima.

125

gati, ac presidentes uniuersam Synodum horriantur, ut ieiunijs & orationibus uacent. consistuntur peccata sua, diuinum officium frequenter celebrant. atq; id à plerisq; uiris optimis ac sanctissimis tanta intentione animi fit, ut ego non dubitem, quin spiritus ille cœlestis in eo negotio patribus adfuturus sit, tamen si id minimè pollicitus esset, cum in nomine Christi proceres Ecclesia in unum locum conuenirent, de negatis religionis acturi. totus enim hic internus, atque externus habitus, apparatusq; spiritus sancti præsentia dignissimus mihi uidetur.

Tandem cum est postremò decernendum, tunc primum de spiritu sancto officium celebratur: quod fit etiam ex more, solemnique, patrum cōsuetudine singulis diebus, ubi disputationes obire uolunt. eò absoluto, à primo presidente Concilij alta uoce recitatur præclara et sanctissima oratio, qua patrocinium cœlestis spiritus sollicitatur: qua solet etiam singulis diebus initio tractationis publicè dici. hanc, ut animos aduersariorum miserè torqueamus, lubet ad uerbum referre. ea sic habet.

Adsumus domine sanctè spiritus: adsumus quidem peccati immanitate detenti: et in nomine tuo specialiter congregati. ueni ad nos: & esto nobiscum: & dignare illabi cordibus nostris. doce nos quid agamus, quo gradiamur, ostende quid

oratio, quæ
initio dici
à primo
presidente
Cōc. solet.

quid efficere debemus ut te auxiliante, tibi com-
placere in omnibus valeamus. esto salus, & ef-
fector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo
patre, & filio nomen possides gloriosum, non pa-
tiaris perturbatores esse iustitia, qui summam di-
ligis aequitatem, non in sinistram nos ignorantia
trahat, non fauor inflectat, non acceptio mune-
rum, vel persona corrumpat, sed iunge nos effica-
citer tibi, solius tuae gratia dono, ut simus in te
vnam, & in nullo aberremus à vero, quatenus
in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus
cum moderamine pietatis iustitiam, ut hic à te
in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro,
pro bene gestis consequamur premia sempiter-
na: amen.

Solutis his precibus, ex pergula vnus ex pa-
tribus orationem habet, rebus, quae tractantur,
accommodatam, conuenientemq; leguntur ex-
cussa accuratissime, & longo tempore, atque stu-
dio confecta decreta: ad quae, de more, patres
respondent, placet, aut, non placet. nam etiam,
eo tempore liberum cuique est, aut mutare pro-
priam, aut aliena repugnare sententiae. quan-
quam cum est ad eum locum postremo peruen-
tum paucissimi sane usquam reperiuntur, qui
non conueniant cum patribus reliquis. & est
illud proculdubio mirabile, quod nos non semel
inspeximus, animaduertimusq; diligenter &

accu-

adcuratè qui paulò ante in contraria erant opi-
nione, cum ferendum ultimò iudicium est, ita
repentè fuisse immutatos, ut abiecta prorsus ha-
resi sua, libenter in aliorum sententiam pedi-
bus, atque manibus descenderint: ut qui praesen-
tes aderant, & rem geri cernebant, verè illud
Davidicum usurpare possent, hac mutatio dex-
tere excessu est. hac in summa illa est forma pro-
cedendi quam in Concilio Tridentino patres ob-
seruauit: in qua, ego non video, quid (vel mo-
nus darpere possit) cum in ea omnia magna qua-
dam ratione gerantur, maiori consilio, multò
maxima diligentia, atque studio. sed audiamus
iam ipsos aduersarios nostros, veterem formam
obytentes: atque increpantes grauitèr, quam
usurpamus in hoc sacro Concilio Tridentino.
Audiamus itaque qualem praxim in hac sa-
cra Synodo seruari dicant aduersarij, prorsus
constiterit, eosdem, toto caelo aberrare. Primum
inquiunt, omnia quae sunt agenda Tridenti,
prius Romae à Pontifice perscribuntur, et à qui-
busdam alijs idoneis architectis, atque eadem il-
la ad Synodum mittuntur, ut à patribus qui pra-
sentes adsunt confirmentur.

Ego verò negare non possum, neque si possem,
uellem, decesset a fidei, quae in Synodo conde-
nda sunt, communicari multò antè cum Pontifice
Romano, Christi Vicario in terris: sed hoc qui-
dem

Obiecto.

Solutur.

dem

dem tanquam crimen nobis obijci non debet, tum, quia ratione postulante fit: nam cum Pontifex per se, id est, absque Synodo, de hæresibus indicare queat, quod fecit hæcenus sæpenumero, atque id multis decretorum capitibus est definitum, etsi adesset ipse præsens eius iudicium, et sententia, de quovis negotio, iure optimo, requireretur, cur non etiam absentis ratio habeatur? aut cur eundem consulere non debeamus? atque ex eo, quid probet, aut improbet, intelligere laboremus? antiquis, præscisq; temporibus, quod est à me, subiectis exemplis, in Apologia adversus Montanum aliqua ex parte monstratum. Pontifices Romani, cum extra urbem Synodus tenebatur, celebrare Roma Concilium consueverunt, ut inde, quæ agenda essent ad Synodum transmitterent: cur modo non consulatur Pontifex? cur eius cognita atque perspecta sententia non summo loco à nobis habeatur? neque sine exemplo veterum Synodorum fit, ut, etiam ipsa Concilia, in re de qua agitur, Pontificis sententiam requirant: quod à me paucis monstrandum est.

Conc. Pontificis Max. de rebus propositis iudicium requirebant, antiquitus.

Concilium Carthaginense petijt ab Innocentio Primo, ut questionem de libero arbitrio explicatam mitteret, quod ex 25. eius Epistola liquido constat.

Concilium primum Constantinopolitanum petijt

ijt à Damaso Papa, ut Orientales hæreticos damnaret, unde in Epist. eius sic scriptum legimus, cur igitur à me quaritis rursus damnationem Timothei, qui, & hic, iudicio Apostolica sedis præsentis quoque Petro Alexandrina civitatis Episcopo, cum Apollinari suo doctore, damnatus est. neque modo hoc petijt Concilium (ut apparet) sed et ipse Pontifex, cum ad se pertinere arbitraretur, antequam id peteretur, præstitit.

Concilium Milevitanum cui August. interfuit, Innocentium Pontificem Max. de eadem questione sollicitavit, atque consuluit. quod docemur sanè tum Epistola Concilij ad Pontificem, tum etiam Pontificis rescripto ad Conc. sic enim habet Epist. 26.

Diligenter & congruè Apostolici consultiis honoris arcana (honoris inquam illius, quem, præter illa quæ sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxijis rebus quæ sit tenenda sententia. antiqua scilicet regula formam sequenti, quam toto semper ab orbe mecum nostris servatam. verum hæc, inquit, missa facio. non enim credo, hæc, vestram latere prudentiam, quia id etiam actione firmastis: scientes, quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa, semper emanant: præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arboror omnes fratres, & coepiscopos nostros, non nisi ad

Disputatio

ad Petrum, id est sui nominis & honoris auctorem referre debere: sicut nunc fecit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesiam omnibus in commune prodesse.

Damasus in Epist. 4. hanc sententiam confirmat, dicens, cuncta, quae possunt aliquam dilationem admittere, ad nos, quasi ad caput, ut semper fuit consuetudo, referre non desinat. cuncta, inquit.

In tertio Concilio generali, Ephesino videlicet, Nestorius damnatus est de sententia Pontificis Romani: sic enim Conc. scribit Nestorio,

Si hoc religio tua facere distulerit (id est nisi intra certum temporis spacium respicias) iuxta dilationem litteris praefinitam sanctissimi, ac Reuerendissimi confacerdatis nostri Romanae praesulis Ecclesiae, Coelestini, scias te, nullam sortem habere nobiscum, neque locum, cum Dei sacerdotibus, aut Episcopis obtineres.

Rursum de ea re in hunc modum loquitur Concilium, quod est apud Nicephorum cap. 34. lib. 14.

Et quoniam impie eum, & sentire, & docere deprehendimus, necessitate nobis, à Canonibus, & sanctissimi patris, collegaeque nostri, Romanae Ecclesiae Episcopi, Epistola imposta, diu, multumque lacrymantes, ad hanc peruenimus sententiam. unde plane constat, Epistolam

Pon-

Septima.

128

Pontificis necessitatem Concilio imposuisse, damnandi Nestorium.

In Concilio generali Chalcedonensi, definitio de duabus in Christo naturis, facta est, per Epistolam Leonis Pontificis Romani, ut est in 2. actione eius Synodi. eam perlecta patres clamauerunt,

Hac patrum fides: hac Apostolorum fides: omnes ita credimus, Anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem loquutus est.

Et est hoc sane longe mirabilius quam quod nobis haeretici dant probro: Synodus praeterea ad Pulcheriam Augustam scribens, quod tertia indicat actio, sic ait,

Christo intelligentiam prosperè dirigente, qui ostendit in Leone mirabilem veritatem, qui sicut sapiente Petro, ita & isto utitur assertore.

Valentinianus item, & Martianus Imp. quod docet eorum Epist. quae Act. 3. inserta est, hoc modo inquirunt,

Venerabilis Synodus, dum fidem diligenter inquirat, auctoritate beatissimi Leonis, aeternae urbis Romae, religionis fundamenta constituit sanctae civitati, & Flavianio palmam mortis tribuit gloriosa.

Idem scribit sancta Synodus ad Leonem, eius tamen verba consultò praetermitto, quoniam in eadem tertia actione continentur. admonuisse satis sit, quod est in ea Synodo actum, non tam si-

bi

bi Synodum tribuere, quam Leoni Pontifici à quo per litteras instructum Conc. est de questione fidei: & his omnis, controuersiaq; dirempta.

Hac præterea, cuius intulimus mentione, Leonis Epistola per orbem delata à Catholicis hominibus, magna cum veneratione suscepta est: Gallia siquidem Episcopi, ad Leonem scribunt, eum se assertioni, fideiq; subscribere, commedam Leonem, sedemq; Romanam. sed inter cetera hæc verba reperuntur.

Quod nos ante oculos habentes (definitionem videlicet factam à Leone) non desinimus Deo, ac Domino nostro gratias agere, & pariter supplicare, gratulantes quod tanta sanctitatis, tanta fidei, tantæq; doctrinæ Apostolicæ sedi, unde religionis nostræ, propitio Christo, fons & origo manauerit, Antistitem dederit. quibus litteris respondit Leo, Epist. quinquagesima.

Quanti vero olim in his rebus tractandis Pontificis Max. sententia habita sit, illud indicat maxime, quod in prima actione Concilij Chalcedonensis, cum clamaret Synodus ut Theodoretus egeretur, indices dixerunt.

Theodoretus Reuerendus Episcopus proprium recipiens locum à sanctissimo Episcopo vrbis Romæ in locum accusatoris ingressus est, unde patiamini ea quæ sunt incepta finire. & quamuis adhuc Concilium reclamaret, Theodoretum

doretus tamen Pontificis fultus auctoritate in Concilio locum tenuit. & cum in octaua Actione, acta iam causa Theodoreti, constitisset, cum fuisse à Pontifice restitutum, sic habetur.

Omnes Reuerendissimi Episcopi clamauerunt, Theodoretus dignus est sede. Archiepiscopo Leoni multos annos. post Deum Leo indicauit. Actione 4. Conc. Chalcedonense versione noua, legimus in hunc modum, surrexerunt aliqui Episcopi Egyptiæ regionis pro tota illa provincia, & suam confessionem in scriptis dederunt. secundum fidem à sanctis Concilijs expostitam fatebantur se credere: Epistole autem Leonis nolebant subscribere, & ideo magna est orta concertatio, & tumultus in Synodo, ut compellerent illos Leonis Papæ Epistole subscribere, aut regularem damnationem, ut excommunicati susciperent.

Amplius adde, quod cum in eodem Concilio causa Dioscori Episcopi Alexandrini ageretur, Conc. his verbis, Legatis loquutum est.

Petimus vestram sanctitatem, qui habes, magis autem qui habetis locum sanctissimi Papæ Leonis promulgare in eum, & regulis insitam contra eum proferre sententiam. addit sancta Synodus, omnis enim, & tota vniuersalis Synodus concors efficitur sententiæ vestræ sanctitatis.

Audite obsecro, quanta cum reuerentia al-

R loquatur

Disputatio

loquatur sanctum Concilium Pontificis Legatos: profitentur enim patres se eorum sententia subscripturos: quid facerent, si Pontifex adesset? quo illum honore prosequerentur? damnauerunt Legati Dioscorum, certum est: at in eorum sententia hæc insunt verba, quæ sunt illa quidem alta mente reponenda, quod his doceamur, Pontificem Maximum, quasi ministerio Concilij uti.

Vnde sanctissimus, & ter beatissimus Archiepiscopus, magnæ ac senioris urbis Romæ, Leo, per nos, & per præsentem sanctam Synodum, tanquam per ministros, unâ cum ter beatissimo, & omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra, et crepido Catholice Ecclesie, & ille qui est recta fidei fundamentum, nudauit eum tam Episcopatus dignitate, quam ab omni sacerdotali alienauit ministerio.

Hac eadem sententia Magni Basilijs testimonio comprobatur, qui, ut est in Epist. 5, ad Athanasium, hortatur, ut res dubia, de qua in Synodo agebatur, ad Pontificem referretur: cum inquit,

Visum est autem consentaneum mihi, ut scribatur Episcopo Romæ, ut quæ hic geruntur, consideret: detq; consilium. & quoniam difficile est, ut Synodico decreto aliqui mittantur, ipse sua auctoritate in ista causa usus, non solum viros eligat, ad ferendas quidem itineris molestias idoneos, verum iuxta ad hoc quoque accommodos,

ut

Septima.

130

ut mansuetudine, & facilitate ingenij, eos, qui diuorti & obliqui apud nos sunt, corrigant.

Ab his exemplis sacrosancta Tridentina Synodus non abhorrens impeditam illam, & difficultatis plenam questionem, utrum laicis permittendus esset ab Ecclesia calicis usus, ad sanctissimum Pontificem Pium IIII. tanquam ad Ecclesie caput, atque id genus iudiciorum Principem, censuit esse referendam: qui pro sua pietate, prudentia, et doctrina, quod optimum esset futurum, constitueret. simul vero sanctam Synodum id facit eorum hominum sententiam damnat, atque refellit, qui Synodum œcumenicam voluit, Pontifice Maximo esse auctoritate superiorem.

Nulla igitur causa est, cur aduersarij nostri Synodum Tridentinam reprehendere possint, quæ veterem morem, hac parte, sequuta est. si qua verò usquã Synodus, hac Tridentina maxime à Pontifice, facultate prædita est, ingenue liberèq; quauis negotia tractandi, ipso etiam inconsulto. neque semel, cum ad Pontificem ea Legati detulissent, quod ut facerent, veteri consuetudine, teneri se arbitrabantur, agrè tulisse Pontificem certò scimus. sed heretici contumelijs inferendis, et conuitijs iactandis plurimum assueti, occasionem maledicendi, undecunq; Arripiunt: & quæ laudare maxime debuerunt, ea maxime in culpam, atque vitium trahunt.

R 2 His,

Disputatio

His, quæ diximus iam, minimè contenti aduersarij, multa alia inculcant, quibus efficere uolunt, longè diuersam formam procedendi in Synodo Tridentina seruari, quàm ea sit, quæ in uetustis Synodis olim retenta est. atq; ita huius sanctæ Synodi auctoritatem imminui. & eleuari plurimum existimant. hæc nos paucis refellemus: ne quidpiam, quod ad rem pertinere aliquo pacto uideri queat, a nobis esse prætermisum, quissimam putet.

Obiectio. Primum obijciunt, olim decreta non pendebant ab aliquo, sed omnia in commune excutebantur, ac de communi patrum consensu fiebant: nunc uerò omnia ab uno Pontifice pendent: qui pro arbitrio suo, ea moderatur.

Cõfutatur. Sed quoniam proximè à nobis monstratum est, ab antiquis Synodis sententiam rogari semper consueuisse, & in hac Synodo, plurimam in patribus libertatem dicendi sententias, & condendi leges existere, non est cur uerba, respondendo huic calumnia, prodigamus.

Obiectio. Secundo, inquit, olim patres sanctissimis iuramentis obstricti, promittebant, summa se, diligencia, ueritatem inuestigaturos, & curaturos publicum bonum: nunc contra fit.

Cõfutatur. Hoc quoque falsum est. si quidẽ nullum nobis testẽ aduersarij, fide dignũ citare possint, qui ferat, patres, cum in unum cogerebantur, de rebus fidei

Septima. 131

fidei acturi, iuramentis adstringi nouis consueuisse. nostri uerò Episcopi, cum primum creantur, quod longa oratione monstrant superius, solemni iuramento constringuntur aduersus hæreses omnes: atque earum auctores, patronosq; . ac licet antiquis temporibus non nisi iurati patres, de rebus fidei decernerent, cum semel singuli iuramentum præstiterint, superuacaneum esset, secundo ab eis, iuramentum exigere?

Tertio, olim inquit, presidentes nihil habebant iuris, auctoritatis, aut actionum: sed custodes pacis dumtaxat erant: ne qua seditio exoriretur: nunc presidentes Legati, omnia pro suo arbitrio disponunt.

Mentiuntur proculdubio. in antiquis enim Synodis, quod docui disputatione secunda, Legati Pontificij præsidebant: & quodam modo, ad eorum nutum, omnia gubernabatur. etenim nisi Legati iure, atque auctoritate pollerent, non diceretur in Concilio Chalced. quod meminimus paulò superius, Leo Pontifex cum beato Petro, per Legatos suos, Synodumq; , Dioscorum damnauit. ut iam summa facultas ferendi de rebus fidei sententiam, penes Pontificem Max. qui Concilio per Legatos præsidet, esse uideatur.

Neque rursus act. 3. eiusdem Concilij dixissent presidentes, nostram paruitatem huic sancto Concilio pro se fecit præsidere: summus in-

Disputatio

quàm Pontifex Leo. & cum muneris iniuncti stibi, quatenus presidentes essent, exponerent, minime illam sententiam protulissent, ideoq; necessarium est, hæc quæ in medium proferuntur, per nostram interlocutionem disceptari.

Et nisi ius atque auctoritatem haberent, quoniam pacto act. prima Conc. Chalced. presidentes prohibuerunt, ne Dioscorus Synodum ingrederetur? sic. n. legimus,

Paschasius Reuerendissimus Episcopus, & Vicarius sedis Apostolicæ, cū in medio unà cum collegis suis steteret, dixit, beatissimi, atq; Apostolici Papæ urbis Romæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est, ut Dioscorus Alexandrinorum Archiepiscopus non sedeat in Concilio: sed audiendus intro mittatur. subiungit, quod nos seruare necesse est.

Ultima etiam actione eiusdem Concilij tanti est habita sententia, unius Lucentij, qui Synodo præsidebat, ut ille unus satis fuerit, ad rescindendum Canonem ab vniuersa Synodo confectum, quia patribus repugnauit: quod his verbis constat,

Lucentius Episcopus sedis Apostolicæ Vicarius, dixit, sedes Apostolica nobis presentibus humiliori nõ debet, & ideo quacumq; in præiudicium Canonũ, vel regularum gesta sunt nobis absentibus

Septima.

132

tibus, sublimitatem vestram petimus, circumdaci iubeatis: alias cõtradictio nostra his gestis inhereat: ut nouerimus, quid Apostolico viro vniuersalis Ecclesiæ Papa, deferre debeamus; ut ipse, aut de suæ sedis iniuria, aut de canonum euerfione possit ferre sententiam.

Sedare verò tumultus, & actiones dirigere, olim (quod docui) ad Imperatorem pertinebat. Legatorum igitur aliud atq; excellentius officium in Synodo est: alioqui ociosi spectatores sederent in theatro: quod absurdum est. præsertim cum dicantur in medio sedere, act. 1. Conc. Chalced. & primi loqui: eiusdem Conc. act. 3. illis verbis.

Missi Apostolici semper in Synodis primi loqui soliti sunt.

Has easdem omnino partes, usurpant Legati in Concilio Tridentino, & fortasse quidem, neque tam plenè, neque tam liberè quàm olim.

Olim, inquit, Episcopi per se ipsos cognoscere tenebantur omnes controuersias agitandas, et definiendas in Synodo: nunc contra fit: nam etiam libros hæreticorum, in quibus rationes contraria continentur, attingere prohibentur.

Fateor libenter in antiquis Synodis, hanc consuetudinem, laudabilem in primis, obseruari solitam esse, sed nunc quoque id accuratissimè præstat patres, quod docui superius, tam ex actè. s. ut diligenter libros omnes hæreticorum euoluerint:

R 4 rationes

Obiectio.

Soluitur.

Disputatio

raciones inspexerint, excusserint, atque contulerint: multo fortasse impensius, accuratius quàm aduersarij cuperent. tamen si non parum fastidij, atque molestia in ea re lectori subeundum sit, cum saepenumero in easdē orationes incidamus: nullusq; versus conuictis, imposturis, atque calumnijs vacet: his etenim, quod prudenter vir quidam doctissimus animaduertit, omnes suos libros, velut allijs, infarciunt. ab his incipiunt: per haec contendunt: in haec desinunt. quanquam sine Pontificis, aut Legatorum facultate, quod dixi superius, nemini integrum est, huiusmodi pestilētes libros euoluere, aut attingere quoquo modo.

Scripta haereticorum qualia sint.

Obiectio.

Olim, inquit, omnia publicè agebantur, proponebantur, disputabantur, definiabantur: nūc publicè nihil agitur, sed in angulis, omnia.

Solutio.

Errant omnino haeretici dum ita putant. nusquam etenim, ut docui superius, magis publicè omnia in Concilio acta sunt, quàm Tridenti hoc tempore. nam disputationes, definitionesq; omnium negotiorum & causarum, spectantibus omnibus fiunt. & quoniam hac sententia haereticorum, publica voce omnium redarguitur, non est, cur illam argumentis confutemus. mirari tamen satis non possum, unde tanta impudentia, perfricatio frontis, aut potius mentis emotio orta sit, ut etiam in rebus, meridiana ipsa luce, clarioribus tenebras velint offundere. stipites,

&

Septima.

133

& truncos omnes putant, dum mendacia usque adeo plana, pro veris & certis haberi posse, sibi persuadent.

Olim, aiunt, actores, & rei suas causas egerunt, & defenderunt sententias arbitrio suo, nunc pro libidine Legatorum Papa deliguntur personati Histrones qui personam Lutheranorum, et isti existimant, substincant.

Obiectio.

Si vobis ita videtur o aduersarij, non admissim, & secundum normam veritatis, sed leuiter potius & perfunctorie, causam vestram a Catholicis hominibus tractari, & agi, cur non descenditis in Synodum? cur rem vestram non procuratis? praesertim admoniti, rogati, atque etiam sollicitari firmissima publica fide. praescis temporibus haeretici, cum cause suae aliquo modo fiderent, in certamina publica descendere, & media se in agmina Catholicorum dare, minime verebantur: vos vero cum nihil prestare simile velitis, haud dubie factis testamini iniquam esse admodum causam vestram: & quaerueri nulla ratione valeatis, satis bene vobiscum, & cum vestra causa actum putare debetis, si aequi rerum existimatores esse vultis, quod vobis sacra Synodus patronos defensoresq; decreuerit, viros doctos, atque pios. ij si vobis parum probantur, descendite in certamen.

Solutio.

Illud vero non possum patienter tolerare: non

Disputatio

vos pudet in Martini Lutheri dogmata iurare, profiteri, & proestari, nusquam ab eius doctrina esse discessuros, & ut in summa dicam, Lutheranos esse, quod initio huius protestationis asseruistis, & egre fertis, Lutheranos vocari? aut igitur instituta Lutheri deserite, aut sustinete appellationem hanc, quam depellere aliter nusquam possitis.

Congregatio.

Iam ad nomina transferunt orationem, cum rebus ipsis parum se inuari intelligant: atque aiunt, olim solemnnes congressus in Synodo, actiones appellabantur, nunc vocantur Sessiones, sed ignorant etiam vocem: nam ab antiquis Synodis, illi congressus, actiones vocabantur, in quibus disputationes haberi solite sunt: quae nunc vulgò congregationes nominantur: quod ipsi etiam aduersarij nobis, paulò inferius largiuntur, dum actiones, et disputationes confundunt. Sessiones autem vocamus conuentus illos, cum patres ultimò dicunt sententias suas, cum decernuntur iudicia, & decreta conduntur. nam cum eò ventum est, omnia discussa iam sunt, & solum verbum placet, aut non placet, exigitur. nullus etenim hic locus est amplius disputationibus, aut longis rationibus. & quoniam ille Confessus, audiendo maximè occupatur, meritò eum, & maximè accommodatè Sessionem appellauerunt.

Obiectio.

Postremò, inquirunt, olim etiam in primiti-

116

Septima.

134

na Ecclesia: ita Synodi publicae erant, ut ipsae quoque actiones, ac disputationes, & singulorum Episcoporum sententiae darentur in lucem: nunc verò solum Canones inuulgantur.

Soluitur.

Sed perperam inquirunt aduersarij in primitiua Ecclesia, eam quoque fuisse consuetudinem, nam definitiones Apostolorum legimus, in eadem Synodo factas, cuius sit mentio Act. 15. cap. disputationes verò non legimus. naque possint aduersarij quempiam ex antiquis, fide dignum scriptorem monstrare, qui ita ferat. simpliciter enim sic habetur, visum est Spiritui sancto, & nobis, ut abstineatis à sanguine, etc. aliter etiam Concilij Apostolorum, plurimos Canones nouimus, actiones autem, seu disputationes, nusquam nouimus. idem quoque de plerisque alijs amplissimis Synodis existimare licet. deinde, tametsi id in omnibus Concilijs obseruatum cerneremus, nulla sanè lex, aut ratio est, quae nos id facere hoc tempore Tridenti compellat: imò verò, dum hoc exigimus, Concilij auctoritatem eleuare quodam modo videmur: iam enim firmitas illa, & decretorum certitudo, quae Spiritui sancto Synodorum moderatori iure tribuenda est, ad rationes & argumenta, transferri videtur, & non parum multis occasiones errandi praeberemus, dum argumentorum momenta plus iusto curiosi exquirunt, excutiuntq̃.

illud

illud verò satis superq̄ putare debemus, si Canon, testimonium sacra scriptura, aut traditio, aut Ecclesie, patrum ue consensus, aut tandem firma ratio aliqua inseratur: quod hæc tennu semper præstitit sancta Synodus Tridentina. iniquè autem, meo iudicio, aduersarij facere videntur, cum ita existimant: & longe minorem decretis Synodi, cui Spiritus sanctus præsidet, & quam moderatur proculdubio, quam humanis legibus fidem habent, dum rationes efflagitant illas, quibus patres adducti sunt, ut Canones conderent, quas non requirunt ab his, aut poscunt ullo modo, qui leges ciuiles condiderunt.

Adde, quòd si sancta Synodus aliquo pacto necessarium, aut saltem rationi consentaneum putaret, vnà cum ipsis Canonibus actiones publicare, nullo id negotio facere posset. quoniam non modò singulorum dicta, & sententias scrupulosè notarius Synodi excipit, sed accipit etiam ab his, qui publicè dixerunt, sententias, manu scriptas: ita ut verè possit dicere, hæc est Andreæ Cuesti Legionensis Episcopi sententia. illa, Martini Peresii Segobiensis. hæc etiam Gasparis Cardilli Villalpandei, Episcopi Abulensis, Vicarij, ac cæterorum similiter. quapropter de hac re, minimè oportet, quempiam esse sollicitum: modo intelligamus ad inuestigandam, & constituendam veritatem, strenuam à patribus

tribus operam esse nauatam. quod, nisi qui communi sensu caret, aut in media luce caligat, inficiari nemo possit, cum ratione?

Ergo cum vetus ratio procedendi, quantum fieri potest, in hac sancta Synodo seruata sit, cum retenta optima forma inquirenda veritatis, cum in processu Synodi nihil, quod non magnopere deceat, prætermisum, proculdubio Tridentina Synodus, dici, atque haberi Christiana maximè debet, & qui contra existimant, grauissimè, optimo iure, tanquam capitales hostes Christi, reprehendendi, & castigandi sunt.

DISPUTATIO OCTAVA.

UTRVM POSSIT ALIQUO
modo Synodus Tridentina experientia redargui.

NVLVM lapidem non mouent aduersarij, ut scopium inueniant, qui Synodum Tridentinam mordere, atque inficere possit. cæteris igitur, quæ confutata sunt, frustra tentatis, eodem tandem vires animi referunt, & consilia omnia sua

sua destinant, ut rerum experientia gestarum; Concilij auctoritatem, dignitatemq; labefactent. nos verò in resellendis, & profligandis argumentis, quibus haeretici hac parte agunt, non est cur multum temporis, aut opera perdamus: nam praeterquam quòd, more caterorum, mera, & pura Sycophantia sunt, aperta conuitia, abominabilesq; calumnia, & impostura hominum mente perditorum, illa eadem ab hys, centies alias in eadem protestatione, sunt commemorata. sed haeretici, ut noceant, omnia sibi licere arbitrantur, & persuasum habent. percurrantamen & leuiter expendā rationes quibus utuntur in hanc sententiam, ne aliqua ex parte muneris meo defuisse uideri possim. ingrediuntur igitur causam aduersarij nostri in hunc modum.

1 Obiectio. Primum, inquit, illo argumento Synodus redarguitur, quòd non sit obseruatum decretum, in comitijs Germanicis editum de Concilio intra Germaniam celebrando.

Soluitur. Sed nos abundè huic ueteri querelle, aut potius fraudi, atque dolo, superius satisfacimus, ut superuacaneum sit, vel uerbum unum de re eadem iterum dicere.

2 Obiectio. Secundo, aiunt, cum primum est Concilium indictum, bellum atrox contra Lutheranos est excitatum, cum nullum de heresi iudicium antecessisset. huic etiam obiectioni exactissime respon-

sum

sum esse arbitror. ut enim monstrauimus, non est in haeticos eo tempore à Carolo V. Imperatore Christianissimo bellum sumptum, quòd haetici essent, quaquam hoc etiam nomine suo iure, id potuit facere: sed potius quòd rebelles essent Imperij, quòd datam Imperatori fidem fregissent, quòd cursum Concilij, quòd uidebantur magna contumione petere, ubi illud oblatum est, impedire sunt conati, denique quòd eodem tempore infames libellos sparsissent, aduersus Pontificem, Episcopos, Concilium, atque Reges.

Tertio obijciunt, quo tempore propter tumultus bellicos, & arma discurrentia huc, atque illuc, non erat integrum Episcopis ad Concilium accedere; decreta quaedam in Synodo facta fuisse.

Sed nos id minimè negamus: neque propterea minoris eas leges pretij esse putamus, si qua condita, lataq; sunt, quam si uniuersus orbis Christianus, illas tulisset. quoniam Concilium ecumenicum, non tam Episcoporum numerus facit, quam alia pleraq; qua ostendimus inesse in hac sacro sancta Synodo Tridentina. et qui impediti armis, aut morbo, aut quauis alia legitima causa ad Concilium non accedunt, iure optime excusantur. Urgent, 4. non fuisse liberam usquam Synodum Tridentinam, exemplo, cuiusdam Episcopi, quem illi nominant, qui propter uiam, ut inquit, uocem, prolatam paulò liberius,

3 Obiectio.

Soluitur.

4 Obiectio.

Disputatio

berius, Romam adire iussus est, ut apud Vicarium Christi culpam deprecaretur.

Soluitur.

Est sanè quam verissimum, hunc, quem nobis significant heretici Episcopum, increpatum à patribus fuisse: & admissum crimen coram Pontifice depulisse: sed quantum ego à viris bonis, qui ea tempestate Tridenti aderant, accipi, non fuit in eo Episcopo tam leuis culpa, ut purgatione non indigeret. ignorantia enim dicitur, malitiosè et enim dicere non possum, cum iubeat in meliorem partem interpretari dubie facta, aut dicta proximi, traditionibus auctoritatem detraxerat, & de impij iustificatione, non satis sentiebat piè. ille verò cum accusatus causam ageret suam, respicit facile, ac se opinione, atque sententia deceptum esse, ingenue confessus est: ne vos quempiam existimetis, malè in Concilio tractatum, quòd paulò fuisset liberius loquutus.

Vidi ego non parum multos, qui non modo in priuatis sermonibus, sed etiam in publico patrum confesso & pro suggesto, pro sui animi libidine, in Pontificem & Romanam curiam, sunt debacchati: ceterum cum à fidei dogmatibus non discessissent, eorum zelum, quo comedi se ferebant, Legati Pontificij, sanctaq; Synodus non iniquo animo tulerunt.

Instant adhuc, Synodum Tridentinam in
duus

Episcopus
quidā qua
causa sit re
prehensus.

Octaua.

137

duas olim partes, discissam esse, atque alteram, Bononiam translata, repugnante, & contradicente altera.

Verum id est: sed iustus de causis translata esse ostendi superius: & necessarium fuit, ut Episcopi, Maximo Pontifici Pastori suo, obsequerentur. & potuit illa pars qua Bononiam contendit, iussu Pontificis leges ferre, si quas de exortis controuersus, necessarias existimaret: tamen si nullas tulit.

Perseuerant adhuc in eadem sententia aduersarij, atq; ut deprimat auctoritatem Synodi, si possint, illud argumentum plurimum urgent, quòd patres Tridentini, nefaria flagitia, & impura facinora perpetrarint: atque ut rem exaggerent amplius, duas apertissimas, et maximas calumnias nobis obrudunt: acerbumq; interitum narrant duorum Episcoporum.

Ego verò Deum testor, Opt. Max. in cuius
Soluitur.
spectu sto, & cui sum exactissimam vitam rationem redditurus, omni studio, & diligentia peruestigasse, verum ne an falsum sit, quòd de obitu Episcoporum heretici narrant, neq; potuisse quidpiam vel leuissima assequi cōiectura. cum autem, quòd de illis supplicium sumptum esse ferunt, insolitum atque publicum fuisse dicant, non potuit, me, eius rumor, etiam si furdus essem, latere: qui ferè cum primum Synodus teneri cœ-

6
Obiectio.

Apertissimum hereticorum mendacium.

S
pit,

pit, Tridentum veni, neq; hinc usquam toto hoc tempore, integrum absui, diem. quem enim latere potuisset, si id usquam accidit, transfixum venabulo alterum fuisse Episcopum, alterum verò instructo laqueo ad fenestrā, ferā instar, captum, atque suspensum, si mane eum de fenestra dependentem, omnis populus inspexit? sic. n. rem factam narrant aduersarij. quis angulus, etiam remotissimus reperiretur, qui isto rumore plenus non esset? aut quod theatrum, in quo non hac lugubris Tragedia personaret? sed heretici homines, omnium, quos terra sustinet nequissimi, quas non fabulas consingent, & memorabunt, ut nos traducant?

Frustrā verò queruntur aduersarij, non potuisse se à patribus obtinere usquam, ullum tolerabilem saluum conductum. res etenim ipsa, si homines tacerent, loqueretur, & clamaret. firmissima enim publica fide hereticis cautum est, quæ excussa publicè circumfertur: de qua ego disserui longius, tum in Apologia contra Montanum, tum etiam paulò superius, aduersus hanc eandem protestationem.

De Sleydano sententia

Citant in suam sententiam Sleydani historiam, et testem eum omnium suorum mendaciorum faciunt. neque vident, iurati hostis, & sexquib; heretici spurcissimi, qualis Sleydanus est testimonio, neminem virum bonum, aut opprimi,

aut

aut grauari posse: cuius historia quanta fides habenda sit, qui nosse velit, historiam euoluat de rebus Ecclesie quam proximis his annis inuulgauit Roberus Pontanus, non tam eloquentiæ flosculis quam veritate conspicuam: facile nouerit: quo Sleydanus loco, haberi iure debeat: quem tantopere nobis heretici obijciunt; cum nihil aliud scribendo præstiterit, quam quòd hereticus, heretici Dorpij, Germanicam historiam latinitate donarit, & comprobarit nugas. hic est enim ille, cuius ex Ruso superius mentionem fecimus, qui aiebat, omni arte, nobiscum esse agendum, cum accusaretur, quòd nugas plurimas historia inseruisset. de huius nugis, et apertis calumnijs à Latomo historia conscripta est, cuius est titulus de undecim millibus mendaciorum Sleydani. huius præterea historiam, huiusq; mores, in historia Ecclesiastica Fontanus Gallus Gallicè suis coloribus adamussim depinxit: qua nuper Italico sermone donata est.

Perstant, et obijciunt nobis, Germanos Theologos, non solum non fuisse permisos in Concilio dicere, sed explosos potius cum dedecore, maleq; tractatos: atq; ut fidem faciant, Vergerium testem producant.

Sed nos hoc crimen superius diluimus: Vergerio autem Hippolytum oppono, virum bonum atque doctum: qui hanc, qua nobis inuritur ma-

Disputatio

culam, exactissime absterfit. oppono sanctissimos multos patres, qui eo tempore aderant Tridenti; ij siquidem omnes nihil simile euenisse narrant.

Postremo obijciunt, cum dogmata fidei à Theologis discutuntur, eos in varias sententias abire.

Accidit hoc aliquando, propter rei difficultatem, de qua agitur. pro ingenio hominum, atq; natura: maxime, cum de certitudine gratia disputaretur: de qua re, inter duos illos Theologos, quos memoratis, grauis contentio incidit. quam illi fortasse, non tam longè promouissent, nisi spiritu ambitionis, & contentionis agitentur: atque uterque alterum superandi libidine esset citatus. interim tamen, ut est in proverbio, quod reges delirant, plectuntur Achiui. & priuati sulpa in Synodum reycitur.

DISPUTATIO NONA.

UTRUM SPIRITVS SANCTVS
Concilijs praesideat congrega-
tis legitime.

ANDEM nobis peruentum est ad extremum fabulae actū, hoc est, postremam partem protestationis, in qua nō minus, quàm in reliquis omnibus sibi similes sunt haeretici: qui, cum patrem, ac filium, diuinas duas in Trinitate personas haetenus irriserint, temperare sibi nō possunt, quin etiam Spiritui sancto, eiusdem cum patre atque filio substantia, sint iniury, atque eidem insolenter coniciuntur. aiunt itaq; œcumenicis Concilijs legitime coactis, quale Tridentinum est, Spiritū sanctum, non interesse omnino. ad eā uerò sententiam conuincendam, nullis prorsus argumentis utuntur, quae uel speciem aliquam ueritatis praesferant. quinimo, cum rationibus destituantur, ad sua arma, idest conuitia, contumelias, & maledicta confugiunt: quorum sunt admodum locupletes. duntaxat obscenam quandam, et tur

Disputatio

pem fabulam narrant, quam ego neque leuiter attingam, ne dum confutare studeo, aliquo eam pretio habere videar. docebo autem auditores, citatis testibus, & in theatrum orbis terrarum productis, Concilijs œcumenicis, iure coactis, quae le proculdubio Tridentinum est, Dei spiritum interesse, moderantem cogitationes patrum, qui neque errare, neque decipi queat: & quem si sequamur, minime usquam labi possimus. quam rem eò compediōsius prestare debeo, quòd de eadem plura dixerim, cum aduersus Montanum disputarem.

Hoc primum omnium persuadet locus ille Matth. 18. si duo ex uobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet eis, à patre meo, qui in caelis est: ubicunq; enim duo, uel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. id si promissum est duobus, aut tribus congregatis in nomine Christi, quid futurum speramus, cum uniuersa Ecclesia, legitime, quod est, in eius nomine, fuerit congregata? huius sententiae praxis in Concilio Apostolorum expressa est, quod est Hierosolymis celebratum: ubi, in hunc modum sancti illa Synodus sententiam protulit.

Uisum est Spiritui sancto, & nobis.

Ad testimonium scripturae, atq; exemplum, accedit ratio: qua hoc modo concluditur, Pon-

Spiritus sanctus praesidet œcumenicis Concilijs legitime coactis.

isix

isix Maximus, cum fidei dogmata explicat, errare non potest, iuxta illum Christi sermonem ad Petrum, & successores eius, orauit pro te, ne deficiat fides tua. tu confirma fratres tuos. quia illi assistit Spiritus sanctus: ergo etiam Cõcilio, quod representat uniuersalem Ecclesiam.

Deinde, Ecclesia habet Spiritum sanctum gubernantem, quem ei promisit Christus uerbis illis, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia. non enim haec uerba ad Apostolos tantum dicta sunt: neq; Spiritus sancti missio (quod beatus Bernardus ait) propter solos Apostolos facta est: alioqui non dixisset ipsa ueritas, ego uobiscum sum, usque ad saeculi consummationem. neq; enim Apostoli perpetuò mansuri erant. quare ad Ecclesiam uerba pertinent, à qua Christus, eius sponsus, nusquam discedet: at Concilium, uniuersalem Ecclesiam representat, ut constat, ergo generali Concilio, cõgregato legitime, haud dubie assistit Deus, de omnibus instruens, quae ad salutem sunt necessaria.

Audite quid de hac re sentiat, atque scribat, Damasus Papa doctissimus atque sanctissimus uir ad Aurelium August.

Violatores Canonum uoluntarij grauitè à sanctis patribus iudicantur: & ab Spiritu sancto cuius instinctu, ac dono dictati sunt, da-

Disputatio

mnantur. & paulo inferius,

Blasphemare in Spiritum sanctum non incongruè videntur, qui contra eius sacros Canones aliquid protervè agunt.

Ac nisi Spiritus sanctus sacrosanctis Synodis inter sit, quo nam, quæso, pacto verum erit, quod omnium consensu receptum est, dictum à Gregorio Magno, & habetur in decretis dist. 15. cap. sicut sancti Evangelij. quattuor Ecclesie generalia Concilia, quæ eo tempore tantum celebrata erant, instar esse quattuor Evangeliorum.

Concilium Chalced. unum ex his quattuor sic habet.

Non dubium, Spiritum sanctum patribus in Nicæa congregatis præsedisse: sicut manifestè præsedit.

Imo verò si aduersarij se ipsos audire velint, facile hoc nobis dabunt. nam cum sententiam Cusani de præsidente Concilij vehementer probent, & Cusanus, ut aduersarij citant, eo loco Concilij præsidentem faciat Spiritum sanctum, sine nota leuitatis negare non possunt, coelestem Spiritum id genus Concilij interessè.

Huc spectans magnus ille Constantinus Imperator, absoluta Nicæna Synodo, leges in dadas, perinde se, inquit, suscipere; venerariq; ac si diuino fuissent ore editæ, ac promulgata.

Cap.

Nona.

141

Cap. 15. Conc. Matisconenſis 2. Synodorum decreta, facta esse dicuntur Spiritu sancto dictante: his verbis,

Qui verò horum, quæ Spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit, ab Ecclesia, quandiu Episcopus illius voluerit, suspendatur.

Pura in hanc sententiam dicere animus non est, ne lectori fastidio sim: pauca hæc satis esse possum, pertinaci animo non contententi. Veritati asserenda in lucem operam in his disputationibus dedimus, & sanè si, quæ hæcenus commemorata sunt, probè nouerimus, haud dubiè comperiemus, nullam omnino rationem fingi posse, cur Synodus Tridentina sacrosancta non sit. est enim à Pio IIII. Pontifice Maximo indicta: cui, à Deo Opt. Max. cogendi & celebrandi Synodum facultas suppetit, de consensu Ferdinandi Imperatoris religiosissimi, optimiq; atque etiam Regum, & Principum ceterorum, Pontifex per Legatos suos Concilio præest, in loco admodum conuenienti tenetur, in quo, quisque liberrimè sententiam profert, & forma antiquis Synodis familiaris, ac necessaria seruata est, tum quod ad rationes attinet, quibus inquirenda, & proferenda in lucem veritas est, tum etiam quod attinet ad normam procedendi.

Restat ut vos, o Germani, qui huius protestationis estis auctores, errorem vestrum agnoscatis,

Disputatio

vis, & cognito errore respiscatis iam tandem, atque haeresi procul abiecta, ad Romanam Ecclesiam, charissimam Christianorum matrē, reuertamini: quae vos apertis brachijs expectat, ut venientes excipiat, amplectatur, oscula figat, vitulum saginatum occidat, choreas ducat, festumq; diem tripudijs celebret, quondam à vobis admissi sceleris oblita. ne, pluris, obsecro vos, per immortalē Deum, qui vos sua morte in vitam asseruit, facere velitis, dissipatis bonis paternis, & uniuersa re familiari dilapidata, extra paternam domum, procul à conspectu fratrum, porcos pascere, siliquis vesci, aut potius perpetua inedia caelestis doctrina vexati, premi quam domi vestrae, simul cum dulcissimis parentibus, charisq; propinquis, bonorum omni genere affluere. agnoscite unde excideritis: quem doctrina vestra auctorem habueritis: hominem, ut cetera taceam, qui Diabolo magistro, vsu se, dicere non erubescit, sed magnopere potius gloriatur. qui, ut corpori seruiret, & carnis oblectamenta persequeretur, omnes, Ecclesiastica disciplina & fidei Catholica nervos, doctrina atque exemplo suo, pro virili portione infrexit. euoluite, quaeso vos, ab his initijs, quoniam pacto vestra doctrina progressa sit, quibus tumultibus creuerit, quibus adoleuerit flagitijs. neque enim felicem ullo modo exitum habere possunt,

qua

Nona.

142

qua ex malis principijs orta sunt. Cōtemplamini veteres haereticos, quorum vestigijs plurimum nitimini, uix eorum vel tenuē aliquod indicium superfuisse intelligetis. improbi gloria, velut fecunum quod hodie floret, et cras in Clibanum mittitur. vltor iniuria, illata fidei, Deus est, in cuius molares incidere, horrendum est: qui tamen si differre vindictam videatur, non tardat, & si tardet aliqua ratione, ipsam tarditatem supplicij grauitate compensat. ne vos, aut inanis gloria, aut ambitionis vento abripi sinatis, quae firma diu cōsistere nequit: sed fugit velut umbra. neque aliorum scelerata vita, tantum ualeat apud uos, ut eius indignatione, summo uestro malo, Christi & eius Ecclesia, effici hostes uelitis. charitas clamat, cuius uos temerē uiolatores existitis. ne, dum scoparum officio defungimini, quibus, sordida loca expurgari solent, in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo, atq; angelis eius, quales uos estis, pœnas luituri, detrudamini. Christus seruator hominum, eam uobis mentem inspiret, quam nos, quod Christianos, & bonos uiros decet, uobis optamus.

DE ECCLESIAE
TRADITIONIBVS
LIBELLVS.

EODEM AVCTORE,
aduersus eosdem Protestantes.

Praefatio.

DVERSARIJ nostri, haereticici, non his temporibus modo, sed etiam antiquis, quod *Arrianorum* exemplo manifestum est, quò commodius suis erroribus, atque impijs dogmatibus patrocinarentur, neque facile à Catholicis refelli possent, solis sacris litteris, auctoritatem in causa fidei, tribuendam esse censuerunt: Apostolicis traditionibus exploris, contemptis sacro sanctis Synodorum decretis, Pontificum legibus, atque institutis, pro nihilo habitis, patrum sententijs sanctorum procul reiectis. quod, hoc potissimum consilio, ab his hominibus est factum, cum enim sacra scriptura difficilis, obscura, atque impedita sit maximè, unde fit, ut, ea aequè Catholici, atque haeretici utantur, nisi nobis

Cur traditiones reiciant haeretici.

Libellus. 143

bis ea, quae memoravi, praesidia suppetant, haud facile, ut putant, refelli poterunt. his etenim sanctorum litterarum interpretatio plurimum consistat. hinc effectum est etiam, ut nihil tam mordicus teneat aduersarij, nihil tam accuratè tueantur, nihil denique tam inculcent hominibus frequenter, quam scripturam sacram dilucidam & apertam esse: eademq; non in genere solum atque uniuersè, sed in specie ac per partes, sigillatim, minutatimq; omnes nostrae salutis rationes, atque humanae uitae momenta expressa contineri. ut iam superuacaneum sit aliunde praesidium querere ad eas controuersias dirimendas, quae uel de fide exoriri, uel de moribus suscipi solent. quomobrem nullus hoc tempore haeticorum reperitur, tam nullius litteraturae, tam rudis atque ignarus ueri, tam denique triobolaris, & plumbeus, qui non oportune, atque importune, sacras litteras iactet, sine externis adiumentis ad Christianè uiuendum esse satis traditiones ergo Apostolorum, & disciplinam Ecclesiae, homines irreligiosi, atque impuri, nascò, quod dicitur, suspendunt aduico: quod ipsa protestatione docemur, cuius bona pars in huiusmodi traditionibus reiciendis, insumitur. quemadmodum igitur aduersarij, ex re sua facere uidentur, dum aduersus traditiones Ecclesiae mendacia accumulanti, atque illis quo iure detrahat

trahāt quaque iniuria, ita quoque nos facie-
mus, ut opinor, rectè, si traditiones id genus as-
seramus, & ab iniuria hereticorum, pro uirili
nostra portione uindicemus. hoc commodè, iudi-
cio meo, præstare possimus, si ex multis, paucos
aliquot testes in medium produxerimus, qui tra-
ditiones istas, maximi faciendas esse, arbitran-
tur. ea enim ratione utilitati multorum consule-
mus, dum uiros bonos, & doctos, ac iudicio an-
tiquitatis probatos, capite censibus hominibus,
improbis ex flagitiosis, sanctarum scripturarum
prorsus ignaris, ad quas, ceterarum artium
ac disciplinarum principys accedunt destituti,
denique qui heri aut nudius tertius orti sunt, op-
ponamus, & lectorem fastidio enolendi de hac
re aliorum scripta, leuabimus, qui licet mul-
ta & doctissima omnia nobis tradiderunt, non
congresserunt ea in unum locum, sed sparsa po-
tius reliquerunt: exordiemur uerò ab ipsa scri-
ptura sacra.

CONVINCVNTVR TRADITIO-
nes testimonio sanctarum scriptu-
rarum. Cap. I.

CVM multis ex locis argumenta depro-
mere possimus, quibus traditionum Ec-
clesiasticarum fidem faciamus, rationi consen-
taneum

taneum ducimus, earum usum in Republica
Christiana necessarium esse, primum omnium ex
sacris litteris monstrare, prius tamen, quam hanc
rem ingredior, nonnulla mihi sumenda sunt.
unum est quid traditionum nomine significemus,
alterum, quot genera earum sint, & de quo nobis
sermo fiet.

Nomine igitur traditionum ea præcepta com-
prehenduntur, quæ non scripto, sed uiva uoce
tradita, et ueluti per manus a maioribus ad nos
transmissa, atque Ecclesie cõmendata, retinètur.

Traditionum Ecclesiasticarum tria genera
tradit August. inuenitur alicubi, inquit, consue-
tudo, quæ sacre scriptura contraria est. quod
ubi accidit, planè constat, non isto more uiuen-
dum esse, sed scripturæ obtemperandum. domi-
nus enim, non inquit, ego sum consuetudo, sed
ego sum ueritas, sunt & alia, inquit, traditio-
nes, scripturis, & Catholice fidei minimè con-
trarie. hæ, triplici genere continentur: quas-
dam, tota per orbem frequentat Ecclesia, atque
hec, inquit, similiter ut illa, quæ sacre scriptu-
ræ prescribit auctoritas, obseruanda sunt. nam
quod est eiusmodi, quin ita faciendum sit dispu-
tare, insolentissime insania est. exemplum adhi-
bet, dicens, sicuti quod domini passio, & resur-
rectio, & ascensio in cœlum, & aduentus Spi-
ritus sancti de cœlo, anniuersaria solemnitate ce-
lebren-

Lib. 3. de ba-
ptismo con-
tra Donati-
stas.

Cap. 1. & 5.
epist. 118.
ad Ianna-
rium.

De Traditionibus

lebrentur, & si quid tale occurrerit: quod obseruatur ab uniuersa, quocumque se diffundit Ecclesia, huiusmodi etiam sunt, ut idem alio loco testatur, obsecrationum sacerdotialium sacramenta, que ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur. ut legem credendi, lex statuatur supplicandi.

Alia sunt, quas non tota seruat Ecclesia, sed per loca terrarum, regionumq; ad adificationem fidei, & morum, secundum singularum Ecclesiarum speciales conditiones introducta, atque recepta variantur: totum hoc genus rerum, inquit Aug. liberas habet obseruationes: neque disciplina uilla est opus, graui, prudentiq; Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere uiderit Ecclesiam, ad quamcunque forte deuenerit. hanc doctrinam dicit se à beato Ambrosio accepisse: & de ea sententia etiam atque etiam cogitantem, ita secum affectum semper fuisse, tanquam eam celesti oraculo acceperit.

Præter hæc, ait, reperiuntur in Ecclesia etiã alia, que, neque sanctorum scripturarum auctoritatibus continentur, neque in Concilijs Episcoporum statuta inueniuntur, neque consuetudine uniuersæ Ecclesiæ roborata sunt, neque item notis, & rationabilibus causis exigentibus ita sunt instituta, sed diuersorum locorum, diuersis moribus

Cap. 1. eiusdem epist.

Libellus.

145

moribus variantur, & sine fructu sunt: nequã aliò, quàm ut grauent populum uidentur pertinere: de quibus solis dicit Christus, in vanum me colunt docentes mandata & traditiones hominum, hæc ressecanda esse censet: prudenter tamen, nam ipsa mutatio consuetudinis, licet adiuuet utilitate, nouitate perturbat.

Mutationis
quanta fit
uis.

Hinc possit aduersarius agnoscere, de quo genere traditionum differamus, cum eas dicimus necessariò seruandas esse, & præterea quo loco cetera habenda sint. exordiamur ergo ab scriptura.

Omnia quaecumque dixerint uobis (præpositi inquam) seruate, & facite, secundum autem opera eorum, nolite facere.

Matth. 23.
cap.

Non te prætereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis discis intellectum.

Prou. 25. ca.

Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tue. legem matris traditiones atque Ecclesiæ legem appellat scriptura. addit,

Prou. cap. 6

Liga eam in corde tuo iugiter, & circundanturi tuo, cum ambulaueris, gradiantur tecum, cum dormieris, custodiant te, & euigilans loquere cum eis, quia mandatum patris, inquam, lucerna est: et lex, matris uidelicet, lux, et uita increpatio disciplina.

Quemadmodum uerò nihil prodest lucernam
T habere

De Traditionibus

habere, si non luceat, ita quoque non prodest habere precepta Dei, hoc est diuinam scripturam, si non accedat à lege matris Ecclesia, lux, veri intellectus scripturarum.

Ca. 11. prioris epist.

Beatus Paulus Corinthiis scribens, cetera, inquit, cum venero disponam. differuerat de ratione sumendi Eucharistiam, de qua re nonnulla dederat precepta, & concludit verbis citatis orationem. hic ego rogo hostes traditionum & Ecclesiasticæ discipline, quæ nam parte epistolarum Pauli ea contineantur, quæ dicit, se dispositurum cum venerit? nemo autem possit Paulum Apostolum mendacij arguere. quare sermone ac viua voce ea disposuit. hæc, cum ab illo tradita sint, ut obseruentur, magna profectò vis traditionum est, vel Paulo iudice, hoc loco. & iterum in eodem cap. laudo uos fratres, quòd per omnia mei memores estis, & sicut tradidi uobis, precepta mea tenetis: atqui non tradidit Paulus Corinthiis, ut constat, omnia scripta, quæ seruari illi debuerunt.

2. Cap. 2.

Apertius confirmat hanc sententiã ad Thessalonicenses scribens, his verbis, itaque fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram, sunt igitur aliqua in Ecclesia precepta, quæ non scripto, sed traditione tantum consistunt, & quæ necessario obseruare debeamus, dicente Paulo, tenete

Libellus.

146

netæ traditiones: hoc est instituta uita, quæ tradita uobis sunt à me uiua uoce, cum Euangelium predicarem. credibile est enim multa Paulum Thessalonicensibus seruanda tradidisse, quæ in epistolas relata non sunt.

Iterum in eadem epistola, denunciamus, inquit, uobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt à uobis. Cap. 5.

Ad Timotheum scribens, sic ait, tu uerò permane in his quæ didicisti, & credita sunt tibi. illa enim ex ui uerbi ipsius, credita nobis dicuntur, quæ uiua uoce sunt tradita. nam quæ scribuntur, non nobis, sed chartæ potius commendantur. Ca. 3. ep. 2.

Rursum ad eundem: ò Timothee depositum custodi, deuotans prophanas uocum nouitates. quod, id obsecro, depositum est, præter doctrinam eam, quam, cum adesset præsens, instillat eius menti Paulus? Ca. 6. 1. epi.

Iterum agens cum Timotheo, tu uero, inquit, fili mi, quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus. quibus Pauli uerbis proculdubio docemur, quæ ratione traditiones communicentur. Paulus etenim Timotheum docet: Timotheus autem alios homines fideles, ut ij deinde ea præcepta transfundant in posteros. Ca. 2. epi. 2.

T 2 hos

De Traditionibus

hōs si quidem fideles Paulus uocat.

Ad calcem
2. epist.

Beatus etiam Ioannes plura, inquit, habens uobis scribere (& agit proculdubio de his quæ, seruari oporteret) nolo per chartam & atramentum, spero enim me futurum apud uos, & os, ad os loqui. ubi nunc isti Ioannis sermones reperiuntur? nusquam sanè, quod sciam, nisi traditione contineantur.

Cap. 16.

In actis quoque Apostolorum narrans Lucas Pauli prædicationem, inquit, cum pertransirent ciuitates tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & senioribus, qui erant Hierosolymis.

Beatus etiam Petrus cap. 3. epist. 3. uim harum traditionum tradit, cum hereticos, earum contemptores his uerbis reprehendit, uenient in nouissimis temporibus in deceptione illusores, iuxta proprias conscientias ambulantes. quasi dicat, contemptores eorum quæ sunt tradita.

Ca. 1. epist.

Beatus etiam Iacobus harum traditionum mentionem facit, & ad earum obseruationem hortatur, dicens, suscipite insitum uerbum, cuius ea, inquit, uis est, ut possit saluare animas uestras.

Cap. 15.

Iterum in Actis, perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, et seniorum, hæc testimonia, cum sint in sacris litteris expressa,

Libellus.

147

su, necessario aduersarij fateri debent, traditionum magnam esse uim, aut ipsas sacras litteras quibus continentur superiores sententia, obscuras, atque impeditas esse magnopere. quod cum illi nulla iusta ratione, & causa possint dicere, uidemus enim, hæc testimonia luce meridiana clariora, haud dubiè in alteram partem orationis illis est incidendum.

CONVINCVNTVR TRADITIONES
rationibus ex sacris libris
deductis. Cap. II.

RATIONIBVS iam eandem rem tractemus oportet: quæ sæpenumero pluris haberi, quam testimonia solèt. hac. n. improbi deprauat in suam ipsorum perniciem. Christus non reliquit nobis in sacris litteris omnia, quæ necessario agere, atque seruare debemus, ergo præter scripturam, aliqua alia re nobis est opus: ergo eam etiam rem nobis reliquit Christus. hoc argumentum duplici, ut constat, syllogismo explicatur. unus est, in sacris libris non reliquit nobis Christus omnia quæ necessario seruanda sunt, ergo aliquo alio est opus. nota est consequentia, antecedens probant illa uerba Ioan. cum uenerit spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem, non omnem quidem ueritatem simpliciter,

1. Ratio.

Cap. 16.

De Traditionibus

Et quæ sciri posset . nam non omne quod sciri poterat , docuit suos : neque id facere expediebat : sed omnem veritatem sciendi necessariam ad salutem , quæ sacris libris non contineretur . quæ enim in illis erat , docuerat iam Christus discipulos suos , cum simul uersarentur : et cum illis aperuit sensum scripturarum , quod narrat Mattheus .

In sacris licet
teris fons
nostræ salu-
tis .

Est illud sanè uerum , in Canonicis libris fontem existere , & fundamentum omnium eorum quæ sunt homini ad salutem necessaria , atque in eis , in genere omnia uitæ nostræ momenta contineri : quod alibi explicatius dixi . inde etenim omnia deduci possunt , præsidio aliquo externo . ergo hoc nobis etiam Christus simul cum sacris libris reliquit . alioqui , neque rectè , neque omnino Ecclesiæ suæ prouidisset , consulissetq; . in super sine culpa sua interdum homines damnaretur , atque æternis supplicijs addicerentur . tunc maxime , cum non seruarent , aut fugerent , quæ necessaria ad salutem sunt , & sacris non sunt litteris comprehensa . id uerò quod præter sacras litteras necessarium est , ego non uideo , quid aliud sit , præter traditiones , quare eas uoluit Christus adesse in Ecclesiâ . imo uerò reliquit , ac firmavit auctoritate diuina .

1. Ratio .

Negari non potest , quin difficilis & obscura sit scriptura sacra , quod de Pauli epistolis bea-

111

Libellus .

148

Cap. 3.

tus Petrus testatur , cum ait , in quibus sunt quædam difficilia intellectu . subiungit , quæ indocti , & instabiles deprauant , sicut ceteras disciplinas , ad suam ipsorum perditionem . testantur Catholici interpretes scripturarum , qui non raro quidem inter se , de sensu loci cuiuspiam discrepant : & diuersam habent sententiam . testantur quoq; heretici , qui de præcipuis etiam salutis nostræ capitibus , non diuersas modò , sed disparatas , atque pugnantes omnino tot numerant opiniones , quot sunt , qui de ea re auctores scripserunt . ut de iustificatione impij , & eucharistia . quâobrem interprete opus est aliquo , alioqui perpetuò in tenebris , cū difficultate luctâtes , uersamur . non potest autem quiuis interpretis munere defungi , neque unus aliquis priuatus homo : nam cum is , quicumque sit , facile decipi possit , facile etiam ceteros deciperet : neque firmum aliquid aut stabile haberemus . publico igitur interprete opus est : cui omnes habeant fidem . & qui dum id præstat , errare non possit . atqui id genus nihil est aliud præter traditiones Apostolicas , Concilia œcumenica legitime coacta , Pontificum decreta , & consensus Ecclesiæ , qui in scriptis sanctorum patrum reperitur : ergo his omnibus firmam præstare fidem oportet , si uolumus germanam intelligentiam assequi sanctorum scripturarum .

T 4 Nois

De Traditionibus

- Ca. 5. lib. 1. *Non discrepant ab hac opinione, hereticorum nonnulli: nam Bullingerus de Concilijs differens, Christianam, inquit, institutionem nos habere à sacris scripturis: interpretationem verò à patribus, atq; doctoribus. idem scribit Martinus Lutherus, quod alibi ostendimus. In gubernatione civium consuetudo habet vim legis, nemo negat, & habetur. ff. de leg. 1. diurna: & l. imo. cur igitur non habebit vim eandem in Ecclesia? præsertim cū consuetudine utatur Apost. aduersus contentiosos: si quis vult, ait, contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. quem locum exponens Hieron. sic inquit, Apostolus, cum præcepisset, mulierem orare velato capite, præuenit obiectionem, qua quispiam ei dixisset, ubi scriptum est hoc? per hoc quòd allegat consuetudinem. Christus non solū dedit Apostolis, atque Episcopis, qui in eorum locum successerunt, potestatem prætandi Ecclesiam per prædicationem, sed etiam regendi, at in hac facultate inest, leges facere, quibus commodè viuatur, iuxta illud Act. 10. attendite vobis et uniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus, regere Ecclesiam Dei, ergo leges Ecclesia & consuetudines usu receptæ vim habent obligandi maximam.*
3. Ratio. *Omnia qua sacris litteris continentur vera esse firmissimè credimus, hoc, neque hæretici inficiantur:*
1. Cot. 11. *nonnulli: nam Bullingerus de Concilijs differens, Christianam, inquit, institutionem nos habere à sacris scripturis: interpretationem verò à patribus, atq; doctoribus. idem scribit Martinus Lutherus, quod alibi ostendimus. In gubernatione civium consuetudo habet vim legis, nemo negat, & habetur. ff. de leg. 1. diurna: & l. imo. cur igitur non habebit vim eandem in Ecclesia? præsertim cū consuetudine utatur Apost. aduersus contentiosos: si quis vult, ait, contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. quem locum exponens Hieron. sic inquit, Apostolus, cum præcepisset, mulierem orare velato capite, præuenit obiectionem, qua quispiam ei dixisset, ubi scriptum est hoc? per hoc quòd allegat consuetudinem. Christus non solū dedit Apostolis, atque Episcopis, qui in eorum locum successerunt, potestatem prætandi Ecclesiam per prædicationem, sed etiam regendi, at in hac facultate inest, leges facere, quibus commodè viuatur, iuxta illud Act. 10. attendite vobis et uniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus, regere Ecclesiam Dei, ergo leges Ecclesia & consuetudines usu receptæ vim habent obligandi maximam.*
4. Ratio. *Omnia qua sacris litteris continentur vera esse firmissimè credimus, hoc, neque hæretici inficiantur:*
5. Ratio. *Omnia qua sacris litteris continentur vera esse firmissimè credimus, hoc, neque hæretici inficiantur:*

Libellus.

149

ficiantur: at qui non aliunde habent, ut illis firmiter credamus, quàm ex traditione Ecclesia: summè igitur necessaria est Ecclesie traditio. ego cum Lutheranis, qui Ecclesie sanctionibus, atque statutis auctoritatem adimere conantur, in hunc modū contendo, & quero in primis quibus armis velint agere contra Ecclesiam, ut eius decreta subuertant? dicent sat scio, Canonicis scripturis: nam ad omnia, his hominibus scilicet, expressum Dei verbum facile suppetit. tunc ego rogo, vnde credant Euangelia, sacram, & Canonicam esse scripturam? non poterunt aliud dicere, quàm ex Ecclesia traditione, quòd inquam ita sint ab Ecclesia edocti, atque instructi. Euangelio enim Marci, ver. g. credimus, quia diuina scriptura est, cui per se ipsam, summam fidem habere, necesse est. at scimus Euangelium Marci, sacram esse scripturam, non Bartholomæi, quoniam ipsa Ecclesia Marci nobis tradidit Euangelium, cætera reiecit. hoc est enim quod Augustinus scribit, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie auctoritas compelleret. ergo traditionis Ecclesiasticæ, maxima auctoritas est, & maximus usus.

in epist. fundamenti.

Euangelij summa est auctoritas: sed Ecclesia traditio ab ipsa sacra scriptura Euangelium vocatur, ergo traditionis maxima vis, atque auctoritas est. sumptionem probo. beatus Paulus ad

6. Ratio.

De Traditionibus

Ecclesiæ
traditio,
Euangelii
uocatur.

A. 9. cap. 15.

7. Ratio.

15. dist. ca.
sicut sancti
Euangelii.

ad Galatas scribens Petrum, inquit, non rectè
ambulare ad veritatem Euangelij, quoniam cū
his qui erāt ex circumcissione volebat in cibis le-
galia seruare, quasi suo exemplo gentibus in-
nueret, simul cum Euangelio, legalia seruanda
esse. nihil autem simile in Euangelio decretum
reperitur: sed duntaxat sacrum Concilium, ip-
sa inquam Ecclesia definierat, non obligari gen-
tes ad legalium obseruationem. ipsa igitur Eccle-
sia determinatio, atque traditio Euangelium est,
& firmam atque perpetuam habet auctorida-
tem, contra hereticorum sententiam.

Que habemus ab vniuersali Ecclesia tradi-
ta, habemus ab Spiritu sancto, qui eam modera-
tur, atque gubernat: sed traditiones Apostoli-
cas, decreta Conciliorum & Pontificum, con-
sensum etiam patrum, ab vniuersali habemus
Ecclesia, ergo ab Spiritu sancto. summo igitur lo-
co, hæc omnia oportet habeamus. rectè. n. aiebat
Gregorius Magnus, quemadmodum firmiter te-
neo, quattuor Euangelia, ita quoque firmiter re-
cipio quattuor Concilia generalia: qua etate sua
celebrata erant in Ecclesia. Hinc ad Conc. tran-
seamus atque horum testimonio fidem quoque fi-
ciamus: que non potest quidem non admodum
firma esse, maximiq; momenti.

Libellus. 150 CONVINCVNT VR TRADITIO- nes testimonio sacrorum Concilio- rum. Cap. III.

IN oratione Martiani Imperatoris sic legi-
mus, ut sanctam Synodum ad antiquam per-
fectionem referre properemus, laborem vobis ar-
bitrati sumus imponere, ut omni errore caligi-
nis detereso, secundum quòd ipsa diuinitas homi-
nibus se fieri manifestam voluit, ut patrum de-
monstrauit doctrina, sic fides nostra, que pu-
ra, & sancta consistit, in omnium ingrediens
animas propria veritatis effulgeat luce.

Iterum, veram fidem, Catholicamq; expone-
re, secundum patrum doctrinam concordanti-
bus animis vestris, vestra properet reuerentia.

In Septima Synodo generali sic patres lo-
quuntur, fatemur unanimiter nos, Ecclesiasti-
cas constitutiones, siue scripto, siue consuetudi-
ne valentes, & decretas, retinere velle.

In sexta Synodo generali, decretum initio
est, ut ea teneretur fides, que per Apostolos, & sa-
cra Concilia tradita est.

Constantinus Imperator quibus armis contra
hereticos in Concilio utendum sit, docet his ver-
bis: Euangelici sunt libri, & Apostolorum, an-
tiquorumq; sanctiones, qui nos erudiunt, quid
de sacra lege sapiamus.

Initio Cōc:
Chalced.

Eodem lo-
co ad Syno-
dum.

Actione 7.

Cap. 1.

In epist. ad
Alexandru
Episcopum
Alexandri-
num.

Pascha-

De Traditionibus

1. A. 2.

Paschasinus Vicarius Pontificis in Conc. Chalced. dixit, nos contra præcepta beatissimi, & Apostolici Papa, gubernatoris sedis Apostolica venire non possumus, neque contra Ecclesiasticas regulas, vel patrum instituta.

*Iterum, si quis extra Ecclesiam priuatim populos congregans, contemnat Ecclesiasticas sanctiones, & aliter ea que sunt Ecclesie voluerit usurpare, anathema sit.**

Initio.

In Concilio Niceno sic legimus, decem & septem tunc fuisse dicuntur, quibus Arrii magis fides placeret, desertur ad Constantinum sacerdotum Concilij sententia: ille, tanquam à Deo prolatam veneratur, cui si quis tentasset obniti, velut contra diuina statuta venientem, in exilium se protestatur acturum. Magnus igitur Imperator Ecclesie traditiones, diuina statuta vocat.

Can. 1. & 25. q. 1. à sanctis patribus.

Iterum Concil. Chalced. à sanctis patribus, in vnaquaque Synodo, vsque nunc prolatas regulas tenere statuumus.

A. 2.

Rursum etiam in sexta Synodo generali sic statutum esse comperimus, dixit sancta Synodus omnino necesse est, non solum secundum sensum, sequi sanctorum patrum dogmata, sed & eisdem vocabis uti cum illis, nihilq; penitus inuolare.

Can. 1.

In Concilio 1. Constantinopolitano, primum omnium illud decretum conditum est, custodiendam esse fidem 318. patrum, qui apud Nicæam Bithynia

Libellus.

151

Bithynia conuenerunt, ad anathematizandam omnem hæresim, præsertim Eunomianorum, Arrianorum, Macedonianorum, Photinianorum, & Apollinianorum.

Sifinnius Nectario tale dedit consilium, ut disputatiuas fugeret intentiones, & testimonium ex traditione veterum adhiberet, ut præsules hæresion interrogaret Imperator, an sermonem vel lent facere de antiquis Ecclesie doctoribus, qui antè discessionem floruisent, an certò, illos, velut alienos à Christianismo respuerent.

Lib. 9. Tr. Hist. cap. 19.

Oportet nos Ecclesiasticas traditiones, siue scripto, siue consuetudine in Ecclesia retentâs unanimiter, & inuolabiliter obseruare.

2: Synodus Nicæna.

In octaua Synodo generali, multa de traditionum obseruatione continentur, illud tamen ad calcem, tenere traditiones quas accepimus, siue per sermonem, siue per epistolam sanctorum, qui ante nos fuerunt, Paulus apertè nos monet.

Can. 7.

CONVINCVNTVR TRADITIONES
testimonio summorum Pontificum. Cap. IIII.

OPORTET ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à maioribus secundum sibi traditam veritatem seruaui, & ipse possit, ea que rectè accepit competenter asserere.

Clemens Pa pa epist. 4.

De

De Traditionibus

Idem .

De his ipsis traditionibus multos libros confecit Clemens, quos de ordinationibus, aut constitutionibus Ecclesiasticis inscribit, in quibus, quae ab Apostolo Petro acceperat, alijs fideliter tradit seruanda.

Anacletus in epist.

Iustum est omnes in vniuerso Romanorum orbe doctores legis, ea quae legis sunt recte capere, & operari, & non regulas nascentis Ecclesiae confundere: aut fidem, aut doctrinam Apostolorum varijs maculare doctrinis, neque fratres infestare.

Eusebius Papa in epist. Gregorius, lib. 2. epist. 49. & 3. lib. epist. 33.

Prima salus est rectae fidei regulas custodire, & ab institutis patrum, nullatenus deniare.

Cum Greg. audiret quosdam temere asserentes aliquo modo eleuatam fuisse auctoritatem Concilij Chalced. in eo Conc. quod sub Iustiniano Imperatore habitum est, anathemate percussit, quicumque ausus sit, immutare aliquid eius fidei, quae in eo pronunciata est: aut corrigere sensum.

Damasus in epist. ad Episcopum Carthag.

Violatores Canonum voluntarij, inquit Damasus grauius à sanctis patribus iudicantur, & ab Spiritu sancto, cuius spiritu ac dono dictati sunt, damnantur. quoniam blasphemare in Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eiusdem sacros Canones, non necessitate compulsi, sed libenter, ut praemissum est, aliquid, aut proteruè agunt, aut loqui praesumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt.

Pas-

Libellus .

152

Paschalis etiam sic ait, malum est ab Ecclesia vnitae, & à sedis Apostolica obedientia resiliire, & contra Canonum statuta prorumpere.

Leo praeterea Magnus, dubitandum non est, quicquid in Ecclesia in consuetudinem est deuotionis retentum de traditione Apostolica, et de sancti Spiritus prodire doctrina.

Leo IIII. sicut habetur in cap. de libellis 20. dist. idem prorsus de traditionum obseruatione docet.

Hormisdas scribens omnibus Episcopis per diuersas prouincias, & habetur in c. si ille. 50 dist. Bonifacius Papa, & habetur in cap. nonnulli. 16. q. 1.

Leo Papa, & habetur in cap. requiritis. 1. q. 7.

Nicolaus Papa scribens Ignatio, & habetur, cap. ridiculum. 12. q. 7.

Pius II. quod constat ex bulla retractationum ab eodem edita.

CONVINCENTVR TRADITIONES testimonio veterum sanctorum patrum. Cap. v.

IVSTE ac legitime possit quisque cum haeticis agere, ista ratione: vos quidem non modo existimatis, sed & asseritis, nullam esse Ecclesiasticarum

rum

In epist. ad Archiep. Pa norm.

Serm. 2. de reuinitis Petecoltes.

rum traditionum vim, nullum usum: atque ideo quam longissimè prociendas eas esse. nos contra contendimus, plurimum illas prodesse, plurimi pretij, & momenti esse maximi: atque ob id esse retinendas. qui nam istam, obsecro, litem component, & contentionem, diriment? quoniam verò ex nouitjs scriptoribus, nullus deligi posse videtur, à cuius sententia, non alterutra pars contendit, atq; pugnantium resiliat, prouocetq; agite, designemus veteres scriptores, et eorum arbitrio, iudicioq; quæstionem subijciamus, quos nemo iure queat dicere, aut protio, aut precibus, esse sollicitatos, atque corruptos. et quos nemo ignorat, ab odio, inimicitia, ira, & misericordia vacuos esse omnino: quales, historicus ille Romanus eos esse inquit oportere, qui de rebus dubijs, atque asperis consultant. testes deinde conferamus, & qui plures, vetustiores, saniores, sanctiores, sapientioresq; citarit, atque in medium produxerit, vicisse causam existimemus. ego mihi curam suscipio nominandi sanctiss. Patres, qui plurimum auctoritatis traditionibus derulerunt, aduersarij in contrariam partem, si velint, testes citabunt, aut continuo se victos esse fateantur, necesse est.

Dionysius Areopagita Pauli discipulus in primis ita inquit: eloquia diuina duplicis generis sunt: nimirum, quedam in sanctis ac Theologicis

Cap. I. lib.
de Ecclēstia
stica Hie-
tarchia.

logicis libris nobis commendata, alia præterea quæ ex animo in animum (medio intercurrente verbo, corporali quidem, sed quod carnis sensum pœnitus excedat) sine literis transfusa sunt. subiungit, si quidem primi illi nostri sacerdotales duces, Apostolos intelligit, summa illa & su persubstantialia, partim scriptis, partim non scriptis institutionibus, nobis tradiderunt.

Irenæus: quid enim, & si de modica aliqua questione disceptatio esset, nonne oportebat in antiquissimas recurrere Ecclesias? in quibus Apostoli conuersati sunt: & ab eis de presenti questione sumere quod certum, & re ipsa liquidissimum est? quid autem, si neque Apostoli scripturas reliquissent nobis? nonne oportebat sequi ordinem traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multi gentis barbarorum, eorum qui in Christum credunt: sine charactere, vel arramento scriptam habentes per spiritum in cordibus salutem, & veterum traditionem diligenter custodientes.

Tertullianus de hac re aduersus hæreses omnes, librum proprium scripsit, quem de percriptionibus hæreticorum appellat: atque ob eam rem nihil inde citare uolo, pari enim ratione integrum librum citare debui.

Quod de Tertulliano dico, sentio etiam dicendum de Vincētio Lyrinensi, qui librum fecit aduersus

Lib. 3. contra hæreses.

De percriptionibus hæreticorū.

De Traditionibus

Aduersus
Prophanas
nouationes

uerfus prophanas nouationes, in quo totus in eo est, ut vim atque usum traditionum in Ecclesia demonstret.

Idem præstat Athanasius in ea disputatione, quam aduersus Arrianum confecit.

Origenes
Periarchon

Idem Origenes in lib. Periarchon, his verbis, illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica traditione discordat.

Tom. 1. lib.
2.

Epiphanius Episcopus Cypri, differens aduersus eos, qui se Apostolicos vocauerunt, sic ait, oportet & traditione uti. rationem reddit, dicens, non enim omnia à diuina scriptura accipi possunt: quapropter aliqua sacris scripturis, aliqua traditione Apostoli sancti nobis comendauerunt, quemadmodum, inquit sanctus Apostolus, sicut tradidi vobis, & alibi, sic doceo, & sic tradidi in Ecclesiis. Imo verò ille idem sanctus vir plurimas hæreses traditionum momento euertit.

Lib. 1. de
Spiritusan-
cto, cap. 27.
& 29.

Beatus Basilus citans verba Pauli, ad Corinth. 11. & 2. Thess. 2. quæ nos retulimus primo cap. plurima differit de traditionibus: quæ quoniam diuina sunt, ut fuit etiam vir ille diuinus, placet referre in compendium redacta.

Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia seruantur, & prædicantur, partim habemus ex scripta doctrina, partim ex Apostolorum traditione, ad nos delata in mysterio. vtraque tamen vim habent eandem ad pietatem: nemoque eis contradicet,

Libellus.

154

et, qui vel modicam saltem Ecclesiastici iuris experientiam habuerit. si enim aggrederemur ait, consuetudines, nullis scriptis proditas, velut non magnam vim habentes, reycere, imprudentes, etiam ipsis principalibus Euāgely partibus, iniuriam inferremus: imo prorsus ipsam Euāgely prædicationem ad nudum nomen contraheremus. probat hoc exemplo plurimarum doctrinarum, & obseruationum necessariorum in Ecclesia Christi, quæ sola traditione, & Apostolica institutione, iam inde, ad nos vsque peruenerunt, cum earum in sacris literis, nihil vsquam reperiatur expressum disertis verbis: atque inter plurima istius sacra rei exempla, indicat & ipsam sacra fidei nostra principalem Confessionem, qua credimus in patrem, filium, et Spiritum sanctum Apostolica potius traditione, quam nuda & aperta scripture littera nos habere. asserit præterea Christianum, & sua sententia planè Apostolicum, constantè & integrè perseuerare debere, in istiusmodi Catholica, tamen si non scripta, traditione, ab Apostolorum tempore, successione, quasi per manus, accepta: & vsu simul cum tempore progrediente, per longam consuetudinem Ecclesiis tradita. censetque hanc potissimum rationem sufficere ad confutandos hæreticos, qui eo tempore personam Spiritus sancti conabantur, ab unitate sanctissimæ Trinitatis blasphemè proscindere. atque ita affirmat, velle se hu-

De Traditionibus

hujusmodi traditiones, quasi paternam quandam hereditatem conservare, perseverareq; in doctrina accepta ab Episcopo suo, viro, qui longo tempore, in ministerio Dei vitam transegit, per quē baptizatus sit, & ad Ecclesiam admoius . neq; agendum cum eis arbitratur, qui huiusmodi vniuersalem traditionem à sanctis patribus usurpatam, tam longa consuetudine confirmatam, et in Ecclesiis vsitatam, respuunt, violantq;.

In expositione, locorum ad Tim. xi. & 2. Theofal. 2.

Beatus Chrysoſtomus, hinc patet, inquit, explicans duos citatos locos, quod non omnia per epistolam, sed quadam etiam sine litteris Apostoli tradiderunt, quod alibi saepe meminit Apostolus. subiungit, eadem verò fide digna sunt, tam ista, quam illa. itaq; traditionem Ecclesie fide dignam putamus: traditio est, nihil queramus amplius.

Cap. 1. & 5. epist. 118. #

In eandem sententiam luculenter & copiose admodum, multis locis Aug. differit. nobis, præter id, quod citauimus superius, illud sit satis quod ad Ianuarium scribit, aiens, que non scripta, sed tradita custodiuntur, que quidem toto terrarum orbe seruantur, datur statim intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, aut statuta retineri.

Ambrosius.

In his, hoc est traditionibus, nulla est disciplina melior graui, & prudenti Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere videris Ecclesiam ad quam-

Libellus.

147

quamcunq; forte deuenerit.

Beatus Cyrillus, nullo modo patitur à quibusdam cœcū diffinitam fidem, siue fidei symbolum à sanctis patribus nostris, qui apud Nicœam conuenerunt. neque permittitur, aut nobis, aut alijs mutare aliquod verbum ex his, que ibidem continentur, memores eius, qui dixit, ne transferas terminos æternos quos constituerunt patres tui.

In epist. ad Ioan. Antiochenum.

Eusebius, laudare oportet, & absque inuidia amplecti, si quid rectè scriptum, & traditum à maioribus est.

Cap. 22. lib. 7. hist. Eccl.

Idē, Gregorium Nazanzenum, & Basilium commendat, quod tredecim annos solis sacris libris incubuerint, quorum intelligi etiam ex maiorum scriptis, & auctoritate sint assequuti, quos Apostolica successione, intelligendi regulas suscipisse constaret. Hieronymus, traditiones Ecclesiastica obseruandæ sunt, ut à maioribus sunt tradita: vnaquaq; provincia sensu suo abundet, & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.

Ca. 9. lib. 11

Hylarius: grauis auctoritas est veterum. Gregorius Nissenus, ad hoc datus est sermo Dei, tum scriptus, tum nō scriptus, ut er, tãquam aculeo quodam armati, & instructi, vicissim inter nos, ad laborem orationes, & sementis bonorum operum, in spem vite æternæ faciendæ incitaremur.

ad Lucinū.

De Synodis

Coment. in Eccl.

Theodoretus, explanās illa verba Pauli, nã

De Traditionibus

caeteris dico ego non Dominus, si quis frater, & e. non est hoc uerbum, inquit, ad humanam auctoritatem, sed potius ad diuinam referendum: hoc enim Dominus Iesus non per se prius tradidit, ut alia multa, sed per Paulum nunc tradit, & perscribit.

Coment. in primā epist. ad Corinth.

Polycarpus ad Philip.

Subiecti estote Presbyteris, & Diaconis, sicut Deo, & Christo.

Isidorus ad Maronem Episcopum, à sanctis, inquit, patribus, non electione proprii arbitrii, sed potius ex sententia diuini iudicij Ecclesie Canones conditi sunt.

In Ceteriis

Sanctus Maximus, omnis Theologia quae scripta non est, uerba Dei continetur, ut quod ait Dionysius traditum esse, sumpsisse Deum totum hominem sine sui mutatione, aut confusione.

In Apologia Origenis.

Pamphylus Martyr, si quis se credere confiteatur, si tamen aliud de ueritate Christianae fidei credat quam habeat definitio traditionis Ecclesiasticae haereticus censeretur.

Sermone de ablutione pedum.

Cyprianus, non minus ratum est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit.

Contra Luciferianos.

Hieronymus iterum, multa, quae per traditionem in Ecclesiis obseruantur, auctoritatem scriptae legis usurpant.

Lib. 3. hist. Eccl. cap. 35. & 39.

Papias apud Eusebium, sicubi quisquam uenit, qui seniorum affectator fuerit, seniorum uerba interrogabam, ait, quid Andreas, quid Philippus

Libellus.

156

lippus, quid Thomas, quid Iacobus, uel alius quisquam ex discipulis domini, quidque Aristion, & senior Ioannes dixerint. cogitabam, me, non tantum utilitatis ex libris, quantum ex uisua, & permanente uoce delaturum.

Beatus etiam Ignatius, auctore eodem Eusebio, cum raperetur Romam ad bestias, qua transibat, ciuitates adhortationibus corroborabat. imprimisque admoebat, ut haereses recens exortas maximopere cauerent: & Apostolorum traditionibus indiuulsa adhererent. quas refert illum scriptas reliquisse.

Ignatius.

Cap. 35. lib. 3. hist. Eccl.

Aegyptus, et Clemens Alexandrinus, eodem Eusebio auctore, perreptarunt uniuersum penè orbem, ut inuiserent Ecclesias, & quid eis relictum addicerent, & docerent. de hac re, extant multi Canones in decretis cap. Ecclesiasticarum. cap. in his, cap. Catholica, dist. xi.

Lib. 4. c. 24.

Diuus Thomas, uoco inquit, diuinam legem, quae in Canone sacrae scripturae, et in decretis sanctorum patrum, & Concilijs continetur.

Cap. 5. Opu scul. 73.

Plures patres citare possem, sed quoniam haec est Ecclesiae uox, superuacaneum dico, eos memorare.

CONVINCVNTVR TRADITIONES testimonio Naotericorum patrum. Cap. VI.

POSSEMVS quidem antiquitatis testimonio

no esse contenti, sed quoniam intelligo Neotericos, eo maxime nomine ab hæreticis traduci, quod non per omnia rectè de traditionibus sentiant, atque scribant, consultò, horum nonnullos in præsentia lubet memorare, qui possint hæreticis hac parte facere satis. solum autem auctores indicabo, et libros subiciam, in quibus hanc ipsam de vi Ecclesiasticarum traditionum sententiam nobis explicatam reliquerunt. nam scrupulosè verba referre, immensi, ac penè infiniti laboris est.

Illud tamen initio dissimulare animus non est, nullum ex Catholicis Theologis reperiri, qui pluris faciendas esse traditiones affirmet, quam sacram scripturam, sed, quod eius tenebris depellendis & profligandis plurimum conferant.

Nullus Catholicorum ait, traditio nes, uim habere cõtra sacras litteras.

Nullus similiter ex nostris reperitur, qui traditiones ferat, contra ipsam scripturam sacram habere vim: quod etiam nobis aduersarij malignosè obijciunt: Principem siquidem locum, omnium consensu, sacre littere sunt adeptæ. sed quoniam sunt quedam, que sola traditione constant, dicuntur à quibusdam traditiones præter scripturam sacram esse: & interdum etiam supra scripturam, quia que non intelligeremus fortasse si solas sacras litteras haberemus, cõsequimur præsidio traditionum: neque dum ita nouitij scriptores loquuntur ab antiquitate discrepant ullo modo: quin imo eandem prorsus fidem de hac re,

can-

eandemq; doctrinam amplectuntur: ut sciãt aduersarij, Ecclesiam, nostram esse, non suam. sed producamus iam in medium Neotericorum hominum sententiam, aut potius auctores ipsos, ac testes huius cause proferamus, & indicemus loca, in quibus illi nobiscum sentiunt & ab hæreticis discrepant bis Diapason.

Probat in primis traditiones Ecclesie, quas oratione longa persequitur Ossius Cardinalis Varmiensis, vir innocetia vita atq; litteris insignis: de qua re librum integrum confecit, qui quartus eorum est, quos edidit aduersus Brentij prolegomena. rursum lib. edito de expresso verbo Dei, atque etiam in Catechismo Christiano.

Petrus Soto vir religiosus, & doctus in response ad confessionem Brentij oblatam duci Qui-tembergenfi.

Petrus Canisius ex societate Iesu, vir optimus, & litteris præstantissimus, qui tum scribendo, tum concionando, & publicè docendo, de Republica Germana, imo verò de Christiana, optime meritus est, in libro qui inscribitur summa doctrina Christiana.

Ioannes Driodonius in illis libris, quos diligenter admodum de dogmatibus Ecclesie cõfecit.

Martinus Perezus Ayala Episcopus Segobienfis vir plurimæ lectionis in libris, quos eruditissimos, & doctrina varia refertissimos nobis dedit, de traditionibus diuinis & Ecclesiasticis.

Ioan-

De Traditionibus

Ioannes Maria Verratus, tum in libro de auctoritate Ecclesie, tum etiam in altero illo, quem appellat, de vniuersali Ecclesia.

Franciscus Turrianus antiquitatis plurimum studiosus libro 1. de dogmaticis Characteribus.

Capitulum, & Canonici Ecclesie Colonienfis in eo libro, qui Antididagma inscribitur, aduersus librum exhibitum vniuersis ordinibus, atque statibus eiusdem dioceseos.

Ioannes Hoffmesther Augustinianus in locis communibus aduersus hereticos.

Mutius Iustinopolitanus in lib. qui inscribitur, Bullingerus cōfutatus, vernacula lingua Italica.

Taper in Cathecismo.

Ioannes Hessels à Louanio, cap. 23. 24. 25. libri de inuocatione sanctorum.

Franciscus Vargas vir magni iudicij, & strenue diligentie in bonis libris euoluendis, Orator Catholici Regis Philippi ad Pium IIII. Pontificem Max. in responso quod dedit, de iurisdictione Episcoporum, 9. axiomete.

Ludonicus Canonicus Lateranensis in oratione Concilij Tridentini, de Papæ, traditionum, consuetudinum, et veterum patrum auctoritate.

Lindanus Doctracenus in Panophis.

Bartholomeus Latomus in responsione altera ad furiosas criminationes Petri Datheni.

Ioannes Ecchius in Enchiridio locorum cōmunium contra hereses, cap. de humanis constitut.

Frater

Libellus.

158

Frater Ioan. a Dauentrria in exegesi Euangelicæ ueritatis, et mendaciorum quæ sunt in Confessione Lutherana Casaræ maiestati in comitijs Augustanis exhibitæ, & in eiusdem Apologia.

Petrus Ziletius vir optimus et doctissimus de hac re sex libros conscripsit, quos inscribit, de mobilibus Ecclesie præceptionibus.

Hippolytus Canonicus Lateranensis, ubi vulgari lingua Vergerij heretici scriptis respondet.

Enchiridion Christianæ institutionis editum in Conc. Colonienfi, cap. de constitutionibus Ecclesiasticis: item in explicatione symboli.

Concilium Senonense.

Thomas Elysius in lib. qui ab eo inscribitur, piorum clypeus.

Felicianus Ninguarda in assertionem fidei Catholicæ aduersus articulos utriusque Confessionis fidei Annæ Burgensis.

Conradus Klingius in locis communibus Theologicis.

Alphonsus Castro, in lib. de heresibus.

Innumeri et alij, quos uel recēserit lōgum esset.

CONVINCVNTVR TRADITIONES testimonio hereticorum. Cap. VII.

ILLVD non leuem, aduersus Protestantes, orationi nostræ fidem Conciliare possit, quod non pauci ex aduersarijs traditiones hoc tempo-

re probarint. magna etenim veritatis vis est, cui hostes etiam iurati interdum repugnare non possunt. referā ergo quorundam eorū sententias.

Cap. 14. ep.
ad Rom.

Melancthon, non probo inquit, petulantiam eorum, qui sine probabili causa ubiq; violant (ritus scilicet, & traditiones) seu studio novitatis, seu quadam contumacia. in his enim non solum pietas, sed etiam humanitas iure desiderari possit. quid est, ait, inhumanius quā asperrari publicos mores, praesertim si videantur disciplinae causa instituti?

Iterum ibidem.

Saepe iam videmus eos, qui cum veteribus ritibus belligerantur, tamen naturā uinci, ut aut veteres mores restituant, aut novas ordinationes faciant, quarum nonnullae satis agrestes, ac Barbaricae sunt.

Epist. 61. ad
Erasmiū Rit
terium.

Oecolampadius, optarim quidem si Ecclesiis omnibus integrum foret, caeremonijs eisdem cunctos uti.

Non est piarum mentium maiorum placitis temerè reluctari, ait haereticus Capito.

Iterum, nouare, & conuellere bene institutas res valde execrandum.

Iterum, post ueram fidei doctrinam, quae honesta sunt, & quae sine contumelia Dei publicè comprobantur, studio amplectimur.

In cap. 15.
Matth.

Bucerus, nihil est damnandum, quod ulla ratione bonum esse queat. iterum, quicquid homo statue-

statuerit, quod, quomodo cunque ad usum proximorum faciat: eodē ex praecepto dilectionis deriuatum sit, ut sunt leges ciuiles, statuta economica, caeremoniola, ac ritus, quibus ad uerbū Dei commodius docendum, & audiendum, tum praedicandum, denique ad cenam, atque baptismum Christiani utuntur: ac quicquid omnino ad uitam istam commodius degendam, momentum aliquod habuerit, id nequaquam traditio humana, sed diuina, licet per homines administrata, aestimanda est. Brentius, non loquimur, inquit, nunc, (damnauerat autem aliquot traditiones) de ea traditione, quam nobis sacra scriptura, et quae in ea continentur, a maioribus per manus tradita sunt: hac enim inquit, certa est, necessaria est, atque omnibus modis amplectenda.

Differens
contra Pe-
trum Soto.

Monhemus in eadem sententia est, ueterem de baptismo paruulorū consuetudinem, probans. Fol. 94.

Auctores Augustanae Confessionis artic. 15.

Hac de re in hoc conuentu saepe testificati sumus, nos summa uoluntate cupere conseruare politiam Ecclesiasticam, & gradus in Ecclesia factos, etiam humana auctoritate. scimus enim bono, & utili consilio à patribus Ecclesiasticam disciplinam, hoc modo, ut ueteres Canones describunt, constitutam esse.

Iterum eodem articulo.

De ritibus Ecclesiasticis docent, quod ritus illi seruandi sint, qui sine peccato seruari possunt:

&

& profunt ad trāquillitatem, et bonum ordinem in Ecclesia, sicut certa feria festa, & similia.

Articulo etiam 16. de Protestantibus disserentes, sic aiunt.

Non dissipant politiam, & œconomiam, sed maxime postulant observari tanquam ordinationes Dei, & in talibus ordinationibus exercere charitatem. addit itaque, necessario debent Christiani obedire magistratibus suis & legibus, nisi eum iubent peccare.

Ordinationes, inquiunt, esse Dei leges quae ab Episcopis feruntur, & in eis Christianos debere se exercere necessario, nisi in Deum peccare uelint, cuius ordinationi resistunt, & in proximum, qui uice Dei Ecclesiam gubernat.

Urbanus Regius, interim caeremonias Ecclesiae, & traditiones patrum ubi nihil studio pietatis obstant, aut uitij habent, propter charitatem, et pacem seruandas suadeo: tantum ne religionis uim omnem, uel in despiciendis, uel seruandis tantum caeremonijs positam putemus. Ex his, quae retulimus, uel mediocriter eruditus, modo uenè ac liberaliter educatus, atque institutus sit, planè possit agnoscere, quanti traditiones Ecclesiae facere debeat, & quam rursus periculosum sit, uel eas contemnere, uel ab eis recedere quoquo modo.

Sed has ipsas traditiones, de quibus haec tenus sumus loquuti, & quarum ad aeternam uitam

con-

consequendam maximum esse momentum palam ostendimus, ob eam, arbitror, causam heretici contemnunt, & pedibus conculcant, ut interrim alias rationes praetermittam, ne, superbia inflati, & inani quadam gloria tumidi, ulli Episcoporum. imprimis uero Romano Pontifici parere, aut obsequi cogantur, qui à Christo edocti, & magisterio coelestis Spiritus eruditi, multa orthodoxis hominibus seruanda tradiderunt. Principes etenim haberi heretici in terris uolunt. neque aliunde haereses orta sunt, schismata nata, referente beato Cypriano lib. 1. epist. quàm, quòd sacerdoti Dei non obtemperatur: neque unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus iudex, uice Christi cogitatur. cui, si secundum magistreria diuina obtemperaret fraternitas uniuersa, nemo aduersus collegium quidpiam moueret: nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post Episcoporum consensum, iudicem se, non Episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio unitatis, Christi Ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam haeresim conderet. quòd si Ecclesia legibus, & institutis maiorum nouatores acquiescerent, haud dubiè, pacem illam in Ecclesia cerneremus, quam nobis tantopere Christus comendat, tanquam necessariam illam quidem ad aeternam uitam comparandam: quae, illa re maxime constat, si prelati Ecclesiae obtemperemus. qui vos audit, me audit,

Cap. ult. eius lib. quæ doctrinā appellat ueterem & nouam,

De Traditionibus

audit, et qui vos spernit, me spernit, Christus per Lucam ait, & per Paul. ad Rom. qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, et damnationem sibi acquirit: nulla verò ratione magis quispiam potestati possit resistere, quàm si non modò legem ab ea latam violare conetur, sed perinde ac si infrugifera, & superuacanea sit, contemnendã, alios esse doceat, quòd heretici faciunt, dũ traditionũ curã habendam esse negant, obediendum est .n. maioribus ait Paulus, nõ solum propter timorem, pœnae, inquam decreta his qui legẽ transgrediuntur, qua improbi solent à peccando deterri, sed etiam propter conscientiam, ne uidelicet illam maculemus. quare si metu liberi esse uultis, ò aduersarij, & conscientiam uestram flagitijs uacua habere, redite unde digressi estis. Pontificem Romanum, uniuersalis Ecclesia pastorem, atque doctorem agnoscite, eius leges & maiorum instituta, uetustasq; Ecclesia traduones eo loco dignas putate, quo sacra littera, Concilia & patres, dignas arbitrantur. quarum obseruatio haud dubiè plurimum momenti adferre possit ad benè atque beatè uiuendum. alioquin uerò dubium non est, quin æternos cruciatus atque supplicia scitis subituri.

Hac, quæ dixi, omnia, meq; ipsum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ iudicio submitto, quam Deus Optimus Max. ab aduersarijs suis liberam, atque exemptam reddat. Amen.

F I N I S.